ไม่มีทางมืดแปดด้าน มืดอย่างมากที่สุดก็เจ็ดด้าน
ตาทิพย์ ตาไม่ใช่
แกะดำโลกสวย

ล้มร้อยครั้ง ชนะร้อยครั้ง

RSU

แกะดำโลกสวย

สมเกียรติ รุ่งเรืองวิริยะ

เลขมาตรฐานสากลประจำหนังสือ 978-616-7687-90-2
พิมพ์ครั้งแรก พฤษภาคม 2559
ราคา 400 บาท

สงวนลิขสิทธิ์หนังสือเล่มนี้ตามพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ.2537
ห้ามคัดลอกเนื้อหา ภาพประกอบ รวมทั้งดัดแปลงเป็นแถบบันทึกเสียง ตลับวีดิทัศน์
หรือเผยแพร่ด้วยรูปแบบและวิธีการอื่นใดก่อนได้รับอนุญาต

สมเกียรติ รุ่งเรืองวิริยะ.
แกะดำโลกสวย. -- ปทุมธานี : มหาวิทยาลัยรังสิต, 2559.
400 หน้า.
1. อาทิตย์ อุไรรัตน์, 2481-. 2. การบริหาร. 3. ไทย--การเมืองและการปกครอง.
I. ชื่อเรื่อง.
923.2593
ISBN 978-616-7687-90-2

ที่ปรึกษา พิสมัย จันทวิมล • วิภา อุไรรัตน์ • วิทยา ร่ำรวย •
อานันท์ หาญพาณิชย์พันธ์ • ประทีป นรินทรางกูร ณ อยุธยา •
ดร.พงศ์ภัทร อนุมัติราชกิจ • วัฒนา วันเพ็ญ • ศศวรรณ รื่นเริง
บรรณาธิการ ศรัชญ์ศรณ์ ศรประสิทธิ์
กองบรรณาธิการ วิภาณี ชีลั่น • กรรณิการ์ คงคา • สมพล วชิรวัฒนา •
สิรินภา เจริญแก้ว • อิสราภรณ์ ทองเพียรพงษ์ • จิราภรณ์ ตุลาผล
บรรณาธิกรต้นฉบับ ผศ.สิริทิพย์ ขันสุวรรณ
ศิลปกรรม อาภาพรรณ จันทนฤกษ์ • อรรถยา สุนทรายน • วิสุทธิ์ โชคดำรงสุข •
ฐิรญากานต์ เศวตาภรณ์ • วีระวัฒน์ ธานี • ชิน เอกก้านตรง **ภาพปก** ฉันทิชย์ ช่วยชู
โปรแกรมเมอร์ ภาณุวัฒน์ โพธารส • ณัฏฐธิดา แสงสุระธรรม
ประสานงาน ภัสณี บำรุงถิ่น

สำนักพิมพ์ อาร์เอสยูพับลิชชิ่ง [ฝ่ายสื่อสารองค์กร มหาวิทยาลัยรังสิต]
52/347 ถนนพหลโยธิน อำเภอเมือง จังหวัดปทุมธานี 12000 โทรศัพท์ 02-791-5555
ออกแบบและจัดพิมพ์ บริษัท รู้เกือบหมด จำกัด
33/12 หมู่ 7 แขวงหนองค้างพลู เขตหนองแขม กรุงเทพฯ 10160
จัดจำหน่าย สำนักพิมพ์บ้านพระอาทิตย์ บริษัท บุ๊ค ด็อทคอม จำกัด
49/1 ชั้น 3 อาคารบ้านเจ้าพระยา ถนนพระอาทิตย์ แขวงชนะสงคราม
เขตพระนคร กรุงเทพฯ 10200 โทร. 0-2629-2700 โทรสาร 0-2281-9912

คำนำสำนักพิมพ์

อานันท์ หาญพาณิชย์พันธ์

หนังสือที่เขียนเกี่ยวกับ ดร.อาทิตย์ อุไรรัตน์ มีตีพิมพ์ออกมาแล้วหลายเล่มในวาระต่างๆ กัน เฉพาะที่เขียนเองมี 2 เล่มคือ 'ข้าราษฎร' ซึ่งว่าด้วยประสบการณ์ในฐานะข้าราชการประจำ กับ 'หัวอกผู้(ถูก)ว่า' เรื่องราวที่ถ่ายทอดบทเรียนการบริหารการประปานครหลวง ซึ่งก็เป็นประวัติการทำงานเมื่อ 30-40 ปีที่แล้ว

ดร.อาทิตย์ อุไรรัตน์ ผ่านประสบการณ์การทำงานมาหลากหลาย เป็นผู้บริหารรัฐวิสาหกิจ ผู้บริหารโรงพยาบาลเอกชน เป็นรัฐมนตรีว่าการ 3 กระทรวง ประธานสภาผู้แทนราษฎรและประธานรัฐสภา เป็นหัวหน้าพรรคการเมือง

แต่งานบริหารที่ทำอย่างต่อเนื่องยาวนานที่สุดคือ การบริหารมหาวิทยาลัยในตำแหน่งอธิการบดีมหาวิทยาลัยรังสิต ซึ่งในช่วง 30 ปีของมหาวิทยาลัยแห่งนี้ หักช่วงเวลาที่ลาไปทำหน้าที่อื่น ดร.อาทิตย์ก็อยู่ในตำแหน่งอธิการบดี 3 รอบ เป็นเวลารวมกันมากกว่า 20 ปี และก็ได้ทำให้บทบาทฐานะของมหาวิทยาลัยรังสิตมีความโดดเด่นเป็นมหาวิทยาลัยเอกชนชั้นนำของประเทศไทย

ดังนั้น ความสำเร็จของมหาวิทยาลัยรังสิตจึงแยกไม่ออกจากบทบาทของดร.อาทิตย์

คุณลักษณะของมหาวิทยาลัยรังสิต ไม่ว่าจะเป็นปรัชญา ปณิธาน วิธีการบริหาร และวัฒนธรรมองค์กร ก็ล้วนแต่ถูกสร้างสรรค์ขึ้นตามปรัชญาแนวคิดและบุคลิกภาพของดร.อาทิตย์ เช่นกัน

และในวาระที่มหาวิทยาลัยรังสิตกำลังก้าวย่างเข้าสู่ทศวรรษที่ 4 หนังสือชีวประวัติ **แกะดำโลกสวย** โดย **สมเกียรติ รุ่งเรืองวิริยะ** เล่มนี้ จึงถือว่านำเสนอได้ถูกเวลาและเหมาะสมกับสถานการณ์ที่สุด

ความที่ ดร.อาทิตย์ อุไรรัตน์ มีประวัติการทำงานยาวนาน มีบทบาทต่อสาธารณะที่โดดเด่นตั้งแต่วัยหนุ่ม จึงมีงานศึกษา วิเคราะห์ ดร.อาทิตย์ ในฐานะ 'ต้นแบบ' ด้านต่างๆ หลากหลายมิติ เช่น ความเป็นนักบริหาร นักธุรกิจ นักคิด นักการศึกษา และนักการเมือง

แต่ ดร.อาทิตย์ ก็คือ มนุษย์ปุถุชน ที่รู้สึก นึก คิด และจัดการปัญหาต่างๆ แบบปุถุชน หรือกล่าวให้ชัดเจนลงไปก็คือ มนุษย์ปุถุชนตามแบบแผนวัฒนธรรมไทย

ในฐานะที่ผ่านการศึกษาเรียนรู้ในระบบการศึกษาขั้นสูง ดร.อาทิตย์ ย่อมมีหลักการทำงานและการตัดสินใจที่อิงกับทฤษฎี วิชาการแน่นอน แต่ปุถุชนแบบไทยๆ เช่นนี้ ยังให้คุณค่ากับนามธรรมบางอย่าง เช่น คุณธรรมความดีที่อิงกับหลักพุทธศาสนา คุณธรรมน้ำมิตรหรือจริยธรรมเบื้องต้นที่บรรพชนรุ่นเก่ายึดมั่น และปลูกฝังให้แก่ลูกหลาน เช่น ความอดทน เมตตา อ่อนน้อม เสียสละ ให้อภัย รวมทั้งอุเบกขาและการปล่อยวาง

ดร.อาทิตย์ มิได้ชนะ หรือสำเร็จทั้งหมด

ดร.อาทิตย์ เคยเพลี่ยงพล้ำ เคยพ่ายแพ้

แต่ ดร.อาทิตย์ แพ้เป็น และจัดการกับความพ่ายแพ้ได้ดีเยี่ยม

วันที่ศาลจังหวัดฉะเชิงเทราพิพากษาว่า ดร.อาทิตย์ อุไรรัตน์ กระทำผิดกฎหมายเลือกตั้งด้วยเหตุ 'ประกาศสละเงินเดือน ส.ส. เพื่อเป็นทุนการศึกษาแก่เด็กนักเรียน และประโยชน์ของชาวแปดริ้ว' มีโทษจำคุก 2 ปี

แต่ให้รอลงอาญา ดร.อาทิตย์ยืนฟังคำพิพากษาด้วยสีหน้าเคร่งเครียด แต่เมื่อออกจากศาลมาสักครึ่งชั่วโมง สิ่งที่คุกรุ่นทุกอย่าง ก็คืนสู่ความสงบ

วันที่ได้รับโทรศัพท์ทางไกลจากพรรคพวกที่กรุงเทพฯ ว่า โรงพยาบาลพญาไทถูกยึดไปแน่นอนแล้วโดยการสมคบของบริษัทต่างชาติกับเพื่อนและลูกน้องบางคน ในค่ำคืนนั้นที่ฮ่องกง ดร.อาทิตย์เดินย่ำไปตามตรอกซอกซอยต่างๆ อย่างไร้จุดหมาย ครุ่นคิดถึงธุรกิจครอบครัวที่กำลังจะสูญสิ้น ควักเศษเงินเหรียญในกระเป๋าโยนเล่น และก้มเก็บไปตามฟุตบาทที่กำลังมืดและร้างผู้คนเพื่อฆ่าเวลาและผ่อนคลาย

ผ่านค่ำคืนอันหดหู่ที่สุด รุ่งเช้าสภาพจิตใจก็คืนสู่ความปกติ

การก้าวข้ามเรื่องแบบนี้ ไม่ใช่ความรู้ ไม่ใช่ทฤษฎี แต่คือการปลูกฝังฝึกฝนอย่างเป็นไปเอง หรืออาจจะโดยไม่รู้ตัว

และสิ่งนี้คือ พลังที่ทำให้มนุษย์เผชิญหน้ากับความล้มเหลวได้อย่างองอาจ เผชิญหน้ากับความผิดพลาดได้อย่างมีสติ และแม้จะพบอุปสรรคหรือความผิดหวังเพียงใด ก็ไม่เคยฟูมฟายหรือพ่ายแพ้

หนังสือเล่มนี้จะช่วยให้เกิดการเรียนรู้ร่วมกันและช่วยให้คนรุ่นใหม่ได้รับรู้ว่า ความฝันนั้นไม่มีวันชราภาพหรือสาบสูญ ความฝันสามารถสืบทอดจากคนรุ่นหนึ่งไปสู่คนอีกรุ่นหนึ่งได้

ขอเพียงได้เรียนรู้ความฝัน เห็นค่าของความเพียรและความมุ่งมั่นที่จะบรรลุความฝัน

ความฝันก็จะถูกส่งต่อ สืบทอด ตลอดไป

คำนำผู้เขียน

สมเกียรติ รุ่งเรืองวิริยะ

นั่งประชุมกรรมการบริหารมหาวิทยาลัยรังสิตที่ดร.อาทิตย์เป็นวาทยากร อยู่หัวโต๊ะมา 15 ปี

อ่านหนังสือ ที่ดร.อาทิตย์เขียน

เปิดดีวีดี ซีดี ที่ดร.อาทิตย์พูด

วิเคราะห์เอกสาร ข่าว บทความ ที่เกี่ยวข้อง

สัมภาษณ์เพิ่มอีกประมาณ 10 ครั้ง ในช่วงเวลา 2 ปี

มีตั้งแต่คุยมาราธอนค่อนวัน จนถึงประเด็นเล็กๆ เพียงประเด็นเดียว ฯลฯ

ในที่สุด เมื่อมาถึงคำถามสุดท้าย จึงขอให้ดร.อาทิตย์นิยาม หรือให้คำจำกัดความสั้นๆ จากหมวกหลายใบที่สวมอยู่นั้น ท่านเป็นนักอะไร

ดร.อาทิตย์คิดอยู่ครู่หนึ่ง แล้วตอบ **'ผมเป็นนักล้มเหลว'**

น่าคิดต่อเป็นอย่างยิ่ง เพราะสิ่งที่เป็นหน้าฉากชีวิตของดร.อาทิตย์ ดูสมบูรณ์แบบราวกับโรยด้วยกลีบกุหลาบ

ประสบความสำเร็จทั้งในฐานะนักบริหารรัฐกิจ นักบริหารธุรกิจ และนักบริหารการศึกษา ฯลฯ

แต่แท้จริงแล้วหลังฉากชีวิต ดร.อาทิตย์พลาดหวัง และบาดเจ็บมานับไม่ถ้วน

ตั้งแต่เด็ก ดร.อาทิตย์มีความฝันเดียวในชีวิตคือ อยากเป็นทูต จบรัฐศาสตร์ จุฬาฯ อุตส่าห์มานะสอบเข้าโรงเรียนการทูตชั้นนำของโลกอย่างเฟลทเชอร์ได้ แต่ตลอดชีวิตของเขาไม่มีโอกาสได้เป็นทูต

เมื่อเบนเข็มการเรียน หันมาเอาดีด้านบริหารรัฐกิจ ดร.อาทิตย์ได้ทุนรัฐบาลไทยไปเรียนที่มหาวิทยาลัยแคลิฟอร์เนีย ลอสแอนเจลิส หรือ UCLA แต่ก็พลาดท่า เสียที สอบตก

เมื่อเรียนจบกลับมารับราชการ ดร.อาทิตย์เห็นว่า นักการเมืองคืออาชีพเดียวที่กำหนดอนาคตของประเทศได้ อยากตอบแทนแผ่นดินเกิด จึงลงสมัครรับเลือกตั้ง แต่กว่าจะได้เป็นผู้แทนฯ ก็สอบตกถึง 3 ครั้ง

เมื่อหันมาทำธุรกิจคือ โรงพยาบาลพญาไท บริหารงานจนได้ชื่อว่าเป็นโรงพยาบาลเอกชนที่ดีที่สุดของประเทศ ต่อมาประสบวิกฤตเศรษฐกิจต้มยำกุ้ง หนี้สินล้นพ้นตัว เขาถูกเพื่อนและลูกน้องหักหลัง สมคบกับกลุ่มนายทุนโจรที่ออกปล้นคนไทยในเวลานั้น ยึดกิจการของครอบครัวไป มันเจ็บตรงที่ชื่อบริษัท 'ประสิทธิ์พัฒนา' นี้คือชื่อพ่อกับแม่ของเขารวมกัน

เมื่อคิดสร้างมหาวิทยาลัย ดร.อาทิตย์เห็นว่าประเทศจะเดินหน้าได้เร็วแค่ไหน ก็ขึ้นกับคุณภาพของคนในประเทศนั้น หลากหลายสาขาวิชาชีพขาดแคลน รัฐผลิตไม่พอ เอกชนจึงขออาสาช่วยผลิต มหาวิทยาลัยอันดับ 1 ของโลกคือฮาร์วาร์ดเป็นเอกชน จึงตั้งใจจะปั้นม.รังสิตให้เป็นฮาร์วาร์ด แต่เมื่อยื่นขอเปิดคณะแพทย์ เรื่องราวกลับบานปลายใหญ่โต ถึงขนาดกรรมการแพทยสภาลาออกประท้วงเขา

เมื่อวันที่รับบทรัฐมนตรีว่าการกระทรวงต่างประเทศ ท่ามกลางสงครามอ่าวฯ กำลังปะทุ ดร.อาทิตย์ตัดสินใจเดินทางไปตะวันออกกลางเพื่อสะสางปัญหา โดยไม่รอแถลงนโยบายต่อสภา ถือเอาผลประโยชน์ชาติมาก่อนกรอบขนบประเพณี เขาถูกโจมตีว่าเป็นรัฐมนตรีเถื่อน

เมื่อดำรงตำแหน่งประธานรัฐสภา ดร.อาทิตย์เห็นว่า ประเทศติดล็อคเดินหน้าต่อไม่ได้ พรรคร่วมรัฐบาลหมดความชอบธรรม จึงตัดสินใจปลดล็อค เสนอชื่อนายกฯ คนกลาง สื่อมวลชนยกย่อง ประชาชนแซ่ซ้องยกให้เป็น 'วีรบุรุษประชาธิปไตย' แต่เขาโดนผู้ใหญ่ที่เคารพ และเพื่อนรักร่วมอาชีพประกาศตัดญาติขาดมิตร

ตัวตนและวิธีคิดในแบบ ดร.อาทิตย์นั้น มีความเป็น 'แกะดำ' อยู่ในดีเอ็นเอ ชนิดปิดยังไงก็ไม่มิด

ไม่ใช่แกะดำธรรมดา แต่ต้องเรียกว่า **แกะดำโลกสวย**

คิดดี พูดดี ทำดี มองอะไรก็ดีไปหมด มองอะไรก็เป็นไปได้ทั้งหมด

คนเราจะต้องฝึกตนขนาดไหน จึงจะลดละอัตตาจนสามารถยอมรับและเรียกตัวเองได้ว่า นักล้มเหลว

คนที่สร้างคุณูปการให้แก่ประเทศนี้ ในฐานะรัฐมนตรีผู้ฝากผลงานไว้ให้ผู้คนเบาใจได้ว่า ยังมีนักการเมืองน้ำดี มีรัฐมนตรีที่เก่งแต่ไม่โกง มีประธานรัฐสภาที่ถือประโยชน์ของชาติมาก่อนพวกพ้อง และมีอธิการบดีสถาบันการศึกษาที่ชัดเจนว่า ถ้าเป็นเรื่องคุณภาพ ไม่ยอมให้เจรจาต่อรอง

ชีวิตในแบบล้มกี่ครั้ง ก็ลุกขึ้นสู้ทุกครั้งของดร.อาทิตย์นั้น จะส่งต่อแรงบันดาลใจ และเป็นพลังสร้างความเปลี่ยนแปลง

ขอเชิญผู้อ่านทุกท่านมาเรียนรู้ความล้มเหลว

ล้มร้อยครั้ง ชนะร้อยครั้ง

สารบัญ

แกะดำโลกสวย

หน้า		
5		คำนำสำนักพิมพ์
8		คำนำผู้เขียน
17	01	ทะเลดอกไม้ / พฤกษา พฤษภา
21	02	เด็กชายศฤงคาร / ปฐมบท
24	03	นักเรียนบ้านนอกคือ ความจริง / เอกอัครราชทูตคือ ความฝัน
28	04	ข้าราชการ / และนักเรียนทุนพิวรีฟอย
32	05	นักเรียนนอก / ฝันไกล แต่เหงาใจแทบขาด
53	06	จากตะวันออกไปตะวันตก / ใจแตกสอบตกที่ UCLA
68	07	กลางวัน นักศึกษาปริญญาเอก / กลางคืน รปภ.
77	08	ด็อกเตอร์เมืองลุงแซม / ผู้ว่าซีอีโอ
82	09	ข้าราษฎร / สุภาพบุรุษจูล่งจาก ก.พ.
91	10	พรรคพลังใหม่ / พรรคแตงโม เปลือกนอกเขียว ไส้ในแดง
103	11	พญาไท / เกิดขึ้นและตั้งอยู่
118	12	รองเลขานายกฯ / เลขารองนายกฯ
129	13	พรรคชาติประชาธิปไตย / โรคร้อยเอ็ด
137	14	แดนสนธยา / การประปานครหลวง
149	15	ผู้(ถูก)ว่า / ประปาเพื่อประชาชน
158	16	หนี้สองพันล้าน / ปัญหามา ปัญญามี
166	17	ประปาเป็นการบ้าน / ไม่ใช่การเมือง
180	18	วิทยาลัยปิ่นเกล้า / วิทยาลัยรังสิต
หน้า 189	19	ผู้แทนแปดริ้ว / กิจประชาคม เอกภาพ
202	20	เสนาบดีบัวแก้ว / กต.1
214	21	ประธานสภา / ออฟไซด์
222	22	ม็อบมือถือ / พฤษภา ’35
233	23	วีรบุรุษประชาธิปไตย / โลกสวย
244	24	พรรคเสรีธรรม / ราคาที่วีรบุรุษต้องจ่าย
252	25	เจ้ากระทรวงคุณหมอ / สธ.1
262	26	พรรคประชาธิปัตย์ / ผู้แทน กทม.
271	27	รัฐมนตรีวิทยาศาสตร์ฯ / ซับน้ำตาราษีไศล
283	28	ท้าชิงหัวหน้าพรรค / สามก๊ก ปชป.
293	29	พญาไท / ตั้งอยู่และดับไป
312	30	มหาวิทยาลัยรังสิต / พลิกคว่ำคะมำหงาย
324	31	โยก ยุบ รื้อ สร้าง
332	32	QQQ2B1
347	33	สังคมธรรมาธิปไตย
355	34	อวตาร
367	35	World Class, State of the Arts
387		เชิงอรรถ
397		ขอบคุณ
398		เกี่ยวกับผู้เขียน
400		ไทม์ไลน์

01
ทะเลดอกไม้

พฤกษา พฤษภา

กระเช้าดอกไม้ถูกส่งมาจากทั่วสารทิศ

อาคารที่ทำการรัฐสภาเวลานั้น หันไปทางไหนดูราวกับนี่คือ ท้องทะเล

เป็นทะเลดอกไม้ สวยงาม หลากสีสัน

เป็นทะเลดอกไม้ ที่ส่งมาสดุดีวีรกรรมอันกล้าหาญของประธานสภาผู้แทนราษฎร

กล้าที่จะผ่าทางตันปลดล็อคประเทศ เสนอชื่อนายกฯ คนกลาง

กล้าที่จะแลกอนาคตทางการเมืองไปเดิมพันในเกมที่ตัวเองเสียเปรียบ

กล้าทั้งที่รู้ว่าในเกมอำนาจและผลประโยชน์ บางครั้งเล่นกันถึงชีวิต

สังคมไชโยโห่ร้อง สื่อมวลชนพร้อมใจยกย่อง พาดหัวให้เป็น ‘วีรบุรุษประชาธิปไตย’ บ้างก็เรียก ‘รัฐบุรุษ’ บ้างก็บอกว่านี่เป็น ‘วันมหาประชาปีติ’

หลังข่าวประกาศ ‘อานันท์เป็นนายกฯ’ ประชาชนไม่เป็นอันทำอะไร รถราขวักไขว่ไขกระจกลงตะโกนบอกข่าวต่อๆ กัน บ้างก็บีบแตรด้วยความสะใจ เสียงแตรดังลั่นไปทุกท้องถนน งานประชุม งานเลี้ยง งานแต่งแทบจะหยุดไว้กลางคัน หันมาไชโยกับเรื่องนี้

ศ.ดร.กฤษณา ไกรสินธุ์ เภสัชกรยิปซี เจ้าของรางวัลแมกไซไซ หนึ่งในคนไทยที่ดีใจจนลืมตัว ให้สัมภาษณ์กับเราว่า *“ทราบข่าวการเสนอชื่อคุณอานันท์จากวิทยุขณะขับรถ ดีใจ สะใจจนลืมตัว บีบแตรลั่นถนน”*

ศ.ดร.กฤษณา คือ ผู้คิดค้นยาต้านเอดส์ ทำให้คนจนมีโอกาสเข้าถึงยา วันหนึ่งออกเดินทางโดยลำพังไปยังทวีปแอฟริกา ตระเวนไปในประเทศที่เรียกว่ายากจนที่สุดในโลกมากกว่า 10 ประเทศ เป็นเวลามากกว่า 10 ปี เพื่อสอนวิธีวิจัยและพัฒนายา สื่อต่างประเทศให้ฉายา 'นางฟ้านิรนาม' วันนี้ท่านมาดำรงตำแหน่งอธิการวิทยาลัยการแพทย์แผนตะวันออก มหาวิทยาลัยรังสิต

อะไรที่ทำให้บุคคลระดับโลกเช่นนี้ ยอมลงหลักปักฐานมาช่วยงานมหาวิทยาลัยเอกชนอย่าง ม.รังสิต ช่วยโดยมีเงื่อนไขว่า 'ขอไม่รับเงินเดือน'

"พี่มาที่นี่เพราะศรัทธาต่อความกล้าหาญ ประทับใจในตัวท่าน และที่พี่อยู่ก็เพราะสบายใจ ทำงานเพื่อสังคมได้เต็มที่ อย่างเรื่องสามจังหวัดชายแดนใต้ ท่านสนับสนุนเต็มที่ อยู่ไหนก็ตาม ไม่สบายใจ พี่ไม่อยู่" [1]

ฉากหน้าคือ ทะเลดอกไม้แสนงาม ฟ้าสีครามสดใส

ประชาชนเป็นใหญ่ในแผ่นดิน

ทว่า ฉากหลังคือ ก้อนอิฐจากเพื่อนร่วมอาชีพที่ขว้างปาเข้าใส่ โทษฐานกบฏ ไว้ใจไม่ได้

นั่นคือ ราคาที่วีรบุรุษต้องจ่าย

ความกล้าหาญในวันนั้น ทำให้บ้านซอยอารีย์สัมพันธ์ 2 ต้องตั้งป้อมยามถี่ตลอดทางตั้งแต่ปากซอยเพื่ออารักขาความปลอดภัย ส่วนตัวเองและครอบครัวอยู่บ้านไม่ได้ ย้ายหนีหัวซุกหัวซุนหาที่หลบภัย

นายอานันท์ หาญพาณิชย์พันธ์ รองอธิการบดีฝ่ายพัฒนาสังคม มหาวิทยาลัยรังสิต ผู้ที่ทำงานเคียงบ่าเคียงไหล่กับดร.อาทิตย์ต่อเนื่องมายาวนานกว่า 30 ปี ได้วิเคราะห์เหตุการณ์พฤษภาคม พ.ศ.2535 ว่า

"เราได้เห็นภาพความเป็นวีรบุรุษประชาธิปไตย ความกล้าหาญเด็ดเดี่ยว แต่กว่าจะไปถึงจุดนั้น ดร.อาทิตย์ก็ต้องเผชิญกับทั้งความกลัวและความกังวล เพราะสถานการณ์วันนั้นเท่ากับประเทศไทยอยู่ในกำมือประธานสภาฯ ถ้าตัดสินใจถูกทางก็นำประเทศไปสู่ความสงบสันติ ถ้าผิดทางก็จลาจลนองเลือด หน้าที่ที่ต้องตัดสินใจตรงนี้ก็ละทิ้งไม่ได้ ที่สำคัญอีกอย่างหนึ่งคือ การตัดสินใจครั้งนี้มันเดิมพันด้วยผลประโยชน์ของคนบางกลุ่มที่มีอำนาจ ดร.อาทิตย์ก้าวข้ามจากความกลัวไปสู่ความกล้าหาญ จึงพยายามหาวิธีก้าวข้ามวิกฤตทีละขั้นทีละตอน เช่น เชิญนายชวน หลีกภัย หัวหน้าพรรคประชาธิปัตย์ มาพูดคุยเรื่องการจัดตั้งรัฐบาลเสียงข้างน้อย เข้าพบ พล.อ.เปรม ติณสูลานนท์ เพื่อขอคำแนะนำ รวมทั้งการรับฟังความเห็นจากผู้คนที่หลากหลายมากๆ เพื่อจะได้ข้อเสนอที่จะพาประเทศออกจากทางตันได้จริงๆ"

สรุปว่า สถานการณ์บีบบังคับให้ ดร.อาทิตย์ต้องตัดสินใจเอง

ชีวิต ดร.อาทิตย์เป็นอย่างนี้ ตกกระไดพลอยโจนเข้าไปอยู่ในสถานการณ์ที่ยากต่อการตัดสินใจเสมอ

และ ดร.อาทิตย์ก็เป็นคนอย่างนี้ คนที่ตัดสินใจอะไรแล้ว 'เงยหน้าต้องไม่อายฟ้า ก้มหน้าต้องไม่อายดิน'

สถานการณ์สร้างวีรบุรุษ

ใครจะรู้ หากวันนั้นเขาไม่เปลี่ยนความกลัวเป็นความกล้า วันนี้เขาอาจไม่กล้าสบตาตัวเองในกระจก

น่าสนใจว่า คนๆ นี้ เติบโตมาแบบไหน ถูกบ่มเพาะหล่อหลอมมาเช่นไร อะไรบ้างที่ประกอบสร้างตัวตน 'อาทิตย์ อุไรรัตน์' ขึ้นมา

02
เด็กชายศฤงคาร

ปฐมบท

วันอาทิตย์ ขึ้น 9 ค่ำ เดือน 6 ตรงกับวันที่ 8 พฤษภาคม พ.ศ.2481 เวลา 24.18 น. (9 พฤษภาคม เวลา 00.18 น. ตามปฏิทินสากล) บุตรชายคนเดียวของนายประสิทธิ์ อุไรรัตน์ อัยการจังหวัดน่าน และคุณครูพัฒนา อุไรรัตน์ แห่งโรงเรียนสตรีศรีน่าน ถือกำเนิดที่บ้านพักอัยการจังหวัด โดยคุณหมอมะลิ สังขะเวส พยาบาลผดุงครรภ์ ผู้เป็นภริยาของ นพ.ชัย สังขะเวส เป็นผู้ทำคลอด นายประสิทธิ์ ผู้เป็นบิดา ตั้งชื่อให้ว่า 'ศฤงคาร' ความหมายตามพจนานุกรมไทยว่า สิ่งให้เกิดความรัก ส่วนชื่อเล่นคือ 'ปู๊ด'

ก่อนจะตั้งครรภ์ ครูพัฒนาฝันเห็นพระพุทธรูปองค์ใหญ่ สื่อสัญญาณให้ชื่นใจว่า บุตรที่จะเกิดมาเป็นคนดี ผู้ใกล้ชิดเล่าว่า ระหว่างตั้งครรภ์ มีอาการแพ้ท้อง เบื่ออาหาร และรับประทานได้แต่ข้าวต้มกับไข่ปลากระบอกทอด

ไข่ปลากระบอกทอดนี้มีที่จังหวัดนครศรีธรรมราช น้องสาวของคุณครูพัฒนาคือ คุณถวิลพันธ์ วีระประวัติ ซึ่งพำนักอยู่ที่จังหวัดนครศรีธรรมราช เมื่อทราบข่าวการแพ้ท้องของพี่สาวเข้าก็ทยอยส่งมาให้รับประทานไม่ขาด

ดร.อาทิตย์เคยเขียนถึง คุณน้าถวิลพันธ์ วีระประวัติ ตอนหนึ่งว่า

"...คุณแม่เล่าให้ฟังเสมอ ตอนตั้งท้องผม แพ้ท้อง ทานอะไรไม่ได้ ตอนนั้นอยู่เมืองน่าน จะทานอย่างเดียวคือ ข้าวต้มกับไข่ปลากระบอกทำเป็นแพตากแห้ง นำมาทอดให้พอง ไข่ปลากระบอกนี้ไม่มีอยู่ที่ไหน นอกจากจังหวัดนครศรีธรรมราช การเดินทางและขนส่งจากนครศรีธรรมราชไป

เมืองน่านช่างห่างไกลและลำบากในตอนนั้น แต่คุณแม่ก็ยังมีไข่ปลากระบอกทานจนทำให้ผมเกิดและเติบโตขึ้นมา คนที่คอยดูแลและส่งไข่ปลาให้คุณแม่ก็คือ คุณน้าถวิล ชีวิตผมจึงเป็นหนี้บุญคุณและน้ำใจคุณน้าถวิลมาก...”

เด็กชายศฤงคารเป็นเด็กเลี้ยงง่าย ฉลาดเฉลียว มีความจำเป็นเลิศ ช่างสังเกตและช่างซักถาม

ที่บ้านพักอัยการจะมีเพื่อนๆ ของครูพัฒนามาเยี่ยมเยือนเป็นประจำ มาช่วยกันทำกับข้าว ทำขนม ทั้งทำบุญ จัดเลี้ยง และรับประทานร่วมกัน เด็กชายศฤงคารติดแม่ ชอบเข้ามาช่วยทำกับข้าว เวลาเจียวไข่ ช่วยไปก็ซักถามไปว่า **‘ทำไมไข่ถึงฟู’** เป็นที่เอ็นดูของเพื่อนๆ คุณแม่ ซึ่งเด็กชายศฤงคารจะเรียกขานเพื่อนๆ ของแม่ว่า ‘คุณน้า’ ตามด้วย ‘ครู’ เช่น **‘คุณน้าครูบุญงำ’** เป็นต้น

ครั้งหนึ่งคุณพ่อพาไปเยี่ยมญาติที่จังหวัดพิษณุโลก ขณะนั้นเพิ่งจะมีไฟฟ้าใช้ เด็กชายศฤงคารตื่นเต้นมากที่ได้พบเห็นสิ่งแปลกใหม่ จึงปีนขึ้นปีนลงจากเก้าอี้เพื่อเปิดปิดสวิตซ์ไฟ

ด้วยความมัธยัสถ์ คุณพ่อคุณแม่เลี้ยงลูกให้อยู่อย่างพอเพียงมาตั้งแต่ต้น ความที่เกิดในชนบทห่างไกล ของเล่นจะมีเพียงชิ้นเดียวคือ

รถลากทำด้วยไม้ ครอบครัวเล็กๆ ของอัยการและครูไม่มีเงินพอที่จะไปซื้อหาของเล่นแพงๆ มาให้ลูกเล่น ด.ช.ศฤงคารชอบไปยืนเกาะรั้วบ้านเรียกเด็กๆ ที่เดินผ่านมาเป็นภาษาเหนือว่า **‘มาเพ้กะไอ้’** แปลว่า **‘มาเล่นด้วยกันซิ’**

ต่อมาบ้านพักอัยการเปิดกว้างให้นักเรียนที่อยู่ไกลเข้ามาพัก มีนักเรียนรุ่นพี่คนหนึ่งท่องอาขยานกลอนพระอภัยมณี หลายต่อหลายตลบ

“บัดเดี๋ยวดังหง่างเหง่งวังเวงแว่ว สะดุ้งแล้วเหลียวแลชะแง้หา
เห็นโยคีชี่รุ้งพุ่งออกมา ประคองพาขึ้นไปจนบนบรรพต
แล้วสอนว่าอย่าไว้ใจมนุษย์ มันแสนสุดลึกล้ำเหลือกำหนด
ถึงเถาวัลย์พันเกี่ยวที่เลี้ยวลด ก็ไม่คดเหมือนหนึ่งในน้ำใจคน”

นักเรียนรุ่นพี่คนนั้นท่องแล้วท่องอีกอยู่หลายวันก็ยังจำไม่ได้ แต่ ด.ช.ศฤงคารเป็นคนฟังกลับจำได้หมดในเวลาอันสั้นเสียด้วย

ปี พ.ศ.2489 เด็กชายศฤงคารอายุประมาณ 7-8 ขวบ คุณพ่อย้ายไปเป็นอัยการที่จังหวัดลพบุรี คุณแม่ย้ายมาเป็นครูสอนที่โรงเรียนเทพสตรีวิทยาลัย ลูกชายเข้าเรียนที่โรงเรียนถนอมวิทยาคม ตอนนั้นมีนายทหารที่ชำนาญด้านโหราศาสตร์ ชื่อ พ.ท.พิสณฑ์ สุรฤกษ์ ประจำค่ายสมเด็จพระนารายณ์มหาราช มาทักว่าชื่อ “ศฤงคาร” ไม่ถูกโฉลก จึงตั้งชื่อให้ใหม่ว่า ‘อาทิตย์’ แต่เจ้าตัวไม่อยากเปลี่ยน วันหนึ่งคุณพ่อเดินจูงมือลูกชายไปหา พ.ท.พิสณฑ์ถึงค่ายทหาร เจ้าตัวรู้เข้าถึงกับร้องไห้รำพันว่า “ไม่ยอมใครมาเปลี่ยนชื่อให้ใหม่”

คุณพ่อก็ปลอบใจไปว่า **“ไม่เป็นไรลูก อย่าร้องไห้ ชื่ออาทิตย์ แปลว่า The Great Sun เชียวนะ”**

ไปๆ มาๆ ก็เลยหยุดร้องไห้ [1]

03
นักเรียนบ้านนอกคือ ความจริง

เอกอัครราชทูตคือ ความฝัน

ภูมิปัญญา อารมณ์ บุคลิกภาพ อุปนิสัยใจคอของคนเรานั้น มีจุดเริ่มต้นหล่อหลอมมาจากครอบครัว และประสบการณ์ชีวิตวัยเยาว์ เมื่อเติบใหญ่จึงจะเริ่มตั้งคำถามถึงเป้าหมายชีวิต ตามหาตัวตนที่แท้จริง และก้าวไปบนเส้นทางชีวิตที่ลิขิตด้วยตนเอง

ฐานะครอบครัวข้าราชการภูธรโดยทั่วไปคือ แค่มีพอกินพอใช้ แต่ ด.ช.อาทิตย์เกิดมาโชคดี มีคุณพ่อคุณแม่ที่เห็นความสำคัญของการศึกษา และมุ่งให้การศึกษาที่ดีที่สุดแก่บุตร

คุณพ่อประสิทธิ์เป็นพ่อที่มีวิสัยทัศน์กว้างไกล เล็งเห็นความสำคัญของการศึกษาโดยเฉพาะการสร้างพื้นฐานทางภาษาอังกฤษ ซึ่งในชนบทยังนับว่าไกลปืนเที่ยง ด.ช.อาทิตย์จึงถูกส่งเข้าโรงเรียนประจำที่กรุงเทพคริสเตียนในชั้นมัธยมศึกษา เข้าเรียน ม.1 เมื่อปี พ.ศ.2490 จนถึงจบ ม.6 ในปี พ.ศ.2495

นักเรียนบ้านนอก

คุณพ่อประสิทธิ์เคยเล่าถึงการศึกษาเล่าเรียนของบุตรชายคนเดียวว่า

"เริ่มเรียนที่โรงเรียนบัณฑิตวิทยา จังหวัดน่าน ต่อมาย้ายมาอยู่ที่ลพบุรีก็ให้เข้าโรงเรียนถนอมวิทยาคม เป็นโรงเรียนห้องแถวอยู่ที่วงเวียนสระแก้ว จนจบ ป.4 ก็ให้มาสอบเข้าโรงเรียนคริสเตียน แต่โรงเรียนบ้านนอกเขาไม่สอนภาษาอังกฤษ อาจารย์อารีย์ อาจารย์ใหญ่ของคริสเตียนก็บอกว่าให้เอาไปอยู่ที่ผดุงดรุณี ซึ่งอยู่ในเครือเดียวกันก่อน ก็ให้ลองไปอยู่ พออยู่มาได้สัก 2 เดือน ผมไปเยี่ยม... ก็ยืนยันว่ายังอยากให้มาอยู่คริสเตียน เขาก็เลยให้มาอยู่จนได้... คราวนี้พอปิดเทอมกลางกลับไปลพบุรี ภาษาอังกฤษก้าวหน้ามากเลย เขาจับให้เป็น announcer ตอนมีงานแสดงของเด็กๆ ก็สามารถประกาศเป็นภาษาอังกฤษได้ เขาเขียนมาก่อนแล้วให้เอามาท่อง เลดีส์แอนด์เย็นเทิลเมน..."

จากการที่เป็นลูกโทน หัวแก้วหัวแหวนคนเดียวของครอบครัวและได้รับการดูแลอย่างถนอมกล่อมเกลี้ยงมาโดยตลอด การเข้าไปอยู่ในโรงเรียนประจำ ทำให้ต้องปรับตัวและช่วยตัวเอง ซึ่ง ดร.อาทิตย์เคยเล่าให้ผู้ใกล้ชิดฟังว่า *"ต้องแข่งขันกันไปใช้ขันจ้วงน้ำจากบ่อสำหรับอาบน้ำรวมมาอาบ และแย่งกันตักผัดไม้กวาดกับวิญญาณหมูมากินกันจนเก่ง"*

การเป็นนักเรียนประจำก็ทำให้ได้มีเพื่อนร่วมน้ำสาบานที่คบหากันมาหลายคนอย่างท่าน พลเรือตรี ศ.นพ.วิทุร แสงสิงแก้ว ที่เคยบรรยายไว้ว่า *"ผมรู้จัก ดร.อาทิตย์ อุไรรัตน์ ตั้งแต่เราอายุ 10 ขวบด้วยกัน เมื่อคุณพ่อของเราได้พาไปฝากเข้าโรงเรียนประจำที่กรุงเทพคริสเตียนวิทยาลัยในต้น พ.ศ.2490 ซึ่งเป็นเวลาสองปีภายหลังจากสงครามโลกครั้งที่สองได้สิ้นสุดลง ดร.อาทิตย์เป็นนักเรียนประจำอยู่บ้านครูผันส่วนผมอยู่ที่ตึกเหนือ ทำให้มีความสนิทสนมกันเหมือนพี่น้อง"*

ช่วงที่เรียนอยู่ชั้น ม.6 คุณพ่อประสิทธิ์ได้ย้ายเข้ามากรุงเทพฯ ดร.อาทิตย์บันทึกไว้ว่า *"เมื่อพ่อย้ายเข้ากรุงเทพฯ ใหม่ๆ บ้านเราก็ไม่มีอยู่ รถเราก็ไม่มีใช้ เราอยู่กันที่อาคารสงเคราะห์ซอยรางน้ำ และคุณน้าพรให้ยืมรถจี๊ปมาใช้ ตอนนั้นแม่สอนอยู่ที่โรงเรียนวัดเบญจมบพิตร เมื่อโรงเรียนเลิกแล้วเดินไปจ่ายตลาดนางเลิ้งกับแม่ แล้วนั่งรถเมล์กลับบ้าน วันอาทิตย์เราสามคน พ่อ แม่ ลูก ช่วยกันซักผ้า รีดผ้า ทำความสะอาดบ้าน"*

นักเรียนชั้นมัธยมปีที่ 6 ก. กรุงเทพคริสเตียนวิทยาลัย พ.ศ.2495

ด้วยใจสู้ เขามานะบากบั่นจนกระทั่งจบชั้นมัธยมศึกษาและสอบเข้าโรงเรียนเตรียมอุดมศึกษาได้ ในรุ่นเดียวกันกับ ศ.เริงธรรม ลัดพลี ดร.อาชว์ เตาลานนท์ อรนุช โอสถานนท์ ดร.ปราโมทย์ นาครทรรพ และอีกหลายคนที่ยังคบค้า เคารพนับถือกันมาถึงปัจจุบัน สมัยเรียนอยู่เตรียมอุดมศึกษา เพื่อนๆ เล่าว่าเขาสุภาพเรียบร้อย ยิ้มแย้มแจ่มใส ช่วยเหลือเมื่อเพื่อนต้องการ และเป็นคนเรียนเก่ง จะมีที่ไม่ชอบคือ การแต่งโคลงกลอนในวิชาวรรณคดี ที่ได้เพื่อนอักษรฯ อย่าง คุณอรนุช โอสถานนท์ ช่วยเวลาเรียนภาษาฝรั่งเศสคำว่า **'อาทิตย์'** คือ **'le soleil'** อ่านว่า เลอ ซอไลย์ เพื่อนๆ ของเขาจึงเรียกเขาว่า 'le soleil' ด้วย

สิงห์ดำรุ่น 8

คุณพ่ออยากให้เป็นนักการทูต โดยเตรียมพื้นฐานด้านภาษาไว้ให้แล้ว เมื่อเรียนจบเตรียมอุดมศึกษา อาทิตย์ซึ่งยังใช้คำนำหน้าว่า 'ด.ช.' ก็เป็นเด็กชายเพียงคนเดียวที่สอบเข้าคณะรัฐศาสตร์ จุฬาฯ ได้ โดยเป็นนักศึกษารุ่นที่ 8 รุ่นเดียวกับ คุณสหัส พินธุเสนีย์ คุณสุธี นพคุณ คุณพูนสวัสดิ์ โสรัต ท่านผู้หญิงถวิกา (สุจริตกุล) สารสิน คุณพีรัชต์ (สมิตะศิริ) สุจริตกุล คุณกุณฑลา (พิชัยรณรงค์สงคราม)

ดร.อาทิตย์ และเพื่อนจุฬาฯ แวะเยี่ยมคุณพ่อประสิทธิ์ ผู้ว่าฯ จ.สระบุรี เมื่อคราวไปออกค่ายที่ สปป.ลาว

สันติประภพ คุณอรสา (สรีจรูญ) มานะจิตต์ คุณมัลลิกา และคุณลาวัณย์ วัชราธร คุณประพันธ์พงศ์ เวชชาชีวะ คุณสุพร สุภสร ดร.บุญสนอง บุณโยทยาน คุณดำรงค์ รัตนพานิช

จากคำบอกเล่าของเพื่อนๆ สมัยเรียนหนังสือที่คณะรัฐศาสตร์ 'ปู๊ด' เป็นคนลายมือสวย จดเลคเชอร์จากอาจารย์ได้ดีมาก เพื่อนได้อาศัยสมุดจดเลคเชอร์ของปู๊ดอ่านเวลาสอบ เขาเป็นหนุ่มชอบสังคม เข้าได้กับคนทุกชั้น ในขณะเป็นนิสิตยังรับผิดชอบกิจกรรมต่างๆ ของมหาวิทยาลัยอีกด้วย ถึงแม้จะมีงานมากทั้งในหลักสูตร นอกหลักสูตร 'อาทิตย์' ในสายตาของเพื่อนๆ ก็เป็นคนเรียนเก่ง ซึ่งถ้าไม่ไปช่วยทำกิจกรรมของมหาวิทยาลัยมากเกินไปเขาก็คงได้เกียรตินิยม แต่ตัวเขาเองไม่เคยให้ความสำคัญในเรื่องนี้มากนัก

ครั้งหนึ่ง ทีมคณะรัฐศาสตร์ได้โต้วาทีภาษาอังกฤษกับทีมคณะอักษรศาสตร์ซึ่งมี คุณวิจิตร ศรีสอ้าน เป็นผู้นำ ปรากฏว่า อาทิตย์นำทีมรัฐศาสตร์เข้าป้ายลิ่ว ซึ่งเหตุการณ์นี้ เพื่อนอย่าง ดร.ปราโมทย์ นาครทรรพ เคยทำตัวเป็นอะแซหวุ่นกี้ทำนายทายทักไว้ว่า *"คนนี้มีฝีมือ ภายภาคหน้าหากรับราชการจะได้เป็นเอกอัครราชทูต หากเล่นการเมืองจะได้เป็นเสนาบดีกระทรวงการต่างประเทศ"* [1]

04
ข้าราชการ
และนักเรียนทุนพิวริฟอย

หลังสำเร็จการศึกษารัฐศาสตรบัณฑิตจากรั้วจามจุรี ได้บรรจุเป็นปลัดอำเภอเมือง จังหวัดนครนายก แต่ทำอยู่เพียง 3 เดือน ก็สอบเข้ารับราชการที่สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน (ก.พ.) ประจำแผนกนักเรียนอเมริกาได้

หน่วยก้าน 'อาทิตย์ อุไรรัตน์' เข้าตา 'คุณหลวงสุขุมนัยประดิษฐ' เลขาธิการ ก.พ. ขณะนั้น จนถูกเรียกตัวมาใช้งานใกล้ชิด และได้รับความไว้วางใจให้เป็นเลขานุการส่วนตัว

ด้วยว่าหลวงสุขุมนัยประดิษฐ เป็นผู้มีความสามารถหลากหลาย จึงได้รับมอบหมายให้รับผิดชอบมากมาย นอกจากงานประจำที่ ก.พ.แล้ว ยังเป็นอธิบดีกรมโฆษณาการ เป็นประธานจัดงานเฉพาะกิจอย่างเซี้ยพเกมส์ ซึ่งปัจจุบันมีประเทศสมาชิกเข้าร่วมเพิ่มขึ้นจึงเปลี่ยนชื่อเป็นซีเกมส์ แถมยังเป็นนักแต่งเพลง นั่นย่อมทำให้เลขาฯ ส่วนตัวของท่านพลอยมีงานมากและหลากหลายไปด้วย แทนที่จะเป็นเรื่องแย่ กลับเป็นโอกาสอันหอมหวานสำหรับข้าราชการหน้าใหม่

"นินทาท่านนิดหน่อยนะ โต๊ะทำงานของท่านใหญ่มาก แฟ้มเต็มโต๊ะไปหมด ท่านเลยนั่งโต๊ะทำงานไม่ได้ไง ต้องไปนั่งทำงานที่โต๊ะประชุม วิธีทำงานเมื่อก่อนมันช้ามากเลย แบบราชการ ตอนที่ผมไปเริ่มงาน วิธีสังคายนาของผมคือ ก็ดูว่าแฟ้มของใคร เอากลับไป แผนกใคร กองใคร เอากลับไปให้หมด สกรีนมาใหม่ อันไหนยังใช้ได้ อันไหนยังจำเป็น ค่อยเสนอมาใหม่" ดร.อาทิตย์พูดถึงหลวงสุขุมฯ [1]

ข้ามโลก

งานราชการที่ดูท่าจะไปได้สวย เริ่มงานขวบปีแรกก็เข้าตาผู้หลักผู้ใหญ่ แต่นี่ไม่ใช่สายงานที่ต้องการ ความฝันคือ งานด้านการทูตและการต่างประเทศ

แม้อกหักจากการพากเพียรสอบชิงทุนไปเรียนด้านการทูตที่ต่างประเทศหลายครั้งหลายหน แต่ 'อาทิตย์' ก็ยังสามารถสร้างก้าวแรกเพื่อเดินตามฝันได้

พ.ศ.2498 นายจอห์น อี. พิวริฟอย (John E. Peurifoy) เอกอัครราชทูตสหรัฐอเมริกาประจำประเทศไทยขณะนั้น ขับรถฟอร์ดธันเดอร์เบิร์ดเปิดประทุนสีแดง เดินทางไปตากอากาศที่หัวหิน ประสบอุบัติเหตุรถตัดข้ามเลนประสานงากับรถบรรทุกจากเลนตรงข้าม ทำให้เสียชีวิตคาที่ จอมพล ป. พิบูลสงคราม นายกรัฐมนตรีสมัยนั้น แสดงน้ำใจรับผิดชอบมอบเงินปลอบขวัญให้ภรรยาของเขา มิสซิสพิวริฟอยไม่ได้นำเงินไปใช้ส่วนตัว แต่ก่อตั้งมูลนิธิพิวริฟอยขึ้นเพื่อให้ทุนการศึกษาแก่นักเรียนไทยได้มีโอกาสไปเรียนด้านการทูตและการต่างประเทศ ที่ Fletcher School of Law and Diplomacy แห่งมหาวิทยาลัยทัฟต์ส สถาบันที่นายจอห์นจบมา นั่นคือ จุดเริ่มต้นของทุนพิวริฟอย

ทุนนี้ ให้เวลาเรียน 1 ปี โดยมูลนิธิพิวริฟอย มูลนิธิเอเชีย และเฟลทเชอร์ ร่วมกันรับผิดชอบค่าใช้จ่ายแก่นักเรียน และในปี พ.ศ.2503 ดร.อาทิตย์สอบผ่าน ถูกเรียกรายงานตัว พูดคุยเรื่องแผนการเดินทางไปเรียนด้านการทูตและการต่างประเทศ

อาทิตย์ไกลบ้าน

วันที่ 23 กรกฎาคม พ.ศ.2503 ออกเดินทาง พร้อมกระเป๋าเดินทางใบเขื่อง 2 ใบ โดยมีคุณพ่อคุณแม่ ข้าราชการและประชาชน จังหวัดปราจีนบุรี ไปส่งที่สนามบินดอนเมือง และเนื่องจากจังหวัดปราจีนบุรีเป็นเมืองผลไม้ ข้าราชการจึงทำพวงมาลัยด้วยผลเงาะคล้องคอให้

หลังจากคล้องพวงมาลัยเงาะที่คอ และกล่าวคำร่ำลาแล้ว ญาติสนิทมิตรสหายที่มาส่งแยกย้ายกลับบ้าน ส่วนเขาขึ้นเครื่องบิน PAN American Airways ตอนเที่ยง ไปแลนดิ้งที่สนามบินฮ่องกงตอนบ่ายแก่ๆ

แอร์เมล์ฉบับแรกจากลูกชายเขียนขึ้นที่โรงแรม SUN YA บนฝั่งเกาลูน ลงวันที่ 24 กรกฎาคม จ่าหน้าถึง คุณประสิทธิ์ อุไรรัตน์ ผู้ว่าราชการจังหวัดปราจีนบุรี เล่าว่า ผู้คนที่นี่รีบร้อน รถราวิ่งขวักไขว่ กระชากพรืดอย่างไม่สนใจผู้โดยสาร ส่วนห้างและร้านอาหารต่างติดเครื่องปรับอากาศเป็นปกติ ข้าวของสินค้าที่วางขายคุณภาพดี ราคาไม่แพงมากนัก อยู่ในวิสัยที่ซื้อหาได้หลายอย่าง จึงหมดเงินไปมาก ทั้งตัดสูท ซื้อเสื้อเชิ้ต รองเท้าหนัง ถอยนาฬิกาออโตเมติกเรือนเหล็กของ Omega และซื้อเครื่องพิมพ์ด้วย

ในแอร์เมล์ ไม่ลืมลงท้ายว่า *"คุณพ่อคุณแม่พบใครที่ไปส่งปู๊ดวันนั้น ขอบคุณเขาด้วย ปู๊ดคิดว่าคงลาทั่วนะครับ คงไม่เชยนัก ตอนนี้ภาษาอังกฤษคล่องขึ้น แต่ไม่รู้เป็นเจ๊กหรือเปล่า เพราะเพื่อนมันเป็นเจ๊ก ตอนนี้ 2 ทุ่มครึ่งแล้ว นาฬิกาเมืองไทย ฮอยเออร์เพิ่ง 6 โมงครึ่ง แต่ยังไม่มืดเลย คุณปู่เป็นยังไงบ้างครับ ช่วยเล่าให้คุณป้า คุณตา คุณย่า ทุกๆ คนฟังด้วย ไม่ค่อยมีเวลาเขียน จะเขียนมาอีก คิดถึงมากครับ - ปู๊ด"* [2]

ช่วงสายของวันที่ 25 กรกฎาคม ออกจากสนามบินฮ่องกงเดินทางต่อด้วยสายการบิน Japan Airlines แลนดิ้งที่สนามบินฮาเนดะโดยการต้อนรับของ 'คุณจิ๋ว' สำเนา สุขุม ลูกสาวของคุณหลวงสุขุมนัยประดิษฐ ได้เข้าพักในสถานทูตเอกอัครราชทูตไทย ณ กรุงโตเกียว ซึ่งทั้งหมดนับเป็นเรื่องน่าตื่นเต้นของเด็กไทยคนหนึ่ง ที่ได้นั่งรถแคดิลแล็กสีดำคันโตมีธงชาติไทยปักหน้ารถ ได้นอนในสถานทูตซึ่งเป็นปราสาทเก่าของโชกุน รวมทั้งได้มีประสบการณ์ Breakfast in Bed รับประทานอาหารเช้าบนเตียงเป็นหนแรก

"ปู๊ดถึงโตเกียวตั้งแต่วันที่ 25 ตอนเย็น กำหนดเดิม เรือบินจะถึงราว 6 โมงเย็น แต่เผอิญที่ Okinawa มีไต้ฝุ่น เครื่องบินจึงไม่แวะ บินอ้อมตรงไปโตเกียวเลย แต่กระนั้นก็ยังโดนหมอกมาก จนตกหลุมอากาศน่าใจหาย ต้องคาดเข็มขัดกันทุกคน ใจหายอยู่ตั้งนาน เหงื่อออกที่มือตั้งเยอะ แต่ในที่สุดก็ผ่านไปได้" [3]

ที่โตเกียว ท่านทูตจัดนักเรียนไทยมาต้อนรับเสมือนเป็นมัคคุเทศก์พาเที่ยวชมบ้านเมือง บังเอิญก็เป็นเพื่อนร่วมรุ่นกันตั้งแต่เรียนกรุงเทพคริสเตียนวิทยาลัยด้วย

"คุณจิ๋วยังเรียกนักเรียนไทยพาปู๊ดเที่ยวคือ รู้จักกันด้วยตั้งแต่อยู่คริสเตียน 2-3 คน กลางวัน 2 คน กลางคืนอีก 1 คน ผลัดเวรกัน แล้วคุณจิ๋วก็ให้เงินไกด์ด้วย กลางวันเขาว่าให้ไป 5,000 เยน กลางคืนอีก พาเที่ยวเสียหลายแห่ง น่าดูมาก ร้านกาแฟที่นี่แปลก จะมีเพลงให้ฟัง แล้วผู้หญิงญี่ปุ่นแต่งตัวเหมือนกันหมด ยืนอยู่เต็ม เฝ้าโต๊ะ โต๊ะละ 2-3 คน แล้วตบมือหรือทำจังหวะตามเพลง พอมีคนเข้าไปก็จะร้องต้อนรับดังไปหมด พอจะออกก็เช่นกัน แต่ร้านค่อนข้างจะอึดอัดเพราะอยู่ใต้ดินทั้งนั้น" [4]

ยุคนั้น ยังไม่มีเที่ยวบินตรงจึงต้องเปลี่ยนเครื่องหลายต่อ ออกจากโตเกียว ไปลงที่โฮโนลูลูบนเกาะฮาวาย ต่อด้วยไปซานฟรานซิสโก จากนั้นจับเครื่องบินภายในประเทศไปลอสแอนเจลิสและแวะนอนพักที่โรงแรมในเมืองทัลซ่า มลรัฐโอคลาโฮมา

ภารกิจแรกของนักเรียนทุน ณ ดินแดนแห่งเสรีภาพ คือ ไปเยี่ยมนางพิวรีฟอย

05
นักเรียนนอก
ฟันไกล แต่เหงาใจแทบขาด

แม้เขียนจดหมายแนะนำตัวและแจ้งความประสงค์ขอเข้าคารวะเยี่ยมเยียนไปก่อนหน้า แต่นางพิวริฟอยไม่ได้รับจดหมาย ถึงกระนั้น เมื่อยกหูต่อสายถึงที่บ้านเพื่อแจ้งว่าต้องการเข้าเยี่ยม ก็ได้รับการต้อนรับขับสู้อย่างดี จนนักเรียนไทยคนหนึ่งอบอุ่นใจมากขึ้นกว่าเดิมในดินแดนแปลกหน้า

"ปู๊ดถึง Bucknell แล้วในวันนี้ และได้โทรเลขบอกมาแล้ว เมื่อค้างที่ Tulsa 1 คืนแล้ว ก็ตรงไปที่ Pittsburgh ที่ Tulsa มิสซิสพิวรีฟอยดีมาก ไม่ได้รับ จ.ม.ปู๊ด แต่ปู๊ดได้พยายามโทรศัพท์ไปหาจนพบ ก็ขับรถมารับปู๊ดที่ hotel ไปบ้าน แล้วมาส่ง รุ่งเช้าก็มารับไปส่งสนามบิน เป็นคนดี เอาใจใส่ดีมาก ไม่นึกว่าจะดีอย่างนั้น เพราะก็เคยเป็นเมียทูตแล้ว ที่บ้านมีรูปจอมพล ป. และของของไทยหลายอย่าง ลูกคนที่พิการกลับจากเมืองไทยก็เสียแล้ว เลยอยู่คนเดียวทั้งบ้าน น่าสงสาร" [1]

กว่าจะถึง Lewisburg ซึ่งเป็นที่ตั้งของมหาวิทยาลัย Bucknell ดร.อาทิตย์แวะเปลี่ยนเครื่องหลายต่อ จากดอนเมือง แวะฮ่องกง เปลี่ยนเครื่องที่โตเกียว แวะฮาวาย ไปลงซานฟรานซิสโก เนื่องจากสมัยนั้นมีเที่ยวบินไปสหรัฐแค่เมืองนี้เมืองเดียว จากนั้นจับเครื่องบินในประเทศไปแอลเอ ต่อไปเมืองทัลซ่า แวะเยี่ยมนางพิวรีฟอย แล้วต่อเครื่องไปพิทสเบิร์ก และต่อไป Williamsport จึงนั่งรถยนต์ไป Lewisburg

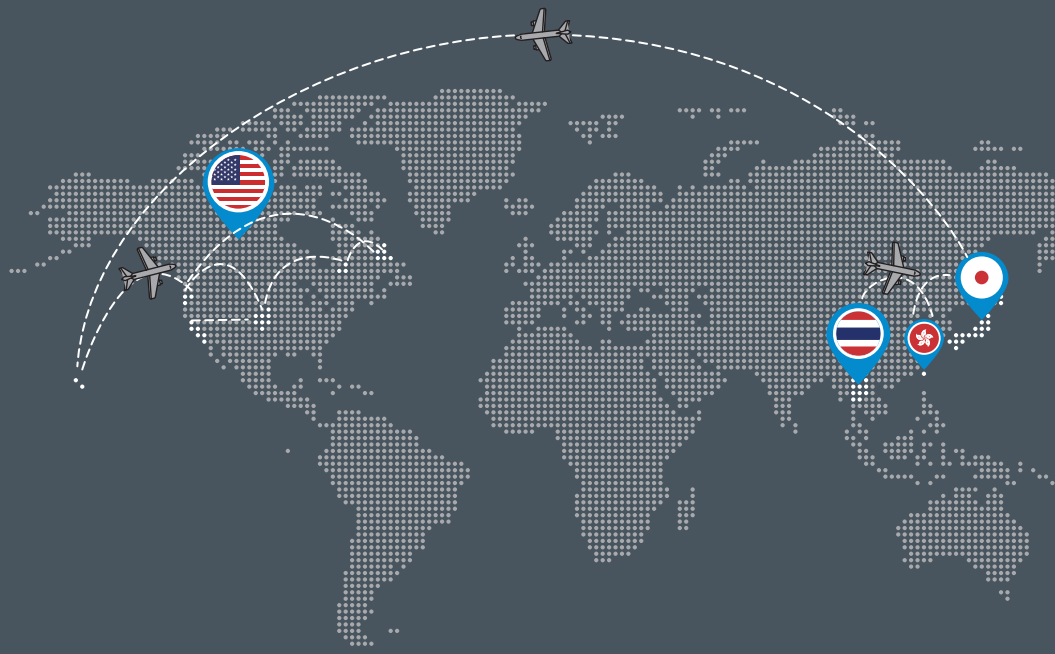

Bangkok Hongkong Tokyo
Honolulu San Francisco
Tulsa Kansas City
Pittsburgh Williamsport
Lewisburg Boston Medford
Washington D.C. Los Angeles
Colorado Boulder

ปรับพื้นฐาน และ Homesick

Bucknell ตั้งอยู่ในเมืองเลวิสเบิร์ก มลรัฐเพนซิลเวเนีย มีเนื้อที่ประมาณ 300 เอเคอร์ พื้นที่ไม่เรียบเสมอกัน มีเนินสูงต่ำอยู่ทั่วไป มีอาคารหนึ่งเป็นรูปทรงโดม มองจากที่ไกลแล้วสวยงามและเห็นเด่นชัดมาก ประกอบกับต้นไม้ครึ้มไปหมด มีไฟส่องสว่างตอนกลางคืน สีตึกที่นั่นจะเป็นสีแดงๆ ตัดสีขาวตามร่องอิฐ แล้วปล่อยไม้เลื้อยปกคลุมตึกเพื่อสื่อความหมายว่า เป็นมหาวิทยาลัยเก่าแก่ และยังมีอีกข้อดีคือทำให้ตึกไม่โทรม ไม่ต้องทาสีบ่อย การปล่อยให้เถา Ivy เลื้อยคลุมตึกเป็นลักษณะของมหาวิทยาลัยแถบนี้ จนได้รับขนานนามว่า Ivy League ซึ่งประกอบด้วย Harvard, Yale, Princeton และ Fletcher

Bucknell เป็นมหาวิทยาลัยสวยงาม เงียบสงบ ต้นไม้เขียวครึ้มร่มรื่น ห้องสมุดก็คอยเปิดต้อนรับนักเรียนอยู่เสมอ รุ่มรวยด้วยบรรยากาศแวดล้อมที่มีบุคลิกของการศึกษาเต็มเปี่ยม เพื่อนร่วมโรงเรียนนั้น ไม่ว่าจะรู้จักหรือไม่ก็มักทักทายกันด้วยถ้อยคำหรือรอยยิ้มอยู่เสมอ

อาคารเรียนสูง 3–4 ชั้น มีชั้นใต้ดินแทบทุกตึก แต่ละตึกยาวมากและวกวนอย่างที่สุด นอกจากนี้ยังแปลกที่ว่า ห้องเรียนมีประตูซึ่งต้องปิดตลอดเวลา ใครจำหมายเลขห้องเรียนไม่ได้หรือมาสาย ก็ต้องหาอยู่นาน จะเที่ยวเปิดดูห้องโน้นห้องนี้ก็ไม่เหมาะสม ส่วนบันไดขึ้นลงก็ไม่แสดงตัวให้เห็น เพราะมีประตูปิดเอาไว้เสมอ มีเพียงป้ายสีแดงเขียนว่า Exit เท่านั้น เมื่อหาห้องเรียนไม่เจอ จะถามไถ่ใครก็ไม่ได้ เพราะไม่มีคนให้ถาม ทั้งตึกเงียบเหมือนไม่มีคนอย่างไรอย่างนั้น

"ปู๊ดเขียนตัวเล็กไปหน่อย แต่อยากเขียนมากๆ ปู๊ดจะเริ่มเรียนวันจันทร์ที่ 1 นี้ เริ่มด้วยการ test ภาษาอังกฤษ ผ่านมาหลายแห่งก็มีคนชมภาษาอังกฤษ ค่อยยังชั่วหน่อย ที่นี่ ถ้าได้อยู่สัก 2–3 วัน คงค่อยหาย homesick หน่อย บางทีไม่อยากเรียนเลย แต่ปู๊ดจะพยายาม มาจนถึงที่นี่แล้ว นั่งเรือบินเหนื่อยเหลือเกิน ไม่ใช่น้อยเลย... ปู๊ดจะพยายามเรียนให้ได้ภายใน 1 ปี แล้วจะขอกลับบ้านก่อน จะได้ต่อปริญญาเอกหรือไม่เอาไว้พูดทีหลัง แต่ไม่ต้องเป็นห่วงปู๊ดหรอกครับ ปู๊ดสบายดี เพียงแต่ปู๊ดอยากได้รับจดหมายบ่อยๆ เท่านั้นเอง"

จดหมายลงวันที่ 30 กรกฎาคม จาก Bucknell ยังไม่ลืมลงท้ายด้วยว่า *"อย่าลืมถาม Fulbright ถึงคนที่จะไป Orientation ที่ Bucknell ไม่ต้องฝากของเขาไป เพียงแต่จดหมายกับรูปเท่านั้น เพราะเขาจะหนักเหมือนที่ปู๊ดหนัก"* [2]

ทนเหงาและทรมานจากอาการคิดถึงบ้านอยู่กว่า 10 วัน เฝ้าเพียรเดินขึ้นลงเนินจากหอพักไปดูที่ตู้จดหมายวันละ 3–4 เที่ยว ในที่สุด 'ลูกปู๊ด' ก็ได้รับจดหมายฉบับแรกจากที่บ้าน เมื่อวันที่ 4 สิงหาคม เขาว่าเขาอ่านแล้วอ่านอีก อ่านจนแทบจะจำได้ทุกตัวหนังสือ โดยให้คำแนะนำคุณพ่อไปว่า *"คราวหลังเขียนตัวเล็กๆ หน่อย แล้วเขียนให้เยอะๆ กว่านี้นะครับ"* [3]

นอกจากต้องเรียนหนังสือและปรับพื้นฐานวิชาภาษาอังกฤษ รวมถึงฝึกทำรายงานอย่างวิชาการแล้ว ในฐานะนักเรียนทุนยังต้องทำหน้าที่เสมือนเป็นทูตวัฒนธรรมไทยด้วย จึงถูกเรียกตัวไปทำกิจกรรมหลายครั้ง กลายเป็นว่านักเรียนรัฐศาสตร์ต้องไปรำไทยโชว์ฝรั่งเสียอย่างนั้น

เรียนปรับพื้นฐาน เพียงเดือนเศษ ยังไม่ทันคุ้นชินที่ ก็ถึงคราต้องย้ายจาก Bucknell ไปที่ Fletcher

เช้ามืดวันที่ 17 สิงหาคม 2503 ขึ้นเครื่องบินที่รัฐแมรี่แลนด์ มาลงที่บอสตัน ซึ่งเป็นเมืองหลวงของรัฐแมสซาชูเซตต์ ต่อรถใต้ดิน ก็ต้องพบกับความขลุกขลักเพราะความไม่ประสีประสา สถานีรถไฟใต้ดินมีประตูเหล็กเป็นซี่ๆ หมุนได้ทางเดียว ออกไปแล้วกลับเข้ามาอีกไม่ได้ แต่

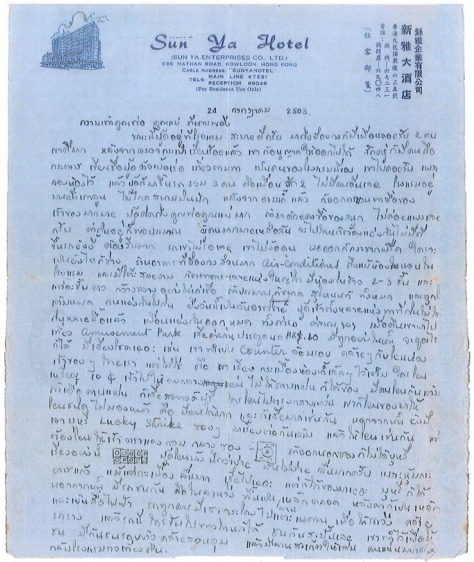

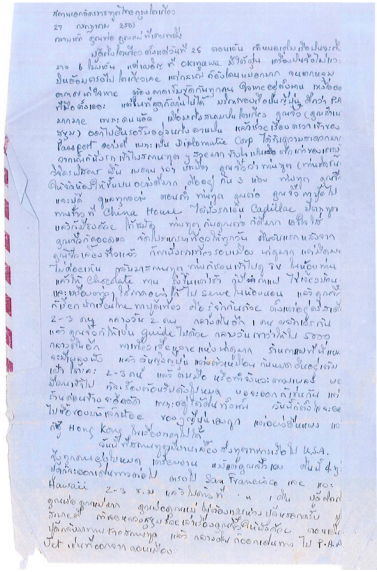

ดร.อาทิตย์ไม่ทราบข้อนี้ ด้วยมีสัมภาระจำนวนมาก ไม่สามารถหอบหิ้วผ่านประตูได้ในครั้งเดียว จึงทิ้งกระเป๋าไว้ข้างในใบหนึ่ง แล้วหิ้วใบหนึ่งมารอ แต่การณ์กลายเป็นว่า กลับเข้าไปเอากระเป๋าไม่ได้ จึงต้องวานให้คนที่อยู่อีกฝั่งขนมาให้

เหตุการณ์วันนั้นคงไม่ขำขันนัก แต่เมื่อเอามาเล่าภายหลังก็พอจะทำให้เจ้าตัวหัวเราะในความเป็นของตัวเอง เพราะนอกจากทุลักทุเลกับประตูหมุนวันเวย์แล้ว ยังเผลอไปนั่งรถขนศพเข้าด้วย

“เดินตามถนนสักครู่ ตั้งใจจะไปหารถบัส พอดี taxi มันเห็นเลยขับตามมาถาม ก็เลยตกลงขึ้น พาไป Medford เลยค่อยยังชั่ว แต่คนขับไม่รู้จัก Fletcher รู้จักแต่ Tufts เลยตระเวนหา ที่แท้ก็อยู่ในบริเวณเดียวกัน” [4] รถคันนี้เองที่ดร.อาทิตย์ยกมาพูดให้ฟังขำกันว่า เพิ่งมารู้ทีหลังว่านั่นไม่ใช่แท็กซี่ธรรมดา แต่เป็นรถแคดิลแล็กที่ใช้ขนศพโดยเฉพาะ

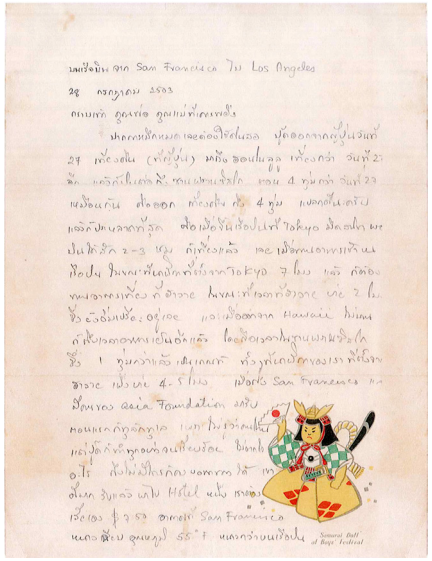

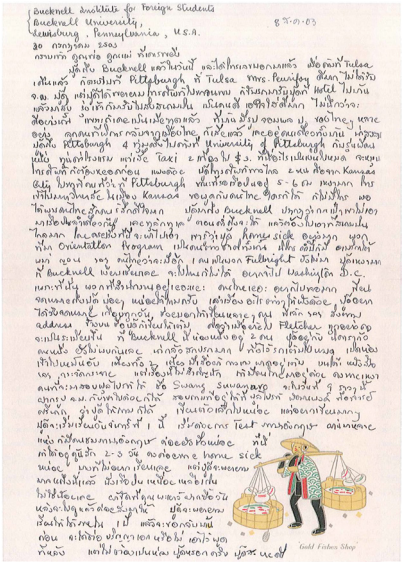

Fletcher School, Tufts University
มหาวิทยาลัยในอุดมคติ

มหาวิทยาลัยทัฟต์ส ตั้งอยู่ในเมืองเมดฟอร์ด มลรัฐแมสซาชูเซตต์ ซึ่งเป็นเมืองตะวันออกสุดของสหรัฐ อยู่ใกล้กับเมืองท่าอย่างนิวยอร์ก และเมืองหลวงอย่างวอชิงตัน ดี.ซี.

ที่เฟลทเชอร์ เขาเริ่มเรียนหลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิต ด้านการทูตและการต่างประเทศ โดยเรียน 3 ด้าน ได้แก่ ด้านกฎหมายและการเมืองระหว่างประเทศ เอกกฎหมายการทูต ด้านการทูต เอกประวัติศาสตร์การทูตอเมริกาและรัสเซีย ส่วนด้านเศรษฐศาสตร์ระหว่างประเทศ เอกการค้าระหว่างประเทศ นับเป็นการลงทะเบียนเรียนเต็มอัตรา ทำให้ต้องเข้าฟังบรรยายทุกวัน บางวิชา จันทร์-พุธ-ศุกร์ กับอีกบางวิชาที่มีบรรยายอังคาร-พฤหัสบดี โดยประมาณ จึงต้องเข้าห้องเรียนสัปดาห์ละ 10 ชั่วโมง

“ต้องทำตารางดูหนังสือในห้องสมุดไว้ว่า เก้าโมงถึงเที่ยง บ่ายสองถึงห้าโมง และสองทุ่มถึงห้าทุ่ม ทุกวัน พอเลิกเที่ยงก็กลับบ้านดูหนังสือพิมพ์

ทานข้าว แล้วก็เขียนจดหมาย พอบ่ายสองก็ไปห้องสมุด จนบ่ายห้าโมงก็เดินกลับ พักหกโมง ทานข้าว แล้วดูข่าว TV จนทุ่มครึ่ง ก็ไปห้องสมุด จนห้าทุ่ม ก็กลับดู TV หรือดูหนังสือพิมพ์ กว่าจะได้นอนก็ตีหนึ่ง นับว่าไม่หนักจนเกินไป แต่ปู๊ดคิดว่า ทำให้ได้เรื่อยๆ ก็จะดีกว่ามากๆ" [5]

"ภาษาของปู๊ด มาถึง Fletcher แล้วยังหนักใจอยู่มาก ต้องใช้ความพยายามหน่อย เขาพูดกันเร็วมาก เราไม่ค่อยรู้เรื่องเลย เลยไม่ค่อยได้พูดนัก ต้องเริ่มอ่านหนังสือเตรียมไว้แล้ว เพราะเกรงว่าจะไม่มีเวลา... ตอนนี้ปู๊ดเริ่มเรียนหนักเรื่อยมา ฟังเลคเชอร์ก็ยังไม่รู้เรื่อง รู้สึกว่าฝรั่งที่เมืองไทยเขาพูดให้คนไทยฟัง จึงได้รู้เรื่อง แต่พอมานี่ เขาไม่ได้พูดให้เราฟัง จึงไม่ค่อยรู้เรื่อง... เรื่องภาษานี่เป็นปัญหาแทบทั้งนั้น อยู่เมืองไทยก็คล่องดี แต่พอถึงเวลาเรียนเข้าจริงๆ แย่ อาจารย์จุฬาฯ รุ่นปู๊ด อักษรศาสตร์ ได้ฟูลไบร้ท์ ฟังไม่รู้เรื่องถึงกับร้องไห้เลย" [6]

บริดจ์และเพลงคลาสสิก

Wilson House หอพักสไตล์นิวอิงแลนด์ เป็นบ้านไม้สีขาว สูง 3–4 ชั้น ให้ความรู้สึกเป็นมิตรและอบอุ่น เป็นทั้งหอพักและสโมสรนักศึกษา ให้นักเรียนได้ทำกิจกรรมร่วมกัน อาทิ ดูโทรทัศน์ ฟังเพลง ทำกับข้าว เล่นไพ่บริดจ์ มีหนังสือพิมพ์หรือนิตยสารให้อ่าน เพื่อให้นักเรียนใช้เวลาว่างติดตามข่าวสารบ้านเมือง

"เขาเล่น Bridge กันเยอะ ว่างๆ ต้องหัดเล่นบ้าง กลับไปจะได้เล่นแข่งกับคุณพ่อ" [7]

บรรยากาศของเมืองสงบ และอุดมไปด้วยปัญญาชน ทำให้เพลงที่เปิดใน Wilson House ส่วนใหญ่ เป็นเพลงบรรเลง หรือเพลงคลาสสิก จนดร.อาทิตย์ก็ติดใจเข้าบ้าง ก่อนหน้านั้นตอนอยู่เมืองไทยไม่เคยฟังเพลงคลาสสิกหรือซาบซึ้งกับอะไรทำนองนั้นเลย แต่ด้วยสิ่งแวดล้อมทำให้สนใจลองฟังและเริ่มสะสมแผ่นเสียงเพลงคลาสสิก

ดร.อาทิตย์ให้สัมภาษณ์ถึงจุดหักเหที่เริ่มหันมาฟังเพลงคลาสสิก กระทั่งกลายเป็นงานอดิเรกที่หลงใหลในเวลาต่อมา

"ในเรื่องรสนิยม เรื่องดนตรี พวกนั้นเขาฟังคลาสสิก เราไม่รู้เรื่องเลย ก็ดัดจริตไปชอบกับเขาด้วย Mozart, Bach, Beethoven อะไรพูดอะไรกันเราไม่รู้เรื่อง แต่พอฟังๆ ไปก็ชอบ สวย ไพเราะ" [8]

เวลาห้าทุ่มกับพิซซ่าราคา 25 เซ็นต์

ห้องนอนที่ต้องแชร์กับรูมเมทจากนิวยอร์กอยู่ชั้นบนสุดของบ้าน หน้าต่างกระจกกรอบไม้ มีรูปร่างเป็นหน้าจั่ว ตรงนั้นตั้งโต๊ะเขียนหนังสือ มองออกไปเห็นถนนหน้ามหาวิทยาลัยที่ร่มรื่น หรือในคราวที่หิมะสะสมตัวจนหนา ก็สะท้อนสว่างจนไม่ต้องเปิดไฟ บางทีตอนกลางคืนอาจถึงขั้นแสบตาด้วยซ้ำ

มูลนิธิพิวรีฟอยให้ทุนแบบเป็นเงินใช้สอยเดือนละประมาณ 200 เหรียญสหรัฐ ต้องเก็บเป็นค่าที่พัก ค่าอาหาร ค่าหนังสือ และซื้อหาเครื่องใช้อื่นๆ ประจำวัน เรียกว่าใช้จ่ายแบบเดือนชนเดือน ต้องประหยัดกันสุดๆ หอพักมีอาหารให้รับประทานครบ 3 มื้อ เช้า กลางวัน เย็น แต่พอตกกลางคืนเหล่านักศึกษายังนั่งเคร่งอยู่หน้าโต๊ะหนังสือ บางคนเตรียมสอบ บางคนทบทวนบทเรียน บางคนทำเปเปอร์วิจัยหรือบางคนอาจกำลังเขียนถึงบ้าน สิ่งที่ช่วยชีวิตเด็กหอหิวดึกไว้เป็นประจำคือ พิซซ่ากับโค้ก

"ห้าทุ่มทุกคืนต้องมีรถพิซซ่ามาขาย พิซซ่าก็มีแค่ชีสกับมะเขือเทศชิ้นเบ้อเริ่มเลย ราคาชิ้นละ 25 เซ็นต์ พิซซ่าหนึ่งชิ้น โค้กหนึ่งกระป๋อง เราต้องซื้อกินทุกคืน ไม่มีอะไรอย่างอื่นกิน ทำงาน ดูหนังสือ พอห้าทุ่มรถบรรทุก (truck) ก็เข้ามาถนนหน้ามหาวิทยาลัย หน้าหอพักน่ะ ถนนเล็กๆ ข้ามฟากไปก็เข้าตัวมหาวิทยาลัย ร้านค้าก็ไม่มีนะ ต้องเดินไปเยอะเหมือนกัน สักครึ่งกิโล ตามประสาเมืองมหาวิทยาลัย ห้าทุ่มเด็กก็ยังเดินกันอ่านหนังสือ เดินไปห้องสมุด มีคนซื้อกินตลอด" [9]

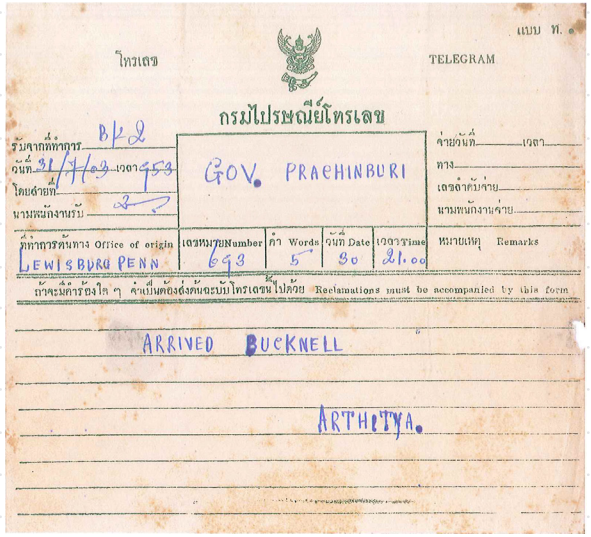
แบบ ท.

โทรเลข TELEGRAM

กรมไปรษณีย์โทรเลข

รับจากที่ทำการ BKL
วันที่ 31/7/03 เวลา 953
โดยสายที่
นามพนักงานรับ

GOV. PRACHINBURI

ส่งยังที่ เวลา
ทาง
เลขลำดับส่ง
นามพนักงานส่ง

ที่ทำการต้นทาง Office of origin	เลขหมาย Number	คำ Words	วันที่ Date	เวลา Time	หมายเหตุ Remarks
LEWISBURG PENN	693	5	30	21.00	

ถ้าจะมีคำร้องใด ๆ จำเป็นต้องส่งหนังสือนี้ไปด้วย Reclamations must be accompanied by this form

ARRIVED BUCKNELL

ARTHITYA.

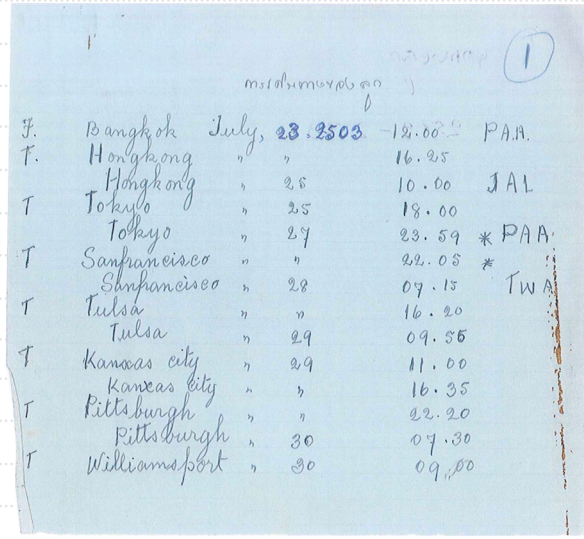
1

F.	Bangkok	July,	23.2503	12.00	PAA.
F.	Hongkong	"	"	16.25	
	Hongkong	"	25	10.00	JAL
T	Tokyo	"	25	18.00	
	Tokyo	"	27	23.59	* PAA
T	Sanfranciscо	"	"	22.05	*
	Sanfranciscо	"	28	07.15	TWA
T	Tulsa	"	"	16.20	
	Tulsa	"	29	09.55	
T	Kanoas city	"	29	11.00	
	Kanoas city	"	"	16.35	
T	Pittsburgh	"	"	22.20	
	Pittsburgh	"	30	07.30	
T	Williamsport	"	30	09.00	

จราจรชีวิตเริ่มเข้าที่เข้าทาง จึงเริ่มหางานพิเศษทำคือ งานลบกระดานดำในห้องเรียนทุกเย็น ขัดพื้นลงแว็กซ์ห้องสมุดและห้องประชุมสัปดาห์ละหน

ด้วยความสนใจและการติดตามข่าวสารบ้านเมืองจนเป็นนิสัย จดหมายถึงบ้านจึงระบุเสมอว่า ให้ส่งหนังสือพิมพ์ทางเมืองไทยมาให้อ่านบ้าง เพื่อรับรู้เหตุการณ์บ้านเมือง แต่แอร์เมล์ก็ใช้เวลานาน เร็วสุด 7 วัน

สุดท้าย ดร.อาทิตย์จึงขอให้ที่บ้านส่งหนังสือพิมพ์เพียงหัวเดียว โดยเลือกสยามรัฐ หรือ Thailand Illustrated แต่หากไม่มีข่าวอะไรน่าสนใจนัก ก็ตัดเป็นข่าวๆ ใส่ซองรวมส่งทีเดียวก็ได้ ไม่ต้องส่งทุกวัน เพราะไม่คุ้มค่าส่ง ส่วนข่าวสารทั่วๆ ไปก็อ่านเอาจากหนังสือพิมพ์ New York Times โดยหารค่าสมาชิกกับรูมเมท ปีละ 12 เหรียญ ได้รับทุกวัน อ่านแทบไม่ทันอยู่แล้ว

JFK กับนักการเมืองในอุดมคติ

ยุคนั้น เหตุการณ์ทางการเมืองของอเมริกาที่เข้มข้นที่สุด หนีไม่พ้นการเลือกตั้งประธานาธิบดี ที่ว่าเข้มข้นกว่าการเลือกตั้งที่ผ่านๆ มา เพราะผู้ลงสมัครชิงตำแหน่งเป็นถึงดาราฮอลลีวู้ดอย่าง จอห์น เอฟ.เคนเนดี้ เข้าชิงกับ ริชาร์ด นิกสัน มีการโต้วาทีออกโทรทัศน์อย่างดุเด็ดเผ็ดมัน นอกจากชอบติดตามการบ้านการเมืองเป็นทุนเดิม และสภาพแวดล้อมของปัญญาชนที่ต้องสนใจการเมืองแล้ว ยุคนิกสันและเคนเนดี้เป็นยุคที่การเมืองสนุกยิ่งทำให้ต้องติดตามเข้าไปใหญ่ ดร.อาทิตย์คุยให้เราฟังที่บ้านซอยอารีย์สัมพันธ์ 2 ว่า

"ปีที่อยู่เฟลทเชอร์ เป็นปีที่มีความสนใจการบ้านการเมืองสูงที่สุด ปีนั้นเป็นปีที่เคนเนดี้ได้รับเลือกตั้ง แล้วเขาก็ถูกยิงตาย ตอนนั้นอยู่เฟลทเชอร์ติดตามข่าวสารทางโทรทัศน์เข้มข้นมาก...

เป็นยุคทองของการเมืองแบบเสรีนิยม เป็นคนดี คนสมัยใหม่ แม้

จะมีข่าวนินทาเรื่องครอบครัวว่ามีผลประโยชน์ แต่ภาพของเคนเนดี้ก็ยังเป็นประธานาธิบดียุคใหม่ พูดเก่ง เข้าถึงประชาชน เมียก็สวย เราก็ตื่นเต้นไปกับเขาด้วย อยากเห็นอย่างนี้ในบ้านเราบ้าง" [10]

เมื่อย้อนกลับไปอ่านจดหมายลงวันที่ 14 ตุลาคม พ.ศ.2503 ก็ได้เล่าให้ที่บ้านฟังเช่นกันว่า คืนนั้นมีการโต้วาทีระหว่างเคนเนดี้และนิกสันอย่างดุเดือด

แม้เคนเนดี้อยู่ที่นิวยอร์ก ส่วนนิกสันอยู่ที่ชิคาโก้ โทรทัศน์ก็ถ่ายทอดสดได้ไม่ติดขัด พิธีกรผู้ดำเนินรายการอยู่ในห้องข่าวที่สถานีโทรทัศน์ ยิงคำถามสดได้อย่างเผ็ดมัน ส่วนผู้สมัครเข้าชิงตำแหน่งประธานาธิบดีก็โต้ตอบได้ทันทีทันควันทั้งคู่

ที่สำคัญคือ ผู้ชมไม่รู้สึกว่ามีอะไรติดขัดเลย นับว่าเป็นของแปลกมาก

เราถาม ดร.อาทิตย์ ว่า จอห์น เอฟ.เคนเนดี้ (JFK) มีอิทธิพลเสมือนหนึ่งนักการเมืองที่เป็นแรงบันดาลใจใช่หรือไม่

เขาตอบสั้นๆ ว่า ใช่

ถามต่อว่า แล้วนักการเมืองไทยล่ะ คนไหน

ดร.อาทิตย์ เงียบอยู่ครู่หนึ่ง สีหน้าครุ่นคิด แล้วถามกลับว่า 'คุณอานันท์ ปันยารชุน' เรียกว่านักการเมืองหรือเปล่า แต่ผมว่า Statesman ต้องแบบนี้

ประเทศไทย พ.ศ.นั้น เป็นยุครัฐบาลจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ มีประเด็นการเมืองระหว่างประเทศคือ สงครามเย็นกำลังดำเนินไปอย่างเข้มข้น และดูเหมือนว่ารัฐบาลไทยจะเลือกข้างเป็นพันธมิตรกับฝ่ายเสรีนิยมที่มีสหรัฐอเมริกาเป็นหัวเรือหลัก ขณะเดียวกัน กระแสสังคมนิยม ลัทธิคอมมิวนิสต์โซเวียตและจีนก็ได้แผ่ขยายผ่านมาทางเพื่อนบ้าน จากทางฝั่งลาวและเวียดนาม ดร.อาทิตย์ถามไถ่ในจดหมายเป็นประจำเกี่ยวกับสถานการณ์ดังกล่าว การรับหนังสือพิมพ์จากเมืองไทยก็เพื่อติดตามข่าวสารเหล่านี้ด้วย

"วันนี้ได้รับหนังสือพิมพ์ที่ตัดส่งไปให้ปู๊ด เรื่องคอคอดกระน่ะครับ ถ้ามีอะไรอีกก็ช่วยส่งให้ปู๊ดอีกนะครับ... ระหว่างนี้ เรื่องของลาวกำลังเป็นเรื่องใหญ่ที่นี่ ข่าวทุกชั่วโมงก็มีแต่เลอ๊อส (ที่นี่เขาเรียก เล La - อ๊อส os = La-os)" [11]

เมื่อเวลาสอบงวดเข้ามา ภาษาอังกฤษที่เพิ่งเริ่มเข้าที่เข้าทาง การเรียนที่เพิ่งเริ่มจับประเด็นได้ ไม่ได้ทำให้เขามั่นใจอะไรขึ้นมาเลย

ผลการสอบของ Fletcher ไม่ได้ใช้ค่าเฉลี่ย อธิบายให้ง่ายคือ เทียบกับ Harvard ซึ่งวัดผลแบบ B average คือ ถ้าวิชา ก. ได้เกรด A และวิชา ข. ได้เกรด C นำมาเฉลี่ยได้ B นับว่าสอบผ่าน แต่ Fletcher ไม่เป็นอย่างนั้น เพราะถ้าวิชาใดวิชาหนึ่งต่ำกว่า B เท่ากับสอบตก

ส่วนการทำและการตรวจข้อสอบก็ไม่เหมือนเมืองไทยที่อาจารย์ออกข้อสอบตามตำรา นักเรียนเขียนคำตอบ ถึงเวลาตรวจ อาจารย์อ่านแล้วดูว่าผิดตรงไหน หักคะแนนเป็นจุดๆ ไป

แต่ของอเมริกา ข้อสอบส่วนมากให้นักเรียนแสดงความคิดเห็น นักเรียนก็อภิปรายคำตอบลงไป เมื่อถึงเวลาตรวจ อาจารย์อ่านทั้งหมดแล้วจึงให้คะแนน ให้ A หรือ A- หรือ B+ ว่ากันไปตามความเข้าใจของนักเรียน

ทั้งนี้ การสอบของเขาไม่เหมือนบ้านเราที่อ่านแล้วจำ เพื่อนำไปตอบคำถาม แต่หลายครั้งการสอบหมายถึง การมอบหมายหัวข้อมาให้เวลานำกลับไปทำที่บ้าน (take home) โดยนักเรียนสามารถใช้เวลาอย่างเต็มที่ในการหาข้อมูล เปิดหนังสือ ขบคิดจนแตก แล้วจึงนำมาตกตะกอนเรียบเรียงพิมพ์ส่งอาจารย์

Yosemite National Park

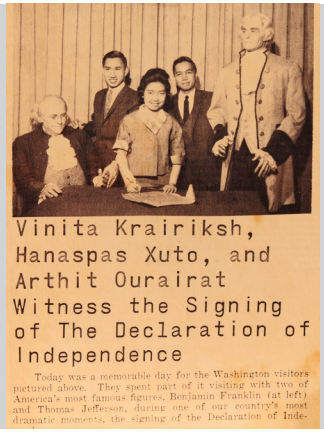

The Declaration of Independence Museum

ช่วงเรียนที่ Fletcher ดร.อาทิตย์มีโอกาสได้เดินทางไปดูงานขององค์การสหประชาชาติ สำนักงานนิวยอร์ก ไปเยือนตึกเอ็มไพร์สเตท ซึ่งเป็นอาคารที่สูงที่สุดในโลกขณะนั้น และอนุสาวรีย์เทพีเสรีภาพที่เป็นหนึ่งในแลนด์มาร์กของสหรัฐด้วย

"ถนนเดินง่ายเพราะการวางผังเมืองแบบตาราง (grid) จะไปไหน ก็ดูตามแผนที่แล้วนับบล็อกเอา ได้ขึ้นตึกเอ็มไพร์สเตทสมใจโดยเสียค่าเข้า 1.30 เหรียญ ต้องเปลี่ยนลิฟต์ 3 หน เพราะลิฟต์แต่ละช่วง วิ่งขึ้นลงได้เพียง 30–40 ชั้นเท่านั้น...

ยังนึกภูมิใจเลยจ้ะ ไม่เคยมา NY ใครๆ เขาว่าหลง ก็ไม่เห็นหลง เป็นแต่เพียงขึ้นรถไม่ถูกเท่านั้น... ขึ้นตึก Empire State เสียงลิฟต์ดังแกรกๆ หลายคนทำท่าตกใจกัน ข้างบนหนาวเหลือเกิน ลมแรงมาก มองเห็นวิวทั่วไปหมด เขาว่าอยู่บนนั้น บางทีหิมะมันตกขึ้นไป ไม่ใช่ตกลงมา...

ไปดูละคร My Fair Lady ที่ Mark Hellinger ที่ Broadway จ้ะ เล่นมาปีหนึ่งแล้วคนยังแน่น เป็นละครที่ดีที่สุดขณะนี้ และดีจริงๆ เพลงเพราะมาก" [12]

ดูเหมือนวิถีแบบอเมริกันชนของเขาจะเริ่มต้นในดินแดนแห่งเสรีภาพ ผ่านการเป็นลูกหนี้ รู้จักการใช้เครดิตเชื่อเครื่องเสียงมาใช้ก่อน แล้วค่อยผ่อนทีหลัง

"เดือนนี้ ปู๊ดผ่อนวิทยุ Zenith 1 เครื่องครับ แบบตั้งโต๊ะ AM FM ไม่ใหญ่ ราคา 59.95 เหรียญ ผ่อน 3 เดือน เพราะมาก ช่วยหายเหงาได้มาก" [13]

อีกหนึ่งเรื่องใหญ่คือ การต้องปรับตัวให้เข้ากับอากาศในอุณหภูมิติดลบ

"ปู๊ดอยู่นี่ไม่ได้อาบน้ำทุกวันหรอกครับ ที่เขาว่าฝรั่งไม่ค่อยอาบน้ำนั้นเชื่อได้ ไม่อาบกันจนเหม็นสาบ ตอนอยู่ Bucknell ปู๊ดก็อาบทุกเช้าทุกเย็น แต่อยู่นี่ไม่ไหว มันหนาวเหลือเกิน แต่ก็ 2–3 วันครั้ง บางทีก็

ติดๆ กัน 2–3 วัน แล้วแต่รู้สึกอยากอาบเมื่อไร" [14]

"อากาศตอนนี้บอกไม่ถูก เพราะต่ำกว่าจุดน้ำแข็งแล้วคือ ลงเหลือ 15–20 องศาฟาเรนไฮต์ จุดน้ำแข็งมัน 32 องศา ดังนั้น เมื่อคืนมีหิมะตกตื่นเช้ามาขาวทีเดียว แต่ไม่มากนัก เป็นแต่เพียง snow flurry เหมือนกับใครทำน้ำตาลทรายหรือข้าวสารหกไว้เกลื่อนเท่านั้น" [15]

"นอนในห้องก็รู้สึกว่าห้องสว่างไปด้วย ปู๊ดยังเปิดหน้าต่างหยิบมาเล่นเลย พอออกไปข้างนอกจริงๆ ไม่มีจิตใจจะจับเล่น ต้องเอามือกุมหูเอาหนังสือบังหน้าแล้วรีบเดินจ้ำเอาๆ" [16]

เรื่องจิปาถะ สัพเพเหระแทบทั้งหมด ตั้งแต่ดินฟ้าอากาศ กิจวัตรประจำวัน หรือเรื่องที่โรงเรียน ถูกเล่าผ่านจดหมายอย่างหมดจด ราวกับลูกที่ออกจากบ้านเพื่อไปเรียนหรือทำงานตอนเช้า และกลับมาเล่าเรื่องราวให้พ่อแม่ฟังบนโต๊ะอาหารเย็น

"วันนี้เข้าพบ Professor Bartlett สอน American Diplomacy เป็นคนน่ารักมาก อายุมาก แกชมว่าปู๊ดพูดได้ดีมาก และบอกวิธีอ่านหนังสือให้ แกว่าแกเข้าใจว่า เราไม่เคยเรียนคอร์สอย่างนี้มาก่อนจึงว่ายาก แต่แกว่า ในเรื่อง intellectual แล้ว แกเชื่อว่าเราดีทีเดียว จากนั้นก็ไม่มีอะไร แกให้ดูหนังสือต่อไป" [17]

"อ้อ วันนี้ได้รับจดหมายจาก Museum of Fine Arts ใน Boston บอกว่าวันที่ 11 มีนาคมนี้ จะแสดงของไทยที่เอาไปจากเมืองไทย เรียก The Art Treasures of Thailand และคืนวันที่ 10 จะมี preview และ reception เป็นเกียรติท่านทูตและ ม.จ.ภัทรดิศ ดิศกุล เชิญปู๊ดไปร่วม ถ้าหากปู๊ดไปได้ เขาจะเชิญเป็น formal อีกทีหนึ่ง จดหมายที่ได้รับเป็นจดหมายพิมพ์โดยเฉพาะ ไม่ใช่โรเนียว ดังนั้นจึงภูมิใจนิดหน่อย แต่ถ้าพิมพ์โรเนียวก็คงไม่มีความหมาย อย่างไรก็ตาม เขาคงรู้เคล็ดดีเลยอาจยอมเสียเวลาพิมพ์หลายๆ หน ดีกว่าโรเนียว ความรู้สึกเราก็ดีกว่าปู๊ดจะจำเคล็ดนี้ไว้ Director ของ museum เป็นคนเซ็นชื่อด้วย" [18]

"มี meeting ที่ M.I.T. นักเรียนไทย เลิกดึกเหมือนกัน มีกับข้าวไทย แกงเนื้อ ผัดถั่วลันเตา เต้าเจี้ยวหลน กับผัก ไข่เค็ม และข้าว ฝีมือผู้ชายทำทั้งนั้น" [19]

เพราะความเหงาและคิดถึงบ้าน จดหมายที่ร่ายยาวถึงคุณพ่อคุณแม่แทบทุกวันนั้น บรรจุข้อความที่บรรยายเหตุการณ์อย่างละเอียดลออแทบว่าเห็นสภาพบ้านเมืองสหรัฐอเมริกาสมัยนั้นราวกับเห็นด้วยตาตัวเองเลยก็ว่าได้

เมื่อได้เข้าตัวเมืองมาซื้อข้าวของก็พบว่า คนอเมริกันน่าประทับใจมาก เป็นคนซื่อ ไม่โกง หากเข้าไปซื้อของในห้าง เราก็เดินคุยกันไป เลือกของกันไป จะแอบหยิบเอาออกมาเลยก็ย่อมได้ แต่เขาไม่ทำ เมื่อเลือกของเสร็จก็เดินไปจ่ายเงิน หรืออย่างตู้หนังสือพิมพ์ก็เป็นแบบบริการตัวเอง หยิบหนังสือพิมพ์ไป และวางเงินไว้ในที่ใส่เงิน ซึ่งต้องอาศัยความซื่อสัตย์อยู่มากโข

ส่วนเรื่องการจัดการระบบมหาวิทยาลัย ที่อเมริกาไม่ได้แบ่งเป็นคณะๆ เหมือนบ้านเรา คนหนึ่งๆ จะเรียนทั้งวิศวกรรมศาสตร์และดนตรีก็ได้ เขาแยกเป็นวิทยาลัยหรือโรงเรียนเลยอย่าง ทันตแพทย์ รัฐศาสตร์ วิศวกรรมศาสตร์ ดนตรี หากเด็กของ Fletcher School ซึ่งเป็นโรงเรียนด้านวิชาการทูตและการต่างประเทศ อยากเรียนวิชาดนตรี ก็ไปเรียนกับ Department of Music ได้

ที่ Tufts เขามีตำรวจของเขาเอง มีครั้งหนึ่ง ผู้ช่วยคณบดีรับท่านทูต George Allen ซึ่งเป็นผู้อำนวยการของ USIS มาบรรยายที่ Tufts สงสัยรีบมากจึงจอดรถไว้ที่หัวมุมถนน ตำรวจเดินมาเขียนใบสั่ง แม้ชี้แจงว่าเป็นรถของคนใหญ่คนโต แต่ตำรวจก็ไม่ฟัง เพราะถือว่าไม่ว่าใครทำผิดกฎหมาย ต้องได้รับโทษ

The Chandelier Tree ใน Yosemite National Park ที่แคลิฟอร์เนีย

เรียนการทูตแต่เริ่มหันมาสนใจบริหารรัฐกิจ

ความใฝ่ฝันอยากทำงานเป็นทูตหรือกระทรวงการต่างประเทศ แต่นานวันเข้าดูเหมือนว่า ใจกลับเทไปทาง ก.พ. หมดแล้ว กระทั่งขณะที่เรียนอยู่ก็ยังคิดแต่เรื่อง ก.พ. และระบบราชการไทย

"ตอนนี้ปู๊ดกำลังคิดเรื่องปรับปรุงเงินเดือนข้าราชการคือ เลิกระบบเดิมทั้งหมด ใช้วิธีกำหนดเงินเดือนตายตัวตามตำแหน่งหน้าที่ ไม่ใช่เลื่อนกันทีละ 5-10 บาท อย่างผู้ว่าราชการจังหวัดที่จะไปอยู่นนทบุรี หรือสมุทรปราการ เงินเดือนก็ต้องตามที่ตั้งไว้สำหรับจังหวัดนั้น ไม่ใช่เอาคนเงินเดือนสูงๆ ไปให้พักผ่อน อยากอยู่เงินต้องลดลง และการเทียบเงินเดือนปริญญาที่ได้ แต่ตามตำแหน่งหน้าที่ที่มีความสามารถเท่ากันก็ได้เท่ากัน ไม่งั้นไม่ได้ประโยชน์

ปู๊ดได้ข่าวว่า ตอนนี้ ก.พ. ได้ 2 ขั้นกันหลายคน รู้สึกไม่ค่อยถูก พอถึงเวลาจะพิจารณาเงินเดือนกัน ก็ไม่ต้องทำอะไรกันแล้ว พูดกันแต่เงินเดือนขึ้น ขึ้น 2 ขั้น เสียเวลามาก คนอยู่ต่างจังหวัดเสียเปรียบคนอยู่ใน ก.ท. etc. ควรเปลี่ยนใหม่หมด และให้สูงขึ้นด้วย" [20]

แม้การเรียนไม่ได้ราบรื่นมากนัก แต่ก็สามารถคว้าปริญญาโทด้านการทูตและการต่างประเทศมาได้ตามเวลาที่มูลนิธิให้ทุนไว้ ทว่า จากที่เคยเปรยหลายครั้งในจดหมายว่า อยากกลับบ้านก่อน ส่วนปริญญาเอกจะอย่างไรค่อยว่ากันภายหลัง เพราะคิดถึงบ้านเหลือเกิน แต่ราคาตั๋วเครื่องบินก็สูงเกินไปที่จะบินไปกลับกรุงเทพฯ จึงต้องหาทุนเรียนต่อ

"ถ้าจะทำงานทางแนว ก.พ. ก็ควรจะได้เรียนทางที่จะเป็นประโยชน์ได้บ้าง ซึ่งที่ Fletcher ไม่มีเกี่ยวกับทาง Administration เลย ที่อื่นเขามีตั้ง 2 ทาง" [21]

การรับราชการใน ก.พ. ทำให้รับรู้ปัญหาด้านอัตรากำลังของประเทศว่ากำลังขาดแคลนทรัพยากรบุคคลด้านใด จึงเบนเข็มทิศชีวิตไปทางด้าน 'บริหารรัฐกิจ' ทันที ไม่มีลังเล โดยไม่ลืมอ้างกับตัวเองด้วยว่าด้าน

การต่างประเทศมีคนเก่งมากมายอยู่แล้ว ตัวเขาเองคงไม่จำเป็นอีก

"มหาวิทยาลัยที่อยากไป ขณะนี้ก็มี California กับ Wisconsin และ Minnesota แต่เรื่องโรงเรียนนี้ คงไม่ต้องพูดกับทาง ก.พ. หรอกครับ... ปู๊ดจะปรึกษากับ Dr.Stevens เอง ที่สำนักงาน อยากไปมหาวิทยาลัยใหญ่ๆ บ้าง California ใหญ่ที่สุดของ U.S. + ของโลก" [22]

แม้แต่ จอมพล ป. พิบูลสงคราม อดีตนายกรัฐมนตรี ที่สนิทสนมชอบพอกับคุณพ่อประสิทธิ์ อุไรรัตน์ ตั้งแต่สมัยคุณพ่อเป็นผู้ว่าราชการจังหวัดสระบุรี ได้ทราบความต้องการของอาทิตย์ว่า อยากมุ่งไปด้านการต่างประเทศ ก็เคยพูดไว้ว่า ด้านการต่างประเทศนั้นก็ดี แต่ด้านในประเทศเองยังมีความต้องการอีกมากมายเช่นกัน เป็นส่วนหนึ่งให้เขากลับมาฉุกคิดว่า หากประเทศต้องการก็จะสนองตรงนั้นด้วยความสามารถของตน

จาก Fletcher สู่ UCLA

หลังจากส่งใบสมัครไป 3 แห่ง มีเพียง UCLA ที่ตอบกลับมา แต่เนื่องจากจบปริญญาโทด้านการทูตมา จะให้ต่อปริญญาเอกสาขาบริหารรัฐกิจคงจะไม่ได้ ต้องลงทะเบียนสะสมหน่วยกิตหลักสูตรปริญญาโทสาขาบริหารรัฐกิจเสียก่อน

"UCLA เป็นมหาวิทยาลัยเดียวที่ปู๊ดจะไปได้ตอนนี้ ไม่มีเลือกอีกแล้ว ก็เลยไป ประกอบกับ Dr.Parish เป็น Assistant Dean of Student กับเป็น Professor of Political Science และ President ของ American Siam Society ด้วย มาพบปู๊ดที่ D.C. แกก็สนับสนุนให้ไป นัยว่ามาดูตัวปู๊ดด้วย เพราะฉะนั้นที่ UCLA โดยเฉพาะทาง Pol.Sci. เขาไม่ค่อยชอบนักเรียนตะวันออก แต่แกก็เชียร์ปู๊ด เลยรู้สึกจะอบอุ่นกว่าที่อื่น แกไปพูดกับ Prof. อื่นๆ อีกหลายคน ก็เลยตัดสินใจแน่แล้ว" [23]

ตกลงใจออกเดินทางจากวอชิงตัน ดี.ซี. วันที่ 31 สิงหาคม โดยสายการบินอเมริกันแอร์ไลน์ สู่เมืองแห่งสีสันริมชายฝั่งอย่างลอสแอนเจลิส กล่าวคือ ย้ายจากขวาสุดไปซ้ายสุดของประเทศ

ที่สะพาน Golden Gate ซานฟรานซิสโก

06
จากตะวันออกไปตะวันตก
ใจแตกสอบตกที่ UCLA

ลอสแอนเจลิสเป็นเมืองท่าชายฝั่งสำคัญ อยู่ในเขตมลรัฐแคลิฟอร์เนีย ในยุค 1960 เป็นเมืองหลวงของบุปผาชน ดินแดนของเหล่าขบถผู้บูชาสันติภาพและต่อต้านสงครามอย่างเอาเป็นเอาตาย

เป็นเมืองตากอากาศที่ดูผ่อนคลาย ทับซ้อนไปกับภาพสนุกสนานวุ่นวาย เร่งรีบฉาบฉวย

แต่ก็เต็มไปด้วยความเหงาเหมือนอย่างกรุงเทพฯ เหมือนโตเกียว เหมือนฮ่องกง และเหมือนเมืองใหญ่ๆ ทั่วโลก

แอลเอ เมืองศิวิไลซ์

"บ้านเมืองที่นี่เห็นแล้วไม่น่าเชื่อ ใหญ่โตอย่างมหาศาลทีเดียวครับ ไม่ทราบจะพรรณนายังไงถูก ไม่ใช่มีตึกสูงๆ หรอกครับ บ้านก็เตี้ยๆ นี่แหละ แต่มันใหญ่เหลือเกิน ไม่มี bus นัก taxi ก็ไม่ค่อยมี คนส่วนมากรวยกันทั้งนั้น วันนี้ไปโรงเรียนก็ต้องตะลึง เพราะมันสวยเหลือเกิน ใหญ่โตมากทีเดียว ปู๊ดยังหาที่พักไม่ได้เลย...

ตระเวนดู apartment ที่อยู่ใกล้โรงเรียน ขนาดพอเดิน 20 นาทีก็ตก 120 เหรียญขึ้นไป ให้ถูกลงมาก็ต้องไกลออกไปเหมือนกัน แต่ apartment เหล่านี้กะทัดรัด น่าอยู่มาก ถ้าจะเทียบกับอยู่หอก็พอกัน คือ ค่า apartment 70+ ค่าอาหารราว 30 ก็ตก 100 ต่อเดือน แต่ว่า

การเดินทางที่เมืองนี้ไม่สะดวกเลย เพราะไม่มีรถเมล์ มีวิ่งสัก 2-3 สาย เห็นจะได้ ประหลาดมาก taxi ก็ไม่ค่อยมี" [1]

ในที่สุด ตกลงใจเช่า Bachelor's apartment มีห้องสำหรับนั่งเล่นและนอนคือ ดึงโซฟาออกมาก็กลายเป็นเตียง มีครัวอยู่ในซอกพอให้ตัวเข้าไปได้ มีห้องน้ำขนาดพอหมุนตัวเท่านั้น มีโต๊ะ ตู้ และตู้เย็นในสภาพใหม่ ดูสะอาด ราคา 69.50 เหรียญต่อเดือน โดยเหมารวมค่าน้ำ ไฟ และแก๊สแล้ว

"เทอมหน้าถ้าเข้าอยู่หอได้ก็จะดี แต่ว่ายังเป็นปัญหา เพราะเขามีที่ 800 เท่านั้น สำหรับนักเรียนเกือบ 2 หมื่นคน อยู่ข้างนอกไม่มีรถก็เหมือนกับตัดมือตัดเท้า เรื่อง taxi นั้นเป็นอันไม่ต้องพูดถึง" [2]

อย่างที่เจ้าตัวออกปากว่า ระบบขนส่งมวลชนของลอสแอนเจลิสนั้นเข้าขั้นไม่สะดวกสบายอย่างมาก ดูท่าว่าอาจต้องซื้อรถยนต์ส่วนตัวใช้ ซึ่งขณะนั้น รถขนาดเล็ก แม้มือสองก็ตกราคาเกือบ 2,000 เหรียญ ยิ่งหากต้องรวมดอกเบี้ย และค่าประกัน ยิ่งต้องคิดอย่างหนัก เพราะเมื่อเทียบราคาและภาระหนี้ที่ต้องชำระทุกเดือนแล้ว รายได้จากทุนคงไม่พอ ซึ่งความเดือดร้อนนี่ย่อมกระทบไปถึงที่บ้านอย่างแน่นอน

"เรื่องรถนั้น ปู๊ดก็ยังไม่ได้ตัดสินใจลงไป เพียงแต่ดูๆ ไว้ ถ้าพูดถึงว่าจะไปเรียนกันจริงๆ ละก็ พอไปได้กับรถเมล์ แต่ไปที่อื่นไม่ได้เลย ตลอดเวลานี้ ก็ต้องให้คนโน้นไปส่งที่โน่น รับที่นี่ ตอน register ก็ต้องให้เพื่อนรอ หรือมารับ คิดๆ ไป ก็เกรงใจเขา ใหม่ๆ ก็คงได้ แต่ต่อไปเขาก็คงจะเบื่อเอาบ้าง... ที่คุณพ่อว่าอยู่บ้านใกล้แพง กับอยู่บ้านไกลมีรถก็พอกันนั้น ก็อาจเป็นจริง" บางส่วนจากจดหมายลงวันที่ 15 กันยายน เป็นเชิงขออนุญาตซื้อรถกลายๆ [3]

เมื่อคุณพ่อตอบจดหมายกลับว่า ไม่ขัดข้องกับการซื้อรถ และอาจช่วยออกเงินให้บางส่วน จึงตกลงใจจะซื้อหารถยนต์มือสอง นอกจาก Ford Falcon ที่เล็งไว้แล้ว หากหักลบกลบเงินดาวน์ บวกภาษี และประกันภัย นำยอดมาจัดไฟแนนซ์ ซึ่งตั้งใจจะผ่อนส่งเป็นระยะเวลา 3 ปีแล้ว เขาเลือก Pontiac Tempest 1961 รถยนต์ 4 สูบ ที่ต้องผ่อนส่งให้แก่บริษัทสินเชื่อ เดือนละ 66 เหรียญ

"มีรถแล้วมันคงอุ่นใจขึ้น ถึงแม้ว่าจะไม่ไปไหน เพราะรู้สึกว่า จะไปเมื่อไหร่ก็ไปได้ เพื่อนเขาก็คงไม่มากวน เพราะปู๊ดอยู่ไกลกว่าใครๆ มากเขามีรถกันทั้งนั้น เราเสียอีก ที่ต้องกวนให้เขามานั่งรถเรา เพราะเรายังไปไหนไม่ถูก ยิ่งนอกไปจากคนไทยแล้วยิ่งไม่มีใครใหญ่ ฝรั่งก็ยังไม่เห็นรู้จักเลย พูดกับคนที่เรียนด้วยกัน 2-3 คำเท่านั้นมั๊ง โรงเรียนใหญ่จนไม่มีใครแคร์ใคร...

Pontiac นี้ ราคาไม่ค่อยตก ไม่ชอบใจก็ขายเสียก็ได้ เพราะการซื้อขายที่นี่รวดเร็วมาก มันทำอย่างกับขายขนม" [4]

ทั้งนี้ หลังจากใช้งานได้ 2 ปี Pontiac คันนี้ถูกขายต่อให้ท่านมุ้ยหม่อมเจ้าชาตรีเฉลิม ยุคล นักเรียนรุ่นน้องร่วมมหาวิทยาลัย ที่กำลังเรียนสาขาธรณีวิทยา ในราคา 1,000 เหรียญ แล้วซื้อคันใหม่เป็น Buick สีแดง หลังคาขาว ซึ่งภายหลังขายต่อให้พันธุ์เทพ อรรถไกวัลวที ผู้กำกับภาพยนตร์ชื่อดัง และซื้อ Volkswagen Karmann Ghia รถยนต์เปิดประทุนขนาดเล็ก สีเทา หลังคาดำมาใช้จนกลับเมืองไทย

ระหว่างเรียนอยู่ที่ UCLA คุณพ่อประสิทธิ์กำลังรอโอนย้ายจากปราจีนบุรีไปเป็นผู้ว่าราชการจังหวัดสมุทรสงคราม ซึ่งสมัยนั้นยังนับว่าเป็นเมืองเล็กๆ ที่ไกลปืนเที่ยง ไม่มีถนนหนทาง จะมีก็เพียงรถไฟเท่านั้น

"คุณพ่อย้ายไปแล้ว เรื่องส่งเงินลำบากยังไงหรือเปล่าครับ คุณพ่อบอกปู๊ดได้เลยครับ ปู๊ดจะจัดการติดต่อขายรถทันทีที่คุณพ่อบอก เพราะปู๊ดเป็นห่วงมาก ถ้าต้องทำให้คุณพ่อคุณแม่ต้องลำบากและกังวล มันก็คงไม่เป็นประโยชน์อะไรสำหรับปู๊ดเลย ปู๊ดเข้าอยู่หอแล้ว ไม่ออกไปไหนก็คงพอทนได้" [5]

แม้จะได้รับเงินจากทุนรัฐบาล แต่ค่าใช้จ่ายจุกจิกนอกเหนือจากค่าเรียนแล้ว ทำให้เดือดร้อนเรื่องเงินถึงที่บ้านอยู่เสมอ ทั้งๆ ที่พยายามรบกวนให้น้อย และหางานพิเศษทำอยู่เรื่อยก็ตาม

"วันนี้เก็บขวด Coca Cola ไปขายได้ 50 เซ็นต์" [6]

"ปู๊ดทาน hamburger เป็นประจำ แล้วก็เอามานั่งทานนอนทานกลางสนาม ตากแดดด้วย ถ้าเป็นเมืองไทย เขาคงว่าสติไม่ดี แต่นี่เขานั่งนอนตากแดดเต็มไปหมด มันเป็นเนินสวย มีดอกไม้ หญ้าก็ตัดรักษาอย่างดี เขารดน้ำกันเป็นอุตสาหกรรมทีเดียว พูดไปแล้ว เขาว่า UCLA นี่สวยมาก วิวมันสวยจริงครับ ต้นไม้ที่ปลูกก็เข้าที สวนสวยๆ มีดอกสีม่วงๆ ทั่วไปเลย คนที่นี่ไม่ค่อยมีพิธีรีตองนัก แต่งตัวไปโรงเรียนตามสบาย กางเกงสั้นยาวยังไงก็ได้" [7]

การได้เข้าอยู่ในหอพักของมหาวิทยาลัยในเทอมถัดมาช่วยทุเลาค่าใช้จ่ายลงได้บ้าง โดยห้องพักอยู่ชั้น 6 เลขห้อง 639 เพื่อนร่วมห้องเรียนอุตุนิยมวิทยา ซึ่งทำหน้าที่พยากรณ์อากาศประจำหอพักด้วย โดยต้องตื่นเช้ามาดูพระอาทิตย์ขึ้น และเนื่องจากเป็นเมืองอุตสาหกรรม จึงต้องดูปริมาณของหมอกพิษ (smog) ในอากาศด้วย เมื่อพยากรณ์แล้วก็นำมาบันทึกลงในตารางที่อยู่ใต้หอให้นักเรียนได้ดูกัน

นักศึกษามัคคุเทศก์

ชื่อเสียงอีกอย่างของแอลเอคือ มีคนต่างชาติอยู่มาก โดยเฉพาะอย่างยิ่ง คนไทย

ที่นั่น จึงได้รับการต้อนรับอย่างอบอุ่นจากเพื่อนนักเรียนคนไทยและความช่วยเหลือจากเพื่อนรุ่นพี่ ทั้งเรื่องไปรับส่ง พาเที่ยวเปิดหูเปิดตาและอาหารการกิน

"เมื่อวานซืน พี่ทัศนีย์ แกเอาใบโหระพามาให้กำหนึ่ง แกปลูกไว้ในห้องปลูกต้นไม้ของ UCLA มีคนรดน้ำให้ ใบงามโต ปู๊ดเลยผัดเนื้อใส่ใบกะเพรากับพริก แล้วยังมีต้มจืดมะระอีก แหม่ะ! อร่อยไปเลยครับ ทีนี้ทานไม่หมด กลางดึกหิวเลยทานอีก มีน้ำข้าวอยู่หน่อยเลยทานกับน้ำข้าวแหม แต่กลิ่นมันคลุ้งดีจริง ต้องปิดม่านด้วย เพราะอายคนที่จะเดินผ่าน เสร็จแล้วก็ต้องรีบเปิดประตูให้มันถ่ายเทกลิ่น ใครที่เดินเข้าห้องต้องแทบสลบทีเดียว" [8]

"ไปซื้อหมูที่ร้านญี่ปุ่นมาเยอะทีเดียว ต้มเค็มเสีย 1 หม้อ กินไปอีก 2 วัน พอกินแล้วก็เสียดาย กลัวมันจะหมด ไม่รู้ว่าเขาทำยังไงด้วยซ้ำไป ปู๊ดทำอย่างนี้ครับ หั่นหมูชิ้นโตๆ เอาหม้อตั้งไฟใส่น้ำมัน แล้วทอดหมู พอทำท่าจะไหม้ ก็ใส่ซีอิ๊วของญี่ปุ่นชื่อ Kikkoman สีก็เป็นซีอิ๊ว แต่กลิ่นทำท่ายังกับจะไม่ใช่ ใส่ลงไปเสียจนจะกินไม่ได้ แล้วก็เคี่ยวต่อไป จนกลิ่นมันเหม็นๆ ก็เติมน้ำประปาเสียจะเต็มหม้อ ใจหายวาบกลัวว่าคงจะแย่แล้ว เดี๋ยวกินไม่ได้ แต่ก็ทำใจดีไว้ เอาไข่ 6 ใบ (ปอกเปลือกแล้ว) ใส่ลงไป แล้วก็ชิมๆ เติมน้ำปลา น้ำตาล น้ำประปา พริกไทย เคี่ยวไป ก็พอทานได้ครับ แต่กลิ่นมันหอมอร่อยทีเดียว สรุปแล้วอร่อย..." [9]

จากที่เคยเรียนหนังสือเพียงอย่างเดียว ด้วยความที่เป็นผู้มีมนุษยสัมพันธ์ดี ทำให้กลายเป็นนักเรียนผู้รับหน้าที่ทูต คอยต้อนรับแขกบ้านแขกเมือง ยุคนั้น คนไทยไปแอลเอต้องวิ่งหา อาทิตย์ อุไรรัตน์ ให้เขาพากิน พาเที่ยว คอยรับส่งโรงแรมสนามบิน จนอดค่อนขอดตัวเองไม่ได้ว่า อยู่ไปอยู่มาภาษาไทยชักจะเก่งขึ้น แต่ภาษาอังกฤษอ่อนลง

ยังเอามาพูดกันขำๆ ภายหลังว่า *"ดิสนีย์แลนด์นี่ รู้สึกผมจะไปมาสัก 40 หนได้"* [10]

นอกจากนี้ กิจกรรมของเขาใหญ่โตขึ้นไปอีก เมื่ออุทิศตัวไปเป็นหัวเรี่ยวหัวแรงในการตั้งสมาคมไทยแห่งแคลิฟอร์เนียภาคใต้ ที่ต้องคอยจัดกิจกรรมกระชับความสัมพันธ์ระหว่างคนไทยด้วยกัน ประเภท กินข้าวทุกเย็นวันศุกร์ จัดงานไทยเฟสติวัล พากันขับรถไปเที่ยวต่างเมือง หรือยกขบวนกันไปตกปลาริมแม่น้ำ

พูดให้สวยหรูไปอย่างนั้น เอาเข้าจริง ก็เหมือนเป็นสมาคมบำบัดความเหงาของนักเรียนไทยผู้ไกลบ้านเสียมากกว่า

ย้อนกลับไปเมื่อ ค.ศ.1963 ภาพยนตร์เรื่องหนึ่งซึ่งออกฉายทั่วโลก 'Ugly American' หรือในชื่อภาษาไทยว่า 'อเมริกันอันตราย' เป็นเรื่องราวความพ่ายแพ้แก่คอมมิวนิสต์ของประเทศสารขัณฑ์ ซึ่งมี ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช รับบทเป็นนายกรัฐมนตรีประเทศสารขัณฑ์ แสดงร่วมกับพระเอกฮอลลีวู้ดอย่าง มารอน แบรนโด อาจารย์หม่อมคึกฤทธิ์ต้องเดินทางไปถ่ายทำภาพยนตร์ที่แอลเอ เป็นจังหวะพอดีที่จะได้เจอกับนายกสมาคมไทยแห่งแคลิฟอร์เนียใต้อย่างอาทิตย์ อุไรรัตน์

เป็นธรรมดาที่ต้องต้อนรับในฐานะมิตรร่วมประเทศคอยอำนวยความสะดวก แต่นอกจากนั้น อาจารย์หม่อมคึกฤทธิ์ในฐานะผู้เชี่ยวชาญด้านศิลปวัฒนธรรมไทย ยังร่วมเป็นที่ปรึกษาในการจัดไทยเฟสติวัลฝรั่งในแอลเอจึงมีโอกาสได้ดูโขนอันเป็นศิลปะชั้นสูงของไทย

UCLA เป็นมหาวิทยาลัยขนาดใหญ่ มีคณะและสาขาวิชาต่างๆให้เลือกเรียนอย่างครบถ้วน มีนักศึกษาหลากหลายประเภท ในทางกลับกันความสัมพันธ์ระหว่างนักเรียนกับครู หรือนักเรียนด้วยกัน กลับห่างเหินไม่มีการพูดคุยหรือทักทายกันเหมือนอย่างที่ Fletcher เป็น

หอพักของ UCLA เป็นอาคาร 18 ชั้น มีคาเฟทีเรียด้านล่างคอยให้บริการอาหารชั้นดีแก่นักเรียน ยามเช้าเป็นนมสดขวดโต อยากดื่มเท่าไรก็ดื่ม ขอเพียงให้นักเรียนเริ่มวันใหม่ด้วยท้องอิ่ม

ถึงขนาดอยากนำแนวคิดนี้มาใช้ที่มหาวิทยาลัยรังสิต อยากให้เด็กอยู่หอใน ตื่นลงมาดื่มนม ตกเย็นเล่นกีฬา ช่วงหัวค่ำก็ดูโทรทัศน์ หรือฉายภาพยนตร์ดูด้วยกัน คือให้เด็กอยู่ในสภาพแวดล้อมที่ดี เหมาะแก่การหาวิชาความรู้ แต่เป็นไปได้ยากเหลือเกินสำหรับนักเรียนไทยที่ไม่อยากถูกบังคับ

"นักศึกษาไทยเขาไม่ชอบกินนม เขาชอบซื้อส้มตำกินเองมากกว่า" ดร.อาทิตย์พูดติดตลก [11]

ดูเหมือนว่าเงินที่สำนักงาน ก.พ. ให้ใช้แต่ละเดือนๆ จะไม่ค่อยพอ ต้องเดือดร้อนทางบ้านอยู่ทุกเดือน ในจดหมายมักเขียนเสมอว่า ถ้าให้เพิ่มได้อีกก็ดี เพราะมีค่าใช้จ่ายมาก ทั้งผ่อนรถ ค่าเช่าบ้าน ค่าข้าวของกระจุกกระจิกมากมาย

"ปู๊ดอัดอั้นตันใจมาก เพราะว่าพยายามเขียมอยู่ตลอดเวลา แต่มันก็เหมือนกับใช้จ่ายมากเหลือเกิน ปู๊ดกราบเรียนคุณพ่อคุณแม่ตรงๆ ว่าเงิน 100 เหรียญที่ส่งไปให้นั้น หมดแล้ว และเพื่อนให้ยืมมาอีก 20 เหรียญ ปู๊ดนึกๆ แล้วโกรธตัวเองมากที่สุด ว่าทำไมถึงได้เป็นอย่างนี้ จ่ายกับข้าววันหนึ่ง 5 เหรียญก็แทบจะไม่ได้อะไร อย่าให้ปู๊ดอธิบายเลยครับ เพราะคุณพ่อคุณแม่ก็เข้าใจว่าเป็นยังไง แต่ทั้งนี้ไม่ใช่หมายความว่า ปู๊ดจะยุ่งวุ่นวายมากมายจนเกินไปก็ไม่ใช่ ขนาดคนที่เขาอยู่อพาร์ตเม้นต์ที่อยู่ 4 คน คนละ 45 เหรียญ ไม่มีรถ ไม่ไปไหน 150 เหรียญ ก็ยังไม่พอ" [12]

อีกเรื่องที่ ดร.อาทิตย์ยังจำได้ถึงทุกวันนี้คือ การโดนปรับข้อหาขับรถเร็วเกินกำหนด ทำให้ต้องเสียเงินทองไปกับเรื่องไม่เป็นเรื่อง

"ตอนนั้น ขับรถขึ้นไปซานฟรานซิสโก 800 ไมล์ แล้วก็ดันขับเร็วเกินสปีดลิมิต เขาให้ขับได้ 60 ไมล์ต่อชั่วโมง เราขับไป 95 ไมล์ต่อชั่วโมงเกินไป 35 ตำรวจตามจับ คิดไมล์ละ 3 เหรียญ บวกกันค่าธรรมเนียมอะไรก็ไม่รู้ ต้องไปขึ้นศาล ก็คูณเข้าไป ไปแวะจ่ายค่าปรับที่ศาล โอ้โฮ เข็ดเลย" [13]

เรียนไม่ดี กิจกรรมเด่น

เขาเริ่มวิตกและครุ่นคิดถึงการใช้ชีวิตที่ลอสแอนเจลิส เพราะดูเหมือนว่ามีเวลาไปเที่ยวเล่น รับส่งแขก และทำกิจกรรมมากมาย ในขณะที่เรื่อง

การเรียนกลับไม่กระดิกไปไหนเสียที

"ปู๊ดคิดว่า เทอมหน้าคงย้ายที่เรียนแน่ ต้องการไปอยู่โรงเรียนเล็กๆ ที่มีชีวิตสงบๆ เป็นนักเรียนซึ่งจะได้ทั้งภาษาและความเอาใจใส่ของอาจารย์ ปู๊ดอยู่อย่างนี้ คุณพ่อคุณแม่ก็ทราบอยู่แล้วว่าปู๊ดเป็นคนยังไง ใครๆ มีอะไรก็มาปรึกษา ขอความเห็น ซึ่งเราก็ชอบ เดี๋ยวคนโน้นเชิญ คนนี้เชิญ ไม่ได้หยุด ซึ่งจะให้อยู่แบบตัดขาดนั้นทำไม่ได้ แล้วบางทีจะให้มันน้อยลงก็ลำบาก" [14]

เนื่องจากวิชาเรียนและหน่วยกิตที่เก็บได้จาก Fletcher ไม่สามารถเทียบโอนมาใช้ที่ UCLA ได้ เพราะเป็นคนละสาขาวิชา จึงต้องเก็บหน่วยกิตใหม่ให้ได้วิชาพื้นฐานก่อนสอบเอาปริญญาโทด้านบริหารรัฐกิจ เพื่อทำปริญญาเอกต่อไป

"advisor พยายามจัดโปรแกรมให้เตรียมตัวสำหรับทำปริญญาเอกอยู่ตลอด อันนี้จะวางหลักเกณฑ์ตายตัวเหมือน undergraduate ก็ได้ แต่ไม่ดีกับเรา คือ flexible มาก เขามุ่งให้เราได้ความรู้มากที่สุด นักเรียนที่เรียน Public Administration โดยเฉพาะที่เป็น graduate student มีน้อยมาก advisor บอกว่ามีความหมายมากกว่า undergraduate และ Prof. สนใจกว่าด้วย โดยเฉพาะเรา เป็นคนที่ไปเรียนเพื่อจะกลับไปทำงาน ก.พ. เขาก็รู้สึกว่าจะมีส่วนให้ความรู้คนที่จะกลับไปปรับปรุงประเทศไทยด้วย" [15]

ด้วยวิธีการเรียนที่ยืดหยุ่นนี้เอง ที่ดูเหมือนจะเป็นผลเสียต่อนักเรียน เพราะแทนที่จะตั้งหน้าตั้งตาเรียน กลับมีเวลาว่างมากเกินไป นอกจากจะเที่ยวมากแล้ว ยังต้องเปลืองสตางค์มากอีกด้วย

อย่างไรก็ตาม วิธีการประเมินผลเพื่อให้ได้ปริญญาโทนั้น ต้องผ่านการสอบประมวลความรู้ การสอบตกในครั้งแรก ทำให้เขาเริ่มคิดเกี่ยวกับการใช้ชีวิตที่ลอสแอนเจลิสว่า ดูท่าจะเหลวคือ ออกจะฟุ้งเฟ้อ ติดเที่ยว ติดเพื่อน และไม่ได้เรียนอย่างที่หวังเอาไว้

ใจแตกจนสอบตก

การจัดสอบประเมินผลที่ว่า ยังจัดสอบเพียงเทอมละครั้งเท่านั้น ซึ่งอาจเป็นการเสียเวลาที่จะอยู่เปล่าๆ ถึง 1 เทอม เพื่อรอสอบเพียงอย่างเดียว จึงมองหาลู่ทางในการเรียนปริญญาเอกที่มหาวิทยาลัยในเมืองอื่น แล้วค่อยบินกลับมาสอบ comprehensive ภายหลัง

ทว่า ทางสำนักงาน ก.พ. ยืนยันว่า ให้อยู่ที่ลอสแอนเจลลิสจนกว่าจะสอบผ่าน แต่จนแล้วจนรอด ก็ยังสอบตกอีกเป็นหนที่สอง

"คุณพ่อคุณแม่ยกโทษให้ปู๊ดสักครั้งเถอะนะครับ อย่าโกรธอย่าเกลียดปู๊ดเลย ปู๊ดสอบไม่ผ่านอีก ไม่ทราบว่าจะโชคร้ายไปถึงไหน ปู๊ดทำอะไรไม่ถูกแล้ว จะรายงานไปสำนักงาน แล้วแต่เขาจะว่ายังไง คุณพ่อคุณแม่อย่าห่วงปู๊ดเลยครับ ปู๊ดสบายดี" เขียนเพียงย่อหน้าเดียว เขาปิดผนึกและส่งจดหมายลงวันที่ 22 พฤษภาคม พ.ศ.2506 [16]

เมื่อได้รับจดหมาย ทางบ้านก็เขียนข้อความตอบโต้ลงในฉบับเดียวกันว่า

"ลูกจ๋า พ่อแม่ยกโทษให้ลูกเสมอ คนเราก็มีความพลาดพลั้งได้ การเรียนใครๆ ก็สอบตกกันได้ ขอให้ลูกสบายใจเถิด แก้ตัวใหม่ ลูกไม่ได้โง่จนเรียนไม่ได้ แม้ว่าลูกจะไม่ฉลาด ลูกเรียนไม่ได้ แม่พ่อก็ยังรักลูก ไม่ถือโทษลูกเลย แต่พ่อแม่รู้ว่าลูกฉลาด ลูกเรียนได้ ลูกเพียงแต่พลาดไปเท่านั้น ถ้าลูกพยายามอีกครั้ง ลูกต้องทำได้" [17]

เหมือนจะรู้ตัวว่า การเขียนจดหมายสั้นๆ นั้น ผิดวิสัยของตน รังแต่จะทำให้ที่บ้านเป็นห่วง จึงเขียนขึ้นอีกฉบับในวันเดียวกัน

"เมื่อเช้า ปู๊ดส่งข่าวมาฉบับหนึ่งแล้ว แต่เขียนสั้น เพราะไม่มีอารมณ์จะเขียน แต่เขียนแล้วกลัวคุณพ่อคุณแม่จะห่วงมาก ปู๊ดจึงเขียนมาอีก...

สอบครั้งนี้ ปู๊ดถือว่ามันเป็นโชคไม่ดีของปู๊ดเอง ปู๊ดก็ไม่อยากจะคิดถึงมันด้วย ปู๊ดก็จนปัญญา ไม่ทราบว่าจะทำยังไง ไม่อยากจะเชื่อว่าทำไปเลวมากมายถึงกับจะตกอีก ปู๊ดรู้สึกชาไปหมด แต่ก็อดร้องไห้ไม่ได้หลายหน ก็พยายามข่มใจเท่าที่จะทำได้ มันผิดหวังไปหมดทุกอย่าง..." [18]

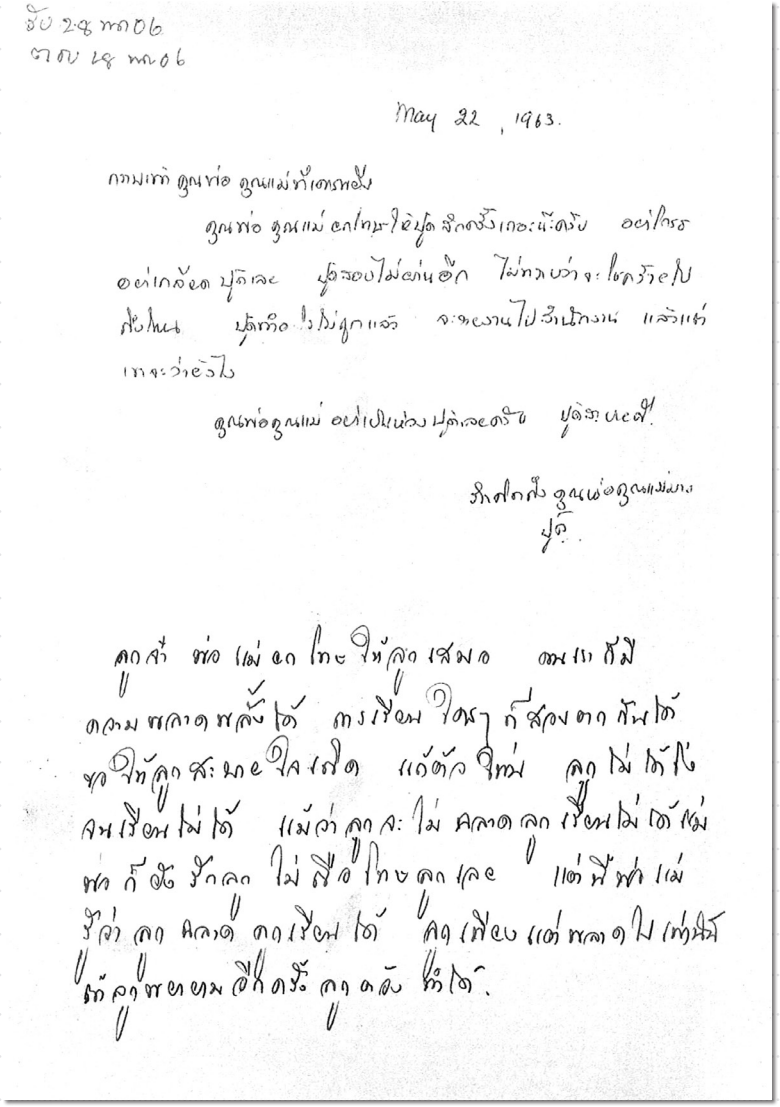

May 22, 1963.

คุณพ่อ คุณแม่ที่เคารพรัก

คุณพ่อ คุณแม่ ลูกไม่ได้ใช้ปู๊ สักครั้งเกือบเดือนแล้ว อย่างไรอยู่เกลียด ปู๊ละเลย ปู๊สอบไม่ผ่านอีก ไม่ทราบว่าจะไปทำอะไรดี ตั้งใจแล้ว ปู๊เกือบไม่ไปแล้ว จะหางานไปทำที่ไทยแล้วแต่เกรงว่าจะไม่

คุณพ่อคุณแม่ อย่าเป็นห่วงปู๊ละเลยครับ ปู๊จะพยายาม

ขอให้ท่านคุณพ่อคุณแม่มีความสุข

ปู๊.

ลูกสำนึกพ่อแม่ดีไทยให้ลูกเสมอ ลูกเป็นคนไม่ดีพลาดพลั้งได้ ทางเรียนวิชาๆ ก็สอบตกกันได้ ขอให้ลูกสะบายใจเถิด แก้ตัวใหม่ ลูกไม่ได้ไปเรียนไม่ได้ แม้ว่าลูกจะไม่พลาดลูกเรียนไม่ได้เช่นพ่อก็ดีรักลูก ไม่ยึดไทยลูกเลย แต่นี้พ่อแม่รู้ว่าลูกพลาดตกเรียนได้ ลูกเสียใจแต่พลาดไปเท่านี้ ถ้าลูกพยายามอีกครั้งลูกคงทำได้.

ส่วนแผนการที่อยากกลับไปเยี่ยมบ้านช่วงปิดเทอมนั้น จากที่เคยปรารภไว้หลายครั้งในจดหมายว่า หากที่บ้านหาเงินค่าตั๋วให้ได้สักครึ่งหนึ่งก็อยากกลับ ก็เป็นอันต้องพับไป

"เรื่องกลับบ้านนั้น คงจะงดกระมังครับ เพราะปู๊ดกำลังกลุ้มใจมากอายคนเขา ปู๊ดจึงอยากอยู่เงียบๆ สักพัก"

"เพื่อนๆ เขากลัวว่าปู๊ดจะทำอะไรตัวเอง สำรวจดูว่ามีอะไรบ้างแล้วก็แอบหยิบมีดออกไป ปู๊ดแอบอยู่ก็เห็นแล้ว ยังนึกในใจว่า มันเรื่องอะไรที่ต้องทำอย่างนั้น วิธีอื่นมีถมไปถ้าจะทำ แต่ปู๊ดไม่ทำแน่ เพราะมันเลยขั้นนั้นมาแล้ว ปู๊ดเพียงแต่ปวดหัว ตื้อไปทั้งวันเท่านั้น...

อายุ 25 ปี มันซวยจริงๆ ไม่ทราบจะอีกนานเท่าไหร่" [19]

ดร.อาทิตย์อธิบายว่า สาเหตุที่สอบตกนั้น ไม่ใช่เป็นเพราะว่าไม่เข้าใจวิชาเรียน วิชารัฐศาสตร์นั้นไม่มีปัญหา แต่ปัญหากลับไปอยู่ที่วิชาอื่น กล่าวคือ ในหลักสูตรมิได้บังคับให้เรียนวิชาบัญชีหรือสถิติ แต่เมื่อวัดผลกลับบังคับให้สอบ *"เขาก็ให้เลือกสถิติก็แล้วกัน โดยไปอ่านหนังสือเอาเอง ปู๊ดก็ไปอ่านหนังสือทางสถิติเอง จนก็พอจะรู้ว่าอะไรเป็นอะไร... พอตอนสอบ เขาออกว่า ให้ใช้ data processing (statistics) เป็นเครื่องมือในการทำ research เกี่ยวกับ Urban affairs ทางด้านใดด้านหนึ่งในสาม คือ Taxation population movement และ Land use contest อย่างปู๊ดจะไปทำได้อะไร"* [20]

ความฟูมฟายปรากฏเป็นตัวอักษรอยู่นาน กว่าอะไรต่อมิอะไรจะเข้ารูปเข้ารอยเดิม ขณะนี้เหลือทางเลือกอยู่เพียง 2 ทาง คือ หาที่เรียนปริญญาเอก โดยอาศัยวุฒิปริญญาโทจาก Fletcher กล่าวคือ แกล้งลืมหน่วยกิตที่ UCLA ไป

ส่วนอีกทางคือ ยอมรับไปตรงๆ ว่า สอบตกปริญญาโทมาจาก UCLA แล้วหาที่เรียนอื่นเพื่อให้ได้ปริญญาโทสาขาบริหารรัฐกิจ

ทางเลือกแรกนั้น จะสำเร็จได้ก็ต่อเมื่อโกหกเท่านั้นคือ มหาวิทยาลัยที่จะรับเข้าทำปริญญาเอก ย่อมต้องการข้อมูลการศึกษาของนักเรียนโดยละเอียด แน่นอนว่า นักเรียนที่สอบตกจากที่อื่นย่อมไม่อยากบอกข้อมูลส่วนนี้ หากอยากเข้าเรียนจริงอาจต้องโกหกว่า จบปริญญาโทสาขาการทูตและการต่างประเทศจาก Fletcher แล้วก็มาเรียนต่อปริญญาเอกเลย ดูเหมือนว่าจะเสี่ยงเกินไปหน่อย เพราะหากมหาวิทยาลัยมาสืบทราบภายหลัง นักเรียนต้องถูกไล่ออก

อาถรรพ์เบญจเพสยังไม่จบ เขาจับเครื่องบินไปรัฐมิสซูรี เพื่อดำเนินการเรื่องเรียนต่อปริญญาเอก แต่ก็แห้วกลับมา

จึงจำเป็นต้องเลือกทางที่สองคือ เรียนปริญญาโทใหม่อีกครั้งที่ Los Angeles State College (LASC) ปัจจุบันคือ California State University, Los Angeles (CSULA) แม้จะอยากไปให้ไกลจากแอลเอ แต่ก็ยังหนีไม่พ้น ต้องจับเครื่องบินกลับมาอยู่เมืองที่ทั้งรักทั้งเกลียดนี้อีก 1 ปี

จาก UCLA ที่เป็นมหาวิทยาลัยขนาดใหญ่ของรัฐ ความสัมพันธ์ระหว่างอาจารย์และลูกศิษย์ค่อนข้างห่างเหิน เป็นไปในลักษณะต่างคนต่างอยู่ อาจารย์มีหน้าที่บรรยาย นักเรียนมีหน้าที่เรียน สอบให้ผ่านก็เป็นพอ แต่ที่ LASC (CSULA) นี้ ครูกับศิษย์กลับมาใกล้ชิดกันเหมือนตอนอยู่ Fletcher ซึ่งเป็นไปในลักษณะที่ดร.อาทิตย์ชอบกว่ามาก เพราะครูเป็นที่ปรึกษาได้จริงๆ

ผู้มีคุณูปการต่อปริญญาโทใบที่สองนี้คือ Arthur J. Misner อาจารย์ผู้สอนวิชาบริหารรัฐกิจและอาจารย์ที่ปรึกษา เปรียบเสมือนเป็นผู้ชุบชีวิตที่กำลังหลงทางให้กลับสู่รูปรอยที่ควรเป็นอีกครั้ง ทั้งด้วยความมุ่งมั่น

ซึ่งเป็นของส่วนตัวและด้วยกำลังใจผ่านคำชมของอาจารย์ ยิ่งทำให้การเรียนสัมฤทธิ์ผล

"ปู๊ดทราบผลสอบ Finance administration แล้วครับ ปรากฏว่าได้ A และมีคำชมว่า very good paper อีกด้วย" [21]

"สถิติปู๊ดได้ A อีกครับ" [22]

บทสนทนาผ่านกระดาษระหว่างดร.อาทิตย์และคุณพ่อประสิทธิ์ยังคงวนเวียนอยู่กับเรื่องบ้านเมืองเสมอ อาจเพราะทั้งคู่เป็นนักสังเกตการณ์ทางสังคม เช่น เรื่องประธานาธิบดีเคนเนดี้ถูกลอบสังหาร การทำงานที่สมุทรสงคราม ท่าทีรัฐบาลไทยในการรับมือกับลัทธิคอมมิวนิสต์ หรือในพ.ศ.นั้น เรื่องอื้อฉาวอย่างเรื่อง 'มรดกสฤษดิ์' ก็ถูกพูดถึงอย่างเข้มข้น

"ปู๊ดอยากทราบว่า ตอนนี้กรมประชาสัมพันธ์ handle เรื่องมรดกสฤษดิ์ว่าอย่างไรบ้าง หรือว่าเงียบตามเคย ทุกอย่างควรจะเปิดเผยให้คนได้รู้เสียบ้าง ไม่งั้นก็เหมือนช่วยกันปิดบัง" [23]

เมื่อใกล้สำเร็จการศึกษา ก็ถึงเวลาต้องคิดให้ตกว่า จะอยู่เรียนต่อให้ได้ดีกรีด็อกเตอร์ หรือรีบกลับบ้านไปรับราชการใช้ทุน เพราะมีหลายปัจจัยให้คิด หากได้ทุนเรียนด็อกเตอร์ต่อก็ย่อมดี เพราะมองเห็นว่าโอกาสในการไปต่างประเทศคงหายาก ไหนๆ ได้มาแล้ว ก็น่าจะไปให้สุด

แต่การเมืองภายใน ก.พ. ก็ดูยุ่งเหยิง เพราะคุณหลวงสุขุมนัยประดิษฐ ถึงคราวใกล้เกษียณอายุราชการ หาก ดร.อาทิตย์ อุไรรัตน์ ซึ่งนับเป็นหนึ่งในเด็กคุณหลวงไม่รีบกลับไป อาจ 'เสียม้า' ดีๆ ให้คนอื่น

การสอบตกที่ UCLA อาจเป็นฟางเส้นสุดท้าย ทำให้เขาตัดสินใจแน่แล้วว่า อยู่ลอสแอนเจลิสต่อไปไม่ได้ ต้องไปเริ่มชีวิตใหม่ที่เมืองอื่น ประการแรก ก็เพื่อตัดเพื่อนฝูง ตัดสังคม และอีกประการคือ บรรยากาศของเมืองสนุกสนานอย่างแอลเอ สนับสนุนให้เที่ยวมากกว่าเรียน และรู้แน่แก่ใจว่าไม่สามารถเอาชนะใจตัวเองได้

แทบทุกครั้ง ชีวิตไม่ได้เป็นไปตามที่กะเกณฑ์ ดร.อาทิตย์จึงเลิกตั้งความหวัง และปล่อยให้เป็นหน้าที่ของชะตาฟ้าลิขิต สำหรับกรณีนี้จึงตัดสินใจไม่ได้ยากเย็นอะไรนัก หากได้ทุนเรียนปริญญาเอกก็เรียน หากไม่ได้ก็กลับ เท่านั้นเอง

ชีวิตนักศึกษาปริญญาโทด้านบริหารรัฐกิจนี้ น่ากลัวไม่ใคร่ต้องชะตากันนัก เพราะมีปัญหามาตลอด จาก UCLA จนถึงกับต้องย้ายมาเรียนที่ LASC เรียนจบแล้วก็ไม่สามารถอยู่รอเข้าพิธีรับปริญญาได้ ครั้นพอใบปริญญาตามมาส่ง กว่าจะได้รับก็ทุลักทุเลอย่างมาก

"ที่อพาร์ตเม้นต์ตู้จดหมายมันเล็ก ใส่ซอง diploma ไม่ได้ บุรุษไปรษณีย์เลยวางไว้บนพื้น ลมพัดปลิวไป หิมะตก รถวิ่งทับไปทับมา อาทิตย์ต่อมาเห็นจะได้ คนเก็บเอามาให้ สกปรกเชียวครับ" [24]

แม้ว่าอยากกลับบ้านใจจะขาด แต่ชะตาฟ้าดินกำหนดให้พเนจรรอนแรม ณ ดินแดนแห่งเสรีภาพต่อ

มหาวิทยาลัยโคโลราโดตอบรับการเข้าศึกษา และสำนักงาน ก.พ. อนุมัติให้ทุนปริญญาเอกด้านบริหารรัฐกิจ

07
กลางวัน นักศึกษาปริญญาเอก
กลางคืน รปภ.

หลังสำเร็จการศึกษาและได้รับอนุมัติทุนเข้าเรียนปริญญาเอก ในเดือนกันยายน พ.ศ.2507 โดยไม่รอเข้าพิธีสวมชุดครุยรับปริญญา ดร.อาทิตย์ บึ่งรถจากเมืองชายฝั่งแคลิฟอร์เนีย สู่เมืองภูเขาร็อคกี้ โคโลราโด

เขารับหน้าที่พลขับ โดยมีนางสาวบุญนำ ฉายะบุตร สาวสวยดีกรีบัญชีบัณฑิต พาณิชยศาสตรบัณฑิต และสังคมสงเคราะห์ศาสตรบัณฑิต มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ที่ได้ทุนรัฐบาลไทย ตามความต้องการของกระทรวงการคลัง ให้ไปศึกษาวิชาเศรษฐศาสตร์ ระดับมหาบัณฑิตที่ University of Southern California (USC) ซึ่งคบหาเป็นกัลยาณมิตรร่วมเดินทางไปพร้อมกัน

สัญจรสู่เมืองภูเขา

ออกจากลอสแอนเจลิสค่ำวันอาทิตย์ เพื่อหนีอุณหภูมิแทบฆ่าคนได้ของทะเลทรายในตอนกลางวัน ขับต่อเนื่องจาก 1 ทุ่ม ถึงตี 3 ของวันจันทร์ แวะพักรถที่ Flagstaff รัฐแอริโซนา ซึ่งเป็นจุดพักรถยอดนิยมสำหรับคนเดินทางไกล หลายคนมีถุงนอนมาพร้อมกางลงกับพื้นทรายแล้วซุกตัวเข้าไป บางคนที่ไม่ได้เตรียมมา ก็ทำได้แค่พักสายตาในรถ

ลืมตาตื่นตอนรุ่งเช้า แสงสีส้มของดวงอาทิตย์สะท้อนระยับกับผืนทราย ภาพนั้นสวยงามและประทับใจจนยอมเปลี่ยนแผนเส้นทาง จากเดิมที่คาดว่าจะเลี่ยงภูมิประเทศแบบภูเขาไปใช้ไฮเวย์ Flagstaff–Albuquerque ซึ่งเป็นถนนเรียบ ขับง่าย กลับยอมอ้อมผ่านแกรนด์แคนยอนที่ขับยากกว่า แต่ดร.อาทิตย์ยืนยันว่าคุ้มค่า เพราะความยิ่งใหญ่และสวยงามของทัศนียภาพ

ออกจากแกรนด์แคนยอนเที่ยงกว่า ตรงขึ้นไปทางตะวันออกเฉียงเหนือ ขับรถตัดเข้าเขตอนุรักษ์อินเดียนแดงที่ไม่ถึงกับเป็นทะเลทรายแต่ร้อนและแล้งปานกัน จนมาเย็นที่ทางสี่แพร่งระหว่าง 4 รัฐ คือ ยูท่าห์ แอริโซนา โคโลราโด และนิวเม็กซิโก จึงแวะพักเอาแรงที่เมืองดูรังโก ถึงเช้าวันรุ่งขึ้น ข้ามเทือกเขาร็อกกี้เข้ามลรัฐโคโลราโด ถึงเมืองเดนเวอร์ตอนเย็น และถึง Boulder ตอนค่ำๆ

"ตอนนั้นขับ 3 วัน 3 คืนได้ ขับกันไปสองคน ตอนนั้นมีรถ Volkswagen Karmann Ghia เล็กๆ เปิดประทุนสีเทา หลังคาดำ นั่งได้สองคน ออกจากลอสแอนเจลิสตอนค่ำ มาทางตะวันออก ต้องผ่านทะเลทราย มาเช้าเอาที่แกรนด์แคนยอน ขับทั้งคืน ผมขับคนเดียว เขา (คุณบุญนำ) ขับไม่เป็น ก็มาอาบน้ำล้างหน้าล้างตาแล้วเที่ยวดูแกรนด์แคนยอน เสร็จแล้วก็สายๆ เที่ยงๆ ก็เดินทางต่อ แล้วก็ยิ่งเป็นช่วงที่ต้องผ่านทะเลทรายเลยล่ะ ผ่านถิ่นอินเดียนแดง จะเข้าแอริโซนา ปั๊มน้ำมันก็ไกลมาก ต้องวางแผนอย่างดีว่าน้ำมันจะวิ่งได้ถึงไหน คืนวันที่สองมาค่ำเอาตรงสี่แพร่งระหว่าง 4 รัฐ นอนพักตรงนี้ที่เมืองดูรังโก วันถัดมาก็ขับต่อ ต้องข้ามเทือกเขาร็อกกี้ถึงจะเข้าโคโลราโด ขับผ่านเดนเวอร์หนึ่งวันพอดี ยอดสุดของร็อกกี้สวยงามมาก เราก็ขับไปจนถึงโบลเดอร์ จากเดนเวอร์ถึงโบลเดอร์ ประมาณ 30 ไมล์ บนยอดเขามองเห็นเมืองโบลเดอร์ สวยงามมาก" [1]

แม้เหตุการณ์จะผ่านมากว่า 50 ปี แต่ดร.อาทิตย์เล่าถึงการเดินทางจากแคลิฟอร์เนียไปโคโลราโดได้ราวกับว่าความทรงจำเหล่านี้ยังแจ่มชัด

มหาวิทยาลัยโคโลราโด ตั้งอยู่ในเมืองโบลเดอร์ ซึ่งเป็นเมืองเล็กๆ ห่างจากเมืองเดนเวอร์ประมาณ 28 ไมล์

เมื่อเทียบกับลอสแอนเจลิส ราคาข้าวของค่อนข้างแพง ตามหลักการเศรษฐศาสตร์ง่ายๆ การนำเข้าสินค้าในจำนวนน้อยๆ ทำให้ต้องขายราคาแพงเพื่อความคุ้มทุนและอยู่รอดทางเศรษฐกิจ อย่างที่โกนหนวดไฟฟ้าซื้อที่ลอสแอนเจลิส 27 เหรียญ ที่โบลเดอร์ขาย 33 เหรียญ

อากาศที่โคโลราโดนั้นค่อนข้างแปรปรวนสุดโต่ง เมื่อมีลมก็พัดอย่างเอาเป็นเอาตายถึงกับรถยนต์ปลิว หรือเมื่อหิมะตก ก็ตกอย่างหนักหนาสาหัสท่วมหูท่วมหัว จะขับรถก็ขับไม่ได้เพราะเกียร์แข็งไปหมด หรือเมื่อลมพัดหลังหิมะตก หิมะก็ละลาย จนถนนลื่นเล่นเอาล้มคอเคล็ดไปเหมือนกัน

ส่วนบ้านพักที่เช่าอยู่นั้น เป็นบ้านเก่าของศาสตราจารย์ด้านกฎหมายที่เสียชีวิตไปแล้ว ไม่มีคนอยู่อาศัยเพราะลูกสาวก็อยู่เมืองอื่น จึงปล่อยให้เช่าในราคาถูก เพียง 35 เหรียญต่อเดือน แต่ไม่มีสิ่งอำนวยความสะดวกให้กระทั่งหลอดไฟก็มีให้เพียงดวงเดียว มีต้นแอปเปิ้ลหลังบ้านให้เก็บกินรสชาติดี หวานกรอบ แต่ต้องระวังหนอนหน่อยเท่านั้น

4 เดือนต่อมาดร.อาทิตย์จึงตัดสินใจเช่าบ้านอยู่คนเดียว

แทบเรียกได้ว่าตัดขาดเพื่อนฝูงอย่างสิ้นเชิง และเริ่มเรียนอย่างจริงจัง ตามหลักสูตรปริญญาเอกแล้ว มีการสอบที่ต้องเก็บให้ครบคือ สอบภาษา สอบ qualifying แบบปากเปล่า และสอบ comprehensive (ประมวลความรู้ทั้งหมด) เพื่อทำดุษฎีนิพนธ์ต่อไป โดยวางแผนว่า ทั้งหมดนี้ต้องเสร็จในเวลา 2 ปี

เกิดความประทับใจว่า อาจารย์ที่นี่ไม่ได้มีมาดอย่างที่อื่น เพราะต่างก็ใส่เสื้อยืด นุ่งกางเกงบลูยีนส์ นั่งกับพื้นดินธรรมดา และพูดคุยกับนักเรียนอย่างเป็นกันเอง หรือบางที ก็ถึงขนาดปิ้งแฮมเบอร์เกอร์ให้นักเรียนกิน

มีอาจารย์ท่านหนึ่งชื่อ Prof.Dr. Frank C. Darling เคยมาสอนที่รัฐศาสตร์ จุฬาฯ สนใจเรื่องสถานการณ์บ้านเมืองของไทยเป็นพิเศษ ทำให้พูดคุยกันถูกคอ เปิดบ้านเลี้ยงข้าว และให้ความเมตตาดร.อาทิตย์เสมอมา นอกจากนั้น คราวที่ดร.ดาร์ลิ่งไปเมืองไทย ดร.อาทิตย์ก็ให้คุณพ่อซึ่งขณะนั้นเป็นผู้ว่าราชการจังหวัดสมุทรสงคราม ช่วยดูแลรับรองในฐานะแขกคนสำคัญ

หลักฐาน ประจักษ์พยานที่ทำให้เห็นว่า ดร.อาทิตย์ผูกพันและให้ความเคารพดร.ดาร์ลิ่งเป็นอย่างสูงคือ ไปรษณีย์โทรเลข

7 ปีที่ประเทศสหรัฐอเมริกา ดร.อาทิตย์ส่งข่าวสารผ่านทางจดหมายเสมอ แต่มีเพียง 4 เหตุการณ์เท่านั้น ที่เขาส่งเป็นโทรเลข ได้แก่

ถึงบัคเนลล์แล้ว

จบปริญญาโทแล้ว

ทีสิสปริญญาเอกผ่านแล้ว

และช่วยรับรองดร.ดาร์ลิ่ง

รปภ. ยามเฝ้าโรงพิมพ์

การเรียนในระดับปริญญาเอก ส่วนมากมักเป็นการทำรายงานประมวลความรู้ หรือการสรุปเปรียบเทียบตำรา ไม่ต้องเข้าชั้นเรียนมากนัก ทำให้มีเวลาทำงานพิเศษ คราวนี้ดร.อาทิตย์รับหน้าที่รักษาความปลอดภัยโรงพิมพ์ ตั้งแต่ 4 ทุ่ม ถึง 7 โมงเช้า ได้ค่าจ้างชั่วโมงละ 1 เหรียญ ใส่เครื่องแบบที่เขามีให้ ห้อยนาฬิกากลมๆ ที่คอ แล้วคอยเดินตระเวนตามจุดต่างๆ ในพื้นที่ทุกชั่วโมงครึ่ง

"ก่อนสอบคอมพรีเฮนซีฟ ก็ทำงานเป็นยามเฝ้าโกดังโรงพิมพ์ เป็นบริษัทพิมพ์หนังสือ มีสต็อกหนังสือ 3 โกดัง เป็นยามคนเดียว ใหญ่มาก ต้องเดินรอบ เริ่มเข้ากะประมาณ 4 ทุ่ม ออก 7 โมงเช้า วิธีการอยู่เวรคือไปนั่ง เริ่มต้นก็เดินราวด์ 1 เที่ยว มีกุญแจเป็นหมายเลข มีนาฬิกากลมๆ คล้องคอ เดินไปไขเป็นจุดๆ มีสัก 15 จุด เราก็เดินไขกุญแจให้ครบ แล้วกลับมานั่งอ่านหนังสือ ทุกชั่วโมงครึ่งต้องลุกขึ้นไปราวด์ (round)

จนกระทั่ง 7 โมงเช้าก็ออกเวร กลับหอพัก นอน ตื่นมาเที่ยง อาบน้ำอาบท่า กินข้าว เข้าห้องสมุดจนกระทั่งเย็น ลงมาดูโน่นดูนี่ เข้า Student Union กินข้าวกินปลา แล้วเตรียมใส่เครื่องแบบยามเข้าเวร ตอนนั้นเข้าคลาสน้อย อาทิตย์หนึ่งสัก 1-2 หน หลังสอบคอมพรีเฮนซีฟก็ไม่มีคลาสแล้ว ส่วนมากคลาสบ่ายๆ ค่ำๆ" ดร.อาทิตย์ยังจำกิจวัตรของช่วงเวลานั้นได้ดี [2]

นอกจากงานเฝ้ายาม ยังมีรายได้เล็กๆ น้อยๆ จากการรับจ้างรดน้ำต้นไม้ และทาสีบ้าน ที่ได้ราวชั่วโมงละ 1.50 เหรียญ แม้ไม่พอให้อยู่รอดได้ แต่เขาก็ถือว่าเป็นค่าขนม หรืออย่างน้อย ก็ได้ทำ ได้คิดอย่างอื่นนอกจากเรื่องเรียนบ้าง

เกมวัดใจ

ขณะที่สถานการณ์ทางสำนักงาน ก.พ. ยังร้อนแรงต่อเนื่อง เพราะการเปลี่ยนตัวเลขาธิการ ทำให้ขั้วอำนาจเปลี่ยน ระบบอาวุโสภายในก็เป็นอันเสียกระบวนไปด้วย นำไปสู่ 'การแนะนำ' ด้วย 'ความหวังดี' พูดกันว่า

อาทิตย์นั้นควรกลับไปรับราชการตั้งนานแล้ว ไม่ควรเรียนต่อปริญญาเอก เพราะไม่มีประโยชน์

นี่พูดกันด้วย 'ความหวังดี' ทั้งนั้น

ทว่าอาทิตย์ในตอนนั้น ดูเหมือนไม่ใคร่แยแสหรือหวังอะไรอีกแล้ว หาก ก.พ. ให้กลับ ก็กลับ หากไม่มีคำสั่งให้กลับ ก็ย่อมดี เพราะไม่อยากแก่งแย่งแข่งดีกับใครๆ

เพราะอยู่ไกลบ้าน ข่าวคราวของอาทิตย์ที่อยู่อเมริกาเข้าหูคุณพ่อคุณแม่ในหลากหลายแง่ บ้างก็จริง บ้างก็ลือ แน่นอนว่า ต้องมีเรื่องไม่ดีบ้างเป็นธรรมดา อย่างสมัยสอบตกที่ UCLA จนต้องออกไปเรียนต่อที่ LASC ก็มีการลือกันไปว่า เป็นเพราะติดหญิง เอาแต่เที่ยว และไม่สนใจการเรียน เมื่อย้ายมาโคโลราโด ก็ยังโดนกล่าวหาด้วยข้อหาเดิมกับหญิงคนเดิมอีกทว่า สิ่งที่เขาจำเป็นต้องแก้ต่างให้ได้ คือความเข้าใจผิดที่คุณพ่อคุณแม่มีต่อคุณบุญนำ ดร.อาทิตย์มองว่าไม่ยุติธรรมสำหรับคุณบุญนำที่ถูกเอาไปพูดถึงในทางเสียหาย

ส่วนหนึ่งของจดหมายที่เขียนถึงที่บ้าน แก้ความเข้าใจผิดเพื่อคืนความเป็นธรรม และศักดิ์ศรีให้คุณบุญนำ รวมถึงเพื่อชี้แจงให้คุณพ่อคุณแม่คลายความกลุ้มใจลง หรืออาจตีความไปได้อีกว่า การกล่าวถึงคุณบุญนำบ่อยขึ้นเรื่อยๆ ในจดหมาย เหมือนการแนะนำกลายๆ ในฐานะคู่ชีวิตด้วย

"ถ้าคนที่ว่ามาอยู่ด้วยกันนั้น หมายถึงคุณบุญนำแล้ว ปู๊ดขอเรียนให้ทราบดังนี้ว่า คนที่อยู่เมืองเดียวกัน ไม่ได้หมายความว่าจะต้องอยู่ด้วยกัน... คุณบุญนำเป็นคนดี และเป็นที่คนหวังดีต่อปู๊ดมาก รองจากคุณพ่อคุณแม่และญาติพี่น้อง ไม่มีใครหวังดีต่อปู๊ดเท่าคุณบุญนำ แม้แต่คราวสอบที่ UCLA แกก็กลับเป็นคนรับบาปที่แกไม่ได้เป็นคนทำ..." [3]

"คุณบุญนำมาอยู่ที่นี่ เขาก็มีบ้านเป็นของเขา ปู๊ดรู้สึกสงสารแกมากพอปู๊ดตกที่นั่งลำบาก คนก็พากันหาว่าเป็นเพราะแก พอได้ดี ก็เข้าใจว่าไม่มีแกยุ่ง ความจริงแล้ว คุณบุญนำเป็นคนแนะนำปู๊ดตามที่คุณพ่อ

คุณแม่แนะนำทุกอย่าง ให้ดูหนังสือ ให้หลบเพื่อน แกพยายามช่วยปู๊ดสอบ comprehensive ที่ LASC ผ่าน... พอมีเพื่อนมาชวนปู๊ดไปเที่ยวก่อนสอบ แกก็ร้องไห้ และพอปู๊ดสอบตก แกก็ร้องไห้..." [4]

"ปู๊ดเชื่อว่า ถ้าคุณพ่อคุณแม่ได้พบและรู้จัก คงจะทราบว่าแกเป็นคนอย่างไร ไม่ใช่เป็นคนฉาบฉวย... ถ้าปู๊ดจะพูดอะไรมากไป คนอื่นก็จะหาว่าหลง หรืออะไรทำนองนั้น ปู๊ดจึงไม่ชอบพูด" [5]

เมื่อสำเร็จปริญญาโทแล้ว คุณบุญนำต้องเดินทางกลับเมืองไทย ทำให้เธอมีโอกาสพบคุณพ่อคุณแม่ของดร.อาทิตย์ โดยการแนะนำกันผ่านจดหมายเท่านั้น

"บุญนำแกจะมาถึงเมืองไทยวันศุกร์ที่ 24 นี้ (ธันวาคม พ.ศ.2508) ปู๊ดจะให้มาหาคุณพ่อคุณแม่ด้วย แกซื้อของบางอย่างมาฝากคุณแม่... ไม่ทราบแกจะกล้ามาหาคุณพ่อคุณแม่หรือไม่ แกเป็นห่วงปู๊ดมากครับ เพราะเทอมหน้า ปู๊ดก็จะสอบแล้ว สอบทุกครั้ง แกก็คอยช่วยเหลือปู๊ดเรื่อย คุณพ่อคุณแม่รักและสงสารแกด้วยนะครับ" [6]

ก่อนกลับเมืองไทย คุณบุญนำยังเสนอให้ดร.อาทิตย์ย้ายบ้าน เพราะบ้านที่อยู่ปัจจุบันกำลังจะกลายเป็นที่รู้จักของเพื่อนนักเรียนไทย นำไปสู่การเป็นแหล่งพักพิงให้ต้องเดือดร้อนทั้งคอยหาอาหารการกิน และเป็นพี่เลี้ยงด้านการเรียน ถึงขนาดช่วยทำช่วยพิมพ์รายงานให้เหมือนสมัยเรียนที่ลอสแอนเจลิส

คุณพ่อคุณแม่ไม่ใคร่เห็นด้วยกับความสัมพันธ์นี้นัก ด้วยเหตุผลคือคุณบุญนำอายุมากกว่าดร.อาทิตย์

"ปู๊ดไม่ทราบจะกราบเรียนคุณพ่อคุณแม่อย่างไร เรื่องคุณบุญนำกับปู๊ดครับ เราเข้าใจกันดี และผจญความทุกข์มาด้วยกันตลอดเวลา บางครั้งก็แทบจะไม่มีตังค์กินข้าวด้วยกันทั้งคู่ แต่อะไรที่จะเกี่ยวกับความสำเร็จของปู๊ดเกี่ยวกับการสอบการเรียน ทุกครั้ง แกจะช่วยเหลือสนับสนุนตลอดเวลา...

คุณพ่อคุณแม่ครับ ปู๊ดลืมแกไม่ได้หรอกครับ ปู๊ดรักแก แต่ไม่ใช่หลงแกก็รักปู๊ดมาก... แกอาจจะอายุมากกว่าปู๊ดบ้าง แต่ความดีของแกมีมากพอที่ปู๊ดจะลืมไม่ได้"

"ปู๊ดเคยกราบเรียนคุณพ่อคุณแม่แล้วว่า ปู๊ดไม่ชอบผู้หญิงที่เป็นลูกเศรษฐีแต่ฉาบฉวย โดยไม่เอาความดีมาเป็นหลัก ปู๊ดรู้จักคุณบุญนำมา 3 ปี ปู๊ดรู้จักนิสัยแกดี... ปู๊ดอยากกราบขอให้คุณพ่อคุณแม่ไปขอหมั้นแกให้ปู๊ด ถ้าไม่เป็นการรบกวนคุณพ่อคุณแม่มากเกินไป...

ถ้าคุณพ่อคุณแม่จะลำบากเรื่องเงิน ปู๊ดจะเอาแหวนของปู๊ดไปแลกหรือผ่อนส่งแหวนทางนี้ก็ได้ครับ ปู๊ดไม่ต้องการมากมายอะไร ปู๊ดเชื่อว่าคุณบุญนำแกก็ไม่ได้หวังอย่างนั้นแน่" [7]

ตั้งแต่ทราบเรื่องคบหากับคุณบุญนำ จนกระทั่งคุณบุญนำกลับเมืองไทย ข้อความในจดหมายถึงบ้านของดร.อาทิตย์ยังระคนไปด้วยน้ำเสียงตัดพ้อว่า หากไม่อนุญาตให้คบหาคุณบุญนำ ก็คงไม่เป็นอะไร เพียงแต่ชีวิตนี้ก็คงไร้ความหมายเท่านั้นเอง

จะว่าไป เหมือนการวัดใจกันอยู่พอสมควร ที่ดร.อาทิตย์ยืนยันความต้องการจะคบหาคุณบุญนำ และยังมั่นใจว่าคุณพ่อคุณแม่ต้องใจอ่อน

เหตุการณ์เป็นจริงอย่างที่เขาคาดไว้ เมื่อคุณพ่อคุณแม่ได้พบคุณบุญนำ ก็เอ็นดู และเปิดใจมากขึ้นเรื่อยๆ ชวนกันไปรับประทานอาหาร ดูหนัง เลือกซื้อของ พาไปเจอญาติผู้ใหญ่

เกมวัดใจนี้ ดร.อาทิตย์ ชนะ

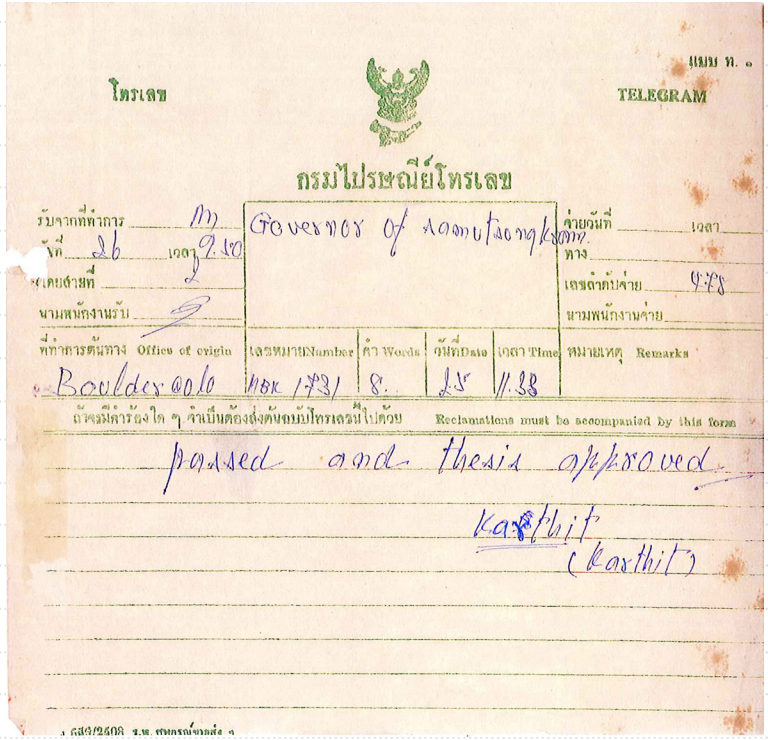
แบบ ท. ๑

โทรเลข TELEGRAM

กรมไปรษณีย์โทรเลข

รับจากที่ทำการ ทม
วันที่ 26 เวลา 9.50
ส่งโดยสายที่
นามพนักงานรับ
Governor of Samutsongkh
ส่งยอนที่ เวลา
ทาง
เลขลำดับส่าย 4.48
นามพนักงานส่าย

ที่ทำการต้นทาง Office of origin	เลขหมาย Number	คำ Words	วันที่ Date	เวลา Time	หมายเหตุ Remarks
Boulder colo	ทอห 1731	8.	25	11.38	

ถ้าจะมีคำร้องใด ๆ จำเป็นต้องส่งต้นฉบับโทรเลขนี้ไปด้วย Reclamations must be accompanied by this form

passed and thesis approved.

Karthit
(Karthit)

08
ด็อกเตอร์เมืองลุงแซม
ผู้ว่าซีอีโอ

แม้จะผ่านมา 50 ปี เรื่องการสอบตกที่ UCLA ครั้งนั้น ยังดูเหมือนเป็นตะกอนในใจดร.อาทิตย์

เขาบอกว่า นั่นเป็นเรื่องล้มเหลวครั้งใหญ่ และเป็นเรื่องที่เสียใจที่สุดเรื่องหนึ่งในชีวิต ไม่ใช่เพราะผิดหวังในตัวเอง แต่เพราะทำให้พ่อแม่ผิดหวังต่างหาก

ทว่าเหตุการณ์เดียวกันนั้นเอง ที่ทำให้ประทับใจคุณบุญนำ ผู้ร่วมทุกข์ร่วมสุข และเป็นคนสำคัญ พากันฝ่าฟันก้าวข้ามความล้มเหลวครั้งนั้นของชีวิต

"ก็ตอนเราสอบตก ช่วงนั้นสอบตก เราก็เลยไม่พบใครเลย ไม่คบใคร เขาปลอบใจเราอยู่ ให้สู้ ให้เริ่มใหม่ คุณพ่อคุณแม่อยู่เมืองไทย คุณบุญนำอยู่ที่โน่นด้วย ก็ไม่มีใคร ห่างเพื่อนห่างฝูงพอสมควร ก็กัดฟันสู้สอบให้ได้" ดร.อาทิตย์เล่าย้อน [1]

เปียแชร์ค่าตั๋วเครื่องบิน

ดร.อาทิตย์เคยเล่าให้ฟังว่า ตอนไปเรียนที่สหรัฐอเมริกา ไม่มีโทรศัพท์ ไม่มีอินเทอร์เน็ต ติดต่อกับทางบ้านผ่านจดหมาย และไม่มีโอกาสได้กลับเมืองไทยเลยตลอด 7 ปี เพราะไม่มีเงินค่าตั๋วเครื่องบิน แม้แต่ตอนสอบประมวลความรู้ปริญญาเอกผ่าน อยากจะกลับมาเยี่ยมบ้าน

สักครั้ง คุณแม่ยังต้องไปเปียแชร์เพื่อเอาเงินค่าตั๋วส่งไปให้

เมื่อพูดถึงตรงนี้ บรรยากาศสัมภาษณ์ตกอยู่ในความเงียบ ดร.อาทิตย์น้ำตาซึม ก่อนจะพูดต่อไปว่า *"คุณแม่เปียแชร์ส่งเงินไปให้กลับเมืองไทย แม้ว่าค่าตั๋วเครื่องบินตอนนั้นก็ไม่น่าจะแพงอะไรมากมาย แต่เราไม่มีเงินน่ะ"* [2]

หลังสอบประมวลความรู้ระดับปริญญาเอกผ่าน จึงมีโอกาสได้กลับบ้าน

ต่อมาพล.อ.พร ญาติผู้ใหญ่ที่ดร.อาทิตย์เคารพเหมือนเป็นคุณพ่อคนที่สอง เป็นเถ้าแก่และรับเป็นธุระจัดการงานแต่งงานระหว่างดร.อาทิตย์และคุณบุญนำ ให้เมื่อวันที่ 19 สิงหาคม พ.ศ.2509 ที่กรมยุทธศึกษาทหารบก ถนนเศรษฐสิริ เขตพระนคร

แต่งเสร็จก็กลับโคโลราโดไปลุยด้านการเรียน เขียนดุษฎีนิพนธ์ให้จบ

ดุษฎีนิพนธ์

ดูเหมือนการได้กลับบ้าน ไม่ได้ทำให้หายคิดถึงบ้าน ในทางกลับกัน ยิ่งทำให้อยากกลับมาอยู่บ้านมากกว่าเก่า

การเลือกหัวข้อปริญญานิพนธ์เป็นงานหินเอาการ เนื่องจากได้รับทุนรัฐบาลไทยตามความต้องการของสำนักงาน ก.พ. จึงอยากวิจัยเปรียบเทียบระบบการบริหารงานส่วนท้องถิ่นระหว่างประเทศไทยกับสหรัฐอเมริกา แต่อาจารย์ที่ปรึกษา แนะนำว่าไม่ควรทำเช่นนั้น เพราะดร.อาทิตย์ห่างเมืองไทยมานานแล้ว แม้จะได้เอกสารจากทางเมืองไทยมาเป็นข้อมูล แต่อาจไม่ตรงกับความเป็นจริง นอกจากนี้ หัวข้อดังกล่าวยังกว้างเกินไป น่ากลัวว่าเขียนหลายปีก็ยังไม่ยอมเสร็จ

ปรึกษากันอยู่ร่วมเดือน ในที่สุด นักเรียนและอาจารย์เคาะหัวข้อวิจัยได้ว่า "Some Selected Mid-Career Executive Development Program in The United States Federal Service, 1960-1966" หรืออาจถอดความเป็นภาษาไทยได้ว่า "เลือกศึกษาข้อมูลเฉพาะหลักสูตรพัฒนานักบริหารกึ่งวิชาชีพระดับสูงของรัฐบาลสหรัฐอเมริกา ช่วงปี ค.ศ.1960-1966"

อาจารย์แนะนำให้ศึกษาวิจัยจาก National Institute of Public Affairs และ Executive Seminar Centers ซึ่งเป็นสถาบันที่สำนักงานข้าราชการพลเรือนของสหรัฐเปิดขึ้นเป็นพิเศษเพื่ออบรมและพัฒนาบุคลากรที่ต้องการทำงานเป็นนักปกครอง แต่ไม่ได้เรียนด้านบริหารรัฐกิจโดยตรง

ดร.อาทิตย์ตั้งข้อสังเกตประเด็นนักปกครองระดับสูงนี้ จากการทำงานของคุณพ่อ ซึ่งเริ่มต้นชีวิตราชการจากอัยการจังหวัด เป็นนักกฎหมายแต่มีบุคลิกของนักพัฒนา จึงสงสัยว่าคนทำงานในท้องถิ่นแล้วไต่เต้าเติบโต ทำไมต้องเข้ากรมเข้ากระทรวง นั่นหมายถึงการเติบโตทางหน้าที่การงานจริงๆ ล่ะหรือ นับเป็นความไม่สมเหตุสมผล และเป็นความน่าเสียดายอย่างถึงที่สุด ที่เอาคนพื้นที่ที่คลุกคลีและเข้าใจปัญหาของชาวบ้านอย่างทะลุปรุโปร่ง เข้าไปนั่งเป็นอธิบดี ปลัด หรือผู้ตรวจราชการของกรมหรือกระทรวงที่กรุงเทพฯ ในขณะที่เอาคนนอกที่แต่งตั้งโดยกระทรวงมหาดไทยไปนั่งเก้าอี้ผู้ว่าราชการจังหวัด

ผู้ว่าซีอีโอ

จากดุษฎีนิพนธ์นี้ ดร.อาทิตย์กลับมาเสนอโมเดลใหม่ให้สำนักงาน ก.พ. พิจารณาและได้รับความสนใจไม่น้อยคือ การให้ข้าราชการที่มีศักยภาพและมีความสนใจจะเป็นนักบริหารระดับสูง เข้าอบรมและพัฒนาวิชาชีพอย่างรอบด้านเพื่อขอสมัครเป็นผู้ว่าราชการจังหวัด

"นึกถึงคุณพ่อ ตอนนั้นเราคิดว่าผู้ว่าฯ ใหญ่ แต่จริงๆ แล้ว ใหญ่ก็เพียงอาศัยบารมี ในพิธีการน่ะผู้ว่าฯ เป็นหัวหน้า แต่อำนาจสั่งการจริงๆ ผู้ว่าฯ มีแค่ไหนก็ไม่รู้ ตำรวจทำไม่ดี ผู้ว่าฯ มีอำนาจลงโทษหรือเปล่า แต่ด้วยอาศัยบารมีส่วนตัว คนรัก คนเคารพ เป็นคนดี เขาถึงสามารถบริหารได้ แต่ถ้าหากเกิดทะเลาะเบาะแว้งกัน ผลประโยชน์ขัดกัน มันก็ขับไล่กันอย่างที่เกิดขึ้นเรื่อยๆ เป็นปัญหาของประเทศไทยมาตลอด

ผมก็ได้เสนอว่า ผู้ว่าราชการจังหวัดมันต้องหลอมมาจากทุกที่ แล้วก็มารวมเป็นเนื้อเดียวกัน แล้วก็พัฒนาเขาขึ้นไปสู่ตำแหน่งนั้น ให้อำนาจ ให้ความรับผิดชอบ มีกลไกต่างๆ เช่น งบประมาณเป็นของจังหวัด ซึ่งผ่านมาถึงทุกวันนี้ยังไม่มีเลย บางจังหวัดก็ไม่ได้เลย ไม่ได้รับการพัฒนาเลย บางจังหวัด คนถูกแต่งตั้งไปเป็นผู้ว่าฯ ก็รอ หวังจะได้ย้ายไปจังหวัดดีๆ ใหญ่ๆ อยากไปอยู่โคราช เชียงใหม่ เป็นคนละพวกก็ถูกส่งไปอยู่นราธิวาส อย่างนี้ ซึ่งเป็นแนวทางที่ผิดหมดเลยในการบริหารงานบุคคลของชาติ ก็ได้ศึกษาเรื่องเหล่านี้ หวังว่าจะมาพัฒนาให้เป็นเอกภาพ ต้องมีงบประมาณของตัวเอง

ต้องปรับปรุงโครงสร้างใหม่ทั้งหมด ผู้ว่าฯ ต้องสังกัดสำนักนายกฯ เสมือนจำลองรัฐบาลไปอยู่ตรงนั้น เพราะอย่างที่ผ่านมา สังกัดมหาดไทย ต้องไปออกคำสั่ง กระทรวงอื่นเขาไม่ยอมรับกัน

ต้องให้คนอื่นมีโอกาส อย่างคนเป็นเกษตรจังหวัด จะให้เขาเป็นเกษตรจังหวัดอยู่อย่างนั้นหรือ ดักดานใช่ไหม คนเป็นเกษตรจังหวัด แล้วไปทางไหนต่อ ต้องย้ายเข้ากรม เป็นอธิบดี เป็นผู้ตรวจฯ มันไม่ใช่ เป็นเกษตรจังหวัดก็ต้องมีโอกาสได้เป็นผู้ว่าฯ ไม่เห็นจำเป็นต้องเรียนรัฐศาสตร์

อย่างคุณพ่อผม เริ่มต้นเป็นอัยการจังหวัด ต่อมาย้ายเป็นผู้ว่าราชการจังหวัด คุณพ่อเป็นอัยการ แต่ชอบดูแล พัฒนาการศึกษา พัฒนาคมนาคม ชอบพัฒนาอาชีพ สร้างบ้านสร้างเมือง เขาก็ขอย้ายมาเป็นผู้ว่าฯ ซึ่งตอนนั้นสังกัดกระทรวงเดียวกันคือกระทรวงมหาดไทย อัยการกับผู้ว่าฯ อยู่คนละกรมเท่านั้นเอง ฉะนั้นมันยังมาง่าย ถ้าเป็นสมัยนี้ไม่ได้เลย" [3]

ราวครึ่งปีแรกของปี พ.ศ.2510 ดร.อาทิตย์ต้องไปสิงสถิตอยู่ในห้องสมุดของสำนักงาน ก.พ. สหรัฐ ที่เมืองวอชิงตัน ดี.ซี. ต้องไปดูงานประชุมสัมมนาและสัมภาษณ์ที่เมืองนิวยอร์ก และเวอร์จิเนีย ไม่มีเวลาคิดเรื่องอื่นใด นอกจากเรื่องเขียนวิทยานิพนธ์ให้เสร็จโดยเร็วที่สุด

ประกอบกับได้รับความอนุเคราะห์เรื่องเอกสารราชการต่างๆ จาก Brookings Institution ซึ่งเป็นสถาบันคลังสมองแห่งชาติของสหรัฐอเมริกา จึงได้เริ่มลงมือเขียนอย่างจริงจัง

เขียนเสร็จจึงย้ายกลับมาที่โบลเดอร์เพื่อให้ใกล้ที่ปรึกษาเข้าไว้ นอกจากนี้ ยังเหลือส่วนยิบย่อยอีกมาก ทั้งให้อาจารย์ที่ปรึกษาตรวจแก้เนื้อหา ให้ผู้เชี่ยวชาญด้านภาษาปรับสำนวนและต้องส่งพิมพ์

7 ปีเต็มกับชีวิตนักเรียนนอก มีความฝันเป็นไฟนำทาง มีความเหงาเป็นเพื่อนคู่ใจ

7 ปี กับจดหมายถึงบ้านนับร้อยๆ ฉบับ แต่สำหรับวันนี้ วันแห่งความสำเร็จ จดหมายมันช้าไป

วันที่ 26 สิงหาคม พ.ศ.2510 มีโทรเลขจากสหรัฐอเมริกาถึงผู้ว่าราชการจังหวัดสมุทรสงคราม ความว่า

"Passed and thesis approved" [4]

09
ข้าราชฎร
สุภาพบุรุษจูล่งจาก ก.พ.

หลังจบปริญญาเอกจากสหรัฐฯ ปลายปีเดียวกันนั้น ดร.อาทิตย์เริ่มรับราชการที่สำนักงาน ก.พ.

ด้วยว่า คุณหลวงสุขุมนัยประดิษฐได้เกษียณอายุราชการไป ทำให้ทิศทางขั้วอำนาจในสำนักงาน ก.พ. เปลี่ยนไป กอปรกับมีการปรับโครงสร้างองค์กรใหม่ และตั้งหน่วยงานย่อยภายในเป็นอันมาก

เขาได้รับตำแหน่งแรกเป็นหัวหน้าฝ่ายอัตรากำลังและฝึกอบรม ทำหน้าที่กำหนดอัตรากำลังของประเทศหมายถึง ต้องพิจารณาว่าประเทศไทยต้องการข้าราชการในแต่ละสายงานกี่อัตรา ต้องกำหนดนโยบายขับเคลื่อนประเทศอย่างไรเพื่อให้ได้บุคลากรมาตอบสนองความต้องการอย่างเพียงพอ รวมถึงการตีราคาเงินเดือน และให้การรับรองมหาวิทยาลัยต่างประเทศ

ปัจจุบัน ฝ่ายอัตรากำลังและฝึกอบรมนี้ แยกตัวออกจากสำนักงาน ก.พ. เป็นสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ (ก.พ.ร.) และสถาบันพัฒนาข้าราชการพลเรือน เนื่องจากมีภาระงานในความรับผิดชอบมาก จากหน่วยงานระดับ 'ฝ่าย' จึงยกระดับเทียบเท่า 'กรม' ส่วนหัวหน้าฝ่ายยกระดับเทียบเท่าอธิบดี

อยู่ในตำแหน่งได้ราว 5 ปี ศึกษางาน และคลุกวงในอยู่กับปัญหาอัตรากำลังของประเทศ พบว่า รัฐขาดแคลนบุคลาการด้านสาธารณสุขเข้าขั้นวิกฤต หน่วยงานของรัฐไม่เคยสามารถผลิตบุคลากรด้านนี้

ได้เพียงพอต่อความต้องการของชาติ ทั้งแพทย์ พยาบาล

นำมาสู่ความคิดในการเปิดมหาวิทยาลัยรังสิตในเวลาต่อมา

ด้วยความหวังว่า จะช่วยตอบสนองความต้องการของชาติได้

ข้าราชฎร

ดร.อาทิตย์เห็นสภาพว่า อาการอุ้ยอ้ายของข้าราชการไทย ไม่ใช่แค่ข้อครหาที่ประชาชนคิดไปเอง แต่เป็นปัญหาที่เกิดขึ้นจริง ทั้งๆ ที่กินเงินเดือนจากภาษีแต่กลับไม่มีใจเป็นข้าราษฎร ทำงานกันแบบเช้าชามเย็นชาม จนมีโอกาสได้เป็นคอลัมนิสต์ให้หนังสือพิมพ์ไทยรัฐ มีเวทีให้ตำหนิข้าราชการออกสื่อ

"ตอนทำปริญญาเอกอยู่ที่โคโลราโด บังเอิญได้รู้จักคุณประณีตศิลป์ วัชรพล เจ้าของไทยรัฐ เรากำลังจะเรียนจบ ขับรถพาลูกสาวไปหาโรงเรียนที่โคโลราโด เอาลูกไปฝากไว้ที่โรงเรียน แล้วขับพาเขาไปเอาชุดครุยปริญญาเอกของเรา ก็พาไปช็อปปิ้งที่เมืองเดนเวอร์ พอกลับมาเมืองไทยก็ยังคุยกัน เขาเชิญไปเป็นคอลัมนิสต์ไทยรัฐ

ตอนนั้นไทยรัฐจะขยายเป็นฉบับใหญ่ คุณกำพลขอให้ไปเทรนเรื่องหลักการกำหนดอัตราค่าจ้างเงินเดือนให้ไทยรัฐ อีกอย่างก็ให้ไปเขียนคอลัมน์ ตั้งชื่อคอลัมน์ว่า 'ข้าราษฎร' นามปากกา 'ตะวันเพลิง' เราก็ไม่ใช่เป็นนักเขียนอะไร แต่ชอบด่า ชอบวิจารณ์ข้าราชการ

เราเป็นบรรณาธิการวารสารข้าราชการ แต่ในนั้นชอบด่าข้าราชการ พวกเจ้าขุนมูลนาย เขาส่งคนมารับต้นฉบับทุกเช้า เขียนได้ไม่กี่เดือน ตอนนั้นทำงานทั้ง ก.พ. และพญาไท ในที่สุดบอกไปว่าไม่ไหวแล้ว" [1]

ยกเครื่องระบบราชการครั้งใหญ่ที่สุดในประวัติศาสตร์

อีกหมุดหมายสำคัญที่เปลี่ยนระบบราชการไทยครั้งใหญ่คือ การยกเลิกระบบชั้นที่แบ่งข้าราชการเป็นชั้นพิเศษ ชั้นเอก ชั้นโท ชั้นตรี

และชั้นจัตวา มาประกาศใช้ระบบพีซี (PC : Position Classification) ในปี พ.ศ.2517

"เมื่อก่อน เขาตีราคาว่า คุณคนนี้เป็นชั้นเอกได้หรือไม่ เช่น เกษตรจังหวัด จะให้เป็นชั้นเอกได้ไหม เขาดูจากอะไร เขาดูว่าในจังหวัดนั้นๆ มีวัวกี่ตัว มีควายกี่ตัว ถ้ามีเกิน 100 ตัว ก็ให้เป็นชั้นเอกได้ ถ้ามีไม่ถึง 100 ตัว ก็เป็นชั้นเอกไม่ได้ แนวคิดเมื่อก่อนเป็นอย่างนี้" [2]

คอลัมน์ "เหะหะพาที" โดยสมชาย กรุสวนสมบัติ หรือ 'ซูม ไทยรัฐ' เขียนไว้ว่า *"เมื่อตอนจะเปลี่ยนมาใช้ระบบซีนั้น ข้าราชการไทยเราใช้ระบบชั้นพิเศษ ชั้นเอก ชั้นโท ชั้นตรี ชั้นจัตวา มีอยู่ 5 ขั้น หรือ 5 ระดับ เป็นระบบที่คนไทยคุ้นเคย เพราะใช้ปฏิบัติกันอยู่นานมาก ทำให้ต้องมีการชี้แจง ต้องทำความเข้าใจกันอย่างขนานใหญ่ ถึงขั้นต้องออกโทรทัศน์ชี้แจงกันเลยในสมัยโน้น ผมยังจำได้ ข้าราชการรุ่นพี่ที่หนุ่มฟ้อหล่อมาก พูดจาฉาดฉานท่านหนึ่งออกมาพูดเรื่องนี้ จนทำให้ผู้คนยอมรับระบบซี ก็คือ ท่าน ดร.อาทิตย์ อุไรรัตน์ ที่ต่อมาได้เป็นถึงประธานสภาผู้แทนราษฎร*

ในแวดวงข้าราชการเองนั้น แรกๆ ก็มีการประท้วง มีการไม่ยอมรับ เพราะยังยึดติดอยู่กับระบบเอก โท ตรีกันอยู่ แต่ระยะหลังมีการปรับปรุงโยงกลับไปสู่ระบบเก่า เช่น มีการเทียบอย่างไม่เป็นทางการว่า ซีนั้นเท่ากับชั้นตรีนะ ซีโน้นเท่ากับชั้นเอก หรือชั้นพิเศษนะ เวลาแต่งเครื่องแบบก็จะติดขีดบนอินทรธนูคล้ายๆ ของเดิม ซีใดเทียบชั้นตรี ก็ขีดเดียว ซีใดชั้นโทก็สองขีด ชั้นเอก 3 ขีด และพวกที่เท่ากับชั้นพิเศษก็ 4 ขีด ข้าราชการจึงหันมานิยมระบบซี และนิยมมากจนแทบไม่เชื่อว่า ระบบตัวเลขจะมีความหมายต่อข้าราชการไทยถึงขนาดนั้น" [3]

เทคนิคการแพทย์ คุณน้าบุกเบิก คุณหลานสานสร้าง

นอกจากหมอและพยาบาลที่ขาดแคลนแล้ว

อีกปัญหาที่ดร.อาทิตย์เห็นคือ การไม่มีนักเทคนิคการแพทย์

ไม่มี ไม่ใช่แค่ขาดแคลน แต่ไม่มีในที่นี้คือ ประเทศไทยยังไม่รู้จักคำว่านักเทคนิคการแพทย์ด้วยซ้ำ

ศ.นพ.วีกูล วีรานุวัตติ์ ผู้บุกเบิกก่อตั้งจนได้มีการเรียนการสอนหลักสูตรเทคนิคการแพทย์ขึ้นในประเทศไทย ซึ่งในยุคแรกๆ ยังไม่มีวุฒิเทียบเท่าปริญญาตรี หรือแม้ผ่านมาหลายทศวรรษ นักเทคนิคการแพทย์ก็ยังไม่ได้รับความสำคัญ

การพูดคุยเรื่องบ้านเมือง ไม่ได้จำกัดอยู่แค่กับคุณพ่อเท่านั้น แต่ดร.อาทิตย์พูดคุยกับคุณน้าคือ ศ.นพ.วีกูล วีรานุวัตติ์ บิดาแห่งวงการเทคนิคการแพทย์ไทยผู้นี้ด้วย

"สายเทคนิคการแพทย์ แต่ก่อนคนไม่รู้จัก นักเทคนิคการแพทย์ทำอะไร เรียนอะไร...

คุณน้าผม หมอวีกูล เขาเปิดคณะเทคนิคการแพทย์ครั้งแรกในศิริราชพยาบาล ก็ยังไม่มีตำแหน่ง เราเป็นคนบอกว่าต้องมีนักเทคนิคการแพทย์ทุกโรงพยาบาล การแพทย์สมัยใหม่ต้องมีคนทำแลป เมื่อก่อนหมอใช้หูฟัง (Stethoscope) อย่างเดียว แล้วคิดเอาเอง

หมอไม่ใช่ว่ารู้ทุกเรื่อง เลือดเป็นอย่างไร คอเรสเตอรอล ไตรกีเซอไรด์เป็นอย่างไร ไม่รู้เรื่องเลย มันต้องมีนักเทคนิคการแพทย์ เขาก็ว่า ก็มันไม่มีน่ะ ราชการจ้างไม่ได้ มันไม่มีตำแหน่ง ผมบอกถ้าไม่มีตำแหน่งแล้วตำแหน่งมันมาจากไหนล่ะ มันก็มาจากคน คนต้องกำหนดให้มันมีขึ้นมา มันก็มีได้ ผมก็เสนอให้มีตำแหน่งขึ้นมา จากนั้น จึงบรรจุนักเทคนิคการแพทย์เข้าไปตำแหน่งราชการ ให้โรงพยาบาลรัฐต้องมีนักเทคนิคการแพทย์" [4]

พยาบาลวิชาชีพ

เมื่อต้องศึกษาระบบงาน กำหนดตำแหน่ง กำหนดคุณสมบัติ คุณวุฒิ นอกจากวิชาชีพเทคนิคการแพทย์แล้ว ยังมีวิชาชีพครูและพยาบาลที่มีปัญหาสมัยก่อน สองอาชีพถูกนำมาเปรียบเทียบกันตลอดเวลา เป็นที่ข้องใจว่าเหตุใดเริ่มต้นอัตราเป็นชั้นจัตวาเหมือนกัน แต่ครูขึ้นมาเป็นข้าราชการชั้นตรีได้ ในขณะที่พยาบาลขึ้นไม่ได้

ดร.อาทิตย์เสนอว่า พยาบาลต้องเป็นคนที่มีความรู้อย่างลึกซึ้งในวิชาชีพ ต้องสร้างมูลค่าเพิ่มให้ตัวเอง เพียงเท่านี้ก็มีศักดิ์และสิทธิ์ได้เป็นข้าราชการชั้นตรีแล้ว

"เมื่อก่อนไม่มีพยาบาลวิชาชีพ ไม่ได้ปริญญา พยาบาลเป็นได้แค่ผู้ช่วย เทรน 1 ปีก็ได้ แต่เราบอกว่าไม่ได้ วิทยาการต่างๆ ก้าวหน้าขึ้นไป ต้องศึกษากันให้ถึงระดับปริญญาตรี เป็นพยาบาลวิชาชีพ"

ดูท่าว่า ประเด็นการจัดอัตรากำลังจะซึมลึกในสายเลือด

ตามปกติวิสัย เมื่อคนเราอายุมากจะชอบเข้าวัด สวดมนต์ทำบุญให้จิตใจสงบ แต่ดูเหมือนดร.อาทิตย์จะไม่ใช่แนวนั้น เมื่อเราสัมภาษณ์ถึงประเด็นความเชื่อและศาสนา ดร.อาทิตย์คิดอยู่ครู่หนึ่ง ก่อนตอบแบบไม่ค่อยใส่ใจว่า ก็ชอบทำบุญ แต่ไม่ต้องครบทั้ง 9 วัดหรอก

แล้ววกกลับเข้าเรื่องการจัดอัตรากำลัง คราวนี้ ต้องจัดกันถึงในวัด

"ผมอาจจะ rational เกินไป บางทีก็คิดว่า วัดบางวัดมันต้องจัดอัตรากำลังเหมือนกันว่า แค่ไหนเพียงพอ อย่างไหนเกินไป อย่างไหนพอดี ต้องดูว่ามัน waste หรือเปล่า ทำแล้วมันมีประโยชน์ไหม มีคุณค่าไหม ไม่ใช่บวชหนีคดี บวชหนีอะไร อย่างนั้นมันสูญเปล่า ยูไม่มีสิทธิ์บวช...

แต่อย่างแนวของหลวงพ่อปัญญาฯ (วัดชลประทานรังสฤษดิ์) ผมชอบ ชอบอย่างนั้น มันมีเหตุมีผล ไม่งมงาย" [5]

โต้วาทีกับ สมัคร สุนทรเวช แจ้งเกิด

สำนักงาน ก.พ. ซึ่งมีหน้าที่ควบคุมข้าราชการพลเรือนทั้งหมด นับว่ามีอิทธิพลมาก จนถูกกล่าวหาเสมอว่า คอรัปชั่นกันมากมาย รับเงินใต้โต๊ะเพื่อเลื่อนตำแหน่งให้ข้าราชการ ตลอดจนวางก้ามเป็นมาเฟียอวดเบ่งใหญ่โต โดยเฉพาะหลังจากเปลี่ยนระบบ จากระบบชั้นเป็นระบบซี ยิ่งแล้วใหญ่ ข้าราชการต้องวิ่งเต้น ใช้เส้นสายขอเลื่อนซีกันจนไม่เป็นอันทำงานทำการ เพราะซีที่มากขึ้น หมายถึง อัตราเงินเดือน และเครื่องราชอิสริยาภรณ์ที่จะได้รับด้วย

ดร.อาทิตย์ อุไรรัตน์ ซึ่งเป็นหัวหน้ากองวิชาการ สำนักงาน ก.พ. ข้าราชการดีกรีด็อกเตอร์จากอเมริกา หนุ่มฟ้อไฟแรง แถมยังกล้าด่าข้าราชการด้วยกันเองอย่างเป็นลายลักษณ์อักษรผ่านบทบรรณาธิการหนังสือวารสารข้าราชการ ซึ่งนับเป็นครั้งแรกที่ข้าราชการไทยถูกวิพากษ์วิจารณ์โดยคนจากสำนักงาน ก.พ.

อาจด้วยความบ้าบิ่นนี้เอง ที่ทำให้เขาถูกส่งเป็นตัวแทนองค์กรไปออกโทรทัศน์ชี้แจงข้อกล่าวหาว่า สำนักงาน ก.พ. รับเงินสินบนใต้โต๊ะ และใช้อำนาจหน้าที่ในทางมิชอบเพื่อพรรคพวก

เรื่องฝีปากของคุณสมัคร สุนทรเวชนั้น เป็นกิตติศัพท์ที่รู้กันดีทั้งในวงการการเมืองและวงการสื่อสารมวลชน หากลงได้จ้องจะต้อนใครให้จนมุมแล้ว ยากนักที่จะรอดฝีปากคมกริบของท่านได้

ในรายการสนทนาประชาธิปไตย ที่ออกอากาศทางสถานีโทรทัศน์ไทยทีวีช่อง 9 อาจารย์ดุสิต ศิริวรรณ และสมัคร สุนทรเวช ร่วมกันจัดรายการทอล์กโชว์ในทำนองวิเคราะห์การเมืองและสังคม ผ่านการโยนคำถามที่ประชาชนเคลือบแคลงใจเกี่ยวกับการปฏิบัติหน้าที่ของนักการเมืองและข้าราชการ และเมื่อวันพฤหัสบดีที่ 28 พฤษภาคม พ.ศ.2518

สมัคร สุนทรเวช เปิดรายการด้วยข้อกล่าวหาว่า *"เขานินทากันครับ บอกว่า ก.พ. เป็นเจ้าพ่อมาเฟียใหญ่ของวงการข้าราชการทั้งปวง สามารถ*

จะบันดาลให้ใครเป็นอะไรก็ได้ แต่นั่นผมไม่ได้สนใจเท่าไร สนอยู่ที่ว่าอัตราข้าราชการชั้นพิเศษนี่น่ะ แต่ละปี ก.พ. จะต้องลำดับเรียงแถวไว้เป็นอย่างนั้นใช่ไหมฮะ ตั้งเรียงลำดับไว้ว่าใครจะได้ก่อนได้หลัง" [6]

ดร.อาทิตย์ในฐานะตัวแทนสำนักงาน ก.พ. ลดความตึงเครียดลงด้วยการหยอดมุกให้ได้ขำขันพอเป็นกระษัยว่า *"ผมรู้สึกเป็นเกียรติมากเพราะผมมีความใฝ่ฝันในชีวิตอยู่ 2 อย่าง หนึ่งคือ ขอให้ได้ออกทีวี สองคือ ขอให้ห่างไกลเรื่องฉ้อราษฎร์บังหลวง เผอิญความใฝ่ฝันของผม 2 อย่างมารวมกันในวันนี้ซะด้วย ผมจำต้องตัดสินใจว่า เอ... เรามานี่ถูกกล่าวหาว่าฉ้อราษฎร์บังหลวงหรือยังไง"* [7]

"ขออนุญาตปฏิเสธ 5000% ครับ ไม่จริงเลย ก.พ. ไม่ได้เกี่ยวข้องกับตัวบุคคลเลยครับ ตัวบุคคลเป็นเรื่องของเจ้าสังกัดที่เขาจะพิจารณาเสนอคณะรัฐมนตรี ไม่ต้องผ่าน ก.พ. เลย...

งาน ก.พ. เป็นงานที่อาภัพอย่างหนึ่ง ผมว่าไม่มีทางที่จะไม่ถูกด่า ต้องเรียนตรงๆ มันเป็นงานที่ดูจากข้างนอกแล้วเหมือนหนึ่งว่ามีอำนาจมหาศาลเป็นเจ้าพ่ออย่างที่คุณสมัครว่านั่นแหละครับ แต่ว่าเจ้าหน้าที่ ก.พ. ก็รูปร่างหน้าตาและตัวเล็กอย่างผมนี่แหละ ไม่ได้มีลักษณะเจ้าพ่ออย่างที่ว่าเลย..." [8]

เกี่ยวกับการใช้อำนาจในทางมิชอบในการโยกย้ายข้าราชการอย่างไม่เป็นธรรม รวมถึงมีการเรียกรับเงินสินบนและใช้เส้นสายเพื่อประโยชน์แก่พรรคพวก ดร.อาทิตย์ชี้แจงกลับด้วยหลักการพื้นฐานการทำงานของ ก.พ. ว่าคือ การกำหนดอัตรากำลัง ไม่ใช่การจัดคนไปใส่ เพราะนั่นคือหน้าที่ของแต่ละหน่วยราชการ และไม่ลืมย้ำให้ผู้ชมฟังว่า คนที่ดูแล ก.พ. ตอนนั้นมีอยู่ 2 คน คือ คุณหลวงอรรถสิทธิ์ สิทธิสุนทร รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย เจ้าของฉายา 'คุณหลวงไม้บรรทัด' ด้วยนิสัยซื่อตรงและมีคุณธรรม ส่วนอีกคนคือ คุณบุญมา วงษ์สวรรค์ ปลัดกระทรวงการคลัง ขณะนั้น

"คนอย่างสองท่านนี้ ไม่มีสองมาตรฐาน เคร่งครัด มีระเบียบ

และน่ายกย่องนับถือ ถ้าการพิจารณาอะไรก็ตามผ่านคนๆ นี้ ผมเชื่อว่าเที่ยงตรงที่สุด" [9]

สุภาพบุรุษจูล่งจาก ก.พ.

การออกโทรทัศน์ในค่ำวันนั้น ทำให้ชีวิตของข้าราชการหนุ่มคนนี้เปลี่ยนไปชนิดไม่อาจหวนกลับทางเก่า

นเรศ นโรปกรณ์ นักหนังสือพิมพ์และคอลัมนิสต์ชื่อดัง ยังเขียนลงหนังสือพิมพ์เดลิไทม์ คอลัมน์ 'เขียน เขียน เขียน เขียน เขียน' ในชื่อเรื่อง 'สุภาพบุรุษจูล่งจาก ก.พ.' ทำนองว่า ในหะแรกที่เห็นหัวหน้ากองวิชาการจากสำนักงาน ก.พ. มาออกโทรทัศน์นั้น คาดว่าต้องถูกนายสมัครและอาจารย์ดุสิตเชือดออกอากาศแน่แท้

"ด็อกเตอร์หนุ่มฟ้อหล่อเฟี้ยวอย่างนี้ สมัครก็เคี้ยวสบายเท่านั้น ผมนึกอย่างนั้นจริงๆ เพราะสมัครนั้น ปากคอเพื่อนร้ายกาจขนาดไหน เห็นจะไม่ต้องจาระไนกันละครับ"

นเรศยังเขียนอีกว่า เมื่อเปิดฉากประคารมสองสามเพลง แทนที่ด็อกเตอร์หนุ่มหน้าตาดีแห่ง ก.พ. จะถูกสมัครต้อนตือ ก็กลับกลายเป็นรายการสมัครเจอหมูเขี้ยวตันผู้แสนสุภาพขวิดเอาไส้ทะลักทีเดียว

ความตอนหนึ่งยังว่า *"ความเวทนาในอารมณ์ของผมไม่เหลือหลอ ตรงข้าม กลับภูมิใจแทน ก.พ. ที่จะได้ข้าราชการเก่งกล้า สามารถ แต่สุภาพเรียบร้อย เยือกเย็น เป็นผู้ดีทุกกระเบียดนิ้วไว้ใช้งาน...*

ผมก็เลยนึกสมญาให้ด็อกเตอร์หนุ่มผู้นี้บ้างว่า สุภาพบุรุษจูล่งจาก ก.พ.

สัปดาห์ต่อมา บอกตรงๆ ว่า ผมผิดหวังไปหน่อยเพราะนึกว่าจะได้พบสุภาพบุรุษจูล่งจาก ก.พ. เพราะเป็นเรื่องเกี่ยวกับระบบพีซีโดยตรง จบรายการแล้ว ผมยกโทรศัพท์ถามใครต่อใคร จึงรู้ว่าตัวเองเชยแหลก เพราะดร.หนุ่มผู้นั้น ลาออกจาก ก.พ. โดดเข้าสมัครชิงตำแหน่งผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร..." [10]

10
พรรคพลังใหม่

พรรคแตงโม เปลือกนอกเขียว ไส้ในแดง

การเมืองไทยผันผวนตามการเมืองโลกเสมอ ด้วยว่ารัฐบาลไทยวางเกมเล่นการเมืองแบบสองหน้า หากจะต่อว่า ว่าเป็นพวกเหยียบเรือสองแคม ก็ว่าได้ไม่เต็มปาก เพราะด้วยวิธีนี้เองที่นำพาประเทศให้รอดพ้นจากวิกฤตมานักต่อนัก

สงครามโลกครั้งที่ 2 ซึ่งการรบพุ่งเกิดขึ้นทั่วโลกอย่างต่อเนื่องเกือบทศวรรษ ไม่ว่าเต็มใจหรือไม่ ทุกประเทศและทุกพื้นที่ต้องแสดงจุดยืนต้องเลือกเอาสักข้างหนึ่งว่า จะเป็นอักษะหรือสัมพันธมิตร

เมื่อปี พ.ศ.2485 รัฐบาลไทย โดยการนำของจอมพล ป. พิบูลสงคราม ในฐานะนายกรัฐมนตรี ยินยอมให้ญี่ปุ่นซึ่งเป็นฝ่ายอักษะ เข้ามาตั้งฐานทัพ ดังที่เราเห็นเป็นฉากในนวนิยายอมตะอย่างคู่กรรม และนั่นเท่ากับอยู่ตรงข้ามกับบริเตนใหญ่และสหรัฐอเมริกา ซึ่งเป็นฝ่ายสัมพันธมิตร

ทว่า ในทางลับหรือทางใต้ดิน ประเทศไทยมีนายปรีดี พนมยงค์ ผู้สำเร็จราชการแผ่นดิน เป็นหัวหน้าขบวนการเสรีไทย ที่เดินเกมการเมืองเข้ากับฝ่ายอังกฤษและอเมริกา เมื่อถึงเวลาสงครามสิ้นสุด อักษะตกเป็นฝ่ายพ่ายแพ้ รัฐบาลไทยรีบประกาศรับรองสถานะของขบวนการเสรีไทย และเปลี่ยนตัวนายกรัฐมนตรี จากจอมพล ป. พิบูลสงคราม เป็น ม.ร.ว.เสนีย์ ปราโมช ซึ่งเป็นเอกอัครราชทูตไทย ประจำสหรัฐอเมริกา

แม้เราไม่ชนะ แต่เราไม่แพ้

สงครามประชาชน

ฝ่ายชนะตั้งองค์การสหประชาชาติ ฝ่ายแพ้ก็ซ่อมแซมตัวเอง

การเมืองในประเทศเริ่มต้นอีกครั้ง เมื่อ จอมพล ป. กลับมาดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรี

หลัง พ.ศ.2490 ประเทศไทยอยู่ภายใต้ระบอบทหารอย่างเต็มรูปแบบ เผด็จการมากบ้างน้อยบ้างตามแต่วิสัยและบุคลิกของท่านผู้นำแต่ละคน จอมพล ป. พิบูลสงคราม พ.ศ.2490-2500 จอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ พ.ศ.2501-2506 และจอมพลถนอม กิตติขจร พ.ศ.2506-2516

ขณะเดียวกัน สงครามเย็น การแบ่งฝักฝ่ายระหว่างสหรัฐอเมริกา ซึ่งปกครองในระบอบเสรีประชาธิปไตย กับสหภาพโซเวียต ซึ่งปกครองด้วยระบอบคอมมิวนิสต์ ต่างฝ่ายต่างสู้รบในลักษณะสงครามตัวแทนเพื่อช่วงชิงพื้นที่ในการเผยแผ่ลัทธิที่ตนเชื่อมั่น อย่างที่เห็นบนคาบสมุทรเกาหลี รวมถึงดินแดนอินโดจีน

ยุคประชาธิปไตยเบ่งบานอันเป็นผลสืบเนื่องจากการเมืองโลกที่แนวคิดเสรีนิยมกำลังขยายตัว วัยรุ่นอเมริกันเริ่มทัดดอกไม้ที่เรือนผม นุ่งเสื้อผ้ามัดย้อม หลายคนเลยเถิดไปถึงใช้กัญชาหรือแอลเอสดีเพื่อไปให้ถึงนิพพาน พร้อมคำรามสโลแกนกึกก้องนครซานฟรานซิสโกว่า “Make love not war” เพื่อแสดงอุดมการณ์ต่อต้านสงครามเวียดนามที่รัฐบาลของพวกเขาพาเด็กหนุ่มไปฆ่าคนอีกซีกโลกที่พวกเขาไม่รู้จักหน้าตาหรือชื่อแซ่ด้วยซ้ำ

กระแสฮิปปี้ต่อต้านสงครามลุกลามออกนอกดินแดนอเมริกา วัยรุ่นทั่วโลกไว้ผมยาว และหนีบหนังสือปรัชญาทั้งการเมืองและศาสนาไปกับตนทุกที่ราวเป็นคัมภีร์ที่บริโภคแทนอาหารได้

วิเทโศบายช่วงนั้น รัฐบาลไทยแทบปวารณาตัวเป็นเด็กดีของพี่ใหญ่แห่งโลกอย่างสหรัฐอเมริกา ถึงขนาดยอมให้ใช้แผ่นดินเป็นที่ตั้งฐานทัพ ยุคนั้นทหารจีไอเดินกันขวักไขว่ ลูกเล็กเด็กแดงต่างมีนามฝรั่งมังค่า สีตา สีผมเจือสีน้ำตาลบลอนด์กันทั่วไป ย่อมไม่แปลกที่ได้รับอิทธิพลของขบวนการบุปผาชนมาบ้าง และภายใต้การปกครองแบบกดข่มประชาชนในสภาวะที่ขาดไร้เสรีภาพโดยสิ้นเชิง ทำให้เกิดเหตุการณ์ประเภทคุกคามสื่อใช้โซ่ล่ามแท่นพิมพ์เพื่อปิดหูปิดตาประชาชน

จุดเปลี่ยนสำคัญที่สั่นคลอนเสถียรภาพรัฐบาลเผด็จการทหารที่สืบทอดอำนาจมาต่อเนื่องถึง 26 ปี คือ เหตุการณ์ 14 ตุลาคม พ.ศ.2516 จากการที่นายทหารชั้นผู้ใหญ่พาดาราสาวไปปิกนิก แล้วขากลับดันเกิดอุบัติเหตุเฮลิคอปเตอร์ทหารตกลงที่อำเภอบางเลน จังหวัดนครปฐม พร้อมๆ กับพฤติกรรมของกองทัพที่ถูกเปิดโปง นอกจากซากเหล็กของ ฮ.ทหารแล้ว ยังพบซากกระทิงจำนวนมากและสัตว์ป่าจำนวนเต็มลำที่ถูกล่าจากทุ่งใหญ่นเรศวร เหตุการณ์นี้สร้างความไม่พอใจให้นักศึกษา มีการตีพิมพ์หนังสือทำมือราคา 5 บาท ในชื่อ ‘บันทึกลับจากทุ่งใหญ่’ หลังจากนั้นไม่นาน นักศึกษารามคำแหงโดดเข้าร่วมขบวนตีพิมพ์หนังสือล้อการเมืองมีเนื้อหาเสียดสีนายกรัฐมนตรี ในชื่อ ‘มหาวิทยาลัยที่ไม่มีคำตอบ’ จนนักศึกษาถูกคัดชื่อออก เกิดการประท้วงภายในมหาวิทยาลัยกันวุ่นวาย

เหตุการณ์ขยายมาสู่การเรียกร้องรัฐธรรมนูญ จากกรณีที่รัฐบาลจับตัวผู้แจกใบปลิวเรียกร้องรัฐธรรมนูญด้วยข้อหา ‘กบฏรัฐธรรมนูญ’

การที่เพื่อนนักศึกษาถูกคัดชื่อออกและถูกตั้งข้อหากบฏนี้เอง เป็นเหตุการณ์ที่ทำให้การประท้วง ‘จุดติด’

เป็นกระแสนักศึกษาประชาชนร่วมใจขับไล่เผด็จการทหาร

แม้ 13 กบฏนั้น ไม่ได้ตาย แต่นี่คือ ตัวอย่างที่ประจักษ์ชัดของวลี ‘ตายสิบเกิดแสน’

ชัยชนะเป็นของประชาชน

การเบ่งบานของดอกไม้แห่งเสรี

หลังเหตุการณ์ 14 ตุลาคม ประชาธิปไตยเบ่งบานอย่างถึงที่สุด ประชาชนชนชั้นล่างถูกยกระดับให้มีสิทธิ์มีเสียง ถูกนับรวมเป็น

หนึ่งใน 'ชาติ' อย่างที่ อานันท์ หาญพาณิชย์พันธ์ หรือนามปากกา 'จันทนา ฟองทะเล' อดีตคนเดือนตุลาวิเคราะห์ไว้ว่า หลังสงครามกลางเมืองเมื่อวันที่ 14 ตุลาคม ที่ประชาชนได้รับชัยชนะนั้น สะท้อนชัดถึงการตระหนักรู้ในสิทธิและเสรีภาพที่คนตัวเล็กๆ ของสังคมอย่างพวกเขาพึงมีพึงได้

"คำว่าชาติของเรา ในสมัยสมบูรณาญาสิทธิราชย์หมายถึง พระมหากษัตริย์ หมายถึง เผ่าไทย ต่อมาในสมัยจอมพลสฤษดิ์หมายถึง ความมั่นคง แต่หลัง 14 ตุลา การเคลื่อนไหวของประชาชน ทำให้ความหมายของคำว่าชาติมากเกินกว่าดินแดน เขตแดนหรือพื้นที่ ชาติหมายถึง คน ประชาชน โดยเฉพาะคนส่วนมากในสังคม...

ก่อนเหตุการณ์ 14 ตุลา คำว่าประชาชน ไม่มีฐานะอะไรเลย แต่หลังจากนั้น เกิดปรากฏการณ์การดำรงอยู่ของประชาชน โดยเฉพาะชนชั้นล่าง ผู้ใช้แรงงาน คนจน ชาวนา กรรมกร มีฐานะทางสังคมที่ชัดเจน เป็นพลังที่มีที่ยืน เป็นพลังที่ใครๆ ก็ยอมรับว่าจะปฏิเสธพลังเหล่านี้ไม่ได้ คำว่าประชาชน คำว่ารับใช้ประชาชน ศิลปะเพื่อชีวิต เพื่อประชาชน คำว่าการศึกษาเพื่อมวลชน มีความหมายขึ้นมาหลัง 14 ตุลาคม" [1]

เหตุการณ์ 14 ตุลา ทำให้เกิดรัฐธรรมนูญฉบับประชาชน 2517 ที่ว่ากันว่าเป็นรัฐธรรมนูญที่เปิดกว้างด้านสิทธิเสรีภาพมากที่สุดฉบับหนึ่ง

"การเลือกตั้งครั้งแรกหลัง 14 ตุลา คือ เมื่อเดือนมีนาคม พ.ศ.2518 พรรคหัวก้าวหน้า 3 พรรคคือ พรรคสังคมนิยมแห่งประเทศไทย พรรคแนวร่วมสังคมนิยม กับพรรคพลังใหม่ มีที่นั่งในสภารวม 37 เสียง สมัยนั้นที่นั่งในสภามีสักสองร้อยกว่าที่เท่านั้นเอง แต่เป็นพรรคแนวสังคมนิยมก้าวหน้ารวมกันถึง 37 เสียง หมายความว่า ความเข้าใจในสังคมไทยเรื่องระบบเศรษฐกิจแบบสังคมนิยมได้รับการยอมรับมากขึ้น พรรคประชาธิปัตย์เองก็ยังประกาศตัวว่ามีนโยบายสังคมนิยมอ่อนๆ เพื่อจะเอาใจประชาชนเรียกคะแนนนิยม" [2]

ตกกระไดพลอยโจนเข้าพรรคแตงโม

ดอกไม้แห่งเสรีกำลังผลิบานเต็มพิกัด

นักการเมืองหลากหลายหน้าปลุกปั้นพรรคการเมืองชื่อใหม่ๆ ขึ้นมาขับเคี่ยวบนสังเวียนเลือกตั้ง มิพักต้องเอ่ยถึงพรรคพลังใหม่ของ นพ.กระแส ชนะวงศ์

คุณหมอกระแส ผู้มีรอยยิ้มเป็นอาภรณ์ เพิ่งได้รับรางวัลแมกไซไซสาขาผู้นำชุมชนมาหมาดๆ เมื่อปี พ.ศ.2516 ได้จดทะเบียนพรรคการเมืองในชื่อ 'พรรคพลังใหม่' เมื่อวันที่ 21 พฤศจิกายน พ.ศ.2517 แม้ไม่ใช่ทีมนักการเมืองมืออาชีพที่เจนจัดในสังเวียนนี้ แต่กลับทำให้พรรคหน้าเก่าร้อนๆ หนาวๆ ไปตามกัน ด้วยเพราะเป็นแหล่งรวมนักวิชาการหัวก้าวหน้า นักการเมืองน้ำดี และข้าราชการมือสะอาดเข้าไว้ด้วยกัน

อาจเรียกง่ายๆ ได้ว่า 'ดรีมทีม'

เก้าอี้ผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานครว่างลง และเป็นคำรบแรกที่เมืองฟ้ามหานครแห่งนี้จะจัดให้มีการเลือกตั้งตำแหน่งพ่อเมือง เพราะเดิมทีตำแหน่งนี้ได้มาจากการแต่งตั้งโดยคณะรัฐมนตรี และอยู่ภายใต้การควบคุมของสำนักนายกฯ คุณหมอกระแส หัวหน้าพรรค ซึ่งเป็นเพื่อนสมัยเรียนจุฬาฯ ของดร.อาทิตย์จึงทาบทามให้เขามาช่วยวางนโยบาย และแผนหาเสียงในฐานะคนเบื้องหลัง

เดิมที พรรควางตัวทีมผู้ว่าฯ ไว้คร่าวๆ ว่ามีทีมรุ่นใหญ่ ประกอบด้วย นพ.เสม พริ้งพวงแก้ว นพ.ประสาน ต่างใจ คุณบุญเยี่ยม มีสุข ทีมรุ่นกลางคือท่านผู้หญิงเลอศักดิ์ สมบัติศิริ นายประสิทธิ์ ณรงค์เดช ดร.ปราโมทย์ นาครทรรพ และดร.อาทิตย์ อุไรรัตน์ ทีมรุ่นเล็กคือ ดร.สืบแสง พรหมบุญ โดยมี ดร.ป๋วย อึ๊งภากรณ์ เป็นที่ปรึกษา

การณ์พลิกผัน ไม่ทราบชัดว่าด้วยเหตุผลกลใด ทีมรุ่นใหญ่ตัดสินใจไม่ลงสมัคร หวยจึงมาออกที่ทีมรุ่นกลางและรุ่นเล็ก

ดร.อาทิตย์เองก็รู้ดีว่าเป็นคนขี้เกรงใจ หากถูกขอให้ช่วยแล้ว

เผลอไปตกปากรับคำเมื่อไร เป็นอันทุ่มสุดตัวราวกับเป็นเรื่องของตัวเองทุกที

นี่เป็นอีกครั้งที่ตกกระไดพลอยโจน

"หมอกระแสกับปราโมทย์ เขาบอกไปช่วยให้กำลังใจพวกที่จะลงสมัครที่ศาลาว่าการกรุงเทพมหานครหน่อย ไปให้กำลังใจเฉยๆ ไม่ต้องทำอะไร วันสุดท้ายแล้วด้วย เราก็คิดว่า เอ้า! ไป ไปให้กำลังใจพรรคพวก พอไปถึง คนเขามารอเรากันเต็ม ตั้งแท่นรอ ขึ้นป้ายชื่อเรา เอ้า! สมัครก็สมัคร ต้องลาออกจากราชการทั้งๆ ที่ยังใช้ทุนไม่หมดด้วย" ดร.อาทิตย์เล่าถึงเหตุการณ์วันนั้น [3]

"เย็นนั้นก็ต้องยื่นหนังสือลาออก ไปหา พ.อ.จินดา ณ สงขลา ที่บ้านเลย ซึ่งท่านเอ็นดูเรา ท่านก็เสียใจ โกรธ ที่ลาออก เป็นจุดหักเหที่ลาออก ไม่ได้คิดมาก่อน แต่ด้วยความแส่ของเรา เที่ยวไปยุ่งกับเขา ช่วยเขาเรื่องการเมือง การเมืองเลยลากเข้าไป ไม่ได้ตั้งใจว่าจะลาออกไปเล่นการเมืองเป็นเรื่องเป็นราวอะไรเลย" [4]

ดร.ปราโมทย์ นาครทรรพ เพื่อนร่วมรุ่นสิงห์ดำที่เคยทำนายชะตา ดร.อาทิตย์ไว้ว่า หากไม่เป็นทูตก็ต้องเป็นเสนาบดีกระทรวงต่างประเทศ ยังเล่าให้ฟังขำๆ ว่า *"ตอนนั้นพ่อแม่ ดร.อาทิตย์ เขาโกรธผมเลยล่ะ ลูกชายคนเดียวกำลังจะได้ดิบได้ดีในอาชีพข้าราชการ หน้าที่การงานกำลังมั่นคงเลย ผมดันไปไซโคหว่านล้อมทุกทางให้แกมาเล่นการเมือง ผมดูออกไง คนอย่างดร.อาทิตย์ต้องเป็นนักการเมือง เขามีคุณสมบัติที่จะเป็นรัฐมนตรี หรือนายกรัฐมนตรีได้อย่างสบาย"* [5]

รับราชการ 8 ปี ลาออกมา ได้เงินสำรองเลี้ยงชีพประมาณ 2 แสนบาท

"เงิน 2 แสน เอาไปทำอะไรหมดรู้ไหมครับ?" ดร.อาทิตย์ถาม

เว้นจังหวะให้หายใจเพียงเฮือก ก่อนตอบคำถามตัวเองว่า *"หาเสียงหมดครับ"* แต่ไม่ได้มีสีหน้าทุกข์ใจ ในทางกลับกัน รอยยิ้มมุมปากแสดงชัดว่าเจ้าตัวออกภูมิใจด้วยซ้ำ [6]

การคมนาคมในกรุงเทพมหานครยุคนั้น ยังไม่มีถนนไปทั่วหัวระแหง ไม่มีทางพิเศษตัดข้ามเมือง ไม่มีรถไฟฟ้า หากเป็นเขตชานเมืองอย่างห้วยขวาง บางกะปิ หรือลาดพร้าว ต้องโดยสารทางเรือ และด้วยระยะเวลาหาเสียงเพียงไม่กี่เดือน ทำให้บางวันบางคืน ต้องวิ่งปราศรัยถึง 4 เวที

"ตอนนั้น มีความรู้สึกว่า เรื่องเงินทองไม่มีปัญหาเลยนะ ไม่คิดไม่กังวล ลงสมัครรับเลือกตั้งแต่ไม่มีเงิน ก็ไปมันอย่างนั้นแหละ มีเท่าไรก็เท่านั้น ไม่มีปัญหาอะไร เป็นชีวิตการเมืองที่มีความสุขมาก ใช้แต่แรงทุ่มลงไป ทุ่มอย่างเดียว" [7]

ความลำบากมิได้ทำให้ชายหนุ่มวัย 37 กะรัต เหน็ดเหนื่อย หากสนุกสนาน และดูท่าจะตกหลุมรักการเมืองเสียแล้ว

ในการหาเสียงเลือกตั้ง พรรคพลังใหม่ชูแนวทางที่มีกลิ่นชัดไปในทางสังคมนิยม เป็นอีกเหตุหนึ่งให้คู่ต่อสู้โจมตีว่าเป็น พรรคแตงโมคือข้างนอกเป็นสีเขียว แต่ไส้ในเป็นสีแดง สีแดงหมายถึง สังคมนิยม แม้ไม่ได้กล่าวโดยตรง แต่ก็ดูเหมือนเป็นการยัดข้อหาฝักใฝ่คอมมิวนิสต์ให้กลายๆ

สอบตกผู้ว่าฯ กทม.

การเลือกตั้งผู้ว่าฯ เมื่อวันที่ 10 สิงหาคม พ.ศ.2518 มีผู้มาใช้สิทธิ์เพียงร้อยละ 13.83 ของผู้มีสิทธิ์เลือกตั้งทั้งหมด

ผลการนับคะแนน ปรากฏว่า นายธรรมนูญ เทียนเงิน ชนะไปด้วยคะแนนเสียง 99,247 คะแนน ชนะ ดร.อาทิตย์ ผู้ได้คะแนนเสียงเป็นอันดับสองราว 7,000 คะแนน มีบันทึกไว้ด้วยว่า คะแนนในเขตเมืองนั้น ดร.อาทิตย์กินขาด แต่ไปแพ้เอาที่เขตชานเมือง

แพ้อย่างไม่ขี้ริ้วขี้เหร่นัก

แต่นี่แหละการเมือง แพ้ก็คือแพ้

อายุ 37 ปี รับตำแหน่งใหญ่ C9

คล้ายๆ กันกับข้าราชการทั้งหลายที่การเมืองเป็นแค่การเสี่ยงโชค แพ้เลือกตั้ง ก็ยังมีมุ้งคอยรับยามร่วงหล่น

พล.ต.อ.ประมาณ อดิเรกสาร แห่งพรรคชาติไทย เป็นผู้ทาบทาม ดร.อาทิตย์กลับไปรับราชการอีกครั้ง ในตำแหน่งรองเลขาธิการคณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ หรือหากจะกล่าวอย่างตรงไปตรงมาคือ ให้ดร.อาทิตย์ไปนั่งสแตนบายรอสืบรับตำแหน่งเลขาธิการคณะกรรมการต่อจาก ดร.พร้อม พาณิชภักดิ์ ที่กำลังจะเกษียณในปีถัดไป

ข้าราชการหนุ่มอายุไม่ถึง 40 ปี แต่ได้ตำแหน่งรองอธิบดีฯ หรือเทียบเท่า C9 แถมยังมีโควต้าตำแหน่ง C10 อยู่ในมือ ถือว่าเติบโตได้อย่างรวดเร็วจนต้องจับตามอง

แต่จนแล้วจนรอด รับราชการต่อได้อีกเพียง 5 เดือน ก็ต้องอำลาชีวิตราชการอย่างไม่มีวันหวนกลับ

หนังสือพิมพ์แซวว่า ดร.อาทิตย์นั้นช่างไร้อุดมการณ์ เป็นนักการเมืองชักเข้าชักออก ลาออกจากราชการเพื่อมาลงรับสมัครเลือกตั้ง พอสอบตกก็กลับไปรับราชการ แล้วพอได้ดิบได้ดี จะกินตำแหน่งอธิบดีก็ทอดทิ้งประชาชน

อ่านไม่ยาก คนอย่างนี้เสียอะไรเสียได้ แต่ไม่มีทางยอมเสียคน

"เท่านั้นแหละครับ ลาออกเลย" ดร.อาทิตย์ให้สัมภาษณ์ถึงตรงนี้ คนฟังก็ได้แต่ขำ เพราะไม่ได้ผิดคาดไปแม้แต่น้อย [8]

ชนอาจารย์หม่อมเสนีย์ที่ป้อมปราบ-ปทุมวัน

หลังเหตุการณ์ 14 ตุลา พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว โปรดเกล้าฯ แต่งตั้งให้นายสัญญา ธรรมศักดิ์ อธิการบดีมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ และองคมนตรี นั่งรักษาการนายกรัฐมนตรี

วิกฤตการเมืองผ่านพ้น ต้นปี พ.ศ.2518 มีเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ม.ร.ว.เสนีย์ ปราโมช หัวหน้าพรรคประชาธิปัตย์ ครองเสียงข้างมาก 72 เสียง ได้จัดตั้งรัฐบาล แต่เมื่อถึงคราวแถลงนโยบายต่อรัฐสภากลับไม่ได้รับความไว้วางใจจากเพื่อนสมาชิก กลายเป็นเรือที่ล่มตั้งแต่ยังไม่ออกปากอ่าวเสียอย่างนั้น

หม่อมน้อง ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช หัวหน้าพรรคกิจสังคม ได้ฟอร์มคณะรัฐมนตรีจัดตั้งรัฐบาลทั้งๆ ที่มีคะแนนเสียงเพียง 18 เสียงเท่านั้น นับเป็นปรากฏการณ์ประหลาดอย่างยิ่ง ที่นายกรัฐมนตรีไม่ได้มาจากพรรคเสียงข้างมาก แต่ได้รับความไว้วางใจจากสภา

ทว่าด้วยความเป็นรัฐบาลสหพรรคนั่นเองที่เป็นชนวนเหตุแห่งความไร้เสถียรภาพของรัฐบาลหม่อมน้อง จนในที่สุด ต้องประกาศยุบสภาให้มีการเลือกตั้งใหม่อีกครั้ง

แรงดึงดูดของจักรวาลการเมืองแรงกว่าที่คิดมากนัก

การแพ้ให้ตัวเต็งในการเลือกตั้งผู้ว่าฯ กทม.เพียง 7,000 คะแนน ยิ่งทำให้ม้ามืดผู้นี้กลายเป็นนักการเมืองเนื้อหอม

ตัวอยู่พรรคพลังใหม่

เพื่อนรักอย่าง สุธี นพคุณ ทาบทามให้ไปช่วยพรรคกิจสังคม ของ ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช

ญาติผู้ใหญ่อย่าง พล.ต.อ.ประมาณ อดิเรกสาร ก็ชวนให้ไปสังกัดพรรคชาติไทย

เรื่องความสัมพันธ์ส่วนตัวนั้น ต้องยอมรับว่ามีผลต่อการตัดสินใจเข้าร่วมพรรคการเมืองค่อนข้างมาก แต่ด้วยอุดมการณ์ที่แตกต่างกันหลายครั้งไม่อาจเข้าร่วมด้วยได้ อย่างกรณีของพรรคชาติไทย ดร.อาทิตย์เล่าว่ามีความสนิทสนมและเคารพ พล.ต.อ.ประมาณ มาก ท่านสนิทสนมกับคุณพ่อประสิทธิ์ ไปร่วมงานวันเกิดท่านทุกปี แต่ด้วยแนวนโยบายและ

อุดมการณ์ของพรรคชาติไทยนั้นไม่ถูกจริตกัน โดยส่วนตัวชอบแนวคิดแบบสังคมนิยม อยากเห็นการเมืองแบบใหม่

"ประชาธิปไตย ไม่ใช่สักแต่ว่ามีการเลือกตั้ง แล้วต้องเปรี๊ยะตามนั้น แต่ต้องเพื่อเป้าหมาย ให้คนได้รับความเป็นธรรม แม้กระทั่งสหรัฐอเมริกาเองก็ตาม ถึงจะเป็นเสรีประชาธิปไตยจ๋า เขาก็ยังมีระบบ Social Security ดูแลคนยากจน คนตกงาน จะให้คนมือยาวสาวได้สาวเอาอย่างเดียวก็ไม่ได้" [9]

การเลือกตั้งทั่วไปเมื่อปี พ.ศ.2519 ดร.อาทิตย์ได้รับความไว้วางใจให้เป็นผู้อำนวยการเลือกตั้งเขตกรุงเทพมหานครของพรรคพลังใหม่ ทำหน้าที่ประเมินคู่ต่อสู้ เพื่อนำไปสู่การวางนโยบาย วางแผนหาเสียงและวางตัวผู้ลงสมัครรับเลือกตั้งในเขตต่างๆ

หรืออธิบายง่ายๆ ได้ว่า หัวหน้าทีมต้องตัดสินใจว่าจะจับใครไปชนกับใคร ในเขตไหน เพื่อให้ได้ชัยชนะ

ชนะเท่านั้นที่พรรคการเมืองต้องการ!

เขตไข่แดง หรือจุดยุทธศาสตร์ของกรุงเทพฯ ต้องยกให้เขตป้อมปราบฯ สัมพันธวงศ์ ปทุมวัน ซึ่งเป็นพื้นที่ของ ม.ร.ว.เสนีย์ ปราโมช หัวหน้าพรรคประชาธิปัตย์ ตามหลักการแล้ว เขตนี้จึงเป็นพื้นที่ที่ทุกคนหลีกเลี่ยง

ทว่า ดร.อาทิตย์กลับเลือกลงเขตนี้เอง

การส่งลูกน้องไปตาย ไม่ใช่วิธีของดร.อาทิตย์

"เมื่อผมนำทีมพลังใหม่ จะชูธงแนวทางใหม่ เราก็ต้องลงสู้กับท่าน การลงสู้กับท่านเนี่ย ไม่ได้ลงเพื่อฆ่าท่าน ผมลงด้วยความเคารพท่าน ต้องเรียกว่าเจอที่ไหน ผมก็กราบไหว้ท่าน แล้วผมไม่เคยโจมตี ไม่เคยด่า ไม่เคยว่า แต่ว่าเสนอแนวทางให้ประชาชนเลือกเอาซิ ทางโน้นก็ดี ทางนี้ก็มีอย่างนี้ เราก็เชื่อในทางเลือกของประชาชน" [10]

เป็นหนึ่งในสุดยอดความประทับใจบนถนนสายการเมือง ที่เป็นการหาเสียงเลือกตั้งที่สะอาดบริสุทธิ์ ดร.อาทิตย์เล่าว่าไม่มีใครโจมตีใครด้วยวิชามารหรือวางยากันอย่างสกปรก แต่ละพรรคต่างนำเสนอนโยบายของตนอย่างตรงไปตรงมาให้ประชาชนเลือก

ไม่น่าแปลกใจ ที่นักการเมืองหน้าใหม่พ่ายแพ้ให้แก่พรรคเก๋าเกมอย่างประชาธิปัตย์

ทว่าที่ผิดคาดไปมากคือ เขาแพ้ให้ม.ร.ว.เสนีย์เพียง 500 คะแนนเท่านั้น

ลงสมัครเลือกตั้ง 2 ครั้ง สอบตกแบบฉิวเฉียดทั้ง 2 ครั้ง

จากนั้นก็ผันตัวไปช่วยก่อตั้งโครงการโรงพยาบาลพญาไทที่คุณพ่อประสิทธิ์ดำริไว้ ให้ได้ฤกษ์ตัดริบบิ้นเปิดให้บริการอย่างเป็นจริงเป็นจังเสียที

บทบาทใหม่ในฐานะนักธุรกิจ บริหารโรงพยาบาลจะเป็นเช่นไรยังไม่รู้ แต่บทบาทในฐานะนักการเมือง อาจมีคำตอบอยู่ในใจว่า

I shall return.

11
พญาไท
เกิดขึ้น และตั้งอยู่

'ชีวิตเริ่มต้นเมื่ออายุ 60' คุณพ่อประสิทธิ์ว่าไว้

การก่อตั้งโรงพยาบาลพญาไทเป็นจริงเป็นจังหลังจากนายประสิทธิ์ อุไรรัตน์ เกษียณอายุราชการในปี พ.ศ.2514

แรงกระตุ้นสำคัญของการตั้งโรงพยาบาล มาจากประสบการณ์ใกล้ตัวที่สุด เมื่อลูกชายของเพื่อนรักคุณประสิทธิ์คนหนึ่ง ดื่มกรดน้ำส้มเข้าไปแล้วไม่มีโรงพยาบาลใดรับรักษา

'ไม่เป็นไรเรามาสร้างกันเอง' เป็นความคิดของคุณประสิทธิ์ในเวลานั้น จึงตามมาด้วยการแปลงสินทรัพย์เป็นทุน รวมกับการชักชวนเพื่อนๆ ให้ร่วมลงขันกันตั้งแต่รายละสามร้อยห้าร้อยไปจนกระทั่งหลักแสนบาท รวบรวมได้เป็นเงินประมาณ 10 ล้านบาท เป็นทุนจดทะเบียน จากนั้นจึงจัดหาที่ดินก่อสร้าง จนถึงสร้างเสร็จเป็นโรงพยาบาลได้ในที่สุด

ขายที่ดิน จำนองบ้าน

หลังเกษียณอายุราชการ ชายแก่อายุ 65 ปี ขายที่ดินทั้งหมดและจำนองบ้านตัวเอง เพื่อเดิมพันกับโรงพยาบาลพญาไท ปลุกปั้นจนเป็นจริงเมื่อปี พ.ศ.2519

อะไรทำให้คนแก่หลังเกษียณที่ไม่มีรายได้ กล้าสร้างหนี้ก้อนมหึมา

และกล้าทุบหม้อข้าวตัวเอง เพื่อเดิมพันกับสิ่งที่แทบไม่มีหลักประกัน

หากไม่เพราะบ้าบิ่น ก็คงต้องเป็นเพราะ 'เชื่อ' ในอะไรบางอย่างอย่างแรงกล้า

คุณประสิทธิ์เคยกล่าวถึงความยากลำบากของการตั้งโรงพยาบาลว่า

"เหนื่อยมาก เพราะไม่ค่อยมีเงิน ต้องใช้แรงงานของตัวเอง ต้องเขียนโปรเจกต์เอง ลงทุนเอง คุมงานเองทุกอย่าง เพื่อเซฟเงินแทบทุกบาททุกสตางค์เพราะสมัยนั้นกู้เงินธนาคารนั้นแสนยากลำบาก"

การเกิดขึ้นของโรงพยาบาลพญาไท มาจากการเห็นปัญหาที่ชัดเจน

"คนเราไม่ว่าชาติใด ศาสนาใด เด็ก หรือผู้ใหญ่ มั่งมี หรือยากจน คนดี หรือคนร้าย ย่อมหนีความเจ็บป่วยไปไม่พ้น ดังนั้น โรงพยาบาลพญาไท แห่งบริษัท ประสิทธิ์พัฒนา จำกัด จึงได้ก่อตั้งขึ้นมา เพื่อหวังช่วยเหลือเพื่อนมนุษย์ด้วยกันให้พ้นจากความทุกข์แห่งการเจ็บป่วยนี้"

จากภาพฝันในใจกลายเป็นความจริง คุณพ่อประสิทธิ์ถางทางไว้ตั้งแต่เมื่อปี พ.ศ.2515 ในที่สุด วันที่ 30 กรกฎาคม พ.ศ.2519 ได้ฤกษ์เปิดโรงพยาบาลพญาไท โดยมีนายประสิทธิ์ อุไรรัตน์ เป็นประธานกรรมการ มี ดร.อาทิตย์ อุไรรัตน์ เป็นผู้อำนวยการฝ่ายบริหาร และนพ.สุรพงศ์ อำพันวงษ์ เพื่อนสนิทของดร.อาทิตย์ตั้งแต่สมัยเรียนกรุงเทพคริสเตียน เป็นผู้อำนวยการฝ่ายการแพทย์

ดร.อาทิตย์ยอมรับว่า ตอนนั้นไม่เคยมีประสบการณ์ด้านธุรกิจ ไม่เคยมีประสบการณ์บริหารจัดการองค์กรขนาดใหญ่ใดๆ สิ่งที่ทำ ก็ทำจากที่ใจคิด เป็นเรื่องใหม่ทั้งสิ้น

ชื่อนั้นสำคัญไฉน

ดร.อาทิตย์เล่าว่า เรื่องแรกที่ต้องโต้แย้งกับคุณพ่อประสิทธ์ตั้งแต่ต้น คือ การตั้งชื่อโรงพยาบาล

ฝ่ายพ่อก็ยืนยันตามสไตล์ของท่านว่า บริษัทชื่อประสิทธิ์พัฒนา จึงอยากใช้ชื่อ โรงพยาบาลประสิทธิ์พัฒนา

ฝ่ายลูกแสดงความเห็นของตัวเองแย้งว่า ใช้ชื่อบริษัทประสิทธิ์พัฒนาในการตั้งบริษัทได้ แต่ไม่เห็นด้วยว่าชื่อโรงพยาบาลเป็นชื่อเดียวกัน

"ผมบอกคุณพ่อว่า โรงพยาบาลต้องตั้งชื่อง่ายๆ ชัดๆ ผมก็ตั้งชื่อว่า พญาไท

ทำไมพญาไท ก็มันอยู่พญาไทน่ะ"

ทั้งที่ ก่อนหน้านี้ สมัยที่ดร.อาทิตย์ยังทำงานอยู่ที่สำนักงาน ก.พ. นพ.กมล สินธวานนท์ ขณะนั้นเป็นผู้อำนวยการโรงพยาบาลหญิง ต่อมาได้ขึ้นเป็นอธิบดีกรมการแพทย์ และยังเป็นพี่ชายของ พล.อ.อ.กำธน สินธวานนท์ (นายกสภามหาวิทยาลัยรังสิต) มาปรึกษาว่า อยากให้โรงพยาบาลหญิงเป็นโรงพยาบาลทั่วไป จะทำอย่างไร

ดร.อาทิตย์แนะนำว่าเรื่องแรกคือต้องเปลี่ยนชื่อ นพ.กมล ถามว่าควรใช้ชื่ออะไร

"ผมบอกว่า โรงพยาบาลพญาไทสิ ตรงนั้นมันพญาไท ทางนั้นก็ไปขอพระราชทานชื่อ ทำเรื่องว่าโรงพยาบาลหญิง ขอเปลี่ยนชื่อเป็นโรงพยาบาลพญาไท"

เรื่องหายไปเป็นปีก็ไม่ได้คำตอบ ต่อมาดร.อาทิตย์มาทำโรงพยาบาลเอง เห็นว่าชื่อ 'พญาไท' ยังไม่มีใครใช้ จึงตั้งชื่อว่าพญาไท

เปิดให้บริการไม่นาน ก็ประสบความสำเร็จอย่างสูง

ไม่นานต่อมา นพ.กมล แจ้งว่า พระราชทานชื่อลงมาแล้วว่าโรงพยาบาลพญาไท ดร.อาทิตย์จึงแย้งไปว่าไม่ได้ เพราะโรงพยาบาลพญาไทเปิดแล้ว นพ.กมลปรึกษาต่อว่าจะแก้ไขอย่างไร

"ผมก็บอกไปว่า ก็ขอพระราชทานชื่อใหม่ ไม่เป็นไรหรอก เปลี่ยนชื่อใหม่ เสนอไปว่าชื่อ ราชวิถี ตรงนั้นล่ะสวยเลย ชื่อก็ไพเราะ ถึงได้เป็นโรงพยาบาลราชวิถี นี่คือที่มา"

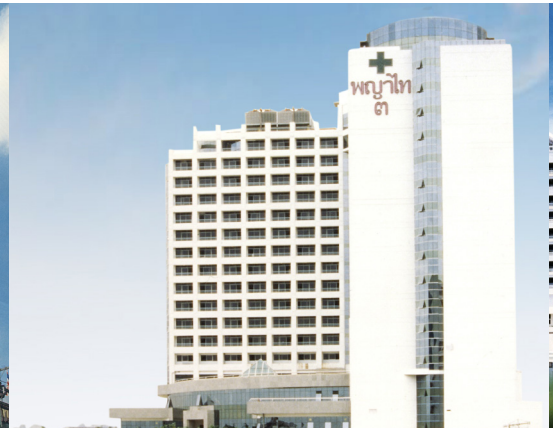

โรงพยาบาลพญาไท 1, 2, 3, ศรีราชา และภูเก็ต

หมอไม่จำเป็นต้องดัง แต่ต้องเก่ง

โรงพยาบาลพญาไท เริ่มเปิดดำเนินการในปี พ.ศ.2519 เน้นให้บริการด้านสุขภาพ บริการทั้งรักษาพยาบาลและส่งเสริมสุขภาพครบวงจร ตั้งอยู่บนถนนศรีอยุธยา เป็นโรงพยาบาลขนาด 157 เตียง โดยมีทั้งห้องฉุกเฉิน ห้องผ่าตัด มีแพทย์เฉพาะทาง สูตินรีแพทย์ อายุรแพทย์ กุมารแพทย์ และรังสีแพทย์ ที่คอยดูแลตลอด 24 ชั่วโมง

เป็นที่ทราบกันดีว่า โรงพยาบาลเอกชนขนาดใหญ่ล้วนต้องพบกับการแข่งขันที่รุนแรงระหว่างโรงพยาบาลเอกชนด้วยกันเอง แต่สำหรับโรงพยาบาลพญาไท ดร.อาทิตย์ยอมรับตรงไปตรงมาว่า หมอไม่จำเป็นต้องดังแต่ต้องเก่ง และเมื่อต้องพึ่งพาแพทย์และบุคลากรจากโรงพยาบาลรัฐจึงเลี่ยงไม่ได้ที่ต้องเอาตัวเองไปอยู่ใกล้เขา

"แต่ละกิจการ มันต้องมีปัจจัยบางอย่างที่กำหนด อย่างตรงพญาไทเป็นแหล่งของหมอและพยาบาล แล้วก็ไปสะดวก เพราะเราต้องอาศัยหมอรัฐที่อยู่โรงพยาบาลเหล่านี้ด้วย ก็จะมีทั้งโรงพยาบาลพระมงกุฎ โรงพยาบาลรามา โรงพยาบาลราชวิถี โรงพยาบาลสงฆ์..."

เกี่ยวกับเรื่องทำเลที่ตั้ง เป็นอีกเรื่องที่ต้องชี้แจงให้คนที่ไม่เข้าใจฟังตั้งแต่ตอนก่อตั้งโรงพยาบาลว่า ไปขอส่งเสริมการลงทุนจาก BOI เขาไม่สนับสนุน จึงต้องนั่งเถียงกันยกหนึ่ง ในขณะที่ BOI คำนวณอัตราส่วนระหว่างประชากรในเขตกับจำนวนโรงพยาบาล เห็นว่าเพียงพอต่อความต้องการแล้วหรือไม่ แต่ดร.อาทิตย์กลับมองว่าการสร้างโรงพยาบาลไม่สามารถคิดคำนวณตื้นๆ แบบนั้นได้

"ผมขอ BOI ส่งเสริมการลงทุน จะสร้างโรงพยาบาล เขาบอกว่าในเขตพญาไทมีโรงพยาบาลเยอะแล้ว ไม่ส่งเสริมลงทุน ผมบอกยูคิดผิด โรงพยาบาลพญาไทไม่ใช่ที่รักษาสำหรับคนที่อยู่ในเขตพญาไท แต่มันรักษาคนทั่วประเทศ และทั่วโลก ถ้ายูคิดว่า เขตพญาไทมีประชากรกี่คน มีโรงพยาบาลเท่าไหร่ เอามาหารเนี่ย แล้วบอกเยอะแล้วล้นแล้ว มันไม่ถูก เขาเลยให้ ผมต้องไปเถียงกับเขา เขายอม" [1]

ผู้อำนวยการไม่จำเป็นต้องเป็นหมอ

การบริหารจัดการโรงพยาบาล ไม่ว่าจะเป็นรัฐหรือเอกชนในอดีตมีรูปแบบคล้ายคลึงกัน นั่นคือ หมอหรือแพทย์ ใหญ่สุดต้องเป็นผู้อำนวยการ หรือใช้คำว่า ทำทุกเรื่อง

ที่โรงพยาบาลพญาไท เรื่องแรกๆ ที่ดร.อาทิตย์ตัดสินใจทำคือ แยกการบริหารจัดการทั่วไป ออกจากการบริหารจัดการของแพทย์ พร้อมยกตัวอย่าง ชี้ให้เห็นปัญหา

"ซื้อไม้กวาดหนึ่งอันก็ต้องให้หมอเซ็น อย่างนี้มันเสียเปล่า ไร้สาระ หมอก็ขาดแคลน ทำไมต้องทำอย่างนั้น"

วิธีการที่ดร.อาทิตย์นำมาใช้ที่โรงพยาบาลพญาไทคือ การแยกสายบริหารกับสายแพทย์ออกจากกัน ในอดีต โรงพยาบาลไม่ให้ความสำคัญกับสายบริหาร ส่วนใหญ่เรียกหน้าที่นี้ว่า พ่อบ้านโรงพยาบาล ทำหน้าที่อย่างเทกระโถน กวาดบ้าน ถูบ้าน ทำความสะอาด ตักขยะ

"ผมบอกว่าไม่ใช่ สายงานในโรงพยาบาลควรมี 2 สายคือ สายแพทย์ก็ให้แพทย์เป็น สายบริหารก็ให้คนอื่นขึ้นไป ตอนผมทำพญาไท ผมแยกเด็ดขาด ผมทำสายบริหาร สายแพทย์ก็ว่ากันไป"

ดร.อาทิตย์ยกตัวอย่างคอนเซ็ปต์ของสหรัฐอเมริกาว่า ผู้อำนวยการไม่จำเป็นต้องเป็นแพทย์ แพทย์มีหน้าที่ดูแลแพทย์ รักษามาตรฐานตามวิชาชีพ

"ผมนำแนวทางนี้เข้ามาเพื่อแก้ปัญหาขาดแคลนแพทย์ และทำให้การบริหารจัดการมีคุณภาพสำหรับโรงพยาบาลด้วย

คราวนี้เราก็ต้องสร้าง จะเอาใครมาเป็นผู้บริหาร ต้องเรียนอะไรมา เพราะแพทย์เขาถือว่าเขาใหญ่ เขาเก่ง เขายอด ใครจะมารู้ดีเท่าเขาก็ไม่ได้ บางทีเขารู้ผิดๆ ผลักดันไปทิศทางผิดๆ ผมเลยเสนอ ก.พ. ไป

ผมเข้าไปผมแยกเป็นฝ่าย ผอ. มี ผอ.ฝ่ายบริหาร ผอ.ฝ่ายแพทย์ พญาไทเราบอกว่า แยกไปเลย เราทำได้ เพราะเราเป็นเอกชน เราทำได้เอง คิดว่าต้องทำอย่างนั้น คนอื่นจะทำได้ไม่ได้เราไม่รู้ แต่เราทำได้" [2]

พญาไทต้องไม่ใช่แพทย์พาณิชย์

ยุคหนึ่ง แทบเป็นความรับรู้ร่วมกันของคนไทยว่า หากเจ็บป่วยไม่ว่าหนักเบาแค่ไหน ถ้าไม่ใช่เป็นพวกมีเงินเหลือเฟือ อย่าเข้าไปรักษาในโรงพยาบาลเอกชน กระทั่งถึงขนาดมีกรณีว่า โรงพยาบาลบางแห่งขอบัตรเครดิต หรือหนังสือรับรองรายได้ก่อนว่ามีปัญญาจ่ายค่ารักษาหรือไม่

เรื่องนี้ ไม่อยู่ในความคิดของการบริหารโรงพยาบาลพญาไทเลยแม้แต่นิดเดียว

เนื่องจาก ดร.อาทิตย์มีประสบการณ์ที่เกี่ยวข้องกับการสาธารณสุขหลายมิติ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง รู้ว่าความยากลำบากของคนเป็นอย่างไร แนวคิดหลักของการบริหารโรงพยาบาลตั้งแต่แรกเริ่ม จึงเน้นเรื่องเป็นการบริการแบบเอาใจเขามาใส่ใจเรา

ดร.อาทิตย์ยกตัวอย่าง 2 กรณีที่เขายังภูมิใจมาจนวันนี้

"พญาไท 1 อยู่ใกล้สนามม้านางเลิ้ง ก็มีจ็อกกี้ม้าโดนม้าเตะสมองยุบเลย ไม่รู้พ่อแม่อยู่ไหนอย่างไร ธรรมดาโรงพยาบาลเอกชนต้องวางเงินก่อน ผมบอกไม่ได้ รอไม่ได้ ผ่าตัดเลย ก็ช่วยชีวิตเขาได้

นี่คือแนวคิดของเรา เราเน้นช่วยชีวิตคน"

เคสที่ 2 สามีภรรยาเป็นข้าราชการครู ขับรถไปกับลูก รถชน ชนหนักถึงขั้นสามีเสียชีวิต ส่วนแม่กับลูกบาดเจ็บ โรงพยาบาลพญาไทก็รักษา

"เขาไม่มีเงินจ่ายหรอก แต่เราไม่ได้คิดเรื่องนั้น คิดแต่เรื่องจะช่วยชีวิตเขา จนกระทั่งช่วยได้ ด้วยแนวคิดแบบนี้...

เราทำโรงพยาบาล ต้องทำด้วยใจ ต้องมีความเอื้ออาทร เห็นอกเห็นใจเข้ามาด้วย"

กำนันสุเทพ

อีกตัวอย่างที่ ดร.อาทิตย์ชอบยกขึ้นมาเล่า ทั้งฟังขำขันและแสดงให้เห็นถึงความเชี่ยวชาญและเก่งกาจของหมอพญาไท

เรื่องนี้เกิดขึ้นหลังลงสมัคร ส.ส.แปดริ้ว มีผู้ใหญ่บ้านคนหนึ่งเป็นมุสลิม ชื่อ สุเทพ การพิทักษ์ (ปัจจุบันเป็นกำนัน)

วันหนึ่งผู้ใหญ่สุเทพนุ่งโสร่งลงบ่อเลี้ยงปลาที่หนามแดง ในบ่อมีที่สูบน้ำ เป็นท่อยาวๆ มีใบพัด

ผู้ใหญ่สุเทพเดินเข้าไปใกล้ใบพัด โสร่งถูกดูดดึงตัวเข้าไป ปั่น 'ไอ้นั่น' ขาด เป็นเรื่องจริงที่เขาพูดกันก็ไม่อาย เพื่อนช่วยโดยเก็บมาล้างน้ำใส่กระติกน้ำแข็งนำส่งโรงพยาบาลแปดริ้ว

เขาก็นึกถึงดร.อาทิตย์ ซึ่งตอนนั้นมีพญาไท 2 แล้ว

"ทางนั้นบอกช่วยไม่ได้ ต่อให้ไม่ได้ ผมบอก มาเลย ไม่รู้ล่ะ มาเลย พญาไท 2 มานอนอยู่เป็นเดือนเลย มาทำผ่าตัด ผ่าตัดนี่ไม่ใช่แค่ต่อเนื้ออย่างเดียวนะ แต่ต้องต่อเส้นเลือด เส้นประสาท มันยากกว่าการผ่าตัดอื่นๆ ในที่สุดก็หาย

ใช้การได้ดีกว่าเดิมเสียอีก นี่คือปาฏิหาริย์ เขาบอก...

เพราะฉะนั้น สำหรับกำนันสุเทพแล้ว ไม่มีใครเอาหัวใจเขาไปจากผมได้" ดร.อาทิตย์พูดติดตลก [3]

ดูแลหมอต้องแฟร์

ดร.อาทิตย์กล่าวว่า เรื่องที่มุ่งเน้นคือ การทำให้ผู้มารับบริการเชื่อว่า โรงพยาบาลพญาไทมีแพทย์ที่ดี ไม่ใช่แพทย์พาณิชย์ ไม่เลี้ยงไข้ ไม่ทำอะไรที่ไม่ถูกต้อง

สำหรับเรื่องหมอวิ่งรอก ดร.อาทิตย์มองว่าเป็นเรื่องธรรมดา

"นั่นหมายความว่า เรามีหมอตลอดเวลา สมมติว่าด้านหนึ่งมีหลายคน คนนี้รับผิดชอบช่วงเวลานี้ถึงช่วงเวลานี้ เราก็พร้อม มาเมื่อไหร่ก็ได้ ต้องมีหมอที่อยู่เวรประจำ"

ดร.อาทิตย์ลงลึกในรายละเอียดว่า มีคนไข้ 2 ประเภท คือ Hospital patient กับ Private patient

"hospital ก็เหมือนกับมาตัดผมแล้วไม่มีช่างประจำ เข้ามาเมื่อไหร่ช่างคนไหนอยู่ก็ตัดได้หมด ถ้าเผื่อเจาะจงว่าอยากได้ช่างคนนี้ ก็นัดได้ ดูเวลา ดูตารางเวร อันนั้นก็เป็น private"

ทั้งยังมีแนวคิดกว้างไกลกว่านั้น ถ้าคนไข้มีหมอประจำตัว ก็มารักษาที่โรงพยาบาลพญาไทได้

"เช่น คนไข้มีหมอประจำอยู่ที่โรงพยาบาลอื่น แต่อยากให้หมอคนนั้นมาทำหัตถการที่พญาไท ก็ได้ สมมติว่ารู้จักหมอที่ผ่าตัดตรงนี้เก่ง แต่ไม่รู้จะผ่าโรงพยาบาลไหน ถ้าโรงพยาบาลเรารับได้ ก็มาได้

บางโรงเขาบอกไม่ได้ ของร้านโน้น ยูจะสั่งมากินร้านนี้ไม่ได้ แล้วมันก็ทะเลาะกัน เราคิดว่าทำไมล่ะ ไม่เห็นเป็นอะไรเลย แต่เราก็ต้องรู้นะว่าหมอคนนี้ดี หมอคนนี้ไม่เลว ไม่ทำผิด แต่มันก็มีบางเคส เป็นโรคเฉพาะ เครื่องมือต้องอย่างนี้ ต้องมีหมอเป็นการส่วนตัว ต้องเอาเครื่องมือแบบนี้ๆ มา ก็เอามาได้ หรืออีกโรงพยาบาลหนึ่งมีเครื่องมือเฉพาะ ก็อาจจะติดต่อขอยืมกันมาได้ ถ้าได้ก็ได้ มันมีรายละเอียดเยอะ"

ดร.อาทิตย์สรุปว่า ความเป็นจริงหมอไม่ได้สนใจเรื่องข้างต้นมากนัก สิ่งที่หมอแคร์คือ โรงพยาบาลแฟร์กับเขาไหม

"เราบอกถ้าคุณมานะ คุณเอาไปเลย doctor fee 100% เราเปิดกว้างมาก

ปัญหาใหญ่ที่สุดของโรงพยาบาลคือ ดูแลหมอได้ดีหรือไม่ แคร์เขาให้เกียรติเขาหรือเปล่า"

เราไม่โกง

โรงพยาบาลพญาไท เน้นสร้างความเชื่อมั่น แนวทางสำคัญคือ ซื่อสัตย์ต่อทุกฝ่าย ยกตัวอย่างว่า มีหน่วยงานจำนวนไม่น้อย ชอบขอให้ออกใบเสร็จแบบไม่ตรงไปตรงมา โรงพยาบาลพญาไทยืนยันว่า ทำไม่ได้ ให้ส่วนลดดีกว่า

"ฝ่ายราชการจึงเชื่อมั่นเรา ถ้าบอกว่ามาจากพญาไท เขาเชื่อว่าไม่ปลอมใบเสร็จ

นอกจากนี้ เราต้องซื่อตรงต่อคนไข้ ไม่เลี้ยงไข้ หมอต้องเก่ง ไม่โอเวอร์ชาร์จ แล้วผมก็ไม่เคยเรียกเงินล่วงหน้าเลย ต้องเอาเงินมาวางก่อนถึงจะรักษา อันนั้นไม่ทำอยู่แล้ว"

ทั้งหมดนั้น เป็นไปตามพันธกิจหลักที่ตั้งไว้ว่า โรงพยาบาลพญาไท "จะดูแลคนไข้ดุจญาติสนิท"

"มันก็เกิดจากสิ่งเหล่านี้ ถามว่าเสี่ยงไหม ก็เสี่ยง บางครั้งไม่ได้ค่ารักษาก็มี แต่ที่สุดแล้ว อะไรล่ะที่มันเป็นหลักมากกว่ากัน สุดท้ายคนเขาก็เชื่อมั่นเชื่อถือ นั่นคือ แนวทาง" [4]

มิติใหม่โรงพยาบาลเอกชน

ตามที่กล่าวข้างต้นแล้วว่า ดร.อาทิตย์เป็นคนแรกที่จัดระบบการบริหารงานโรงพยาบาลโดยแยกเป็น 2 ฝ่าย คือ ฝ่ายบริหารและฝ่ายแพทย์ ทำให้ในเวลาต่อมามีโรงพยาบาลหลายแห่งดำเนินวิธีการเดียวกัน เพราะเห็นผลว่า ทำให้การบริหารงานคล่องตัว มีประสิทธิภาพมากขึ้น

ยิ่งกว่านั้น ดร.อาทิตย์ยังพิถีพิถันอย่างยิ่งในการจัดตกแต่งสถานพยาบาลให้ดูสะอาด ปราศจากกลิ่น จัดให้มีบริการอย่างรวดเร็วและมีประสิทธิภาพ

"คนไข้มาก็อยากจะตรวจเร็วๆ เราต้องทำให้เขาอารมณ์เย็นหน่อยนึง วิธีคือ เอาน้ำเข้ามาช่วย เข็นรถไปแจกน้ำชา น้ำร้อน น้ำเย็น ให้คลายเครียดไปหน่อย ก็รู้สึกดีขึ้น ในห้องคนไข้ก็เช่นเดียวกัน โรงพยาบาลพญาไทเป็นโรงพยาบาลแห่งแรกๆ ที่จัดให้มีกระเป๋า มีปรอท มีผ้าบริการเหมือนบนเครื่องบิน"

ด้านสถานที่ เริ่มจาก OPD ตั้งแต่คนไข้เข้ามา ไม่รู้ว่าห้องนี้เป็นห้องอะไร ออกจากจุดนี้ไปจุดไหน มีหลายโรงพยาบาลที่ไม่นำเขาให้ไปถึงจุด ยุคแรกๆ มีเสียงต่อว่ามากมายว่า รอตั้งชั่วโมงแล้วยังไม่ได้ตรวจ ห้องตรวจโรคมีราว 40-50 ห้อง ให้คนไข้ไปเอง ก็ถูกตำหนิ

ดร.อาทิตย์เล่าว่าสิ่งที่โรงพยาบาลพญาไททำเพื่อแก้ปัญหานี้คือ มีการจัดเจ้าหน้าที่นำคนไข้ไปแผนกต้อนรับ จากนั้นนำไปพบพยาบาลหน้าห้องรับเพื่อให้หมอตรวจ

"ทำอย่างนี้เขาก็ค่อยชื่นใจ เสร็จแล้วรับยาที่ไหนไม่รู้ เราก็จัดคนจูงมือไป ถึงห้องยาแล้วไปยื่นให้เขา แล้วก็ให้เขานั่งรอ" [5]

ปัญหาก็มีเพิ่มอีก เพราะถ้ามีคนไข้เยอะๆ ทางนี้เรียก ทางโน้นก็เรียก สับสนไปหมด ล่าสุดใช้อักษรตัววิ่งที่หน้าห้องยา ให้หมายเลขไว้ให้คนไข้นั่งดู ตรงกับตัวเลขคุณแล้วไปรับยา ทั้งหมดนี้ เป็นนวัตกรรมที่เกิดขึ้นในยุครุ่งเรืองของโรงพยาบาลพญาไททั้งสิ้น

ทว่า เมื่อการแข่งขันในแวดวงนี้รุนแรงขึ้น กลับดูเหมือนโรงพยาบาลเอกชนยุคหลังหลุดโฟกัส จากที่เคยเน้นการช่วยเหลือเพื่อนมนุษย์เป็นอันดับแรก เปลี่ยนไปแข่งกันหรูหราเหมือนโรงแรมห้าดาว ซึ่งดร.อาทิตย์มองว่าผิดประเด็น

"ความเอื้ออาทร เป็นคุณสมบัติที่ไม่มีวันตกยุค แต่เป็นองค์ประกอบซึ่งผู้คนที่มีชีวิตจิตใจมักถูกมองข้าม เมื่อเปรียบเทียบกับเครื่องจักรกลที่ไม่มีชีวิต

ถ้าโรงพยาบาลเป็นเพียงสถานที่รอคอยให้ผู้ป่วยเข้ามาหาให้มากขึ้นๆ เป็นเพียงสถานที่ขายความสะดวกสบายแล้วละก็ คงจะไม่ดีไปกว่าโรงแรมตามปกติธรรมดา ยิ่งโรงพยาบาลสร้างสรรค์ให้เหมือนโรงแรมมากขึ้นเท่าใด เรายิ่งควรจะฉุกคิดว่าเรากำลังทำธุรกิจอะไรกันแน่" [6]

ยิ่งขยาย ยิ่งไม่พอ

พัฒนาการที่สำคัญของโรงพยาบาลนับจากดำเนินการก่อสร้างมา

ตั้งแต่ พ.ศ.2516 และได้ทำการเปิดโรงพยาบาลในขั้นแรกเมื่อวันที่ 30 กรกฎาคม พ.ศ.2519 มีตึก 5 ชั้นครึ่ง เป็นที่ทำการ

ดำเนินการมาได้ 7 เดือน ในเดือนมีนาคม พ.ศ.2520 มีผู้ป่วยมาใช้บริการเต็มสถานที่ จึงซื้อที่และก่อสร้างตึก 8 ชั้นขึ้นอีกหนึ่งหลังในเดือนกรกฎาคม พ.ศ.2523

พ.ศ.2525 ตึก 8 ชั้นก็เต็มอีก จึงได้ซื้อที่ก่อสร้างตึก 10 ชั้น เมื่อเดือนพฤษภาคม พ.ศ.2526

เมื่อมาถึงระยะนี้ก็อ่านเหตุการณ์ได้ชัดว่า แม้สร้างครบถ้วน 10 ชั้นก็ไม่สามารถที่จะช่วยคนไข้ได้ เพราะในปัจจุบันมีคนไข้ที่รอเตียงเพื่อจะเข้าทำการรักษา แต่โรงพยาบาลก็ไม่มีเตียงว่างที่จะรับคนไข้ได้

ช่วงเวลาก่อนหน้านี้ไม่นาน ปี พ.ศ.2523 คณะพาณิชยศาสตร์และการบัญชี มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ได้วิเคราะห์ 600 บริษัท ซึ่งประกอบธุรกิจในประเทศไทย ปรากฏว่าโรงพยาบาลพญาไทได้รับเกียรติอยู่ในอันดับ 1 ของโรงพยาบาลเอกชน

ต่อมาในปี พ.ศ.2525 คณะพาณิชยศาสตร์และการบัญชี มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ได้วิเคราะห์ถึง 1,000 บริษัท ก็ปรากฏว่าโรงพยาบาลพญาไทก็ยังได้รับเกียรติอยู่ในอันดับ 1 อีก

ปี พ.ศ.2526 นี้เอง ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยและกระทรวงการคลัง ได้เชิญชวนโรงพยาบาลพญาไท ให้เข้าตลาดหลักทรัพย์กระจายหุ้นแก่ประชาชนทั่วไป ซึ่งเป็นโรงพยาบาลแห่งเดียวที่ได้รับเกียรติเช่นนี้

ดร.อาทิตย์เล่าว่า เวลานั้น ศ.ดร.สังเวียน อินทรวิชัย ซึ่งเป็นกรรมการของตลาดหลักทรัพย์ฯ มาชวนขอให้เข้า

"ตอนนั้นเข้าตลาดฯ ง่าย เราทำผลงานดี"

การเข้าตลาดหลักทรัพย์ฯ ตามมาด้วยจังหวะก้าวสำคัญ นั่นคือโครงการก่อสร้างโรงพยาบาลพญาไทแห่งที่ 2 เมื่อปี พ.ศ.2530 ด้วยงบลงทุนประมาณ 150 ล้านบาท

โรงพยาบาลพญาไท 2 เกิดขึ้นบนที่ดินที่ซื้อใหม่ ตั้งอยู่ริมถนนพหลโยธินใกล้กับอนุสาวรีย์ชัยสมรภูมิ มีเนื้อที่ประมาณ 4.5 ไร่

การก่อตั้งโรงพยาบาลพญาไท 2 มีหลักการโดยย่อคือ เป็นโรงพยาบาลเดียวกับโรงพยาบาลพญาไทเดิม เพียงแต่แยกสถานที่ตั้งอยู่ห่างกันเท่านั้น

ทีมผู้บริหารพญาไทชุดเดิม ไปบริหารที่โรงพยาบาลพญาไท 2 หมอทั้ง 800 คนก็จะไปบริการให้แก่คนไข้ที่โรงพยาบาลพญาไท 2 เช่นเดิม พนักงานเจ้าหน้าที่ก็ย้ายสลับเปลี่ยนกันไปมาได้ ไม่ว่าคนไข้จะเข้ารักษาตัวที่โรงพยาบาลพญาไทปัจจุบัน หรือโรงพยาบาลพญาไท 2 ก็จะได้รับการบริการเหมือนกัน ต้องการหมอคนใดก็ได้ โรงพยาบาลไหนว่างก็อาจถ่ายเทคนไข้ไปมากันได้

โรงพยาบาลพญาไท 2 เป็นตึกสูง 12 ชั้น กว้าง 48 เมตร ลึก 55 เมตร เนื้อที่ทั้งหมดประมาณ 31,680 ตารางเมตร ค่าก่อสร้างประมาณ 80 ล้านบาท มีที่จอดรถสูง 9 ชั้น จอดรถได้ประมาณ 400 คัน

มีมืออาชีพทั้งฝ่ายบริหารและฝ่ายการแพทย์ พร้อมแพทย์ผู้เชี่ยวชาญกว่า 50 คน แบ่งเป็น 3 รอบ ทำงานกันอย่างสอดคล้องกับพนักงานอีก 1,500 คนเศษ ไม่นับรวมแพทย์ผู้เชี่ยวชาญเฉพาะทางที่เรียกว่า Consultant

จากนั้น โรงพยาบาลพญาไท 3 ก็ก่อสร้างขึ้นบนถนนเพชรเกษม เนื้อที่ 37 ไร่ ด้วยงบลงทุนกว่า 1,000 ล้านบาท โดยเวลาเดียวกันนั้นมีการลงทุนกิจการโรงเรียนนานาชาติ โรงแรมที่ภูเก็ตและอื่นๆ

ต่อมามีคนเริ่มเข้ามาซื้อขายหุ้นมากขึ้นจนน่าตกใจ โรงพยาบาลพญาไทจึงทำเรื่องขอออกจากตลาดหุ้น ก่อนจะกลับเข้าไปอีกครั้งหนึ่ง

หลังจากนั้น ขยายสู่ต่างจังหวัด ไม่ว่าจะเป็นที่ศรีราชา ภูเก็ต อุบลราชธานี ส่วนที่กรุงเทพฯ มีแผนสร้างโรงพยาบาลพญาไท 4 ที่ซอยนานา โรงพยาบาลพญาไท 5 ที่จักรวรรดิ ก่อนพบปัญหาครั้งใหญ่หลังวิกฤตเศรษฐกิจปี พ.ศ.2540

จับมือกับโรงพยาบาลอันดับหนึ่งของโลก

ช่วงที่ธุรกิจโรงพยาบาลประสบความสำเร็จ มั่นคงระดับหนึ่ง ดร.อาทิตย์ได้ริเริ่มติดต่อกับสถาบันการศึกษา และสถาบันทางการแพทย์นานาชาติที่มีชื่อเสียงระดับนานาชาติ ทั้งในสหราชอาณาจักร สหรัฐอเมริกา ออสเตรเลีย และฝรั่งเศส เพื่อหาแนวร่วมที่จะมาพัฒนาธุรกิจทั้งสอง

ด้วยเห็นว่า การหยุดอยู่กับที่ ไม่ต่างอะไรกับการถูกทิ้งอยู่เบื้องหลัง ขณะที่การพัฒนาทรัพยากรบุคคลที่มีคุณภาพสำหรับประเทศชาติในอนาคตอันใกล้นั้น เป็นสิ่งที่รอไม่ได้

"โรงพยาบาลเปรียบเสมือนสิ่งมีชีวิตที่ต้องปรับตัวกับการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม เทคโนโลยี ลักษณะของลูกค้า และความต้องการของลูกค้าที่เปลี่ยนแปลงไป โรงพยาบาลที่ดีจะต้องเติบโต ปรับตัว และเรียนรู้สิ่งใหม่ตลอดเวลา" [7]

หลังจากโรงพยาบาลเครือพญาไทขยายเครือข่ายออกไปทั้งในกรุงเทพฯ และในส่วนภูมิภาคแล้ว ดร.อาทิตย์ มีโครงการร่วมกับ Harvard Medical International เพื่อถ่ายทอดเทคโนโลยีการรักษาพยาบาลระดับสูง ในรูปของศูนย์โรคหัวใจ ศูนย์มะเร็ง และศูนย์ออร์โธปิดิกส์ที่มีการพัฒนาเต็มรูปแบบ นับตั้งแต่การวางผังอาคารและคลินิก การคัดเลือกครุภัณฑ์และเทคโนโลยีการรักษาพยาบาล การตกแต่งภายในการจัดคลินิกและขั้นตอนวิธีการรักษาพยาบาล ตลอดจนทีมงานแพทย์พยาบาล และการสนับสนุนทางห้องทดลองปฏิบัติการ โดยใช้มาตรฐานของคณะแพทย์ศาสตร์ฮาร์วาร์ดมาเป็นต้นแบบ ตลอดจนให้มีการประสานงานและควบคุมคุณภาพอย่างต่อเนื่อง

"ผมไม่ได้คิดถึงประโยชน์ในแง่ธุรกิจเมื่อตัดสินใจลงทุนในเรื่องนี้"

ดร.อาทิตย์เคยกล่าวกับผู้สื่อข่าวที่มาสัมภาษณ์เมื่อวันลงนามในสัญญากับ Harvard Medical International ว่า คนในวงการจำนวนหนึ่งไม่เห็นด้วย เพราะลงทุนสูงเกินไป แต่ดร.อาทิตย์กลับมองว่า

การพัฒนาสู่ความเป็นเลิศ ไม่ว่าจะเป็นเรื่องการศึกษา หรือการแพทย์ของไทย จำเป็นต้องมี

"เราต้องตัดสินใจทำเพื่ออนาคต เพื่อคนรุ่นหลัง คิดว่าจะได้ประโยชน์แก่สังคมในภาพรวมด้วย เขาไม่เห็นกันในวันนี้ แต่พรุ่งนี้ก็คงจะเห็นด้วย" [8]

โรงพยาบาลเอกชนอันดับ 1 ของไทย จับมือกับโรงพยาบาลเอกชนอันดับ 1 ของโลก

นี่อาจจะเป็นภาพเกินจินตนาการ เหนือคำบรรยาย

เรามาถึงจุดนี้ได้อย่างไร

12
รองเลขานายกฯ

เลขารองนายกฯ

หลังเหตุการณ์ 14 ตุลาคม พ.ศ.2516 พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้ทรงมีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งให้นายสัญญา ธรรมศักดิ์ องคมนตรี ขึ้นดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรี หรือเรียกว่า นายกรัฐมนตรีพระราชทาน

มีการจัดตั้งสมัชชาแห่งชาติ ประกอบด้วยบุคคลจากทุกสาขาอาชีพ จำนวน 2,347 คน มีการประชุมที่ราชตฤณมัยสมาคม หรือสนามม้านางเลิ้ง จึงเรียกว่า 'สภาสนามม้า' หลังจากนั้นสมาชิกสมัชชาแห่งชาติ ก็ได้คัดเลือกบุคคลจำนวน 299 คน เป็นสภานิติบัญญัติแห่งชาติ ทำหน้าที่สนับสนุนและควบคุมการบริหารงานของรัฐบาลนายสัญญาและทำหน้าที่ร่างรัฐธรรมนูญฉบับใหม่

ติดหล่มท้อปบู๊ตอีกครา

รัฐธรรมนูญฉบับดังกล่าว ประกาศใช้เมื่อ 7 ตุลาคม พ.ศ.2517 ได้ชื่อว่ามีความเป็นประชาธิปไตยมากที่สุดนับแต่มีรัฐธรรมนูญกันมา สาระสำคัญของรัฐธรรมนูญได้แก่ การกำหนดให้มี 2 สภาคือ วุฒิสภาและสภาผู้แทนราษฎร โดยประธานสภาผู้แทนราษฎรดำรงตำแหน่งเป็นประธานรัฐสภา รวมถึงเป็นผู้เฟ้นหาตัวนายกรัฐมนตรี ซึ่งจะต้องมาจากการเลือกตั้งผ่านระบบพรรคการเมือง นอกจากนี้ การบริหารงานของรัฐบาล จะต้องผ่านการแถลงนโยบายและได้รับการรับรองจากสภาผู้แทนราษฎร

หลังประกาศใช้รัฐธรรมนูญ นายสัญญา ธรรมศักดิ์ ก็ลงจากตำแหน่งนายกฯ เพื่อจัดให้มีการเลือกตั้งทั่วไปเมื่อวันที่ 26 มกราคม พ.ศ.2518 พรรคประชาธิปัตย์ซึ่งนำโดย ม.ร.ว.เสนีย์ ปราโมช ได้รับเลือกเข้ามามากที่สุดคือ 72 ที่นั่ง จาก 269 ที่นั่ง แต่เป็นรัฐบาลเสียงข้างน้อย แพ้โหวตตั้งแต่วันแถลงนโยบาย จึงอยู่ได้ไม่ถึงเดือน พรรคกิจสังคมของ ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช ที่มีเสียงเพียง 18 ที่นั่ง จึงจัดขั้วการเมืองใหม่รวบรวมพรรคการเมืองกว่าสิบพรรค (กลุ่มสหพรรค) เพื่อจัดตั้งรัฐบาล

รัฐธรรมนูญฉบับปี พ.ศ.2517 กล่าวได้ว่าเป็นช่วงการเมืองเปิด ประชาชนมีสิทธิเสรีภาพอย่างที่ไม่เคยเป็นมาก่อน มีการเดินขบวนเรียกร้องในเรื่องต่างๆ ไม่เว้นแต่ละวัน ขณะเดียวกัน ประเทศเพื่อนบ้านของไทยในแถบอินโดจีนก็หันไปใช้ระบอบคอมมิวนิสต์กันหมด ขบวนการนักศึกษาปัญญาชนก็เริ่มมีแนวโน้มไปทางซ้ายมากขึ้น

ขณะนั้น ผู้นำชาวนา รวมทั้งผู้นำกรรมกร นักศึกษา ปัญญาชน ถูกลอบสังหารเสียชีวิตกว่าสามสิบคนโดยที่รัฐบาลไม่สามารถจับกุมคนร้ายได้

รัฐบาลคึกฤทธิ์ที่ต้องเผชิญกับฝ่ายค้านทั้งในสภาและนอกสภา ทั้งฝ่ายขวาและฝ่ายซ้าย หลังนั่งตำแหน่งนายกฯ ได้ราว 1 ปี ก็ถูกอภิปรายไม่ไว้วางใจจากในประเด็นข้าวสารและน้ำตาลทรายแพง รวมถึงปัญหาโจรผู้ร้ายภาคใต้ชุกชุม ทำให้ในที่สุด ตัดสินใจยุบสภาเพื่อเปิดให้มีการเลือกตั้งใหม่

การเลือกตั้งเมื่อเดือนเมษายน พ.ศ.2519 พรรคประชาธิปัตย์มาวินอีกครั้ง คราวนี้จับขั้วกับอีก 3 พรรคการเมืองตั้งรัฐบาลผสม โดยมี ม.ร.ว.เสนีย์ ปราโมช เป็นนายกรัฐมนตรี เมื่อวันที่ 25 กันยายน พ.ศ.2519

ความแข็งแกร่งของลัทธิคอมมิวนิสต์ในภูมิภาคไม่ได้ลดลง ขณะเดียวกัน กระแสขวาพิฆาตซ้ายก็รุนแรงขึ้นไปด้วย ถึงขนาดมีโฆษณาชวนเชื่อว่าฆ่าคอมมิวนิสต์ไม่บาป ประกอบกับกระแสข่าว

จอมพลถนอม กิตติขจร และจอมพลประภาส จารุเสถียร ต้องการกลับมาตุภูมิแค่ในฐานะคนแก่คนหนึ่งเท่านั้น ดอกไม้หนุ่มสาวแห่งเสรีก็มิได้ยอมจำนนต่อความเย็นเยียบและแข็งกร้าวของปากกระบอกปืน ในทางกลับกันรวมตัวชุมนุมต่อต้านการกลับบ้านของสองอดีตจอมพลอย่างแข็งขัน

นักศึกษาแสดงการแขวนคอล้อการเมืองที่ลานโพธิ์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ เรียกร้องความเป็นธรรมให้เพื่อนร่วมอุดมการณ์ที่ถูกลอบสังหารแต่รัฐบาลกลับหาคนร้ายไม่ได้ ทว่าเหตุการณ์กลับบานปลายเมื่อหนังสือพิมพ์ตีพิมพ์ภาพการแสดงของนักศึกษา รวมถึงตีความขยายผลเป็นการหมิ่นพระบรมเดชานุภาพ ถึงขนาดลือกันบนหน้าหนังสือพิมพ์ว่าเหล่านักศึกษามีใจฝักใฝ่ในลัทธิคอมมิวนิสต์ และจ้องจะล้มล้างสถาบันกษัตริย์

ทั้งหมดเป็นข้ออ้างนำไปสู่เหตุการณ์ 6 ตุลาคม พ.ศ.2519 เจ้าหน้าที่รัฐและกลุ่มขวาจัดติดอาวุธสังหารนักศึกษาและประชาชนมือเปล่ากลางเมือง ดอกไม้แห่งประชาธิปไตยเบ่งบานอยู่ไม่ถึง 3 ขวบปีต้องร่วงโรยลง เป็นอีกครั้งที่ประเทศไทยถูกเงากระบอกปืนบดบังจนมืดมิด ผู้รอดชีวิตจากการฆ่า หลบหนีเข้าป่าจับปืนไปพึ่งพาพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทย

วันเดียวกันนั้น พล.ร.อ.สงัด ชลออยู่ ยึดอำนาจรัฐบาล ม.ร.ว.เสนีย์ ปราโมช และแต่งตั้งให้นายธานินทร์ กรัยวิเชียร นั่งตำแหน่งนายกรัฐมนตรีชั่วคราว บริหารประเทศโดยดำเนินนโยบายชาตินิยมอย่างไม่ประนีประนอม มีการกวาดล้างผู้ถูกกล่าวหาว่าฝักใฝ่ลัทธิคอมมิวนิสต์อย่างรุนแรงและกว้างขวาง

จากความขัดแย้งกันในกลุ่มผู้ยึดอำนาจเอง พล.ร.อ.สงัด ชลออยู่ ซึ่งขณะนั้นเป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหมจึงไม่รอช้าที่จะรัฐประหารยึดอำนาจอีกครั้ง

รองเลขาฯ นายกรัฐมนตรีคนเดียวในประวัติศาสตร์

เมื่อวันที่ 11 พฤศจิกายน พ.ศ.2520 พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงโปรดเกล้าฯ แต่งตั้ง พล.อ.เกรียงศักดิ์ ชมะนันทน์ ผู้บัญชาการทหารสูงสุดขณะนั้น เป็นนายกรัฐมนตรี

ดร.อาทิตย์ที่เพิ่งเบนเข็มทิศไปจับธุรกิจด้านสาธารณสุขได้เพียงไม่นาน บริษัทประสิทธิ์พัฒนายังไม่ทันมั่นคง ส่วนโรงพยาบาลพญาไทนั้นปูนยังไม่แห้งดีด้วยซ้ำ ก็ถูกขอร้องให้กลับมาพัวพันกับการเมืองอีกโดยการทาบทามของ พล.อ.พร ธนะภูมิ

"เคยไปอยู่บ้านน้าพร ตั้งแต่เมืองน่าน ลพบุรี กรุงเทพฯ กับคุณพ่อคุณแม่ก็สนิทกันมาตลอด ท่านก็แต่งงานให้ผม พอ พล.อ.เกรียงศักดิ์ ขึ้นมาท่านก็เป็นเลขาฯ ให้พล.อ.เกรียงศักดิ์ เป็นรัฐมนตรีประจำสำนักนายกรัฐมนตรี ท่านก็มาขอให้ไปช่วย ไปเป็นรองเลขาฯ นายกรัฐมนตรี ผมไม่ได้รู้จัก พล.อ.เกรียงศักดิ์ มาก่อน แต่เขาสนิทกับน้าพรตั้งแต่สมัยไปสงครามเกาหลีด้วยกัน" [1]

พล.อ.พร ธนะภูมิ เลขาธิการนายกรัฐมนตรี ชวนดร.อาทิตย์ให้ไปช่วยงานรัฐบาลในตำแหน่งรองเลขาธิการนายกฯ ซึ่งเป็นตำแหน่งพิเศษที่ไม่เคยมีมาก่อนในประวัติศาสตร์ เพราะตามปกติแล้ว ตำแหน่งรองเลขาธิการนายกรัฐมนตรีหมายถึง ผู้ทำหน้าที่เลขาธิการให้รองนายกรัฐมนตรี

รัฐบาลที่นำโดยทหาร และบุคลิกการทำงานแบบทหารนั้น มีทั้งด้านที่ให้คุณและให้โทษ ความกลมเกลียวเหนียวแน่น ทำให้ถือคติประเภท 'ไม่ฆ่าน้อง ไม่ฟ้องนาย ไม่ขายเพื่อน' เมื่อต้องมาทำหน้าที่บริหารประเทศก็ทำให้ตัดสินใจได้รวดเร็ว เบ็ดเสร็จ เด็ดขาด

ในทางกลับกัน มันก็ส่งผลในทางลบต่อภาพลักษณ์กองทัพมาตลอด คือ ความกลมเกลียวเหนียวแน่นนั้น ไม่ยึดโยงกับประชาชน ชาวบ้านไม่มี

ทางเข้าถึง ไม่มีความพยายามในการอธิบายให้คนนอกเข้าใจ จนส่งผลในแง่ความโปร่งใส

นั่นทำให้การอยู่ภายใต้การปกครองของรัฐบาลทหาร หลายครั้งต้องอาศัยโชค โชคดีก็ได้คนดี ประเทศย่อมดี ถ้าโชคร้ายได้คนเลว ก็ไม่ต้องพูดถึง ทำชาติล่มจมถอยหลังลงคลองมานักต่อนัก

หาก พล.อ.พร เป็นมือขวา ดร.อาทิตย์ ก็เป็นมือซ้าย

หาก พล.อ.พร สนองคำสั่งในทางปฏิบัติ ดร.อาทิตย์ ก็คอยรับสนองคำสั่งในเชิงนโยบาย

อาจกล่าวได้ว่า งานหลักของรองเลขาฯ ผู้นี้คือ หน้าที่กาวใจระหว่างรัฐบาลทหารและประชาชน

ดร.อาทิตย์เคยกล่าวว่า การนั่งตำแหน่งนี้ ไม่ใช่งานการเมือง

ไม่ใช่อย่างสิ้นเชิง

"เป็นช่วงที่ผมได้ทำงานเป็นชิ้นเป็นอันมากกว่าทำงานราชการด้วยซ้ำ เพราะว่า พล.อ.เกรียงศักดิ์ท่านไว้ใจให้เราเป็นรองเลขาฯ คนที่เป็นเลขาฯ คือ พล.อ.พร ธนะภูมิ ท่านก็เน้นเรื่องตามสไตล์ทหาร ส่วนในทางหลักการก็อยู่ที่เรา..." [2]

เราไม่มีเวลาทะเลาะกันอีกแล้ว

ด้วยว่า พล.อ.เกรียงศักดิ์ ดำรงตำแหน่งบนความผันผวนและความขัดแย้งทางการเมืองอย่างรุนแรง บ้านเมืองเสียหายจากการรัฐประหารซ้ำแล้วซ้ำเล่า อาณาประชาราษฎร์ต่างหมดศรัทธาในตัวผู้นำ พาลไปถึงหมดศรัทธาในระบอบการเมือง ดร.อาทิตย์จึงตระหนักได้ว่า ภารกิจแรกของรัฐบาลหาใช่อื่นใด นอกจากต้องสร้างบรรยากาศของความปรองดองอย่างเร่งด่วนที่สุด มิฉะนั้น การดำเนินนโยบายเพื่อแก้ปัญหาต่างๆ ไม่มีทางหนีพ้นโซ่ตรวนของความเกลียดชังตั้งแง่ได้

เจ้าแห่งสโลแกน คิดคำขวัญให้รัฐบาล พล.อ.เกรียงศักดิ์ ประกาศเป็นแนวนโยบายแห่งชาติว่า 'เราไม่มีเวลาทะเลาะกันอีกแล้ว'

นักศึกษาและประชาชนที่กำลังถูกดำเนินคดีมาตั้งแต่เหตุการณ์ 6 ตุลาคม พ.ศ.2519 ยังต้องขึ้นศาลทหารยืดเยื้อมาจนถึง พ.ศ.2521 แม้มีการสอบพยานหลายปาก ต่างฝ่ายต่างงัดหลักฐานมาสู้ แต่ด้วยความชุลมุนของเหตุการณ์ในวันนั้น ทำให้ไม่สามารถพิสูจน์ข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้นได้ คำให้การของฝ่ายเจ้าหน้าที่ และฝ่ายผู้ชุมนุมขัดแย้งกันอย่างสิ้นเชิง ดูเหมือนยิ่งพิจารณาคดี สถานการณ์ก็ยิ่งตึงเครียด

รองเลขาฯ อย่างดร.อาทิตย์ จึงเสนอท่านนายกฯ ให้นิรโทษกรรมนักศึกษาและประชาชน เพื่อสนองท่านนายกฯ ที่ต้องการสร้างบรรยากาศแห่งความปรองดอง

"ตัวอย่างเช่น คุณสุธรรม แสงประทุม คุณชำนิ ศักดิเศรษฐ์ คุณบุญส่ง ชเลธร และพรรคพวกเขา ผมบอกปล่อยไปเถอะ" [3]

ในที่สุด รัฐสภามีมติออกพระราชบัญญัตินิรโทษกรรมแก่ผู้ซึ่งกระทำความผิดเนื่องในการชุมนุมในมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ จากเหตุการณ์ 6 ตุลาคม พ.ศ.2519

แม้เหตุผลประกอบพระราชบัญญัติ จะไม่สู้ให้ความเป็นธรรมแก่ผู้ชุมนุมเท่าไรนัก โดยตัวบทที่ว่า 'เพราะเหตุแห่งความเยาว์วัย และการขาดประสบการณ์ของผู้กระทำความผิด' เสมือนเป็นการดูถูกดูแคลนอุดมการณ์ของนักศึกษาประชาชนที่เข้าร่วมชุมนุม แต่อย่างไรก็ตาม ท่ามกลางสถานการณ์ติดล็อคทุกทาง ณ ขณะนั้น

การนิรโทษกรรมคือ ทางออกเดียวที่ วิน วิน ทั้งสองฝ่าย

ครูประชาบาล

นอกจากนี้ ยังมีอีกความขัดแย้งที่ลุกลามจากระดับท้องถิ่นมาเป็นระดับชาติ เมื่อครูประชาบาลรวมตัวชุมนุมเพื่อขอให้การศึกษาประชาบาลออกจากการควบคุมของกระทรวงมหาดไทย โดยการนำของครูอีสานที่มี

แกนนำซึ่งภายหลังมีบทบาทในแวดวงการเมือง อาทิ นายชิงชัย มงคลธรรม นายสุชน ชาลีเครือ นายวิวัฒนไชย ณ กาฬสินธุ์ และนายนิพนธ์ ชื่นตา

ณ ที่ว่าการจังหวัดขอนแก่น กลุ่มครูบ้านนอกชุมนุมเรียกร้องดังกล่าว ผู้ว่าราชการจังหวัดตัดสินใจใช้รถดับเพลิงฉีดน้ำสลายการชุมนุม

เคราะห์ร้าย น้ำแรงดันสูงจากสายดับเพลิงปะทะเข้าที่ผู้ชุมนุมจนมีคนหนึ่งใบหูฉีกขาด นำไปสู่การฟ้องร้อง และยกระดับการชุมนุมตบเท้าเข้าเมืองหลวงบุกทำเนียบรัฐบาล

รองเลขาฯ นายก ทำหน้าที่ประสานม็อบให้ได้เข้าพบนายกรัฐมนตรีโดยเบื้องต้น เบิกงบประมาณ 80,000 บาท เพื่อให้บรรดาครูจัดสัมมนาที่โรงแรมไทยโฮเต็ล เพื่อหาทางออกร่วมกันว่าต้องการอะไรแน่ และเสนอต่อนายกรัฐมนตรีอย่างเป็นหลักการและลายลักษณ์อักษร

มีรัฐมนตรีบางคนไม่ต้องการให้ผู้ชุมนุมได้เข้าถึงตัวนายกรัฐมนตรีโดยให้เหตุผลว่า 'นายกรัฐมนตรีเป็นของศักดิ์สิทธิ์ จะให้เข้าพบง่ายๆ ไม่ได้' แม้ดูเหมือนเป็นคนอะลุ้มอล่วย แต่หลายเหตุการณ์ กลับบอกว่า ดร.อาทิตย์ชอบพุ่งชนปัญหามากกว่า

ครั้งนี้ก็เช่นกัน เขาเชื่อว่าการผลัดเวลาออกไปไม่ใช่ทางออก รังแต่จะทำให้ปัญหาบานปลายหนักขึ้นต่างหาก

หลังประสานให้กลุ่มครูประชาบาลเข้าพบนายกรัฐมนตรีเป็นที่เรียบร้อยแล้ว ไม่นานหลังจากนั้น คณะรัฐมนตรีมีมติเสนอร่างพระราชบัญญัติโอนกิจการบริหารโรงเรียนประชาบาลขององค์การบริหารส่วนจังหวัด และโรงเรียนประถมศึกษาของกรมสามัญศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ ไปเป็นของสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ กระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ.2523

สรุปว่า ย้ายครูจากมหาดไทยไปขึ้นกับกระทรวงศึกษาธิการ

ขายฝันตั้งกระทรวงวิทย์ฯ

ดร.อาทิตย์มองเห็นอีกสิ่งที่ประเทศชาติกำลังขาดแคลน จึงชงเรื่องให้ตั้งกระทรวงขึ้นใหม่เพื่อตอบสนองงานและความรับผิดชอบส่วนนี้

กระทรวงวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และพลังงาน ถูกชงเรื่องโดยรองเลขาฯ เสนอให้คณะรัฐมนตรีพิจารณา แต่เมื่อดร.อาทิตย์ผู้เสนอเรื่องมิได้เข้าร่วมประชุมในวันนั้น ทำให้เรื่องถูกตีตกไป แต่ก็ยังยืนยันในหลักการ ขอโอกาสในการชี้แจงเหตุผลที่ต้องสถาปนากระทรวงในการประชุมครั้งถัดไป จนในที่สุด ประเทศไทย จึงมีกระทรวงวิทยาศาสตร์ โดยมี ศ.ดร.ชุบ กาญจนประกร อดีตอธิการบดีสถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ (นิด้า) เป็นรัฐมนตรี

ในที่ประชุมคณะรัฐมนตรี เขาพยายามเกลี้ยกล่อมให้ที่ประชุมเห็นว่า สาเหตุหนึ่งที่ประเทศไทยยังไม่พัฒนา หาใช่เพราะเราไม่มีศักยภาพในแง่บุคลากรหรือเศรษฐกิจ แต่เพราะเราไม่เคยใช้วิทยาศาสตร์มาบูรณาการให้เป็นเรื่องเดียวกับเศรษฐกิจ รวมถึงไม่เคยใช้เทคโนโลยีมาส่งเสริมการเกษตรและอุตสาหกรรมต่างหาก

หรือแย่กว่านั้น เราไม่เคยคิดแบบวิทยาศาสตร์เลยด้วยซ้ำ

"ผมตั้งเรื่องเองว่าควรมีกระทรวงวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และพลังงาน ตอนนั้นอธิการนิด้าเป็นกรรมการ ตั้งกระทรวงแล้วจะให้อาจารย์เป็นรัฐมนตรีคนแรก ชงเรื่องเข้าไปในที่ประชุม แต่พอดีวันประชุมผมไม่ได้เข้า เรื่องก็ถูกตีตกไป ผมก็เลยรื้อฟื้นเรื่องนี้มาให้พิจารณาใหม่ว่ามันจำเป็นอย่างไร สำคัญอย่างไร ในที่สุดก็ตั้งกระทรวงขึ้นมาได้" กล่าวถึงหนึ่งในผลงานชิ้นโบว์แดงที่เจ้าตัวภูมิใจสมัยเป็นรองเลขาฯ [4]

เป็นเรื่องของ "บุพเพฯ" แท้ๆ เมื่อ ดร.อาทิตย์ผู้ดำริการตั้งกระทรวงนี้ได้นั่งตำแหน่งรัฐมนตรีว่าการกระทรวงวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และสิ่งแวดล้อม เสียเอง ในอีก 20 ปีต่อมา

ศูนย์ปฏิบัติการแห่งชาติ

โดยปกติการประชุมคณะรัฐมนตรีนั้น รัฐมนตรีกระทรวงต่างๆ จะเข้าร่วมประชุมเพื่อรายงานนโยบาย และผลการปฏิบัติงานแต่ละโครงการต่อนายกรัฐมนตรี ทั้งนี้ จะพูดกันปากเปล่าย่อมไม่ได้ เพราะเป็นเรื่องสำคัญระดับชาติ และเกี่ยวพันถึงชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชน ย่อมต้องมีเอกสารหลักฐานอ้างอิงมากมาย

ประชุมกันแต่ละที ต้องให้พนักงานส่งเอกสารวิ่งรถจักรยานยนต์จากทำเนียบรัฐบาล ซึ่งเป็นที่ประชุมคณะรัฐมนตรี ไปเอาเอกสารจากกระทรวงต่างๆ มานำเสนอท่านนายกฯ ซึ่งนอกจากจะเสียเวลาแล้ว บางครั้ง ข้อมูลที่สู้อุตส่าห์วิ่งรถไปเอามายังไม่ถูกต้องตรงกัน

แม้กระทั่งในเรื่องเดียวกัน แต่ละกระทรวง แต่ละกรม ยังพูดไปคนละอย่าง เพราะถือข้อมูลกันคนละชุด

เอามาพูดกันวันนี้อาจฟังเป็นเรื่องขำขัน แต่ยุคนั้น ดร.อาทิตย์มองเป็นเรื่องไม่สมเหตุผลและแสดงความ 'กระจอก' ของรัฐบาลเป็นอย่างยิ่ง เสนอให้จัดตั้งศูนย์ข้อมูลคณะรัฐมนตรี โดยรวบรวมข้อมูล เอกสารโครงการ และมติคณะรัฐมนตรีตั้งแต่ในอดีตมาไว้ในระบบคอมพิวเตอร์ เพื่อความสะดวกในการเข้าถึงทุกที่ทุกเวลา

"ข้อมูลทุกอย่างของรัฐบาลต้องรวมศูนย์อยู่ในระบบคอมพิวเตอร์เดียวกัน จะเรียกข้อมูลขึ้นมาในห้องประชุม ครม. ต้องเรียกได้ทั้งหมด เรียกได้ทุกอย่าง ตัดสินตรงนั้น ไม่ต้องให้มอเตอร์ไซค์วิ่งไปเอาข้อมูลจากกระทรวงนั้นทีกระทรวงนี้ที

ก็มอบหมายให้บริษัท IBM จัดเครื่องคอมพิวเตอร์ที่จะทำเป็นศูนย์ปฏิบัติการแห่งชาติ และห้องประชุม ครม.นี้ จะตั้งอยู่ในบ้านพิษณุโลก การสั่งการ การตัดสินอะไรก็จะรวดเร็ว ทันสมัย ข้อมูลทุกกระทรวงทบวง กรม ต้องมาอยู่ในนี้ทั้งหมด" [5]

โครงการนี้คืบหน้าไปถึงว่า เดินทางไปดูงานที่ประเทศมาเลเซียซึ่งมีชื่อเสียงด้านศูนย์ปฏิบัติการแห่งชาติ แต่จนแล้วจนรอดโครงการก็ล่มล้มพับไปพร้อมกับการลาออกจากตำแหน่งนายกรัฐมนตรีของพล.อ.เกรียงศักดิ์

13
พรรคชาติประชาธิปไตย
โรคร้อยเอ็ด

รัฐบาลทหารที่ปกครองอย่างค่อนข้างเบ็ดเสร็จเด็ดขาด ก็นับว่ามีข้อดีในด้านการดำเนินนโยบายและการตัดสินใจต่างๆ ที่ฉับไว ดร.อาทิตย์มีความประทับใจว่า พล.อ.เกรียงศักดิ์เป็นคนทำงานจริงและแตกฉานในเรื่องนโยบายการเกษตรและความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ นอกจากนี้ยังสามารถดำเนินนโยบายให้เกิดขึ้นจริงได้มากต่อมาก

แต่แล้วการเมืองไทยก็เกิดการเปลี่ยนแปลงจากสถานการณ์โลกอีกครั้ง

ในช่วงปี พ.ศ.2523 สถานการณ์การเมืองโลกอยู่ในภาวะวิกฤต โดยเฉพาะในประเทศอิหร่านที่ผู้นำศาสนาทำการล้มระบอบกษัตริย์เดิมเพื่อปฏิวัติอิหร่านเข้าสู่รัฐศาสนาเต็มรูปแบบ ความขัดแย้งรุนแรงภายในประเทศอิหร่าน ซึ่งเป็นหนึ่งในประเทศกลุ่มโอเปก (OPEC) กลุ่มผู้ผลิตน้ำมันที่สำคัญและมีบทบาทในการกำหนดราคาน้ำมันโลก ส่งผลให้เศรษฐกิจโลกหยุดชะงัก

เนื่องจากน้ำมันเป็นปัจจัยสำคัญในการขับเคลื่อนอุตสาหกรรมและการอุปโภค ผลกระทบจากวิกฤตการณ์น้ำมัน ทำให้ทั่วโลกได้รับผลกระทบทั้งด้านเศรษฐกิจระดับชาติและปากท้องของประชาชน เกิดภาวะข้าวยากหมากแพง เงินเฟ้อ และเศรษฐกิจถดถอยอย่างรุนแรง

ลงพื้นที่หาเสียงในนามพรรคชาติประชาธิปไตย ที่ดร.อาทิตย์ใช้คำว่าไปมั่วอยู่ที่ร้อยเอ็ด ถึงขนาดไว้หนวดเครา ผมยาวประบ่า

สำหรับประเทศไทย เมื่อรัฐบาลไม่สามารถใช้งบประมาณแผ่นดินอุ้มราคาน้ำมันได้อีกต่อไปจึงประกาศลอยตัวให้เป็นไปตามกลไกตลาดโลก ต้นทุนการผลิตสินค้าอุปโภคบริโภคสูงขึ้น ทำให้เกิดภาวะข้าวยากหมากแพง เกิดการขึ้นราคาน้ำไฟ จนประชาชนที่ได้รับความเดือดร้อนออกมาชุมนุมเรียกร้องความรับผิดชอบจากรัฐบาล นอกจากเกมนอกสภาแล้ว ในสภาเองรัฐบาล พล.อ.เกรียงศักดิ์ก็ถูกอภิปรายไม่ไว้วางใจ โดย ส.ส.ฝ่ายค้าน แม้มีเสียงในสภาเยอะกว่า แต่พล.อ.เกรียงศักดิ์ ก็ยังแสดงความรับผิดชอบโดยการลาออกตามมารยาททางการเมือง

"พล.อ.เกรียงศักดิ์ ลาออกด้วยเหตุที่ว่าต้องขึ้นราคาน้ำมัน ตอนนั้นคนที่ดูแลเรื่องราคาน้ำมันคือ รมว.อุตสาหกรรม คุณเกษม จาติกวณิช เขามีความจำเป็นต้องขึ้นราคาแล้ว แต่ พล.อ.เกรียงศักดิ์ ไม่รู้จะทำอย่างไร ในที่สุดก็มีการประท้วง ท่านก็ลาออก" [1]

พรรคชาติประชาธิปไตย และโรคร้อยเอ็ด

หลังการลาออกของพล.อ.เกรียงศักดิ์ รัฐสภาหยั่งเสียงสมาชิกมีมติเป็นเอกฉันท์ทูลเกล้าฯ เสนอชื่อ พล.อ.เปรม ติณสูลานนท์ เป็นนายกรัฐมนตรี

พล.อ.เกรียงศักดิ์ลงเล่นการเมืองอย่างจริงจัง โดยตั้งชื่อพรรคว่า ชาติประชาธิปไตย เพื่อลงสมัครรับเลือกตั้ง มี พล.อ.เกรียงศักดิ์ ชมะนันทน์ เป็นหัวหน้าพรรค นายอบ วสุรัตน์ เป็นรองหัวหน้า ส่วน ดร.อาทิตย์ เป็นเลขาธิการพรรค คอยทำงานหลังม่าน ทั้งวางนโยบาย และวางแผนหาเสียง

"ผมเป็นตัวทำงานทุกอย่าง ชื่อพรรคชาติประชาธิปไตย ก็ตั้งเองนะ ซึ่งผู้ใหญ่เขาก็ไว้ใจ ชอบ แล้วก็มีอีกคนที่แข่งขันกันมาคือ คุณวัฒนา อัศวเหม วันที่เขาประชุมตั้งพรรคเพื่อจะตั้งตำแหน่งต่างๆ คุณวัฒนา ก็ขนคนจากปากน้ำมา 15 คันรถ จอดรออยู่ข้างหน้าที่ประชุมเพื่อให้เข้ามาโหวตให้แกเป็นเลขาธิการพรรค แต่ผมก็ไม่รู้เรื่องข้างบน พอผมรู้ว่าต้องแข่ง ผมก็บอกว่าไม่เอา จนในที่สุดเขาล้มการประชุมด้วยเหตุอันใดไม่ทราบ พอเรียกประชุมใหม่ ติดต่อขอให้ผมไปรับตำแหน่งเลขาธิการพรรค" [2]

พรรคชาติประชาธิปไตยประเดิมสนามแรก ส่งหัวหน้าพรรคลงสมัครเลือกตั้งซ่อม ส.ส.จังหวัดร้อยเอ็ด แข่งกับพ.ต.ท.บุญเลิศ เลิศปรีชา

รองหัวหน้าพรรคกิจสังคม ซึ่งมีบุญชู โรจนเสถียร เป็นกุนซือคอยหาเสียงให้

"ผมได้นำแนวทางการบริหารจัดการการเลือกตั้งโดยมีครูประชาบาลเป็นมือเป็นไม้ ซึ่งคุณบุญชู โรจนสเถียร ก็แอบส่งสายเข้ามาศึกษาแล้วบอกว่าชอบมาก แนวทางที่ผมวางเครือข่ายการบริหารจัดการข้อมูล เราไม่ได้หาเสียงแบบใช้มาเฟีย แต่เรามีพื้นฐานข้อมูล ทุกวันจะมีข้อมูลจากทุกหน่วยโดยมีเครือข่ายครูประชาบาลรายงานเข้ามา ก็มาแก้ปัญหารายวันกัน เขาชอบแนวคิดนี้มาก จนกระทั่งชวนผมไปร่วมพรรคด้วย" [3]

ครูประชาบาลที่ว่า ก็ไม่ใช่ใครที่ไหน แต่ก็เป็นพวกคุณสุชน ชาลีเครือ คุณวิวัฒนไชย ณ กาฬสินธุ์ และคุณชิงชัย มงคลธรรม ที่เคยมีพระเดชพระคุณ ประสานให้ได้พบนายกฯ เมื่อคราก่อนนั้นเอง

ช่วงปลุกปั้นพรรคชาติประชาธิปไตยให้เป็นพรรคตัวเลือกของประชาชน ดร.อาทิตย์ให้สัมภาษณ์ว่า ทิ้งโรงพยาบาลพญาไท และไป 'มั่ว' อยู่ที่ร้อยเอ็ด ถึงขนาดไว้หนวดเครา ผมยาวประบ่า

ข้อครหาใหญ่โตที่สุดของการเลือกตั้งครั้งนั้นคือ พล.อ.เกรียงศักดิ์ เป็นผู้แพร่เชื้อ **'โรคร้อยเอ็ด'** โดยลือกันว่า การเดินหาเสียงในตลาดของว่าที่ ส.ส.นั้น มีผู้ติดตามหิ้วกระเป๋าเงินใบเบ้อเริ่ม คอยยื่นให้ว่าที่ ส.ส. เพื่อแจกชาวบ้านคนละใบสองใบ หรือบางครั้งก็จ้างดาราภาพยนตร์ชื่อดังมาเดินตามเพื่อช่วยหาเสียงด้วย จนกลายเป็นบรรทัดฐานในการซื้อเสียงพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ทำให้ภายหลัง การหาเสียงในพื้นที่อีสานผู้สมัครต้องแข่งกันลงเงิน เสมือนการประมูลคะแนนเสียงจากชาวบ้าน เงินไม่มา กาไม่ถูก

การเลือกตั้งซ่อมที่จังหวัดร้อยเอ็ดเมื่อ พ.ศ.2524 นั้น พล.อ.เกรียงศักดิ์ ชนะ พ.ต.อ.บุญเลิศ เลิศปรีชา จากพรรคกิจสังคม ไปด้วยคะแนน 70,812 ต่อ 42,084 คะแนน

ด้าน ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช หัวหน้าพรรคกิจสังคมให้สัมภาษณ์แก่สื่อมวลชนถึงกรณีนี้ว่า "เราแพ้โรคร้อยเอ็ดจริงๆ"

ดร.อาทิตย์อธิบายถึงกรณีนี้ว่า นอกจากพรรคกิจสังคมแล้ว ก็มีพรรคชาติประชาธิปไตยนี่แหละ ที่น่าจับตามองและเนื้อหอมมีแต่คนอยากมาเข้าร่วมพรรค

ดร.อาทิตย์ในฐานะฝ่ายวิชาการของพรรค ยังคงเชื่อว่าการได้รับการเลือกตั้งครั้งนั้น เป็นผลมาจากการหาเสียงโดยใช้เครือข่ายครูประชาบาล ไม่ได้ใช้เงิน

แต่ผู้อื่นใดในพรรคจะใช้เงินหรือไม่นั้น สุดจะคะเนและควบคุมได้

บุกแปดริ้ว

หลังพรรคชาติประชาธิปไตยติดตลาดอีสานแล้ว การเลือกตั้งทั่วไปปี พ.ศ.2526 จำต้องวางแผนหาเสียงเป็นการใหญ่ จากเดิมที่ พล.อ.เกรียงศักดิ์ หัวหน้าพรรค วางตัวให้ดร.อาทิตย์ เลขาฯ คู่บารมีลงสมัครรับเลือกตั้งร่วมกันในเขตจังหวัดร้อยเอ็ด กลับไม่ได้ลงอย่างที่ตั้งใจ

จังหวัดฉะเชิงเทรา ซึ่งเป็นพื้นที่ของกำนันไกรสร นันทมานพ และนายอำเภอทิวา พูลสมบัติ ที่ยังไม่สังกัดพรรคทั้งคู่ ส่วนนายอนันต์ ฉายแสง สังกัดพรรคก้าวหน้า

กำนันไกรสร และนายอำเภอทิวา ยื่นคำขาดแก่พรรคชาติประชาธิปไตยว่า หากดร.อาทิตย์ อุไรรัตน์ ไม่มาลงประกบด้วย จะหนีไปซบพรรคกิจสังคม

"เราก็ไป ไปทั้งๆ ที่ไม่รู้จักแปดริ้วเลย ไปครั้งแรกก็เป็นเรื่องให้เล่าตลกๆ เล่นกันอยู่เลยว่า หลงเลย จะข้ามสะพานแม่น้ำบางปะกงดันไปอยู่อีกเลน ไปเข้าใต้สะพาน ต้องถอยหลังมา ไม่รู้จักจริงๆ แปดริ้วนี่"

เมื่อได้รับภารกิจใหญ่ ให้ไปบุกแปดริ้ว จึงแทบต้องย้ายสำมะโนครัวไปอยู่ที่นั่น ได้รู้จักคนแปดริ้วมากขึ้น

พรรคชาติประชาธิปไตยส่งกำนันไกรสร นายอำเภอทิวา และ ดร.อาทิตย์ ขึ้นสังเวียนประมือกับตระกูลฉายแสง

ดร.อาทิตย์เลือกหาเสียงด้วยวิธีเดิมๆ คือ การปราศรัยตามสไตล์พระเอก

"เราสร้างแนวทาง ขายแนวคิดที่ช่วยให้ประชาชนอยู่ดีกินดี เจริญรุ่งเรืองทางเศรษฐกิจ สังคม การเมือง นำเรื่องการปราศรัยหาเสียงเข้าไปใช้ที่นั่น บอกพี่น้องว่าพี่น้องต้องเลือก คนที่ดีที่สุด ผมเห็นว่าขณะนี้คนที่ดีมีใครบ้าง หนึ่ง กำนันไกรสร สอง ท่านนายอำเภอทิวา สาม อนันต์ ฉายแสง เลือกสามคนนี้ ผมไม่ได้ไม่เป็นไร" [4]

ว่าไปนั่น สนามประลองที่เต็มไปด้วยเสือสิงห์กระทิงแรด ดร.อาทิตย์ก็ยังโลกสวย เห็นใครดีก็เชียร์ว่าดี กลายเป็นหาเสียงให้คู่ต่อสู้เสียได้

แล้วก็เป็นจริงเช่นนั้น หลังการเลือกตั้งทั่วไปวันที่ 18 สิงหาคม พ.ศ.2526 ผู้แทนจังหวัดฉะเชิงเทราทั้ง 3 คน ที่ประชาชนเลือกคือ

กำนันไกรสร นายอำเภอทิวา และนายอนันต์

แน่นอน ไม่มีชื่อ ดร.อาทิตย์

ดูเหมือนหนทางบนถนนสายการเมืองสำหรับเขา จะไม่ใช่เส้นทางที่โรยด้วยกลีบกุหลาบเอาเสียเลย

สมัครรับเลือกตั้งผู้ว่า กทม. ตำแหน่งเป็นของนายธรรมนูญ เทียนเงิน

สอบตกครั้งที่หนึ่ง

สมัครรับเลือกตั้ง ส.ส.กทม. เขต 1 ตำแหน่งเป็นของ ม.ร.ว.เสนีย์ ปราโมช

สอบตกครั้งที่สอง

สมัครรับเลือกผู้แทนแปดริ้ว เก้าอี้เป็นของกำนันไกรสร นายอำเภอทิวา และนายอนันต์ ฉายแสง

สอบตกครั้งที่สาม

จากนั้นเป็นอีกครั้งที่ดร.อาทิตย์กลับไปตายรังช่วยพ่อบริหารงานโรงพยาบาลพญาไท

ทว่าเป็นอีกครั้งเช่นกัน ที่นั่งเก้าอี้ในโรงพยาบาลพญาไทยังไม่ทันชินก้น ก็ต้องลุกไปทำอย่างอื่นอีกแล้ว

ดร.หนุ่มฟ้อไฟแรง กำลังจะเข้าไปผ่าตัดใหญ่การประปานครหลวงอย่างที่ต้องบันทึกไว้ทั้งในประวัติศาสตร์องค์กรและประวัติศาสตร์รัฐวิสาหกิจไทย

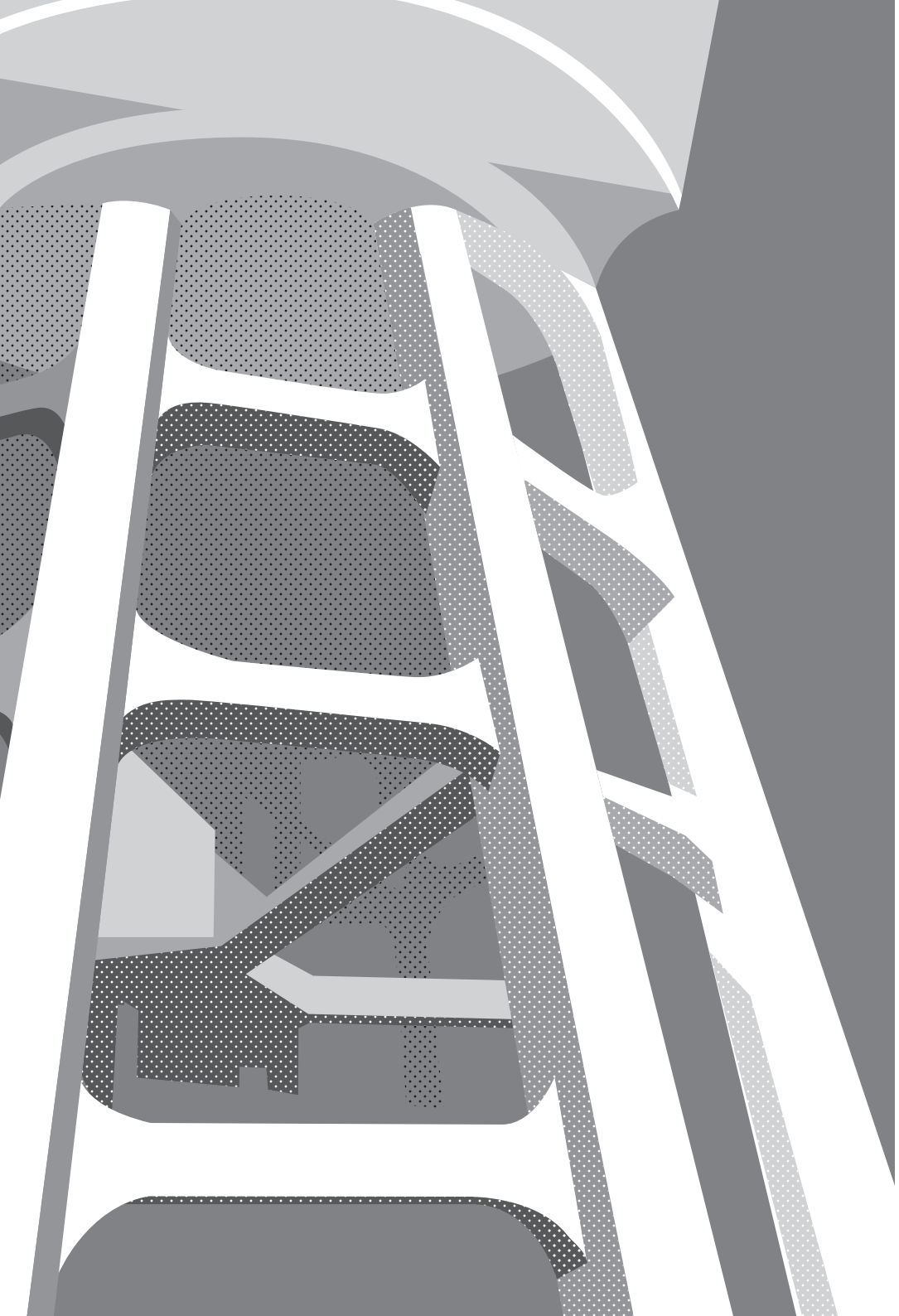

14
แดนสนธยา
การประปานครหลวง

ว่าด้วยเรื่องการประปาแล้ว ต้องย้อนความไปถึงรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 5 ที่ทรงวางรากฐานระบบสาธารณูปโภคขั้นพื้นฐานไว้เพื่อประชาชนคนไทยแทบครบทุกแขนง องค์ความรู้และวิทยาการตะวันตกถูกนำมาใช้ก่อร่างสร้างเมืองกันอย่างเป็นล่ำเป็นสัน ตั้งแต่การขนส่งอย่างรถไฟ สร้างสะพาน ตัดถนน หรือการสื่อสารอย่างโทรเลข โทรศัพท์ ไปรษณีย์ รวมถึงไฟฟ้า และประปาด้วย

รัชกาลที่ 5 ทรงโปรดเกล้าฯ ให้กรมสุขาภิบาลจัดหาน้ำที่ถูกสุขลักษณะมาใช้ในเขตพระนคร ด้วยสายพระเนตรอันยาวไกล ทรงเล็งเห็นถึงแนวโน้มและทิศทางการขยายตัวของเมืองหลวง จึงโปรดให้ทำที่กักเก็บน้ำบริเวณเชียงราก ซึ่งเป็นพื้นที่ทางเหนือของกรุงเทพมหานคร น้ำเค็มท่วมไม่ถึงตลอดทั้งปี เมื่อขังน้ำไว้ได้แล้ว ให้จัดการกรองอย่างถูกวิธีเพื่อให้ได้น้ำสะอาดเหมาะสมแก่การอุปโภคบริโภค โดยลำเลียงน้ำมาตามคลองขุด จากบ่อขังน้ำเชียงรากมาตามแนวรถไฟ และตั้งโรงสูบน้ำที่สถานีสามเสนเหนือ แล้วแจกจ่ายไปให้ประชาชนอุปโภคบริโภคทั่วเขตพระนคร

ล่วงเข้ารัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 6 การประปาได้ขยายการบริการประชาชนจากเขตพระนครสู่ฝั่งธนบุรี

ทว่า ในระหว่างสงครามโลกครั้งที่ 2 ประเทศไทยกลายเป็นฐานทัพของทหารญี่ปุ่น มีระเบิดทิ้งไม่เว้นวัน เครื่องบินรบบินว่อนเหนือน่านฟ้า ท่อส่งน้ำถูกระเบิดจนเกิดความเสียหาย

หลังสงครามสิ้นสุดลง บ้านเมืองบอบช้ำเสียหายอย่างหนัก ด้านการประปานั้น ก็เหลือโรงกรองน้ำสามเสนเพียงแห่งเดียว จึงไม่เพียงพอต่อการแจกจ่ายให้อุปโภคบริโภค

จนเมื่อปี พ.ศ.2510 รัฐบาลได้ตราพระราชบัญญัติการประปานครหลวง ให้รวมกิจการการประปากรุงเทพ การประปานนทบุรี การประปาเทศบาลธนบุรี และการประปาเทศบาลสมุทรปราการ เป็นกิจการเดียวกันในชื่อ 'การประปานครหลวง' และให้มีฐานะเป็นรัฐวิสาหกิจภายใต้การกำกับดูแลของกระทรวงมหาดไทย

แดนสนธยารัฐวิสาหกิจ

รัฐวิสาหกิจเป็นลูกครึ่งระหว่างราชการและเอกชน มองในแง่ดีนั้น รัฐวิสาหกิจคือ การลบภาพความยืดยาดอืดอาดในกระบวนการตัดสินใจแบบราชการ เปิดให้เอกชนได้ร่วมลงทุนแต่รัฐก็ยังเป็นเจ้าของ ทำให้มั่นใจได้ว่า กิจการจะยังเป็นไปเพื่อการให้บริการประชาชนเป็นหลัก บนแนวคิดที่ไม่แสวงหากำไรอย่างสุดลิ่มทิ่มประตูแบบธุรกิจเอกชน

ตามหลักการ รัฐวิสาหกิจจึงควรเป็นธุรกิจของรัฐที่มีความมั่นคง แต่บริหารฉับไวทรงประสิทธิภาพเหมือนอย่างเอกชน

แต่ประวัติศาสตร์รัฐวิสาหกิจ ไม่เฉพาะในประเทศไทย แต่ในหลายประเทศทั่วโลก ส่อเค้าล้มเหลวผิดที่ผิดทาง เมื่อลูกครึ่งราชการและเอกชนนำเอา 'ยีนด้อย' ของพ่อแม่มารวมอยู่ในตัว

การประปานครหลวงยุคแรกเป็นหนึ่งในลูกครึ่งประเภทนั้น เป็นรัฐวิสาหกิจที่ตัดสินใจอืดอาดตามขนบราชการ มีพนักงานทำงานเหลาะแหละเช้าชามเย็นชาม แต่กินเงินเดือน และสวัสดิการเทียบเท่าเอกชน แถมยังมีผู้นำที่มาจากโควต้าพรรคการเมือง อยู่ครู่เดียว เดี๋ยวก็ไป ลมเพลมพัดตามขั้วอำนาจ มิได้ซึมซับรับรู้ปัญหาอย่างแท้จริง จึงไม่ต้องว่ากันไกลไปถึงการแก้ไข

ส่วนการแต่งตั้งผู้บริหารสูงสุด ในชื่อสวยหรูว่า 'ผู้ว่าการการประปานครหลวง' นั้น ต้องการตราประทับจากคณะกรรมการบริหาร หรือที่เรียกกันว่า 'บอร์ด' ซึ่งตามหลักการแล้วต้องเป็นผู้ทรงคุณวุฒิ มีความรู้ความสามารถ อาจเป็นผู้เอกอุ หรือปรมาจารย์ด้านการบริหารธุรกิจเอกชน บางครั้งอาจเป็นข้าราชการเกษียณก็ได้ อย่างไรก็ตาม มติของบอร์ดไม่สามารถเป็นอิสระจากการเมืองได้ ในเมื่อกระทรวงมหาดไทยมีอำนาจเสนอแต่งตั้ง และคณะรัฐมนตรีมีอำนาจอนุมัติแต่งตั้งประธานและกรรมการบอร์ดทั้งหมด จึงเป็นเรื่องช่วยไม่ได้ ที่ตำแหน่งผู้ว่าการ หมายถึงโควต้าของพรรคการเมือง

เช่น เจ้ากระทรวงมหาดไทยได้โควต้าตำแหน่งผู้ว่าการการประปาและการไฟฟ้า ส่วนเจ้ากระทรวงคมนาคม ได้โควต้าเก้าอี้ผู้อำนวยการองค์การขนส่งมวลชนกรุงเทพ และผู้ว่าการการรถไฟฯ

เรื่องมันก็ 'ง่ายๆ' เท่านั้นเอง

"ความหมายของคำว่ารัฐวิสาหกิจ จะถูกตีความไปเช่นใดก็ตาม แต่เมื่อพูดถึงคำๆ นี้ขึ้นมา มักจะสร้างความรู้สึกโยงไปถึงเรื่องหนี้สิน การขาดทุนระดับร้อยล้านพันล้าน ความเหลวแหลกจากการคอรัปชั่น ผมอยากจะอนุมานว่า นี่เป็นความรู้สึกของคนทั่วไป

แต่สำหรับคนที่อยู่ในระดับบริหารประเทศชาติ หรือมีหน้าที่ ตำแหน่งควบคุมกลไกราชการ ความรู้สึกที่เกี่ยวข้องกับ 'รัฐวิสาหกิจ' อาจจะเป็นไปในรูปแบบอื่น ผมคิดว่ามันอาจจะหมายถึง ฐานะ ตำแหน่ง โควต้า อำนาจการอนุมัติ เบี้ยประชุม คอมมิสชั่น ฯลฯ อะไรก็แล้วแต่..." ดร.อาทิตย์ อธิบายคำจำกัดความและความรู้สึกที่ผู้คนมีต่อรัฐวิสาหกิจไว้ในหนังสือหัวอกผู้(ถูก)ว่า

"... ในอดีตนั้น ตำแหน่งบริหารองค์กรรัฐวิสาหกิจคือ บำเหน็จรางวัลแก่นายพล ขุนศึก ข้าราชการเกษียณ เพื่อให้เป็นแหล่งแสวงหาผลประโยชน์ มีผู้บริหารเปลี่ยนหน้าเข้าไปชุดแล้วชุดเล่า มาแล้วก็จากไปทิ้งไว้แต่หนี้สินและปัญหาที่หมักหมม" [1]

ตำแหน่งผู้ว่าการฯ นี้ มีพันธกิจต้องรับผิดชอบเพียง 2 ประการเท่านั้น

หนึ่ง ต้องบริการประชาชนให้ได้ทั้งคุณภาพและปริมาณ

และสอง ต้องทำกำไรให้องค์กรอยู่รอดด้วยลำแข้งของตน หรือจะให้ดีก็ต้องมากพอจะเป็นแหล่งรายได้ให้รัฐ

ภาระสองประการนี้ พูดง่าย แต่ทำได้ยากเหลือเกิน

สาดไฟเข้าไปในแดนสนธยา

ดร.เยาวเรศ ทับพันธุ์ เคยวิเคราะห์ไว้ว่า จากโครงสร้างรายรับรายจ่ายชี้ให้เห็นว่า กิจการของการประปานครหลวงนั้นมีกำไรสุทธิเพียง 3 ปีในรอบ 15 ปีแรกของการดำเนินกิจการ และหนึ่งในสามของปีที่ได้กำไรคือปี พ.ศ.2522 ก็เป็นผลมาจากการได้รับเงินชดเชยอัตราค่าน้ำจากรัฐบาล

ยอดขาดทุนสะสมของกิจการประปานครหลวง ณ ปี พ.ศ.2527 มีทั้งสิ้น 2,200 ล้านบาท

ดร.เยาวเรศยังวิเคราะห์ไว้อีกว่า ถ้ากิจการประปานครหลวงเป็นกิจการของเอกชน ซึ่งมีผลการดำเนินงานดังข้างต้น ก็คงจะปิดตัวเองไปตั้งแต่ 2–3 ปีแรกของการดำเนินกิจการแล้ว ถึงแม้จะไม่คำนึงถึงต้นทุนประเภทค่าเสื่อมราคา เครื่องมือ เครื่องจักร หรือสำนักงาน หรือต้นทุนคงที่อื่นๆ รายได้ที่ได้จากการขายน้ำแต่ละหน่วยก็ไม่คุ้มกับรายจ่ายในการผลิตน้ำแต่ละหน่วยออกขายเสียแล้ว

"เห็นได้ว่า ทุกๆ หน่วยของน้ำที่ขายไป การประปาต้องขาดทุนต่อหน่วยเพิ่มขึ้นไปอีก ถึงแม้เอกชนคนใดจะใจแข็งทนดำเนินกิจการต่อไปด้วยความหวังว่า กิจการจะดีขึ้น และด้วยความเสียดายเงินลงทุนจำนวนมหาศาลที่จมลงไปแล้ว เชื่อแน่ได้ว่า เอกชนรายนี้ ไม่ว่าจะมีทุนมากมายเพียงใด จะไม่ยอมเอาลงไปจมเพิ่มด้วยการปรับปรุง หรือขยายกำลังการผลิตเพิ่มขึ้น เพราะยิ่งผลิตเพิ่มขึ้น ก็หมายความว่ายิ่งขาดทุนเพิ่มขึ้น" [2]

ข้อมูลจากการวิเคราะห์โดยนักเศรษฐศาสตร์มือหนึ่งชี้ชัดว่า การประปานครหลวงนั้น ยิ่งขายน้ำ ก็ยิ่งเข้าเนื้อ ยิ่งดำเนินการ ก็ยิ่งเจ๊ง

แม้ข้อมูลนี้จะไม่ได้สร้างความเปลี่ยนแปลงต่อองค์กร แต่ก็นับเป็นหนึ่งในแสงไฟที่สาดเข้าไปในแดนสนธยาอันมืดมนอนธการ เป็นการรื้อพรมการประปาให้เห็นว่า การประปาซุกซ่อนขยะและเชื้อราเอาไว้มากมายแค่ไหน

การประปา นาวาจวนล่ม

ต้องยอมรับว่าการประปานครหลวงขณะนั้น มีต้นทุนที่ช่างเหลวแหลกติดลบ สอบตกทุกวิชา พนักงานซึ่งเป็นเหมือนหัวใจขององค์กรก็ส่อเค้าจะล้มเหลวเฉียบพลันเมื่อใดก็ได้ ส่วนผู้นำซึ่งเป็นเสมือนมันสมองก็กำลังอยู่ในภาวะสับสนวุ่นวาย เพราะพิษการเมือง ทั้งการเมืองภายในที่จ้องจะเล่นกันเอง และการเมืองภายนอกที่จ้องจะแทรกแซง

การประปาในนาทีนั้นจึงเป็นเหมือนคนที่เต็มไปด้วยบาดแผล แม้ว่าถูกปลายนิ้วสะกิดเพียงแผ่วเบา ร่างกายนี้ก็พร้อมจะล้มคว่ำคะมำหงายลงทุกเมื่อ

พิจารณาจากหนี้สินสะสมกว่า 2 พันล้านบาท และยิ่งหากอ้างอิงจากการวิเคราะห์ของ ดร.เยาวเรศ ทับพันธุ์ ที่ว่าการประปานั้น 'ขาดทุนตั้งแต่ยังไม่ขาย' แล้วด้วย ยิ่งไม่ต้องอนุมานเลยว่า ขวบปีที่เพิ่มขึ้นในอนาคต จะยิ่งทำให้องค์กรมีแต่เจ๊ง และเจ๊งมากยิ่งๆ ขึ้นไป

นอกจากนี้ หากหยั่งเสียงประชาชนจะพบว่า คุณภาพและปริมาณของน้ำประปาตกต่ำลงทุกวัน ส่วนงานบริการยิ่งไม่ต้องพูดถึง ท่อประปาแตก น้ำไม่ไหล มิเตอร์ถูกขโมย หรือกระทั่งพฤติกรรมที่ชาวบ้านเรียกว่า

'ลูกอีช่างขุด' ขุดถนนวางท่อซ่อมท่อกันทั้งวันทั้งคืน รถราไม่ต้องวิ่ง นับเป็นเหตุการณ์สามัญประจำวัน

ทว่า เพื่อความเป็นธรรม อาจต้องอธิบายให้ชัดก่อนว่า ผลการดำเนินงานที่ขาดทุนสะสมถึงกว่า 2 พันล้านบาทนั้น ไม่ใช่ความผิดของอดีตผู้ว่าการฯ ทั้งหลายเพียงอย่างเดียว แต่เป็นเพราะโครงสร้างองค์กร ระบบการดำเนินงาน และวิธีคิดแบบราชการมากกว่า

ทั้งหมดส่งผลแบบกระทบซิ่งทั้งองค์กร ทำให้เกิดปัญหาทั้งหมดทั้งมวลที่ว่ามาข้างต้น

ว่ากันตั้งแต่ตัวผู้ว่าการฯ ซึ่งเป็นที่รู้กันว่ามาจากโควต้าพรรคการเมืองร่วมรัฐบาล ได้รับความชอบธรรมโดยการอนุมัติของบอร์ดบริหาร และก็เป็นที่รู้กันอีกว่า หลายคนเป็นข้าราชการปลดเกษียณที่มานั่งกินเบี้ยประชุม

นี่จึงไม่เกี่ยวเลยว่า ตัวบุคคลที่มาเป็นผู้ว่าการฯ นั้น 'ดีหรือไม่' 'เก่งหรือเปล่า' รวมถึง 'จริงใจแค่ไหน' เพราะพนักงานไม่เชื่อในตัวบุคคลที่เป็นคนนอก เมื่อพนักงานทั้งหลายไม่มีศรัทธาต่อผู้นำที่ไม่มีความยึดโยงใดๆ กับองค์กร นานวันเข้าจึงเป็นเรื่องช่วยไม่ได้ที่พนักงานเหล่านั้นหมดใจในบ้านหลังที่สองของตนไปในที่สุด

การประปานครหลวงยุคนั้นจึงนับเป็นยุคมืด และยังถูกตราหน้าว่าเป็น 1 ใน 4 รัฐวิสาหกิจที่ขาดทุนปนปี้ ล้มเหลวในทุกๆ ด้าน ยากแก่การเยียวยาแก้ไข

สหภาพแรงงานกับข่าวลือการเปลี่ยนตัวผู้ว่าการ

สถานการณ์ภายในที่ไม่ใคร่สู้ดีอยู่แล้วในการประปานครหลวง ล่วงเข้าสู่จุดแตกหักเมื่อคณะรัฐมนตรีอนุมัติให้บอร์ดบริหาร 6 คน เดินทางไปดูงานประปาภาคพื้นเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ครั้งที่ 4 ที่ประเทศอินโดนีเซีย ซึ่งทางสหภาพมองว่า เป็นการอนุมัติที่ผิดหลักการ ไม่สมเหตุสมผล และดูเหมือนเป็นการผลาญภาษีประชาชนเพื่อการเที่ยวเล่นของครอบครัวบิ๊กๆ ในบอร์ดต่างหาก

ยิ่งไปกว่านั้น พวกเขาคงรู้สึกด้วยว่า แรงและใจที่สู้อุตส่าห์ลงไปไม่ได้รับผลตอบแทนที่คุ้มค่า ในขณะที่ พวกบิ๊กๆ ที่มานั่งบอร์ดเพื่อกินเบี้ยประชุม กลับได้รับการตกรางวัลอย่างงามอยู่เรื่อย

เมื่อการประท้วงเริ่มใหญ่โต มีการรณรงค์เป็นจริงเป็นจังให้พนักงานออกมาเข้าร่วม สถานการณ์ร้อนแรงถึงขนาดที่ ดร.นิวัตต์ ดารานันท์ ประธานบอร์ดบริหารการประปานครหลวงขณะนั้น พร้อมด้วยกรรมการบอร์ดอีก 6 คน ต้องประกาศลาออกจากตำแหน่งเพื่อแสดงความรับผิดชอบ

จนเมื่อวันที่ 23 พฤศจิกายน พ.ศ.2526 คณะรัฐมนตรีแต่งตั้งนายเสน่ห์ วัฑฒนาธร รองปลัดกระทรวงมหาดไทยเป็นประธานบอร์ดบริหาร ส่วนดร.อาทิตย์ อุไรรัตน์ ได้แทนตำแหน่งกรรมการบอร์ดที่ว่างลง

ทว่า การลาออกและการแต่งตั้งดังกล่าว ไม่ได้ทำให้อุณหภูมิของสถานการณ์ลดลง แต่ยิ่งเป็นการสุมไฟให้ข่าวลือที่ว่า 'จะมีการเปลี่ยนตัวผู้ว่าการ' เข้มข้นยิ่งขึ้นไปอีก ข่าวลือนี้ ทำให้การประปาอยู่ในภาวะสับสนอลหม่าน จนคนประปาประท้วงกันวุ่นวายไม่เป็นอันทำงานทำการ

หนังสือพิมพ์ลงข่าว ยกตัวเต็งมาประชันกันบนหน้ากระดาษ อาทิ มีชัย วีระไวทยะ ผู้ว่าการการประปาส่วนภูมิภาค สมพงษ์ จุ้ยศิริ อดีตผู้ว่าการ ขสมก. และผู้อำนวยการฝ่ายการคลัง บริษัทโอสถสภา รวมถึง ดร.อาทิตย์ อุไรรัตน์ ผู้อำนวยการโรงพยาบาลพญาไท

ในระหว่างการเปรียบมวยบนหน้าหนังสือพิมพ์นี้ นับวันยิ่งกลายเป็นเกมการเมือง เริ่มตั้งแต่การเล่นข่าวสัญญาจัดซื้อมาตรวัดน้ำของการประปานครหลวงแพงกว่าการประปาส่วนภูมิภาค สักพักก็มีข่าวโต้ว่าการประปาส่วนภูมิภาคซื้อคลอรีนแพงกว่าการประปานครหลวง

ด้าน ดร.อาทิตย์ที่ตกเป็นหนึ่งในโผตัวเต็ง กำลังทำหน้าที่กรรมการบอร์ด เสนอแนวทางการแก้ไขวิกฤตการประปาให้ฝ่ายบริหารนำวิธีการทางธุรกิจสมัยใหม่มาใช้ และให้เพิ่มทั้งคุณภาพและปริมาณน้ำ ที่สำคัญต้อง

ไม่ลืมเพิ่มความสะดวกรวดเร็วในงานบริการ

ด้วยแนวทางที่เจ้าตัวเสนอไปเช่นนั้น กลับทำให้ถูกมองว่าเป็นการ 'ออกตัวแรง'

ขาข้างหนึ่งของเขายิ่งก้าวเข้าสู่วังวนความขัดแย้งของการเปลี่ยนตัวผู้ว่าการฯ

หนังสือพิมพ์ยังถึงกับพาดหัวไม้หน้าหนึ่ง ยกให้เขาเป็นตัวเต็ง และบางหัวกล้าฟันธงด้วยว่า

'สุรัตน์ขีดเส้นผู้ว่าฯ กปน. เผยอาทิตย์ขึ้นแท่นแน่'

การประปาอยู่ในการดูแลของกระทรวงมหาดไทย ซึ่งขณะนั้น ร.ต.อ.สุรัตน์ โอสถานุเคราะห์ จากพรรคกิจสังคม เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการฯ อยู่ ตำแหน่งผู้ว่าการประปา จึงมีแนวโน้มจะไปออกที่พรรคกิจสังคม จึงเป็นเรื่องแปลกที่ ดร.อาทิตย์ซึ่งเพิ่งสอบตก ส.ส. จากแปดริ้วในนามพรรคชาติประชาธิปไตย กลับเข้าป้าย ขึ้นแท่นตัวเต็งถึงขนาดที่หนังสือพิมพ์กล้าพาดหัว

เมื่อเขาถูกพูดถึงบนหน้าสื่อบ่อยๆ เข้า ข่าวลือที่ตอนแรกไม่มีมูล ก็ดูจะมีมูลขึ้นมาเรื่อยๆ หลังจากการเปรียบมวยระหว่างตัวเต็งด้วยกันผ่านไป จนถึง 'อาทิตย์ขึ้นแท่นแน่' ก็เข้าสู่การเปรียบมวยระหว่าง ตัวเต็งผู้ว่าการฯ คนใหม่ที่จะเข้ามา และผู้ว่าการฯ คนเก่าที่อาจจะต้องเสียม้าเซ่นการเมือง

ดร.อาทิตย์เองยังกล่าวถึงกรณีนี้ว่า ให้ความเคารพ และเห็นใจนายประชา ตันศิริ มาโดยตลอด แต่การถูกจับมาเปรียบเทียบกันเช่นว่านี้ไม่เป็นผลดีต่อความสัมพันธ์ส่วนบุคคล เพราะต้องกลายมาเป็นศัตรูกันทั้งๆ ที่ไม่ได้ตั้งใจ

ในที่สุด ดร.อาทิตย์ตัดสินใจเรียนต่อที่ประชุมคณะกรรมการว่า เหตุการณ์ที่ยืดเยื้อนี้ ไม่ส่งผลดีต่อใครทั้งสิ้น โดยเฉพาะต่อการประปานครหลวง เพราะฉะนั้น คณะกรรมการต้องแสดงท่าทีที่ชัดเจนว่าจะเอาอย่างไร

เขาโยนคำถามเข้าไปกลางวงประชุม "จะเปลี่ยน หรือไม่เปลี่ยนตัวผู้ว่าการฯ กันแน่"

หากคณะกรรมการตัดสินใจไม่เปลี่ยน ก็ควรให้ความมั่นใจแก่ผู้ว่าการฯ คนปัจจุบัน

แต่หากเปลี่ยน ก็ควรทำโดยเร็วและอย่างชอบธรรม เพื่อไม่ให้องค์กรระส่ำระสายเกินจะกู้คืน

ผู้ว่าการในฝันของคนประปา

การเปลี่ยนตัวผู้ว่าการ กปน. ต้องเป็นไปตามมติคณะกรรมการ แม้จัดให้มีการประชุมหลายครั้ง แต่ก็ยังหาตัวผู้ว่าการคนใหม่ไม่ได้ ทั้งนี้เพราะความเห็นต่างในที่ประชุม และองค์ประชุมไม่ครบ ทำให้ไม่สามารถลงคะแนนเสียงได้

ในการประชุมครั้งแรกนั้น คณะกรรมการเข้าร่วมประชุมครบองค์ รวมถึงผู้ตกเป็นข่าวลือว่าจะเข้ามาเป็นผู้ว่าการคนใหม่อย่างดร.อาทิตย์ด้วย บรรยากาศการประชุมครั้งนั้นจึงเป็นไปด้วยความอึมครึมและน่าอึดอัด เริ่มจากกรรมการส่งใบประวัตินายสมพงษ์ จุ้ยศิริ ต่อที่ประชุมเพื่อให้พิจารณา แต่หลังจากนั้นนายเฑียร เมฆานนท์ชัย รองอธิบดีกรมโรงงานอุตสาหกรรม โพล่งถามขึ้นกลางที่ประชุมว่า กรรมการสามารถเสนอชื่อเพื่อพิจารณาได้หรือไม่

นายเสน่ห์ วัฑฒนาธร ประธานบอร์ดจึงถามกลับว่า "แล้วคุณจะเสนอชื่อใคร"

ผู้ตั้งคำถามตอบกลับว่า "ผมจะเสนอชื่อ ดร.อาทิตย์ อุไรรัตน์ จะได้ไหม"

"ไม่ได้ เพราะไม่ได้เสนอใบประวัติมาให้ดู" ประธานตอบกลับทันควัน

แต่ พล.ท.ประหยัด รอดโพธิ์ทอง รองแม่ทัพภาคที่ 3 ก็เปรี้ยงขึ้นกลางวงพร้อมชี้หน้าบุคคลผู้ตกเป็นประเด็นสนทนาว่า "ถ้าเป็นคนนี้ ผมสนับสนุน"

"วินาทีนั้น ผมตัดสินใจแล้วว่า ถึงเวลาที่จะต้องเปิดใจและปอกเปลือกความรู้สึกของตัวเองออกมาวางไว้ต่อหน้าที่ประชุม ผมเล่าถึงความเป็นมาของเหตุการณ์ที่ชักลากผมเข้ามาพัวพันกับเหตุการณ์ต่างๆ ในการประปานครหลวง จนกระทั่งมานั่งอยู่กับความกระอักกระอ่วนใจในที่ประชุมวันนี้ ผมรู้สึกหดหู่กับความสับสน การวิพากษ์วิจารณ์ และข่าวลือตลอด 2 เดือนที่ผ่านมา...

ขอเรียนกับที่ประชุมว่า ขอให้คณะกรรมการได้ใช้ความอิสระในการตัดสินใจอย่างเต็มที่ อย่าได้เป็นห่วงผม" ดร.อาทิตย์เล่าถึงนาทีแห่งความอึดอัดใจในที่ประชุม [3]

การชี้แจงดังกล่าวต่อที่ประชุม อย่างน้อย ได้ทำให้ตัวเขาในฐานะผู้ถูกพาดพิงได้ปลดเปลื้องความอึดอัดใจที่มีมานานกว่า 2 เดือนลงเป็นครั้งแรก

หลังจากนี้ อะไรจะเกิดก็คงไม่ตะขิดตะขวง หรือติดค้างใจอีก

จากนั้นไม่นาน การประชุมเพื่อสรรหาตัวผู้ว่าการฯ ครั้งที่ 2 ถูกจัดขึ้น แต่ก็เป็นอันล่มลงอีก เพราะองค์ประชุมไม่ครบ แม้แต่ตัวประธานอย่างนายเสน่ห์ วัฑฒนาธรเอง ก็ไม่ได้เข้าร่วม

เบื้องหลังเหตุการณ์เป็นอย่างไร ไม่มีใครทราบ แต่ดูเหมือนเรื่องจะถูกเตะถ่วงให้ยืดเยื้อไปอย่างไม่มีกำหนด

ด้านสหภาพแรงงานเอง ก็ไม่สามารถทนอยู่กับความไม่แน่นอนได้ จึงชิงความได้เปรียบโดยการยื่นหนังสือถึงร.ต.อ.สุรัตน์ เมื่อวันที่ 5 มีนาคม พ.ศ.2527 ขอผู้ว่าการการประปานครหลวงในฝันโดยต้องมีคุณสมบัติดังต่อไปนี้

หนึ่ง เป็นคนหนุ่มและเป็นนักบริหารมืออาชีพ มีความสามารถในการบริหารงาน โดยเฉพาะด้านธุรกิจเป็นอย่างดี

สอง เป็นผู้ที่ไม่มีประวัติด่างพร้อยด้านความซื่อสัตย์สุจริต

สาม เป็นผู้ประสบความสำเร็จทางด้านการบริหารงานภาคเอกชน

สี่ เป็นผู้มีชื่อเสียงและมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี

ห้า เป็นผู้ที่ได้ศึกษา และรู้ปัญหาอย่างใกล้ชิดในการประปานครหลวง

และสุดท้าย เป็นบุคคลซึ่งเป็นที่ยอมรับโดยทั่วไปของการประปานครหลวง และมีสำนึกรับผิดชอบต่อการบริการที่ดีต่อประชาชน

สหภาพฯ เชียร์ ดร.อาทิตย์

ว่าไปแล้ว 'สเปค' ที่สหภาพฯ ระบุมา เหมือนเจาะจงลงไปที่ดร.อาทิตย์

สุดท้าย วันที่ 17 เมษายน พ.ศ.2527 คณะรัฐมนตรีมีมติแต่งตั้ง ดร.อาทิตย์ อุไรรัตน์ เป็นผู้ว่าการการประปานครหลวง ตามที่คณะกรรมการการประปานครหลวงเสนอ

ดร.อาทิตย์เล่าว่า ในคราวนั้น เมื่อผู้คนรอบตัวทั้งครอบครัว และมิตรสหายทราบข่าวว่าตนถูกทาบทาม ต่างพากันทัดทาน ด้วยว่าไม่เป็นผลดีแน่ เพราะปัญหาในการประปาฯ ขณะนั้นเป็นปัญหาเรื้อรัง แถมองค์กรก็เป็นเหมือนแดนสนธยาที่ลึกลับ หากเข้าเผลอหลวมตัวเข้าไป เป็นไปได้ว่าอาจโดนสิงสาราสัตว์ฟัดจนน่วม ไม่ได้กลับออกมาในสภาพดีเป็นแน่

แต่เขายืนยันเสมอว่า ในทุกการตัดสินใจ ไม่เคยมีใครทัดทานได้ เพราะตนเองคิดมาอย่างดีแล้ว ตั้งแต่เมื่อครั้งลาออกจากสำนักงาน ก.พ. มาลงเล่นการเมือง และครั้งนี้ก็เช่นกัน

ชีวิตในแดนสนธยาเริ่มขึ้นแล้ว

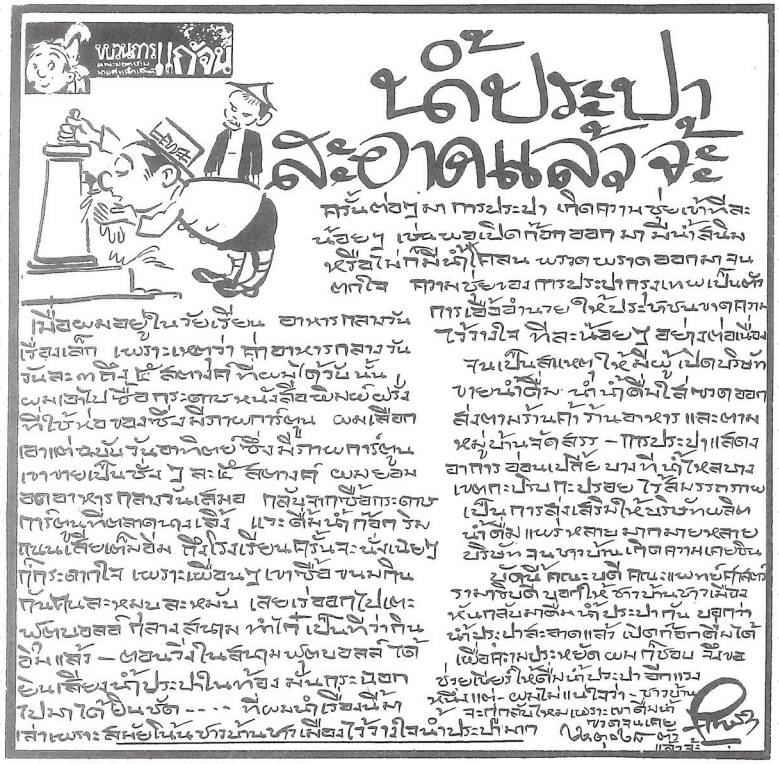

หนังสือพิมพ์ไทยรัฐ ฉบับวันอังคารที่ 22 ตุลาคม พ.ศ.2528
คอลัมน์ ขบวนการแก้จน โดย ศุขเล็ก (ประยูร จรรยาวงษ์)

15
ผู้(ถูก)ว่า
ประปาเพื่อประชาชน

ความท้าทายที่สุดในชีวิตได้เริ่มต้นขึ้นในรั้วการประปานครหลวง ที่ว่ากันว่าเป็น “แดนสนธยา” ดร.อาทิตย์ อุไรรัตน์ ผู้ว่าการฯ คนที่ 7 ต้องรับเผือกร้อนหัวนี้ไป

แม้รับตำแหน่งด้วยการสนับสนุนจากทั้งฝ่ายการเมือง และจากความเห็นดีเห็นงามของสหภาพการประปา แต่การประท้วงก็ยังมีอยู่เนืองๆ เพราะนี่ถือเป็นการเปลี่ยนแปลงครั้งใหญ่ และในทุกการเปลี่ยนแปลงย่อมมีคนได้และคนเสียประโยชน์

บรรยากาศในองค์กรแบ่งเป็นก๊กเป็นฝ่ายขัดแย้งกัน ผู้บริหารกับพนักงานถึงขนาดกระชากคอเสื้อจะชกกัน

“ความขัดแย้งเกิดขึ้นทุกระดับ ระหว่างพนักงานด้วยกันเองก็ทะเลาะกัน แบ่งเป็นกลุ่มๆ ไปตั้งสหภาพของตัวเอง แล้วก็ไม่ได้มีแค่ 1 หรือ 2 สหภาพ แต่มีถึง 4 สหภาพ อันนี้เฉพาะสหภาพของพนักงาน พอรวมกัน มีพวกการเรียกร้องมันก็มีน้ำหนักมากขึ้น ใครอยากได้อะไรก็ไปเข้าสหภาพ ให้สหภาพเสนอเรียกร้องให้ พอมีน้ำหนักในการเรียกร้องมา ระดับบริหารก็ให้ไป ฝั่งผู้บริหารเองก็มี ก็รวมตัวตั้งสหภาพเหมือนกัน...

คนที่ไม่เป็นสมาชิกสหภาพมีคนเดียวคือ ผู้ว่าการการประปาฯ” ดร.อาทิตย์พูดติดตลก ซึ่งตอนนั้นตลกไม่ออก [1]

ในหนังสือหัวอกผู้(ถูก)ว่า เจ้าตัวเขียนถึงสิ่งที่เขากำลังจะต้องเจอไว้

ด้วยตัวอักษรเพียงหนึ่งย่อหน้า แต่เป็นย่อหน้าที่หนักอักโขทีเดียว

"ผมจำเป็นจะต้องพิจารณาถึงการเมืองทั้งภายในและภายนอกที่แทรกแซงหรือเกี่ยวข้องกับรัฐวิสาหกิจ การเผชิญหน้ากับการปรับปรุงระบบบริหาร ค่านิยมเก่าที่มีลักษณะต่อต้านการเปลี่ยนแปลง การเผชิญหน้ากับเจ้าหนี้ และการต่อรอง และที่น่าเบื่อหน่ายที่สุดก็คือ กำลังใจและความเข้าใจทั้งภายในและภายนอก ผมอยากจะพูดว่า สำหรับส่วนตัวของผมกับประสบการณ์ที่ได้รับ แค่เพียงความมุ่งมั่นในการที่จะเผชิญหน้ากับปัญหาในรัฐวิสาหกิจแห่งนี้เพียงอย่างเดียวนั้นไม่พอ หรือใครก็ตามที่มี 'แผนงานที่ดี' เพียงอย่างเดียวก็ยังไม่พอ รายละเอียดของปัญหานานาชนิดยังมีอีกมาก รวมทั้งปัญหาที่มีลักษณะ 'ฝังราก' จนเป็นค่านิยมในเชิงต่อต้านความแปลกใหม่" [2]

ภารกิจแรก เปลี่ยนกลิ่นส้วม เป็นกลิ่นดอกไม้

วันที่ 24 เมษายน พ.ศ.2527 สำนักงานใหญ่การประปานครหลวง บริเวณสี่แยกแม้นศรี ต้อนรับ ดร.อาทิตย์ อุไรรัตน์ ผู้ว่าการฯ คนที่ 7 ด้วยดอกไม้บานสะพรั่งสดใสสวยงาม นักข่าวมาทำข่าวการส่งมอบงาน นาทีนั้นเอง ที่เขามองดูสำนักงานในฐานะบุคลากรที่ต้องมาอาศัยที่นี่อีกนาน จึงสังเกตได้ว่า นอกจากจะมีดอกไม้มาต้อนรับแล้ว ยังมีกลิ่นมาต้อนรับถึงหน้าเคาน์เตอร์ประชาสัมพันธ์อีกด้วย

ไม่ใช่แค่ 3 มิติ แต่สำนักงานใหญ่แห่งนี้มีถึง 4 มิติ

นอกจากกว้าง ยาว และสูงแล้ว ยังมีกลิ่นส้วมเป็นมิติที่ 4

ภารกิจแรกของผู้ว่าการฯ คนใหม่จึงเป็นการดับกลิ่นส้วมและแทนที่ด้วยกลิ่นดอกไม้

หรือหากอธิบายให้ละเอียด การดับกลิ่นส้วม หมายความไปถึงการปฏิสังขรณ์สำนักงาน ว่ากันตั้งแต่โต๊ะ เก้าอี้ ผนัง เพดาน วอลล์เปเปอร์ พรมปูพื้น ลามไปถึงการปรับปรุงระบบแอร์คอนดิชั่น และระบบโทรศัพท์

จากการเปลี่ยนแปลงนี้ นอกจากจะได้สำนักงานที่สวยสดและเอื้อต่อการทำงานแล้ว ยังเป็นการเริ่มเปลี่ยนแปลงบรรยากาศเดิมๆ อันน่าหดหู่ และในเชิงจิตวิทยาต้องยอมรับว่า สภาพแวดล้อมใหม่ๆ กระตุ้นให้พนักงานปรับปรุงตัวเองให้ดีขึ้นกว่าเดิมด้วย

ไม่ต่างกับที่เด็กประถมอยากได้เครื่องเขียนและชุดนักเรียนใหม่ๆ เมื่อเปิดเรียนเทอมใหม่

"บางคนอาจจะไม่ให้ความสำคัญมากนักเกี่ยวกับสำนักงานหรือที่ทำงาน แต่ผมถือว่าสถานที่และบรรยากาศที่ทำงานเป็นสิ่งสำคัญที่สุด ผมคิดว่า คนเราส่วนใหญ่ใช้ชีวิตเกือบทั้งวันอยู่กับที่ทำงาน โดยเฉพาะงานที่หนักและยืดเยื้อ บ้านอาจจะเป็นเพียงที่พักผ่อนชั่วครู่ชั่วยามเท่านั้น" ดร.อาทิตย์สะท้อนทรรศนะผ่านตัวหนังสือ [3]

ไม่น่าแปลกใจเท่าไรนักที่ภารกิจแรกของเขาถูกตำหนิในทางลับ หรือเรียกง่ายๆ ว่า ถูกเอาไปนินทาว่า 'ผู้ว่าการคนใหม่ หรูหรา ฟุ่มเฟือย'

แต่ไม่นาน เสียงนินทาก็ค่อยๆ หายไปพร้อมๆ กับกลิ่นส้วม อาจเพราะได้เห็นกับตาว่า เคาน์เตอร์ประชาสัมพันธ์ที่อบอวลด้วยกลิ่นดอกไม้ มันดีกว่ากลิ่นส้วมจริงๆ

แนวคิดการบริหารองค์กรที่ให้ความสำคัญแก่บรรยากาศการทำงานของพนักงานยังมีให้เห็นอีกหลายครั้ง

ที่การประปาฯ เปลี่ยนกลิ่นส้วมเป็นกลิ่นดอกไม้

ที่พญาไท ตั้งธงไว้แต่แรกก่อสร้างว่า โรงพยาบาลต้องไม่มีกลิ่น

ที่กระทรวงการต่างประเทศ สั่งปรับปรุงที่ทำการกระทรวง ณ วังสราญรมย์ ให้พร้อมรับแขกและพร้อมจัดงาน ไม่ต้องไปเช่าที่คนอื่น

ที่มหาวิทยาลัยรังสิต เจ้าตัวก็บอกเสมอว่า การสร้างตึกใหม่ๆ หรือปรับปรุงภูมิทัศน์ ปลูกต้นไม้ ไม่ใช่การลงทุนเพื่อกำไร มันกินความไปไกลถึงการลงทุนเชิงสุนทรียะ และการต่อยอดทางปัญญา พร้อมทั้งยกย่องให้

คนสวนและแม่บ้านเป็น 'เอกอัครราชทูตของแบรนด์'

"คนเข้ามาถึงมหาวิทยาลัย ความประทับใจแรกอยู่ตรงไหน ไม่ใช่อาจารย์เก่ง ไม่ใช่อุปกรณ์ดี แต่เป็นสวนสวย อันนั้นเป็นผลงานของใคร ผลงานของคนสวน เข้ามาถึงห้องน้ำสะอาดหรือไม่ ถ้าสะอาดเป็นผลงานของใคร ผลงานของแม่บ้าน" [4]

เรียกประชุมพนักงาน ทุบหม้อข้าวก่อนตีเมือง

ปัญหาหนักหนาที่สุดสำหรับทุกหน่วยงานคือ ขวัญและกำลังใจ ไม่ว่ารัฐ เอกชน หรือกึ่งรัฐกึ่งเอกชน ล้วนต้องขับเคลื่อนองค์กรด้วยพนักงาน เพราะต่อให้มีผู้นำเก่งกล้าสามารถหรือเป็น 'กูรู' ด้านการบริหารมาจากไหน ถ้าพนักงานผู้รับนโยบายไปปฏิบัติไม่เอาด้วย ย่อมไม่รอดเป็นอันเจ๊งทั้งยวง

แถมพนักงานก็ยังรบพุ่งกับพนักงานด้วยกันเองอีก

การตั้งแง่เป็นศัตรูกันตั้งแต่ต้นระหว่างสหภาพและผู้บริหารทำให้ต่างคนต่างเลือกจะไม่ฟังกัน ในทางตรงกันข้ามมีการโจมตีกันทั้งในทางลับและทางแจ้ง

ดร.อาทิตย์ในฐานะผู้ว่าการฯ คนใหม่ วิเคราะห์ไว้ว่า ปัญหาหลักขององค์กรมีอยู่แค่ 2 ประการเท่านั้นคือ ความไม่เข้าใจเรื่องเป้าหมายองค์กรที่ต้องทำให้สำเร็จร่วมกัน และปัญหาความแตกแยก ซึ่งเป็นต้นธารของปัญหาทั้งมวล

ซึ่งวิธีการแก้ปัญหาเดียวคือ หันหน้าเข้าหากัน

ดร.อาทิตย์เลือกแก้ปัญหาด้วยการจัดงาน 'วันประปาเพื่อประชาชน' ขึ้นที่ศูนย์เยาวชนไทย-ญี่ปุ่น ดินแดง ในวันเสาร์ที่ 26 พฤษภาคม พ.ศ.2527 หวังให้เป็นงานพบปะครั้งใหญ่ระหว่างพนักงานการประปาทั้ง 6,000 คน รวมถึงผู้บริหารและผู้ว่าการการประปาคนใหม่อย่างเขา

อย่างน้อยที่สุด เพื่อให้ทุกฝ่ายได้เจอหน้าค่าตา เพื่อนำไปสู่การลดความหวาดระแวงในกันและกัน

"ผมเรียกประชุมพนักงานทั้งหมด ถามเขาว่า เราขาดทุนกันขนาดนี้ เราจะแก้วิกฤตกันไหม ถ้าแก้ก็คือ เราต้องขายให้ได้มากๆ จึงจะได้สตางค์ แล้วเรามีอะไรขาย เรามีน้ำขาย ก็มีแค่น้ำเท่านั้น เราจะทำอย่างไรให้ขายน้ำได้มากๆ" [5]

แล้วต่อด้วยการแสดงความคิดเห็นของตัวแทนสหภาพแรงงานแต่ละสหภาพ

อาจเป็นครั้งแรก ที่พนักงานระดับล่างได้ส่งเสียงดัง จึงนับเป็นหมุดหมายสำคัญที่สร้างขวัญและกำลังใจ เพราะอย่างน้อย พวกเขาก็ได้รู้สึกว่ามีผู้รับฟังเสียงเล็กๆ อย่างพวกเขาเสียที

นับได้ว่าเป็นวันประวัติศาสตร์ของการประปา ถึงขนาดทำให้วลี 'ประปาเพื่อประชาชน' ยังคงเป็นคำขวัญของการประปานครหลวงมาจนถึงปัจจุบัน

ยุทธการขายฝันและคำมั่นสัญญาเนื้อชิ้นโต

พนักงานทุกคนไม่ว่าระดับไหน ต่างเป็นเฟืองชิ้นหนึ่งของระบบ หากชำรุดหรือหยุดหมุนขึ้นมาเมื่อใด องค์กรทั้งองค์กรย่อมล่มลงได้เช่นกัน

ในงาน 'วันประปาเพื่อประชาชน' ปาฐกถาที่ผู้ว่าการฯ คนใหม่กล่าวแก่พนักงานร่วม 6,000 คน เป็นไปตามลีลาเฉพาะตัวของเขาคือเป็นสุนทรพจน์ฟังรื่นหู แต่ก็แอบแฝงด้วยคำตำหนิติเตียนอย่างแนบเนียน พร้อมกับตบท้ายด้วยการปลุกใจขายฝันที่ให้พลังอย่างล้นเหลือ

ดร.อาทิตย์เลือกจะพูดกันอย่างตรงไปตรงมา บอกกล่าวแก่พนักงานกว่าครึ่งหมื่นในที่นั้นว่า พวกเขากำลังโดยสารเรือที่เต็มไปด้วยรูรั่ว แถมยังติดอยู่ในวังน้ำวน แต่กลับไม่มีใครช่วยใคร ไม่มีใครพยายามกู้เรือ ลูกเรือที่ถือพายอยู่ในมือ นอกจากมือจะไม่พายกลับเอาเท้าราน้ำ ซ้ำร้ายยังเอาไม้พายนั้นฟาดกันเองทั้งๆ ที่กำลังจะจมน้ำตายแล้วแท้ๆ

"สภาพของชาว กปน. เราถูกดูถูกเหยียดหยาม เราถูกยัดเยียดตำแหน่งให้เป็น 1 ใน 4 รัฐวิสาหกิจที่ขาดทุนยอดเยี่ยมแห่งประเทศไทย คือ ขสมก. การประปานครหลวง การประปาภูมิภาค และการรถไฟ...

ฉะนั้น ความไม่เข้าใจซึ่งกันและกัน การสาดโคลนให้กันนั้น ไม่ได้เป็นผลดีแก่ใครเลย ถ้าจะเปรียบก็เหมือนไก่ที่เขาจะเอาไปฆ่า ถูกใส่อยู่ในเข่งซึ่งมันไม่มีทางรู้ว่ามันกำลังจะเดินไปสู่ทางแห่งความตาย มันก็ยังคงเล่นกันอยู่เหมือนกับอยู่ในกรงของมัน เราต้องอย่าให้เราตกอยู่ในสภาพเช่นนั้น...

เราคงมีโอกาสน้อยมากที่จะหนีจากนาวาลำนี้ไปสู่นาวาลำอื่น เพราะชีวิตของเราเอง ชีวิตของเมีย สามี และชีวิตของลูก ของครอบครัว ฝากไว้กับนาวาลำนี้ แล้วเรายังต้องการเห็นนาวาลำนี้ล่มอีกหรือ มันถึงเวลาแล้วที่เราจะต้องมาเปิดใจคุยกัน" [6]

'เรา' ในความหมายของดร.อาทิตย์นับเป็นสัญญาใจ ในนาทีนั้นผู้ว่าการฯ ได้นับรวมตัวเองเข้าเป็นหนึ่งในการประปานครหลวงแล้ว และจากนี้ ไม่ว่าเกิดอะไรขึ้น ผู้ว่าการฯ พร้อมจะร่วมหัวจมท้ายไปกับองค์กรและพนักงานทั้งหมด

บอกอีกว่า ขณะนั้นหนี้สินของการประปานครหลวงล้นพ้นตัว เรียกได้ว่า พร้อมล้มละลาย หนี้สินที่สะสมมากว่าสิบปีเป็นจำนวนเงินกว่า 2 พันล้านบาท แถมกำหนดใช้หนี้ก็งวดเข้ามาทุกที

"ขอเรียนโดยสรุปว่า กปน. ดำเนินการมา 17 ปี ขาดทุนสะสมมาถึงเดือนมีนาคมนี้ เป็นเงิน 2,100 ล้านบาท เรามีหนี้สินอยู่ 8,900 ล้านบาท ในเดือนสองเดือนนี้เราจะต้องหาเงินมาคืนเขาอีก 1,000 ล้านบาท เราจะหาเงินจากที่ไหนครับ" [7]

ประเด็นว่าการประปาฯ จะล้มละลายนั้น เป็นโวหารปลุกใจเท่านั้น เพราะเป็นที่ทราบดีว่า กระทรวงการคลังมีหน้าที่ค้ำประกันองค์กรรัฐวิสาหกิจ ไม่ว่าขาดทุนเท่าไร คลังก็มีหน้าที่ต้องอุดให้

ว่าแต่ว่า... ศักดิ์ศรีน่ะ มีกันหรือไม่

พนักงานการประปาจะทนอยู่กับเสียงก่นด่าที่เซ็งแซ่ทั่วบ้านทั่วเมือง จะทนให้ชาวบ้านดูถูกว่าเป็นพวกเมาหยำเป เช้าชามเย็นชาม ทำงานไม่ได้เรื่อง ประชาชนขับรถผ่านยังหมุนกระจกด่าว่าเป็น 'ลูกอีช่างขุด' ขุดเช้ายันเย็น ไม่รู้จักเสร็จสิ้น แถมยังคอรัปชั่น รู้เห็นเป็นใจเอาน้ำให้คนนอกใช้ฟรี ไม่เสียค่าบริการ

ถ้อยคำดูถูกประเภทนี้ พนักงานการประปาฯ ทนได้หรือ

เหมือนถูกจี้เข้าที่กลางหัวใจ ศักดิ์ศรี และคุณค่าความเป็นพนักงานการประปาถูกปลุกขึ้นมาอีกครั้ง สิ่งที่ดูเหมือนจะเป็นไปไม่ได้กลับเป็นไปได้ เมื่อพนักงานเหล่านั้นลุกขึ้นเปลี่ยนตัวเองกันขนานใหญ่

ซื้อใจผู้น้อยด้วยวิชาเห็นหัว

กว่า 10 ปีที่ผ่านมา พนักงานระดับล่างถูกเมิน ไม่มีใครให้ความสำคัญ

"พนักงานใหม่ๆ ที่ยังหนุ่มๆ เพิ่งเข้ามานั้น มักจะเป็นการลงไปซ่อมท่อที่แตกรั่ว ปกติแล้วเราก็มักจะซ่อมกันกลางคืน เวลาซ่อมมันก็ต้องนุ่งผ้าขาวม้า ลงไปแช่น้ำเพื่อจะซ่อม ดึกๆ มันหนาว พวกรุ่นพี่ก็ส่งเหล้าให้ เอ้าเฮ้ย! น้องสักกรึ๊บสิ แก้หนาว ทีนี้พอซ่อมทุกคืนมันก็กรึ๊บบ่อย พวกนี้พออายุมากหน่อย สามสิบก็ติดเหล้ากันหมด ใช้ชีวิตขี้เมาไปวันๆ ทำงานด้วยความขมขื่น ไม่คิดถึงอนาคต" ดร.อาทิตย์สะท้อนให้ฟังถึงที่มาของพฤติกรรมพนักงานระดับล่าง

ยิ่งหากประกอบเข้ากับถ้อยคำดูถูกที่พูดด้วยน้ำเสียงดูแคลนของประชาชนที่มีต่อพนักงานเหล่านี้แล้ว จึงไม่แปลกที่จะยิ่งทำให้พวกเขาเสียกำลังใจ และอาจเลยเถิดไปจนถึงการหมดความเคารพในตัวเอง

"บางทีขุดๆ อยู่ ก็เจอประชาชนเข้ามาพูดว่า เฮ้ย! เจอยังวะกระดูกพ่อมึงน่ะ ขุดทั้งวันจะขุดทำไม" [8]

ในวันที่ไม่มีภารกิจ ตกกลางคืน ผู้ว่าการฯ จะซื้อขนมนมเนย บางวันอาจหิ้วข้าวเหนียว ไก่ย่าง ส้มตำ ไปยังบริเวณที่พนักงานเหล่านั้นขุดซ่อมท่ออยู่ ลงไปนั่งล้อมวงกินและสนทนาปัญหาไปด้วย นอกจากได้รับฟังความเห็นจากปากแล้ว ยังได้ให้กำลังใจพวกเขาให้ได้ยินเองกับหูด้วย

"ทุกครั้งที่ว่าง จะหิ้วขนมออกไปตามจุดที่มีการซ่อมท่อ แวะไปขอบคุณเขาที่อุตส่าห์ลงไปแช่น้ำซ่อมท่อให้เรา เขาทำงานสำคัญนะ เขาทำให้น้ำไม่รั่วไหล ต้นทุนเราไม่เสีย หากไม่มีเขาเราก็จะเสียต้นทุนไปโดยเปล่าประโยชน์ ผมจะไปแวะดูเขาไปถามไถ่เขาว่า เขามีปัญหาอะไรไหม อยากจะได้อะไรไหม กำลังลำบากอยู่หรือเปล่า ผมให้ความสำคัญต่อคนกลุ่มนี้มาก" [9]

ดร.อาทิตย์จัดว่าเป็นพวกบ้างานเป็นทุนเดิมอยู่แล้ว กอปรกับช่วงนั้นเป็นช่วงที่คุณบุญนำ อุไรรัตน์ ภรรยา เดินทางไปยังประเทศสหรัฐอเมริกา เพื่อรับตำแหน่งอัครราชทูตที่ปรึกษาเศรษฐกิจและการคลัง ประจำกรุงวอชิงตัน และได้พาลูกทั้ง 3 คน ไปเรียนหนังสือที่นั่นด้วย

สวรรค์ของคนบ้างานชัดๆ !!!

นอกจากลงไปเยี่ยมเยียนให้กำลังใจและเลี้ยงอาหารเล็กๆ น้อยๆ รวมถึงทำให้พวกเขารู้สึกว่า พวกเขามีความสลักสำคัญอย่างยิ่งต่อองค์กรแล้ว ยังมีการตกรางวัลใหญ่สำหรับพนักงานเหล่านี้ เป็นรางวัลที่พวกเขาไม่คาดคิด เป็นครั้งแรกที่การประปาให้พนักงานได้ไปดูงานเมืองนอก

"การเดินทางไปเมืองนอกกับคนพวกนี้ เขาไม่เคยคิดคือ ไม่คิดว่าชีวิตนี้จะได้ขึ้นเครื่องบิน จะได้ออกนอกประเทศ ผมเลือกคนที่มีแววให้ทุนไปปีละสิบทุน ยี่สิบทุน ให้เขาไปเปิดหูเปิดตา ได้ไปดูสิ่งใหม่ๆ ที่สามารถนำมาใช้ให้เป็นประโยชน์

สิ่งแรกที่เขาเห็นที่สิงคโปร์แล้วกลับมาคุยให้เพื่อนๆ ฟังคือ น้ำประปาสิงคโปร์ดื่มได้ เขาตื่นเต้นมาก ซึ่งมันก็จะนำไปสู่ความสงสัยว่า ทำไมเขาทำได้ แล้วสิ่งที่ตามมาก็คือ ความรู้สึกที่เราอยากให้บ้านเราพัฒนาให้ได้แบบนี้บ้าง มันคือการสร้างกระแสการปรับปรุงตัว" [10]

หนี้จ่อคอหอย

การสร้างขวัญกำลังใจเป็นเรื่องนามธรรม ขณะที่ปัญหารูปธรรมก็ยกขบวนมาจ่ออยู่ที่คอหอยด้วยหนี้สินที่การประปาสะสมไว้ ถึงคราวนัดชำระ

ย้อนรอยไปดูบัญชี เมื่อปี พ.ศ.2525 การประปาฯ มีหนี้สิน 603 ล้านบาท ส่วนปี พ.ศ.2526 มีหนี้สินน้อยลงมาหน่อยคือ 424 ล้านบาท ตัวเลขที่ลดลงถึงเกือบ 200 ล้านบาท นับเป็นสัญญาณที่ดี ซึ่งหากบริหารจัดการองค์กรให้ถูกที่ถูกทาง หนี้สินในปีต่อๆ ไปก็ควรจะลดลงเรื่อยๆ

ทว่า ในปี พ.ศ.2527 ที่ดร.อาทิตย์เข้ารับตำแหน่งนั้น เพียงสองไตรมาสแรก การประปาฯ ก็สร้างหนี้ไปแล้ว 153 ล้านบาท ซึ่งอนุมานได้ว่า ทั้งปี พ.ศ.2527 การประปาฯ จะขาดทุนประมาณ 300 ล้านบาท ดูเผินๆ ก็เหมือนว่าสถานการณ์จะดีขึ้น

หากพิจารณาจากตัวเลขขาดทุนคร่าวๆ 2,000 ล้านบาทนั้น ยังเรียกว่าจิ๊บจ๊อย เมื่อต้องเจอความจริงที่ว่า หนี้สินสะสมทั้งหมดคือ กว่า 8,000 ล้านบาทต่างหาก

แต่ว่ากันแค่ 2,000 ล้าน ก็วิกฤตจนไม่รู้จะวิกฤตอย่างไร นั่นก็เพราะมันมาจ่อคอหอย จะถึงนัดชำระในต้นปี พ.ศ.2528 แล้ว หมายความว่าหลังรับตำแหน่งเมื่อเดือนเมษายน

ผู้ว่าการฯ คนใหม่ มีเวลาแก้ปัญหาอย่างมากที่สุด 8 เดือน

16
หนี้สองพันล้าน
ปัญหามา ปัญญามี

8 เดือน กับการหาเงิน 2,095 ล้านบาท

ดร.อาทิตย์ อุไรรัตน์ แจกแจงไว้ดังนี้

เงินต้นและดอกเบี้ยที่ถึงกำหนดชำระในต้นปี พ.ศ.2528 รวมกันเป็นจำนวนเงิน 90.9 ล้านเหรียญสหรัฐ หรือเป็นเงินไทยประมาณ 2,095 ล้านบาท ประกอบด้วยเจ้าหนี้ 3 รายด้วยกันคือ

เชส แมนฮัตตัน เอเชียฯ จำนวน 30.8 ล้านเหรียญสหรัฐ

แบงเกอร์ ทรัสต์ คอมพานี จำนวน 39.1 ล้านเหรียญสหรัฐ

แบงก์ ออฟ โตเกียว จำนวน 21 ล้านเหรียญสหรัฐ

"หนี้จำนวนนี้ไม่สมควรผัดผ่อน เพราะหากทำเช่นนั้นก็เท่ากับว่าเครดิตของการประปานครหลวงจะถูกทำลายและไม่เหลืออะไรให้เป็นที่เชื่อถือแก่ใครได้เลย"

การประปาฯ นั้น ไม่มีเงินทุนหมุนเวียนในองค์กรมานานแสนนานแล้ว ทว่า หากจะพัฒนาองค์กรย่อมต้องลงทุนเพิ่ม ซึ่งหากผัดผ่อนหนี้จำนวนนี้ จะทำให้การประปาฯ เสียเครดิตและหมดสิทธิ์กู้เพิ่มไปโดยปริยาย ไม่ว่าจากเจ้าหนี้หน้าเก่าหรือหน้าใหม่ก็ตาม

ดร.อาทิตย์มองเห็นการทำงานของรัฐวิสาหกิจอื่นๆ มาบ้างและยังนึกชื่นชมการปิโตรเลียมแห่งประเทศไทยที่ให้ความสำคัญด้านการเงิน

ถึงขนาดว่า แต่งตั้งให้ผู้อำนวยการฝ่ายการเงินเป็นรองผู้ว่าการด้านบัญชีและการเงิน แต่การจะผลักดันเรื่องนี้ให้เกิดขึ้นแก่การประปาบ้าง ช่างเป็นไปได้ยากเหลือเกิน เมื่อองค์กรอายุย่าง 17 ปีแห่งนี้ ถูกเงาของระบบราชการบดบังเสียมิด

หรือจะพูดให้ตรงประเด็นก็คือ ไม่กล้าคิดเอง รอกระทรวงการคลังสั่งอย่างเดียว

"วิญญาณแห่งความเป็นระบบราชการมันเข้ามาอยู่ในการประปาฯ นานเสียจนเกือบจะกลายเป็นวิถีของการทำงาน คนที่นี่จึงอยู่กันด้วยนโยบาย Wait and see คือ รอคอยและนั่งมองปัญหาโดยไม่คิดจะแก้ไข เมื่อไม่มีเงินก็บอกกระทรวงการคลัง ถ้ากระทรวงการคลังขยับจะทำอะไรก็ค่อยทำตาม"

วิกฤตหนี้ 2,000 ล้านนี้ ผู้ว่าการฯ คนก่อนๆ ก็ไม่ได้ละเลย เคยมีการเสนอวิธีปรับโครงสร้างหนี้หลายครั้ง แต่ก็ยังไม่เป็นผลสำเร็จ

ส่วนวิธีต่อมาคือ การกู้เงินภายในมาคืนต้นเงินกู้ของทั้ง 3 สัญญา ซึ่งคิดเป็นเงิน 501.39 ล้านบาท โดยการทำตั๋วสัญญาใช้เงินกับธนาคารกรุงไทย ซึ่งจะต้องเสียดอกเบี้ยร้อยละ 17 ต่อปี หากคิดตามระยะเวลาทบต้นทบดอกไปเรื่อย การประปาฯ ต้องเสียดอกเบี้ยเป็นเงินถึง 60.9 ล้านบาทต่อปี

ดร.อาทิตย์ไม่เห็นด้วยกับทั้งสองวิธีข้างต้น การปรับโครงสร้างเงินกู้คือ การที่เจ้าหนี้เปิดโอกาสให้ลูกหนี้ทำสัญญาใหม่ โดยยืดเวลาชำระหนี้ออกไป แลกกับการรวมดอกเบี้ยทั้งหมดเข้ากับเงินต้นเดิม เมื่อได้ยอดเงินต้นใหม่แล้ว ค่อยมาคิดอัตราดอกเบี้ยกันใหม่จากเงินต้นนั้น นอกจากจะเป็นหนี้เพิ่มแล้ว หากไม่สามารถชำระหนี้ตามกำหนด เจ้าหนี้สามารถยึดกิจการลูกหนี้ได้

นั่นเท่ากับว่า การประปานครหลวงต้องติดจำนองมิใช่หรือ

ตามวิสัยผู้บริหารแล้ว โดยเฉพาะถ้าเป็นผู้บริหารกิจการเอกชน

ย่อมเลือกวิธีการนี้เป็นหนทางสุดท้าย

ส่วนการกู้ธนาคารกรุงไทยมาโปะเงินต้นนั้น ดร.อาทิตย์มองว่าเป็นการเสียค่าโง่โดยใช่เหตุ

"60.9 ล้านบาท สำหรับรัฐวิสาหกิจบางแห่งอาจจะเป็นเงินจำนวนไม่มากนัก แต่สำหรับองค์กรที่กำลังมีปัญหาอย่างเรา มันเหมือนออกซิเจนสำหรับผู้ป่วยนั่นแหละ"

ในที่สุด จึงเลือกการรีไฟแนนซ์

"เราต้องเสาะหาแหล่งเงินกู้ในอัตราดอกเบี้ยต่ำ และเวลาการชำระหนี้ยาวมาเคลียร์หนี้สิน ซึ่งถึงกำหนดชำระจำนวน 90.9 ล้านเหรียญสหรัฐนี้ให้ได้" ฉะนั้น การรีไฟแนนซ์อาจอธิบายให้ง่ายว่า เป็นการกู้เงินใหม่มาโปะหนี้เก่านั่นเอง

พบเจ้าหนี้ ขอรีไฟแนนซ์

ดร.อาทิตย์หอบแนวคิดนี้บินตรงไปญี่ปุ่นด้วยตัวเอง ขอเข้าพบนายธนาคารหลายแห่ง และแทบทุกแห่งให้ความสนใจมาก นั่นเพราะอย่างน้อยการประปาเป็นหน่วยงานรัฐวิสาหกิจที่รัฐบาลไทยค้ำประกัน อย่างไรเสียก็คงไม่ล้มละลาย และไม่กล้าเบี้ยวหนี้เป็นแน่

"เราได้รับข้อเสนอจากแหล่งเงินกู้หลายแห่ง เช่น ธนาคารแห่งโตเกียว ธนาคารซูมิโตโม ธนาคารไซตามา ลองเทอมเครดิตแบงก์ออฟเจแปน อินดัสเตรียลแบงก์ออฟเจแปน เป็นต้น"

การนำร่างโครงการรีไฟแนนซ์ไปเสนอให้ธนาคารญี่ปุ่นเหล่านั้น และได้รับการตอบรับเป็นอย่างดี เป็นเพียงครึ่งทางเท่านั้น อีกครึ่งทางที่เหลือยังเป็นงานหิน หลังจากกลับมาให้ทีมการเงินมือฉมังที่ ดร.อาทิตย์วางตัวเอาไว้ ร่างสัญญาให้รัดกุมดีแล้ว และบอร์ดการประปานครหลวงก็อนุมัติในวันที่ 28 สิงหาคม พ.ศ.2527

ทว่า เส้นทางรีไฟแนนซ์กลับไม่เรียบหรู เมื่อกระทรวงการคลังตีตกเรื่องนี้ไป โดยยื่นข้อเสนอใหม่ให้การประปาฯ กู้ในแบบ 'จัมโบ้ โลน' ร่วมกับหน่วยงานรัฐวิสาหกิจอื่นๆ ในวงเงิน 39.1 ล้านบาท

ทั้งๆ ที่การประปามีหนี้ต้องชำระถึง 2,095 ล้านบาท!

"เรายืนยันความต้องการที่จะทำรีไฟแนนซ์ต่อกระทรวงการคลังอีกครั้งในวันที่ 16 ตุลาคม พ.ศ.2527 และนอกจากยืนยันแล้ว อาจจะต้องใช้คำว่าวิงวอนและร้องขอควบคู่ไปด้วย จนกระทั่งกระทรวงการคลังอนุมัติให้เรากู้เงินได้ในจำนวนที่เราต้องการ เพื่อทำรีไฟแนนซ์"

วันที่ 15 มกราคม พ.ศ.2528 คณะรัฐมนตรีมีมติอนุมัติในหลักการกู้เงินตามที่กระทรวงการคลังเสนอ โดยให้กระทรวงการคลังจัดหาเงินกู้ระยะสั้นในรูปแบบเงินเหรียญสหรัฐ และเงินกู้ระยะยาวในรูปแบบเงินเยน วงเงินทั้งสิ้น 149.92 ล้านเหรียญสหรัฐ สำหรับ 4 องค์กรคือ การเคหะแห่งชาติ การทางพิเศษแห่งประเทศไทย การปิโตรเลียมแห่งประเทศไทย และการประปานครหลวง

"ผลของการทำรีไฟแนนซ์ครั้งนั้น ทำให้การประปานครหลวงเสียดอกเบี้ยน้อยลงในปีงบประมาณ พ.ศ.2528 เป็นจำนวน 17.1 ล้านบาท และแน่นอน ดังที่กล่าวไว้แล้ว หากไม่มีการทำรีไฟแนนซ์ในปีนั้น เราต้องกู้เงินภายในซึ่งเสียดอกเบี้ยไม่ต่ำกว่า 60.9 ล้านบาท การทำรีไฟแนนซ์ทำให้ภาระด้านดอกเบี้ยลดลง ยืดระยะเวลาการชำระหนี้เงินต้นของเราออกไป นอกจากจะผ่อนคลายภาวะเงินตึงตัวของเราแล้ว ยังมีส่วนช่วยลดการขาดดุลชำระเงินของประเทศในช่วงนั้นด้วย" ดร.อาทิตย์บันทึกสรุปเหตุการณ์ไว้ในหนังสือหัวอกผู้(ถูก)ว่า

เป็นอันว่า วิกฤตหนี้ก้อนโตที่จ่อคอหอยนี้ผ่านพ้นไปได้ พอให้การประปาฯ หายใจได้คล่องคอขึ้นนิดเดียวเท่านั้น

ปมต่อไปคือ การหาเงินทุนหมุนเวียน ซึ่งก่อนหน้านี้ การประปาฯ ใช้วิธีขอเบิกเกินบัญชีเอากับธนาคารกรุงไทยมาโดยตลอด ปล่อยให้เขาฟันดอกเบี้ยร้อยละ 16.5 ต่อปี

พันธบัตรต่อลมหายใจ

ตามปกติแล้ว เงินทุนหมุนเวียนในองค์กร ย่อมได้มาจากกำไรคือนำรายได้ตลอดปีหักลบกลบหนี้ เหลือเท่าไรนับเป็นกำไร นำกำไรนั้นมาลงทุนต่อยอดเพื่อผลิตสินค้ามาขาย เพื่อให้กิจการเติบโตยิ่งๆ ขึ้นไป

ตามปกติ ควรจะเป็นแบบนั้น

ทว่า เป็นที่รู้กันดีว่า การประปานครหลวงนั้น 'อปกติ'

ภาวะขาดทุนต่อเนื่องยาวนานนี้ ทำให้ตลอดมาการประปาฯ ใช้วิธีขอเบิกเงินเกินบัญชีเอาจากธนาคารกรุงไทย โดยยอมจ่ายดอกเบี้ยร้อยละ 16.5 ต่อปี แต่เรื่องนี้ ดร.อาทิตย์ยอมไม่ได้

ประจวบเหมาะกับการได้รับคำแนะนำจาก นายสุนทร อรุณานนท์ชัย แห่งบริษัทหลักทรัพย์ สินเอเชีย จำกัด ที่แนะนำให้การประปานครหลวงออกพันธบัตรจำหน่ายแก่ประชาชนเป็นการทั่วไปเพื่อระดมเงินทุนมา

คำแนะนำนั้นเป็นเสมือนแสงสว่างที่ปลายอุโมงค์ก็ว่าได้ ดร.อาทิตย์ตัดสินใจเริ่มร่างโครงการนี้ทันที จนในที่สุด สรุปความในทีมการเงินได้ว่า การประปาฯ จะขายพันธบัตรให้แก่ประชาชน โดยต้องการระดมทุนทั้งสิ้น 380 ล้านบาท แบ่งเป็น 380,000 หน่วย หน่วยละ 1,000 บาท ให้ผลตอบแทนเป็นดอกเบี้ยในอัตราร้อยละ 12.935 ต่อปี จ่ายปีละ 2 ครั้ง คือ วันที่ 31 มีนาคม และ 30 กันยายนของทุกปี และให้ไถ่คืนเมื่อครบกำหนด 10 ปี โดยมีกระทรวงการคลังเป็นผู้ค้ำประกันเงินต้นและดอกเบี้ย

กล่าวคือ ดร.อาทิตย์เลือกให้การประปาฯ ติดหนี้ประชาชนโดยตรงดีกว่าไปติดหนี้ดอกเบี้ยสูงกับธนาคารกรุงไทย ทางเลือกนี้ คิดอย่างไรก็ได้ทั้งขึ้นทั้งล่อง

แต่ปัญหาคือ ภาพลักษณ์ด้านการบริหารงานที่ติดลบของการประปาฯ อย่างที่ว่า ประชาชนจะกล้าลงขันด้วยหรือไม่ เป็นเรื่องสุดคิดสุดคะเน

วันชี้ชะตามาถึง การประปาฯ ลงนามสัญญาแต่งตั้งผู้จัดการจำหน่ายและประกันการจำหน่ายพันธบัตรในวันที่ 4 กุมภาพันธ์ พ.ศ.2528 กับบริษัทเงินทุนหลักทรัพย์ 13 แห่ง ได้แก่ กรุงเทพธนาทร ภัทรธนกิจ ธนสยาม นวธนกิจ สหธนกิจไทย สินเอเชีย ร่วมเสริมกิจ สากลเคหะ สินอุตสาหกรรม กรุงศรีอยุธยา ธนชาติ ศรีมิตร และไอทีเอฟ

นาทีนั้น ไม่รู้ว่าผู้หลักผู้ใหญ่หวั่นใจกันกี่มากน้อย หวยจะออกข้างไหน พันธบัตรจะขายออกหรือไม่ แล้วถ้าขายไม่ออก นอกจากจะไม่ได้เงินแล้วยังเสียหน้า แถมเป็นการยืนยันว่า การประปาฯ ไม่น่าเชื่อถืออีกด้วย

การณ์กลับตาลปัตร แม้แต่ตัวดร.อาทิตย์ก็ยังต้องประหลาดใจ พันธบัตรหน่วยละ 1,000 บาท ทั้ง 380,000 หน่วย ขายหมดเกลี้ยงภายใน 3 วัน เขายังนึกขอบคุณ คุณสุนทร อรุณานนท์ชัย แห่งสินเอเชีย ที่มาจุดประกายความคิดนี้ เพราะต้องยอมรับว่า ลำพังตัวเองไม่มีทางคิดถึงหนทางนี้ได้แน่

ระยะเวลา 3 วัน การประปาฯ ได้เงิน 380 ล้านบาทมา หมุนเวียนในอัตราดอกเบี้ยร้อยละ 12.935 ต่อปี แทนที่จะเสียดอกเบี้ยให้กรุงไทยร้อยละ 16.5 ต่อปี นอกจากจะประหยัดค่าดอกเบี้ยไปได้กว่าร้อยละ 3.5 ต่อปีแล้ว ยังเป็นการพิสูจน์ว่า ประชาชนไม่ได้หมดใจในองค์กรที่แทบจะหมดรูปอย่างการประปาฯ เสียทีเดียว

เด็ดปีกวายุภักษ์

เครดิตของการประปาฯ ดีขึ้นเป็นลำดับ ในที่สุดก็ได้เงินกู้จากญี่ปุ่นอีกครั้งในการลงทุนสร้างอุโมงค์ส่งน้ำ เพื่อแก้ปัญหาการประปาทั่วทั้งกรุงเทพมหานคร เป็นจำนวน 3,000 ล้านบาท

ในช่วงเวลาเดียวกันนั้น รัฐบาลไทยกำลังจะมีความตกลงกับธนาคารเพื่อการพัฒนาแห่งเอเชีย (ADB : Asian Development Bank) จึงดึงโครงการลงทุนสร้างอุโมงค์น้ำมูลค่า 3,000 ล้านบาทนี้ เข้าร่วมในความตกลงด้วย โดยทำสัญญากู้เป็นระยะเวลา 25 ปี บนอัตราดอกเบี้ยร้อยละ 10.25 ต่อปี

นาทีนั้น การประปานครหลวงไม่ขัดข้องใดๆ เพราะยังได้วงเงินตามที่ต้องการ และข้อผูกมัดอื่นๆ ก็อยู่ในเกณฑ์ที่รับได้

ทว่า ต่อมา ADB ประกาศลดอัตราดอกเบี้ยเงินกู้จากร้อยละ 10.25 เป็นร้อยละ 8.75

เมื่อทราบความดังนั้น เขารีบติดต่อไปยังกระทรวงการคลังเพื่อขอให้ยกเลิกสัญญาที่เพิ่งเซ็นไป แต่กระทรวงการคลังไม่อนุมัติ จึงติดต่อไปยัง ADB โดยตรง

"ประปาฯ เซ็นไปแล้ว แต่ยังไม่ได้กู้จริง ผมก็เลยถามกระทรวงการคลังว่า ยกเลิกที่เซ็นไปแล้วได้ไหม กระทรวงการคลังบอกไม่ได้ ตกลงกันไปแล้ว เสียหน้า ผมก็บอกว่าไม่ได้เหมือนกัน มันเสียประโยชน์เยอะ ผมเลยเอาเรื่องเข้าบอร์ดประปาฯ บอร์ดก็เห็นด้วยกับเรา ก็เลยติดต่อไปที่ ADB โดยตรง ไม่ต้องผ่านกระทรวงการคลังแล้ว ทางโน้นเขาก็โอเค เพราะยังไม่ได้กู้ ก็เลยเซ็นสัญญากันใหม่ก็เท่านั้น ประหยัดไปได้หลายร้อยล้าน" [1]

ดร.อาทิตย์เป็นลูกจ้างรัฐแท้ๆ เงินก็เงินของประเทศ แต่ดันคิดเหมือนตัวเองเป็นเจ้าของ เหมือนเป็นเงินของตัวเอง

ดีลตรง ข้ามหัวกระทรวงการคลัง ขัดขาใครต่อใคร แต่หากต้องแลกกับตัวเลขดอกเบี้ยที่ลดลงร้อยละ 1.5 ต่อปี หากคำนวณบนต้นเงิน 3,000 ล้านบาท ในเวลา 25 ปี เขามองว่ามันคุ้มค่าที่จะ 'เด็ดปีกวายุภักษ์'

เลิกโอที ลดรายจ่าย 60 ล้าน

ส่วนการลดค่าใช้จ่ายอื่นๆ ไม่ต้องเริ่มจากสิ่งไกลตัว ดร.อาทิตย์ยื่นคำขาดห้ามพนักงานทำโอที หากใครมีความจำเป็นต้องทำงานล่วงเวลาให้มาขออนุญาตจากผู้ว่าการฯเป็นรายบุคคล พร้อมกับต้องชี้แจงเหตุผลที่ฟังขึ้นด้วย

ขณะนั้น ค่าล่วงเวลาที่การประปาต้องจ่ายต่อปี นับเป็นเงินกว่า 60 ล้านบาท ซึ่งเป็นเงินที่เสียไปโดยใช่เหตุ โดยเฉพาะสำหรับองค์กรที่จวนล้มละลายแล้ว ยิ่งไม่สมเหตุสมผลเข้าไปใหญ่

ค่าล่วงเวลาที่พนักงานเบิกมาได้นั้น มาจากพฤติกรรมที่รู้ๆ กันว่า เมื่อตอกบัตรเข้างานตอนเช้า พักเที่ยงนานๆ ถึงบ่ายสี่โมงเย็นก็ไล่เปิดไฟไว้ทั่วทั้งตึก แล้วเปลี่ยนชุดออกไปกินเหล้าเมายาเที่ยวเตร่ จึงกลับมาไล่ปิดไฟเมื่อนาฬิกาตีบอกเวลา 2 ทุ่ม จากนั้นจึงตอกบัตรออกแล้วก็มาเขียนเบิกค่าโอที

"เป็นแบบนี้ทุกวัน ทำแบบนี้กันทุกคน หน่วยงานก็ย่ำแย่ งานไม่เดิน ประสิทธิภาพไม่พัฒนา แต่เงินต้องจ่ายออกทุกวัน ไม่เจ๊งก็ไม่รู้จะว่าอย่างไรแล้ว พอผมเข้าไป ผมสั่งเลิกหมดเลย แล้วก็ประกาศว่า ใครจะทำโอที ต้องขอผู้ว่าการการประปาฯ คนเดียวเท่านั้นและต้องชี้แจงด้วยว่ามีความจำเป็นอะไรที่ต้องอยู่ทำโอที ปรากฏว่า นับแต่นั้นไม่มีใครอยู่ทำโอทีอีกเลย...

ผมบอกเขาว่า อย่ามาเอาเลย แค่ยี่สิบบาท ห้าสิบบาท อย่าทำตัวเป็นหมาแทะเศษเนื้อ ขอให้อดทน วันหนึ่งจะให้กินสเต็กเนื้อชิ้นโต" [2]

17
ประปาเป็นการบ้าน
ไม่ใช่การเมือง

ความพยายามขยายการบริการของการประปาฯ ทำให้ต้องผลิตน้ำมากขึ้น วางท่อยาวขึ้น ทำให้หน่วยงานย่อยและหัวหน้าฝ่ายต่างๆ ถูกแต่งตั้งมากขึ้น หลายครั้งเกิดความซ้ำซ้อนในการทำงาน และหาขอบข่ายความรับผิดชอบที่ชัดเจนไม่ได้

บางทีก็มีตำแหน่งเกินงาน ขณะเดียวกันก็มีบางงานที่ไม่มีตำแหน่งเสียอย่างนั้น อาทิ ชาวบ้านเจอปัญหาน้ำไม่ไหลเพราะท่อแตกจะยกหูมาที่การประปานครหลวง จากนั้นจะต้องเจอคำถาม 'ท่อกี่นิ้ว?'

ทำไมพนักงานการประปาฯ ต้องถามเช่นนั้น

นั่นเพราะ 'งานซ่อมท่อ' มีผู้รับผิดชอบหลายฝ่าย ได้แก่ ฝ่ายระบบจ่ายน้ำ ที่มีสายบังคับบัญชาขึ้นตรงต่อรองผู้ว่าการฝ่ายผลิต รับผิดชอบการซ่อมท่อที่มีขนาดตั้งแต่ 15 มิลลิเมตรขึ้นไป ขณะที่สำนักงานประปาสาขาที่มีสายบังคับบัญชาขึ้นตรงต่อรองผู้ว่าการด้านบริหาร รับผิดชอบการซ่อมท่อที่มีขนาดตั้งแต่ 15 มิลลิเมตรลงมา

ด้วยเหตุนี้ คนที่รับเรื่องท่อแตกจากชาวบ้านมา จึงต้องรู้ว่าท่อนั้นมีขนาดกี่นิ้วจะได้ส่งต่องานถูก

ดร.อาทิตย์มองว่านี่เป็นปัญหาของการประปาฯ จึงไม่ใช่เรื่องที่ชาวบ้านจะต้องรู้มาก่อนว่าบ้านตัวเองขนาดท่อกี่นิ้ว

ในที่สุดจึงโอนงานซ่อมท่อทั้งหมดให้มาอยู่ในที่เดียวกัน ต่อไปนี้หากน้ำไม่ไหลหรือท่อแตก แค่โทรมาบอกฝ่ายงานซ่อมท่อ พนักงานจะรับเรื่องทั้งหมดไว้

'ท่อกี่นิ้ว?' สู่การปรับโครงสร้างองค์กร และใบปลิวต่อต้าน

นอกจากนี้ งานด้านวางแผนและพัฒนาที่มีถึง 3 ฝ่ายคือ ฝ่ายวิชาการและวางแผน สำนักงานวิเคราะห์และวางแผน และสำนักงานวางแผนและพัฒนาธุรกิจ เท่ากับว่า หัวหน้าใหญ่ฝ่ายวางแผนมีถึง 3 ผู้อำนวยการ แต่กลับหาเส้นแบ่งที่แน่ชัดไม่ได้ว่า ใครทำอะไร ทำแค่ไหน และทำอย่างไร

ดร.อาทิตย์จัดการรวมทั้ง 3 ฝ่ายเข้าด้วยกันในชื่อสำนักวางแผนและพัฒนา และให้อำนาจหน้าที่หัวหน้าเทียบเท่าผู้ช่วยผู้ว่าการฯ

ส่วนการปรับผังเชิงโครงสร้างในส่วนงานอื่นๆ เขาก็ใช้วิธีเดียวกัน คือ รวมฝ่ายที่ทำงานซ้ำซ้อนให้เป็นฝ่ายเดียว และกระจายอำนาจให้หัวหน้าเหล่านั้นมีสิทธิ์ตัดสินใจในเรื่องสำคัญๆ ได้

การปรับผังโครงสร้างในระดับใหญ่ ย่อมสะเทือนถึงระดับย่อยด้วย พนักงานบางคนตกผัง และอีกหลายคนถูกโยกย้ายแบบไม่ได้ตั้งหลัก

การเปลี่ยนแปลงครั้งใหญ่นี้ ส่งผลต่อตัวดร.อาทิตย์โดยตรง

ผู้ว่าการคนที่ 7 ได้รับใบปลิวต่อต้านเป็นครั้งแรก มีข้อความตัดพ้อถึงกับต้องวิงวอนสิ่งศักดิ์สิทธิ์ *"พระแม่ธรณี... จงปกปักรักษาลูกๆ ทุกคน"*

ส่วนหนังสือพิมพ์ก็พาดหัวข่าวว่า "สหภาพฯ กปน. เปิดประชุมแสดงท่าทีคัดค้านการปรับปรุงการบริหาร" หรือ "คนประปาครวญผังใหม่ทำให้วุ่น" ส่วนผู้นำแรงงานก็ให้สัมภาษณ์ว่า พนักงานการประปาฯ รู้สึกระส่ำระสาย หมดกำลังใจในการทำงาน และบางคนได้ทำงานไม่ตรงกับสายงานที่เคยทำมาก่อน

ในเรื่องนี้ ดร.อาทิตย์ก็ยอมรับว่ามีความไม่รัดกุมในการดำเนินการ การตกผังอาจเกิดจากความผิดพลาดของระบบคอมพิวเตอร์ และก็เป็นไป

ได้ที่เกิดจากการเล่นเส้นสายและพรรคพวก แต่การประท้วงดังกล่าวหยุดเขาไม่ได้ ในทางกลับกัน ยังคงเดินหน้าจัดเก้าอี้ใหม่ต่อไป พร้อมๆ กับพยายามสร้างความเข้าใจโดยการจัดสัมมนาให้ตัวแทนสหภาพฯ ต่างๆ เข้าร่วม

"เรากำลังจะจัดที่นั่งกันใหม่ในห้องห้องหนึ่ง เพื่อจะสร้างความเหมาะสมและประสิทธิภาพในห้องนั้นให้เกิดขึ้นมากที่สุด โดยเราขอให้คนทั้งหมดออกนอกห้องไปก่อน แล้วเริ่มจัดเก้าอี้กันใหม่ เมื่อเราจัดเก้าอี้เสร็จเรียบร้อยแล้วก็เรียกคนเข้ามานั่งตามตำแหน่งที่เราจัดไว้...

ผมคิดว่า หลายคนในการประปานครหลวงอาจจะไม่คุ้นเคยกับวิธีแบบนี้ พวกเขาอาจจะคุ้นเคยกับการปรับผัง โดยการออกจากห้องไปและถือเก้าอี้ของตัวเองออกไปคนละตัว" ดร.อาทิตย์เชื่อว่าปัญหานี้ไม่ร้ายแรง เพียงแต่เป็นความแปลกใหม่ที่คนประปาฯ ยังไม่ชิน [1]

ดับเครื่องชนบิ๊กการเมือง ยี่ปั๊วสุดเขี้ยว

ตำแหน่งผู้ว่าการฯ คนที่แล้วสั่นคลอนด้วยประเด็นเปรียบเทียบราคาจัดซื้อคลอรีนระหว่างการประปานครหลวงแพงกว่าการประปาส่วนภูมิภาค

คลอรีนเป็นหนึ่งในต้นทุนหลักๆ ของการผลิตน้ำประปาโดยที่ผ่านมาการประปานครหลวงจัดซื้อคลอรีนผ่านนักการเมืองผู้ยิ่งใหญ่คนหนึ่งมาโดยตลอด

บิ๊กการเมืองผู้นี้ซื้อคลอรีนจากอาซาฮีไทย แล้วมาขายต่อให้การประปาฯ พูดง่ายๆ คือ เป็นยี่ปั๊วคลอรีน รับซื้อมาในราคาตันละ 8,000 บาท แต่ขายต่อในราคา 16,000 บาท ฟันกำไรเท่าตัว

หากตัดค่าใช้จ่ายส่วนนี้ให้เป็นไปอย่างที่ควรจะเป็นได้ จะลดต้นทุนการผลิตน้ำประปาในส่วนของคลอรีนไปครึ่งหนึ่ง ทว่าต้องแลกมาด้วยการประสานงากับพี่บิ๊กคนดังกล่าว

สถานการณ์วัดใจผู้ว่าฯ วัดกันว่า จะเลือกความมั่นคงของเก้าอี้หรือผลประโยชน์ของการประปาฯ

การตัดสินใจของดร.อาทิตย์ นาทีนั้น เลือกดับเครื่องชน เตะตัดขา 'หลงจู๊' ผู้นั้น นับเป็นความบ้าบิ่นที่คนประปาฯ ชูฮกทีเดียว

เมื่อสัญญาจัดซื้อคลอรีนหมดลง เป็นอันได้ทีให้ดร.อาทิตย์เปิดศักราชใหม่ด้วยการรื้อระบบ โดยกำหนดให้การจัดซื้อคลอรีนต้องผ่านการประมูลเท่านั้น เมื่อการณ์เป็นเช่นนั้น ร้อนถึงหลงจู๊ดังกล่าวต้องจัดตั้งบริษัทเพื่อเป็นตัวแทนจำหน่ายคลอรีน ทว่า ในคำว่า 'ตัวแทนจำหน่าย' นั้นก็ยังคงหมายถึง 'ยี่ปั๊ว' อยู่นั่นเอง เพราะก็ยังไปซื้อเอาจากอาซาฮีในราคา 8,000 บาทต่อตัน และมายื่นซองประมูลในราคา 16,000 บาทต่อตัน

แต่คราวนี้ อาซาฮีไทยลงสนามแข่งขันด้วยการเสนอราคาตามจริง คือ 8,000 บาท ผลการประกวดราคานั้น เห็นอยู่โต้งๆ ว่า การประปาฯ ต้องเลือกอาซาฮีไทย

"ผมเลือกของอาซาฮี แล้วขอทำสัญญา 2 ปีเลยด้วย เพราะเลือกแบบนี้ เรารัดเข็มขัดและลดต้นทุนน้ำประปาไปได้มากเลยทีเดียว" [2]

การตัดสินใจครั้งนั้นส่งผลกระทบหน้าที่การงาน เลยเถิดไปถึงเสถียรภาพของเก้าอี้ผู้ว่าฯ ในเวลาถัดมา และหลังจากนั้นยังต้องมาผิดใจกันอีกในคราววิกฤตการเมืองพฤษภาคม พ.ศ.2535 นั่นก็เพราะนักธุรกิจผู้นี้มีบทบาทในพรรคการเมืองกลุ่มที่สนับสนุนการเสนอชื่อ พล.อ.อ.สมบุญ ระหงษ์ เป็นนายกรัฐมนตรี

ประปาเป็นการบ้าน หาใช่การเมือง

เจรจาลดดอกเบี้ย รีไฟแนนซ์ หาแหล่งเงินกู้ ก็แล้ว

ออกพันธบัตร ก็แล้ว

ซ่อมท่อที่ชำรุดเพื่อลดการสูญเสียน้ำ ก็แล้ว

ไม่อนุญาตให้พนักงานทำงานล่วงเวลา ก็แล้ว

ปรับโครงสร้างองค์กร ก็แล้ว
ลดรายจ่ายค่าคลอรีน ก็แล้ว
รัดเข็มขัดแล้วทุกทาง ก็ยังไม่ได้ทำให้การประปาฯ มีกำไรขึ้นมาได้เลย

นั่นก็เพราะต้นทุนการผลิตสูงกว่าราคาขาย เป็นไปตามที่นักเศรษฐศาสตร์วิเคราะห์ไว้ หากยังยืนยันจะขายน้ำในราคาต่ำกว่าต้นทุนเช่นนี้ต่อไป เท่ากับว่ายิ่งขายก็ยิ่งเจ๊งเท่านั้นเอง

เมื่อปี พ.ศ.2525 การประปานครหลวงลงทุนผลิตน้ำด้วยมูลค่า 5.40 บาทต่อลูกบาศก์เมตร ขายน้ำในปริมาณนั้นในราคาเพียง 3.02 บาท และภายใต้ความพยายามลดต้นทุนการผลิตของผู้ว่าการฯ คนที่ 7 ทำให้ในปี พ.ศ.2527 สามารถลดต้นทุนมาอยู่ที่ 4.63 บาทต่อลูกบาศก์เมตร แต่ก็ยังขายในราคาขาดทุนที่ 3.19 บาท

นอกจากนี้ ธนาคารและบริษัทหลักทรัพย์ผู้เป็นเจ้าหนี้ทั้งหลายยังกดดันให้ขึ้นค่าน้ำกันตั้งแต่ยังไม่ปล่อยกู้ด้วยซ้ำ นั่นก็เพราะหากปล่อยให้ลูกหนี้ขายของในราคาขาดทุน เขาก็เป็นห่วงว่าเมื่อไรจะใช้หนี้หมด

ทว่า การขึ้นราคาน้ำเป็นสุดยอดเรื่องดราม่า ที่ผ่านมาทุกคนหลีกเลี่ยงมาโดยตลอด ไม่ว่าจะเป็นผู้ว่าการฯ บอร์ดบริหาร รัฐมนตรี คณะรัฐมนตรี หรือแม้แต่นายกรัฐมนตรีกี่คนต่อกี่คนก็ไม่อยากมีเอี่ยวทั้งนั้น

น้ำประปานับเป็นสาธารณูปโภคขั้นพื้นฐาน และเป็นหนึ่งในค่าครองชีพหลัก เช่นเดียวกับไฟฟ้า แก๊ส และน้ำมันเชื้อเพลิง หากรัฐบาลไหนโพล่งออกมาว่าจะขึ้นราคา แน่นอนว่า ส่งผลต่อเสถียรภาพของรัฐบาลเป็นแน่

ส่วนผู้ว่าการการประปาฯ ก็เช่นกัน หากคนใดเสนอให้ขึ้นราคา ก็จะกลายเป็นการหาเรื่องใส่ตัวเสียเปล่าๆ แถมยังต้องแบกรับถ้อยคำดูแคลนประเภทว่า

'พอบริหารขาดทุนก็มาขูดรีดเอากับประชาชน' หรือ
'ขึ้นค่าน้ำแบบนี้ เด็ก ป.4 ก็ทำได้'

เขาว่ากันถึงขนาดนั้น!
เป็นอย่างนี้ใครจะอยากเจ็บตัว

ขึ้นค่าน้ำ ไม่ถามฝ่ายการเมือง

แม้การขึ้นค่าน้ำถือเป็นเรื่องต้องห้ามทางการเมือง แต่คนที่มีกลยุทธ์การบริหารแบบธุรกิจเอกชนอย่างดร.อาทิตย์ไม่ยอมแน่ เพราะหากยิ่งขายแล้วยิ่งขาดทุน จะขายให้เหนื่อยไปทำไม

"ประปาฯ แบบของผมเป็นการบ้านไม่ใช่การเมือง เรื่องน้ำกินน้ำใช้มันเป็นเรื่องในบ้าน ถามว่าเราขึ้นค่าน้ำเพื่ออะไร ก็เพื่อให้ประปาฯ พ้นภาวะขาดทุน แล้วถ้าประปาฯ มีเงินพอ เราก็สามารถหาช่องทางการเพิ่มคุณภาพหรือกระทั่งการบริการที่ดีแก่ประชาชน เงินที่เขาจะจ่ายเพิ่ม มันจะกลับไปสู่ประโยชน์ของน้ำและบริการเกี่ยวกับน้ำในบ้านของเขา ผมยืนยันว่าประปาฯ ไม่ใช่การเมือง" [3]

เพราะฉะนั้น ไม่ว่าอย่างไรก็ต้องขึ้นราคา แต่ที่น่าสนใจคือ จะขึ้นด้วยวิธีการไหนให้เจ็บตัวน้อยที่สุด

ค่อยๆ ขึ้นไม่ให้รู้ตัวนั่นเอง!

"ผมห่วงประชาชนว่าจะเดือดร้อน ก็เลยขึ้นแบบทีละเล็กทีละน้อย ขึ้นครั้งละ 25 สตางค์ แบบเงียบๆ ไม่ต้องเอาเรื่องเข้าคณะรัฐมนตรี แล้วก็ขึ้นไม่เยอะ ประชาชนไม่รู้สึกแตกต่าง ทำให้ไม่เดือดเนื้อร้อนใจ จนผมขึ้นได้ 1 บาท แล้วก็เห็นว่าในระดับนี้ ประปาฯ อยู่ได้ ก็ขึ้นเท่านี้พอ" [4]

ในครึ่งปีแรก เรื่องนี้ไม่อยู่ในความสนใจของสื่อมวลชน เพราะขณะนั้นมีเรื่องที่ใหญ่กว่าและเป็นที่น่าสนใจกว่า อย่างการเปลี่ยนตัวผู้ว่าการธนาคารแห่งประเทศไทยและการประกาศลดอัตราแลกเปลี่ยนเงินบาท ทำให้การขึ้นค่าน้ำทีละ 25 สตางค์เป็นเรื่องเล็กน้อย

แต่หลังจากข่าวอื่นซาลง หวยกลับมาออกที่การประปาฯ จนได้หนังสือพิมพ์พาดหัวสีสันกันมันหยด ให้ฉายาประเภท 'ประปามหาโหด'

หนังสือพิมพ์ไทยรัฐ ฉบับวันศุกร์ที่ 7 มีนาคม พ.ศ.2529
คอลัมน์ ผู้ใหญ่มากับทุ่งหมาเมิน โดย ชัย ราชวัตร

พาดหัวข่าว 'การประปานครหลวงงุบงิบขึ้นราคา' ตลอดจนบทบรรณาธิการที่ว่าด้วย 'ความไร้จิตสำนึกรับผิดชอบของการประปานครหลวง'

การประโคมข่าวเช่นนี้ ยิ่งทำให้ภาพลักษณ์การประปาฯ และ ดร.อาทิตย์ในฐานะผู้ว่าการฯ แย่ลงไปอีก

แม้จะถูกจิกหัวด่าไม่เว้นแต่ละวัน แต่ดร.อาทิตย์ยังเชื่อว่า ทั้งหมดนั่นเกิดขึ้นเพราะความไม่เข้าใจ และต้องแก้ด้วยการสร้างความเข้าใจเท่านั้น

ความไม่เข้าใจเป็นข้าศึก อาวุธจึงต้องเป็นการสื่อสาร

ในระหว่างการขึ้นค่าน้ำและการถูกจิกหัวด่า สิ่งที่ต้องทำควบคู่ไปด้วยคือ การทำความเข้าใจกับประชาชน

น้ำนั้นเป็นของที่มีอยู่ทั่วไป เป็นทรัพยากรที่ใช้อย่างไรก็ไม่มีวันหมด ตามความเข้าใจของชาวบ้าน น้ำจึงควรเป็นของได้เปล่า ไม่มีราคาค่างวด ประชาชนส่วนมากยังคิดว่า งานของการประปาฯ คือ การสูบน้ำจากแม่น้ำเจ้าพระยาหรือคลองประปา มาแกว่งสารส้มแล้วแจกจ่ายสู่บ้านเรือนตามท่อส่งน้ำ ไม่น่าจะมีต้นทุนอะไรมากมายหนักหนา

ทั้งที่แท้จริงแล้ว การประปาฯ ต้องลงทุนสร้างโรงกรองน้ำราคามหาศาล สร้างถังตกตะกอน ถังกรอง ผ่านคลอรีน ตรวจสอบคุณภาพด้วยกรรมวิธีทางวิทยาศาสตร์ นำน้ำไปสู่ถังเก็บส่งผ่านอุโมงค์ที่มีมูลค่าสูงลิบ ขับเคลื่อนน้ำไปสู่สถานีสูบจ่าย และกระจายไปตามเส้นท่อซึ่งมีความยาวนับพันกิโลเมตร

นี่ยังไม่รวมถึงมูลค่าของบุคลากรที่ต้องอาศัยทั้งวิศวกรที่ปรึกษา วิศวกรระดับปฏิบัติ ช่างเทคนิค ผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้าน ฝ่ายบัญชี พนักงานอ่านมาตร แรงงานขุดซ่อมท่อ ฯลฯ

"กระบวนการเหล่านี้ยังขาดความเข้าใจอย่างเพียงพอ บ้านเมืองเรานั้นน้ำเป็นของหาง่าย ดังนั้น ทัศนคติที่มีต่อน้ำประปาจึงเป็นเรื่องง่ายๆ ไปด้วย ซึ่งแตกต่างจากประปาประเทศเพื่อนบ้านไกลลิบ ในญี่ปุ่น สิงคโปร์ มาเลเซีย ไต้หวัน ฯลฯ ประชาชนของเขาให้ความสำคัญกับคุณค่าของน้ำค่อนข้างมาก และถือว่ามันเป็นเรื่องใหญ่เรื่องหนึ่ง" [5]

ดร.อาทิตย์เคยพูดไว้บนเวทีในงานวันประปาเพื่อประชาชนว่า หากพนักงานคนใดมีข้อคิดเห็นที่เป็นประโยชน์จะเสนอ หรือต้องการเรียกร้องความเป็นธรรม ให้ต่อสายตรงมาที่ห้องทำงานผู้ว่าการฯ ได้เลย ไม่ต้องอ้อมค้อม ไม่ต้องทำจดหมายเวียนหรือบัตรสนเท่ห์ ไม่ต้องโปรยใบปลิวให้วุ่น

การณ์นี้ ทำให้หลายครั้งเขาได้แลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับพนักงานผู้ปฏิบัติงานจริง พบเจอปัญหาจริง พนักงานอ่านมาตรและเก็บเงินเคยบอกกับผู้ว่าการฯ ว่า ความไม่เข้าใจเป็นปัญหาใหญ่ต่อการกำหนดราคา ประชาชนเคยถามว่า ค่าน้ำที่มาเก็บเป็นคิวคืออะไร น้ำ 1 คิว มันมากแค่ไหน

จากคำถามนั้น จึงนำมาสู่การคิดคำนวนกันอย่างจริงจัง และในที่สุดก็สามารถทำให้ประชาชนเห็นภาพน้ำ 1 ลูกบาศก์เมตรว่า เท่ากับ 50 ปี๊บ

"น้ำ 1 คิว หรือน้ำ 1 ลูกบาศก์เมตร มีจำนวนเท่ากับน้ำ 50 ปี๊บ

หนังสือพิมพ์ไทยรัฐ ฉบับวันอาทิตย์ที่ 28 เมษายน พ.ศ.2528

ซึ่งเป็นภาพที่เห็นได้ชัดสำหรับชาวบ้านทั่วไป ลองคิดต่อไปอีกสิว่า น้ำจำนวน 50 ปีบนี้ เราคิดค่าบริหารเพียง 3.04 บาท...

ทำไมเราไม่นำเอาสิ่งเหล่านี้ออกไปโฆษณา ไปสร้างความเข้าใจกับประชาชน ไปลบภาพพจน์ที่เสียๆ หายๆ อันเป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาองค์กรของเรา" [6]

ในที่สุด โฆษณาของการประปานครหลวงก็ออกอากาศทางโทรทัศน์สู่สายตาประชาชน เนื้อหาว่าด้วยกระบวนการผลิตน้ำประปาแต่ละขั้นตอนเพื่อให้ชาวบ้านมั่นใจว่า น้ำนั้นสะอาดบริสุทธิ์และมีต้นทุนที่ต้องจ่าย พร้อมๆ กันนั้นก็มีการจัดนิทรรศการและจัดให้นักเรียนเข้ามาทัศนศึกษาดูโรงกรองน้ำด้วย

จากหนี้สินล้นพ้นตัว สู่กำไร แจกโบนัสพนักงาน

การประปานครหลวงหลังปี พ.ศ.2527 ผลิตน้ำมากขึ้นกว่า 100 ล้านลูกบาศก์เมตร เพิ่มลูกค้าได้เกือบ 2 แสนราย

ปาฐกถาตั้งแต่รับตำแหน่งใหม่ๆ ที่เป็นเหมือนสัญญาใจในวันประปาเพื่อประชาชนนั้น ไม่ใช่ขายฝัน

เรื่องเหลือเชื่อได้เกิดขึ้นกับองค์กรรัฐวิสาหกิจยอดแย่แล้ว เมื่อสำนักงานตรวจเงินแผ่นดินรับรองบัญชีเป็นการยืนยันว่า สิ้นปีงบประมาณ พ.ศ.2528 การประปานครหลวงทำกำไร 364.21 ล้านบาท และสิ้นปีงบประมาณ พ.ศ.2529 ทำกำไรอีก 637.52 ล้านบาท

เหมือนฝันที่เป็นจริง เมื่อองค์กรสามารถอยู่ได้ด้วยตัวเอง แถมยังสามารถเป็นหนึ่งในแหล่งรายได้ของรัฐด้วย หลังจากคืนกำไรให้ประชาชนผ่านการลดค่าน้ำลง 5 สตางค์ต่อลูกบาศก์เมตรแล้ว สิ่งเหลือเชื่อก็ได้เกิดขึ้นแก่พนักงานการประปาฯ

โบนัสครั้งแรกในชีวิตมอบแก่พนักงานทุกคนจำนวน 1 เดือน

ความปลาบปลื้มดีใจเกิดแก่พนักงานทุกระดับ ศักดิ์ศรีในหน้าที่การงานและองค์กรถูกกู้คืนสู่ใจของพวกเขาอย่างเป็นรูปธรรม อย่างจับต้องและคิดคำนวนได้

"เราไม่ได้มองโบนัสในรูปของตัวเงิน ไม่ได้มองด้วยหัวใจละโมบที่เห็นแก่เล็กแก่น้อย แต่เรามองในแง่ของเกียรติประวัติในการทำงานคือความเฉียบขาดสุดยอดที่พิสูจน์ให้เห็นผลของการทำงานหนักว่า เราถึงชัยชนะ" [7]

เมื่อคราวรับตำแหน่งผู้ว่าการฯ ใหม่ๆ เขาตัดโอที บอกพนักงานว่าอย่าทำตัวเป็นหมาแทะเศษเนื้อ อย่ามาเอาเล็กเอาน้อย หาเศษหาเลยกับเงิน 5 บาท 10 บาท แต่ให้ร่วมมือร่วมใจพัฒนาองค์กรเพื่อกินเนื้อชิ้นโตร่วมกัน

ในที่สุด พนักงานได้กินเนื้อชิ้นโตอย่างเสือ ไม่ต้องแทะเศษเนื้อเหลือๆ อย่างหมา

ฉากสุดท้ายจบลงตรงที่พนักงานระดับล่างจำนวนมากรับซองโบนัสแล้วน้ำตาไหล บางคนอยู่กับประปามาทั้งชีวิต รู้จักแต่ขาดทุน ไม่เคยคิดว่าจะมีวันนี้ วันที่องค์กรมีกำไร แล้วแจกโบนัสพนักงาน

ทว่า 'ชัยชนะ' ครั้งยิ่งใหญ่นี้ เข้าทำนอง 'ทำดีแต่อย่าเด่นจะเป็นภัย'

ฝูงเปรตทางการเมือง

ตุลาคม พ.ศ.2529 ดร.อาทิตย์ อุไรรัตน์ ผู้ว่าการการประปานครหลวง ร่วมกับนายโชดก วีรธรรม พูลสวัสดิ์ ประธานบอร์ดการประปาฯ ร่วมกันแถลงผลการดำเนินงานประจำปีตามประเพณีแก่สื่อมวลชน หลังจากนั้น คณะกรรมการอนุมัติให้ลดค่าน้ำลงลูกบาศก์เมตรละ 5 สตางค์ ตามข้อเสนอของดร.อาทิตย์ เพื่อเป็นการคืนกำไรให้ประชาชน

ทว่า ฝ่ายการเมืองออกมาให้ข่าวแสดงท่าทีไม่เห็นด้วยกับการดำเนินงานของการประปานครหลวงหลายประการ เช่น ประเด็นที่ดร.อาทิตย์ประกาศลดค่าน้ำ ฝ่ายการเมืองแย้งว่า การประปาฯ ยังมีหนี้สินท่วมหัว

ท่วมหู หากลดราคาค่าน้ำในวันนี้ อาจมีเหตุให้ขอขึ้นราคาในอนาคต

รวมถึงโครงการลงทุนต่างๆ ที่การประปาฯ ตัดสินใจจะลงทุนเพื่อเพิ่มอัตราการผลิตน้ำก็ถูกเบรก ในทำนองว่า เป็นการกระทำและการลงทุนที่เกินตัว

"คำถามหนึ่งที่ผมจะต้องตอบเป็นประจำสำหรับผู้ที่รักใคร่ห่วงใยก็คือ ทำไมต้องลาออก ถ้าจะอยู่ก็อยู่ได้ แต่ทำไมไม่อยู่ ข้าราชการส่วนมากก็รู้อยู่เต็มอกว่า เรื่องเช่นนี้หากรู้จักยอมหรือลู่ตามลม และลดความเป็นตัวของตัวเองมันก็อยู่ได้ แต่ถ้าเรายอมเพื่อรักษาเก้าอี้เอาไว้แล้ว เราก็ไม่สามารถจะทำอะไรได้หลายๆ อย่าง" [8]

ในที่สุด 26 มกราคม พ.ศ.2530 ผู้ว่าการการประปานครหลวงเรียกประชุมพนักงานทั้งหมดเพื่อประกาศลาออก

สถานการณ์ในการประปาฯ ที่ถูกการเมืองรุมเร้าอย่างหนัก ทำให้องค์กรเกิดความระส่ำระสายอีกครั้ง สหภาพฯ ชุมนุมแสดงความไม่เห็นด้วยกับการตัดสินใจลาออกของผู้ว่าการฯ

นำไปสู่ข่าวลือว่า ดร.อาทิตย์ใช้สหภาพเป็นเครื่องมือล้มล้างรัฐบาล

เพื่อแสดงความบริสุทธิ์ใจและกอบกู้ศักดิ์ศรีทั้งขององค์กร สหภาพแรงงานและตัวเขาเอง ดร.อาทิตย์จึงยื่นหนังสือต่อกระทรวงมหาดไทยและคณะรัฐมนตรีอีกครั้ง เพื่อยืนยันความต้องการลาออกโดยไม่มีข้อแม้หรือข้อต่อรองใดๆ ทั้งสิ้น

ทว่า เป็นเรื่องช่วยไม่ได้ที่สหภาพฯ รู้สึกว่าองค์กรถูกการเมืองรังแก การชุมนุมจึงยังดำเนินต่อไปและดูจะเข้มข้นขึ้นกว่าเดิม

ในที่สุดวันที่ 30 มกราคม พ.ศ.2530 ดร.อาทิตย์เปลือยใจแก่สื่อมวลชนและพนักงานทั้งหมดอีกครั้งผ่านปัจฉิมกถา อธิบายสถานการณ์และเหตุผลของการลาออก โดยไม่ลืมร้องขอให้พนักงานเหล่านั้นยุติการชุมนุม และเปิดใจร่วมงานกับผู้ว่าการฯ คนใหม่ที่จะมารับตำแหน่งด้วย

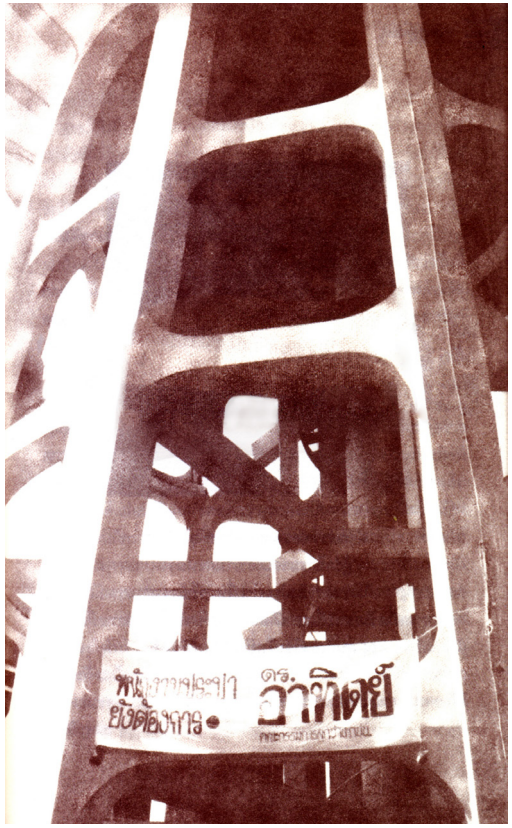

สหภาพแรงงาน กปน. แขวนป้ายผ้าเสาถังสูง
"พนักงานประปาฯ ยังต้องการ ดร.อาทิตย์"

"ผมมีความจำเป็นที่ต้องลาออกจากตำแหน่งผู้ว่าการฯ ซึ่งไม่ได้มีเจตนาแอบแฝงใดๆ ที่จะเรียกร้องหรือต้องการต่อรองเอาอะไรเป็นเครื่องตอบแทนทั้งสิ้น ผมขอลาออกเพราะต้องการลาออก เพื่อต้องการที่จะปกป้องเกียรติภูมิ ศักดิ์ศรีขององค์กร กปน. ของเรา...

ผมเข้าใจในเจตนาดีของรัฐบาล และในส่วนลึกผมอยากจะสนองนโยบายทั้ง ฯพณฯ นายกฯ และ รมว.มหาดไทย ด้วยความตื้นตันที่ผู้ใหญ่ได้เอื้ออำนวยผู้น้อยอย่างผม ทั้งๆ ที่ได้กราบเรียนว่า ที่ลาออกนี้ไม่ได้เป็นการต่อรองเรียกร้อง แต่อยากให้เป็นอุทาหรณ์ต่อส่วนรวมประเทศชาติ ให้มาดูแลเอาใจใส่รัฐวิสาหกิจเหล่านี้ด้วยความจริงจัง..." [9]

"ขอให้เราได้ยุติการชุมนุมเรียกร้องกัน อย่างน้อยที่สุด ช่วยทำให้ชื่อเสียงของผมหลุดพ้นจากความเสียหายที่ประชาชนกำลังมองว่านายอาทิตย์ อุไรรัตน์ คนนี้ มันเก่งกล้าขนาดไหนที่จะมาชุมนุมเพื่อจะล้มล้างรัฐบาล อันนี้ไม่ใช่ผม พ่อแม่ผมรู้ดี เพื่อนฝูง ครูบาอาจารย์ผมรู้ดีว่าผมไม่มีสันดานเป็นอย่างนั้น" [10]

คำขอร้องสุดท้ายในวันทำงานวันสุดท้ายจากใจผู้ว่าการคนที่ 7

เกือบ 30 ปีให้หลัง นับแต่วันประกาศลาออกจากตำแหน่งผู้ว่าการการประปานครหลวง เราสัมภาษณ์ดร.อาทิตย์ ถึงตำแหน่งหน้าที่ที่ประทับใจที่สุดในชีวิตการทำงานของเขาคือ ที่ใด

ดร.อาทิตย์ยิ้มมุมปาก พร้อมคำตอบสั้นๆ ว่า "ประปาฯ"

18
วิทยาลัยปิ่นเกล้า
วิทยาลัยรังสิต

ตื่นเช้าขึ้นมาก่อนออกไปทำงาน บนโต๊ะอาหารพ่อลูกคู่อื่นๆ เขาคุยอะไรกัน

เช่นเดียวกับพ่อประสิทธิ์ลูกอาทิตย์ พ่อลูกคู่นี้เขาคุยอะไรกัน สุดวิสัยจะทราบได้

ทว่า จดหมายที่เขียนโต้ตอบกันระหว่างพ่อลูกสมัยที่ ดร.อาทิตย์ระหกระเหินไปเรียนปริญญาโทและเอก ณ ดินแดนแห่งเสรีภาพ ตลอด 7 ปีกว่าครึ่งของข้อความทั้งหมด เป็นเรื่องบ้านเมืองและการเมือง ทั้งไทยและเทศ

พื้นที่จำกัดจำเขี่ยบนหน้ากระดาษ พ่อลูกคู่นี้เลือกสนทนากันแต่ปัญหาบ้านเมือง

เท่านี้ก็พิสูจน์ชัด

เมื่อแม่น้ำสองสายไหลมารวมกัน

คุณพ่อประสิทธิ์ซึ่งตลอดชีวิตเป็นข้าราชการ เพิ่งหันมาจับงานด้านบริหารธุรกิจหลังวัยเกษียณ ขณะนั้น โรงพยาบาลพญาไทเปิดให้บริการมาจวนจะ 10 ปี กำลังอยู่ในช่วงขาขึ้น

'เราบริการท่านดุจญาติสนิท' เป็นกลยุทธ์ที่ไม่ใช่กลยุทธ์ แต่เป็นการค้าและบริการแบบใจแลกใจ

ถามดร.อาทิตย์กี่ครั้ง เขายืนยันว่าความสำเร็จของโรงพยาบาลเป็นเพราะหลักคิดนี้

คิดถึงชีวิต ก่อนคิดถึงเงิน

สำหรับดร.อาทิตย์ เมื่อเรียนจบปริญญาเอกกลับมารับราชการใช้ทุนที่สำนักงาน ก.พ. ทำหน้าที่ดูแลการจัดวางกำลังพลข้าราชการสายงานต่างๆ ที่จำเป็นต่อการพัฒนาประเทศทั้งในระยะสั้นและระยะยาว เขาจึงได้เห็นว่าสัดส่วนแพทย์และบุคลากรด้านสาธารณสุขต่อจำนวนประชากร และอีกหลายวิชาชีพกำลังขาดแคลนอยู่ในขั้นภาวะวิกฤต

ก่อนหน้านี้ แม่น้ำสองสายเคยบรรจบกันที่โรงพยาบาลพญาไท

คุณสุเชาว์ ณ สงขลา อดีตผู้อำนวยการโรงพยาบาลพญาไท ฉายภาพการทำงานและความสัมพันธ์ระหว่างพ่อลูกคู่นี้ว่า

"เป็นที่รู้กันว่าพ่อลูกเก่งทั้งคู่ สไตล์อาจต่างกัน แต่เมื่อได้ทำงานด้วยกันงานจะลงตัวสมบูรณ์ที่สุด แต่น่าเสียดายภาพนี้เกิดขึ้นยากมาก เพราะเวลาทำงานไม่ค่อยตรงกัน

ลูกชายทำงานให้เวลาแก่สังคมและการเมืองมากหน่อย เป็นคนของประชาชน รับตำแหน่งรัฐมนตรีบ้าง ประชุมภายนอกบ้าง จะเข้ามาที่ทำงานก็มักเป็นเวลาที่คุณพ่อประสิทธิ์กลับไปแล้ว เหมือนดวงอาทิตย์กับดวงจันทร์ ขึ้นกันคนละเวลา..." [1]

วิทยาลัยปิ่นเกล้า

แม่น้ำสองสายไหลมารวมกันอีกครั้งในโครงการก่อตั้งสถาบันการศึกษาที่ชื่อ 'วิทยาลัยปิ่นเกล้า'

จุดร่วมของทั้งคู่คือ การคลุกคลีกับปัญหาความขาดแคลนของชาติ

อีกจุดร่วมของทั้งคู่คือ ความกล้าบ้าบิ่น

ประเทศชาติขาดบุคลากรด้านสาธารณสุข และอีกหลายสาขาวิชาชีพ ภาครัฐผลิตไม่พอก็ขาดแคลนอยู่อย่างนั้น

จุดร่วมสุดท้ายของทั้งคู่จึงเป็น 'ในเมื่อรัฐผลิตไม่พอ เอกชนก็ขอช่วยผลิต'

"เรื่องโรงพยาบาลพญาไท เป็นไอเดียของคุณพ่อ ส่วนรังสิตผมเป็นคนเริ่มเอง เพราะงาน ก.พ. รับผิดชอบครอบจักรวาล กองนิดเดียวแท้ๆ แต่ดูแลเรื่องอัตรากำลัง เรื่องพัฒนาข้าราชการ การจัดหน่วยงานบริหารประเทศ เรื่องตีราคาเงินเดือน ฝึกอบรม

พูดๆ ไป มันก็ได้แต่พูด เรื่องการศึกษา พัฒนาคน มันไม่มีคนทำ เราก็ต้องทำ การศึกษามันมีประโยชน์ ต้องทำให้ดีไม่ใช่ทำเป็นโก้ เราไปเริ่มต้นจากปิ่นเกล้า ออกแบบโลโก้ไว้เสร็จสรรพ แต่เรื่องที่ดินมันไม่ลงตัว

ตราของรังสิตถึงได้มีปิ่นมีแสงลงมา แนวคิดคือ คนหลายอาชีพ เทคโนโลยี วิชาการ มาสร้างเมืองโดยมีเป้าหมายสูงสุดเป็นปิ่น แล้วก็ย้ายไปวัชรพล จนสุดท้ายย้ายมารังสิต ก็เอ้า! ก็ใช้โลโก้ที่มีปิ่นอย่างนี้ไปก่อน

มีคนมาถามว่า ทำไมต้องคณะพยาบาล ไม่กลัวว่าจะไม่มีคนมาเรียนหรือ เพราะเราใหม่

ตอนนั้นมันบ้าบิ่น... ก็รู้สึกว่า มันก็ไม่เห็นน่าจะมีปัญหาอะไร มีอะไรก็ช่วยๆ กันไป เริ่มจากพยาบาลเพราะตอนนั้นต้องการบุกเรื่องการแพทย์

สร้างมหาวิทยาลัยไม่ใช่เรื่องเล็ก นอกจากตัวเซ็ทอัพแล้ว ยังต้องหาเงิน ร่างหลักสูตร ทีมรันงาน ฯลฯ คนกลุ่มแรกๆ ที่มาช่วยกันบุกเบิกก็เช่น สืบแสง พรหมบุญ กับพรชัย มาตังคสมบัติ" [2]

รศ.ละออ หุตางกูร พยาบาลศาสตร์

การขออนุมัติดำเนินการการเรียนการสอนในระดับวิชาชีพไม่ใช่เรื่องง่าย โดยเฉพาะเมื่อเอกชนเป็นผู้ขอ และโดยเฉพาะอย่างยิ่ง วิชาชีพด้านสาธารณสุข

ว่ากันตามตรง งานสาธารณสุขเกี่ยวข้องโดยตรงกับการวางรากฐานด้านคุณภาพชีวิตของประชาชน และในเมื่อเกี่ยวกับชีวิตและมนุษยธรรม จึงถูกผลักไปให้อยู่เป็นขั้วตรงข้ามกับเงินและทุน

เอกชนที่คิดจะทำธุรกิจด้านนี้ ต้องเจอข้อกังขาแน่นอนว่า จะเข้ามาหากินกับชีวิต

ข้อครหานี้ ยิ่งหนักหน่วงยิ่งขึ้น เมื่อธุรกิจของตระกูลอุไรรัตน์คือโรงพยาบาลพญาไท

แต่ชีวิตก็ทดสอบและพิสูจน์คนเราอยู่ตลอดเวลานั่นแหละ

ยิ่งสำหรับพ่อลูกคู่นี้ การถูกกังขา ยิ่งเป็นแรงฮึดเสียด้วยซ้ำ

เพื่อเป็นหลักประกันให้สภาวิชาชีพเชื่อมั่น วิธีการที่ง่ายและรวดเร็วที่สุด ย่อมเป็นการอาศัยบารมีและชื่อเสียงบุคคลระดับเอกอุในวิชาชีพนั้นๆ จึงส่งเทียบเชิญ รศ.ละออ หุตางกูร อดีตคณบดีคณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล มานั่งเป็นคณบดีคณะพยาบาลศาสตร์

วิธีการที่ง่ายและรวดเร็วที่สุด

ทว่า ยากที่สุด

แม้ รศ.ละออจะเห็นดีเห็นงามด้วย แต่ก็ปฏิเสธในตอนแรก อ้างว่าเกษียณแล้ว แก่แล้วอยากจะพัก

คนระดับครูของครู ผู้อุทิศตนบ่มสร้างเมล็ดพันธุ์พยาบาลให้แก่ประเทศด้วยเห็นแก่สาธารณประโยชน์

คนระดับนี้ มีทางเดียวต้องถอดหัวใจมาแลกกัน

"อาจารย์ยังมีอะไรในใจที่คิดอยากจะทำ แล้วยังไม่ได้ทำอีกไหม...

ถ้ามี ผมอยากให้มาร่วมทำสิ่งที่จะเป็นความภูมิใจครั้งสุดท้ายด้วยกัน" ดร.อาทิตย์ยิงคำถามแทงใจดำ

ว่ากันว่า ถ้าให้ดร.อาทิตย์ไปเกลี้ยกล่อมใคร รับรองใจอ่อน ใครคิดจะวางมือ ไม่รอดสักราย กรณีนี้ดร.อาทิตย์ชี้ให้ รศ.ละออเห็นว่าประเทศเรายังขาดแคลนพยาบาลอีกมาก และนี่จะเป็นก้าวสำคัญทางประวัติศาสตร์ที่เอกชนช่วยผลิตบุคลากรด้านการแพทย์และสาธารณสุขให้ประเทศ และวิทยาลัยรังสิตตั้งใจจริงที่จะช่วยผลิตทรัพยากรบุคคลที่มีคุณภาพ

คนฟังเขาฟังออกว่า พูดด้วยใจและความมุ่งมั่น หรือแค่ขายฝันเพียงเพื่อจะหาประโยชน์

เรียบร้อยโรงเรียนดร.อาทิตย์ รศ.ละออตกปากรับคำ

ร่วมกันบุกเบิกสร้างคณะพยาบาลให้อีกหลายปี จนหลักสูตรผ่านการรับรองจากสภาการพยาบาล

พาเล่าปี่ไปหาขงเบ้ง ศ.นพ.ประสงค์ ตู้จินดา แพทยศาสตร์

รัฐไม่มีศักยภาพในการผลิตแพทย์ให้เพียงพอต่อความต้องการของประชาชน

แถมยังไม่อนุญาตให้เอกชนผลิตแพทย์เองได้

การเรียนการสอนและกระบวนการผลิตแพทย์คนหนึ่งๆ มีต้นทุนสูงมาก ในเมื่อมหาวิทยาลัยเอกชนเปิดสอนก็ต้องเก็บค่าเทอมแพง และเมื่อนักเรียนต้องลงทุนจ่ายแพง แพทย์ที่จบจากสถาบันเอกชนย่อมต้องถอนทุนคืน แทนที่จะเสนอตัวออกต่างจังหวัดไปรับใช้ประชาชนในพื้นที่ทุรกันดาร พวกเขาต้องมุ่งมั่นเดินหน้าเข้าสู่โรงพยาบาลเอกชนเป็นแน่

เรามีมายาคติกันแบบนั้น

อีกประเด็นคือ การควบคุมคุณภาพ ด้วยว่าเป็นอาชีพที่ขึ้นอยู่กับชีวิต ขึ้นอยู่กับความเป็นความตาย รัฐจะควบคุมคุณภาพ 'หมอ' ที่จบจากมหาวิทยาลัยเอกชนได้อย่างไร

เอกชนมีเงินแต่ไม่มีใบรับรอง ในขณะที่รัฐมีพันธกิจในการผลิตแต่ไม่มีกำลัง

ความกระอักกระอ่วนนี้ ทำให้เกิดภาวะยักแย่ยักยันอยู่นาน

อีกครั้งที่ต้องส่งเทียบเชิญศาสตราจารย์ มาช่วยกันก่อร่างสร้างอนาคตแพทย์

คราวนี้เป็น ศ.นพ.ประสงค์ ตู้จินดา อดีตคณบดีแพทยศาสตร์ ศิริราช

'เหมือนพาเล่าปี่ไปหาขงเบ้ง...' ศ.ดร.พรชัย มาตังคสมบัติ พ่อสื่อที่พาดร.อาทิตย์ไปหาคุณหมอประสงค์ ย้อนความให้ฟัง

"เพราะเรื่อง ม.รังสิต ขอเปิดคณะแพทย์เป็นข่าวใหญ่ในเวลานั้น กรรมการแพทยสภา 2 คน ลาออกประท้วง ไม่เห็นด้วยที่จะให้เอกชนผลิตแพทย์ ทีนี้เมื่อหมอประสงค์มา ชื่อเสียงเกียรติคุณของท่านที่มีต่อวงการแพทย์ ทุกคนก็เบาใจได้ เพราะรู้ว่าท่านไม่ทำเล่นๆ" [3]

เคมีตรงกัน คุณหมอประสงค์จึงตกปากรับคำเป็นคณบดีคณะแพทยศาสตร์

ในที่สุดจึงได้เปิดสอนคณะแพทย์ได้ในปี พ.ศ.2532

บัดใจเจ้าหนี้ ดีเอ็นเอแบบรังสิต

ไม่มีมหาวิทยาลัยเอกชนที่ไหนกล้าลงทุนสร้างห้องสมุดที่เป็นตึกเอกเทศ

เหตุที่เป็นเช่นนั้น เป็นที่รู้กันว่า ห้องสมุดมีแต่รายจ่าย ไม่มีรายรับ

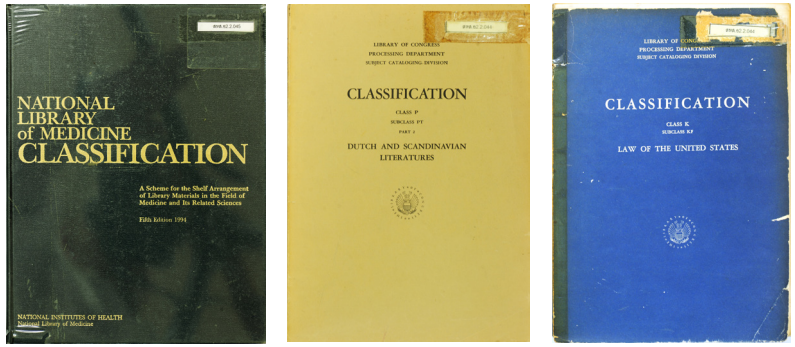

บางส่วนของหนังสือคู่มือจัดห้องสมุดที่ซื้อตอนไปสหรัฐอเมริกา

หากลงทุนเกินตัวจะเป็นภาระด้านงบประมาณ เจ้าหนี้หรือธนาคารที่ปล่อยกู้ก็ดูสนับสนุนให้สร้างอาคารเรียนหรือหอพักมากกว่า เพราะก่อให้เกิดรายได้ตามมา

แต่ดีเอ็นเอแบบรังสิต เหมือนชะตาฟ้าลิขิตมาให้ขัดใจเจ้าหนี้

อาคารสำนักหอสมุดถูกออกแบบให้อยู่ในมาสเตอร์แปลนตั้งแต่ต้น วางไว้ใกล้อาคารหอพัก นักศึกษาลงมาจากหอพัก ก็เข้าหอสมุดได้เลย

ดร.มลิวัลย์ ประดิษฐธีระ ผู้อำนวยการสำนักหอสมุด บุคลากรที่ร่วมบุกเบิกมาตั้งแต่ยุคก่อตั้ง และเป็นผู้มีรหัสบุคลากรเก่าแก่ที่สุดของมหาวิทยาลัยรังสิต เล่าด้วยความภูมิใจว่า ข่าว ม.รังสิต จะเปิดอาคารหอสมุดเป็นที่ตื่นเต้นฮือฮากันมากในหมู่แวดวงวิชาชีพบรรณารักษ์

"คุณพ่อประสิทธิ์ และดร.อาทิตย์ ทั้งสองท่านเข้าใจมาก ในการสร้างมหาวิทยาลัยเพื่อเป็นองค์ความรู้ ไม่ใช่สร้างมหาวิทยาลัยแบบ Business model

คุณพ่อประสิทธิ์ บริหารแบบคุ้มค่า

ส่วนดร.อาทิตย์ เน้นการเพิ่มคุณค่า

คุณพ่อประสิทธิ์ ท่านเป็นคนละเอียดและไม่ไว้วางใจอะไรง่ายๆ แต่กับห้องสมุด กลับเข้าใจว่า การจัดซื้อจัดจ้างหนังสือจะมาทำแบบประกวดราคาไม่ได้ ท่านอนุญาตให้เรามีวิธีการซื้อด้วยวิธีพิเศษ อาจารย์ไปไหนมาเจอหนังสือก็ซื้อมาเลยแล้วค่อยมาเบิก การประกวดราคาใช้ไม่ได้กับการซื้อความรู้ มันไม่ทันใจ

ส่วนดร.อาทิตย์ ขนาดว่าท่านจะเดินทางไปอเมริกา เราฝากท่านซื้อคู่มือการจัดหมวดหมู่หนังสือ ซึ่งมีอยู่ 2 ระบบคือ แบบรัฐสภาอเมริกันและแพทย์อเมริกัน ถ้าสั่งเองต้องส่งมาทางเรือใช้เวลา 3-4 เดือน ท่านบอกจดชื่อมาสิ แล้วท่านก็ไปหามาให้ คู่มือนี่มีหมวด A-Z ทั้งหมด ประมาณ 30 เล่ม เล่มละหลายร้อยหน้า" [4]

ดร.อาทิตย์ในฐานะอธิการบดีผู้ก่อตั้ง กำลังจดจ่ออยู่กับเรื่องการศึกษาแท้ๆ แต่ทว่า เมื่อปี่กลองการเมืองดังขึ้น ทั้งเย้ายวน ทั้งท้าทาย

ในที่สุด ตัดสินใจกลับสู่สนามเลือกตั้งอีกคำรบ

19
ผู้แทนแปดริ้ว

กิจประชาคม เอกภาพ

'ไม่เข็ด' เป็นคำสรุปง่ายๆ

พ.ศ.2518 เลือกตั้งผู้ว่าฯ กรุงเทพฯ ในนามพรรคพลังใหม่ แพ้นายธรรมนูญ เทียนเงิน จากประชาธิปัตย์

พ.ศ.2519 เลือกลงแข่งในเขต 1 ป้อมปราบฯ สัมพันธวงศ์ ปทุมวัน พ่ายแพ้ให้แก่ ม.ร.ว.เสนีย์ ปราโมช หัวหน้าพรรคประชาธิปัตย์

พ.ศ.2526 เป็นเลขาธิการพรรคชาติประชาธิปไตย ลงแข่งที่แปดริ้ว พ่ายแพ้คู่แข่งคือ ตระกูลฉายแสง

สอบตก ผู้ว่าฯ กรุงเทพฯ

สอบตก ส.ส.กรุงเทพฯ

สอบตก ส.ส.ฉะเชิงเทรา

สอบตกทั้ง 3 ครั้ง แต่ยังกลับมาสู้ต่อ

ถ้าไม่นับว่าความปราชัยทั้ง 3 ครั้ง เป็นปมคาใจให้ต้องสะสาง ก็อาจเรียกว่าเสพติดชีวิตนักการเมืองเข้าให้แล้ว

หลังการประกาศพระราชกฤษฎีกายุบสภาของนายกรัฐมนตรี พล.อ.เปรม ติณสูลานนท์ ได้จัดให้มีการเลือกตั้งเป็นการทั่วไปเมื่อปี พ.ศ.2529

ในการเลือกตั้งครั้งนี้ ดร.อาทิตย์พกชื่อเสียงในฐานะนักบริหารที่ประสบความสำเร็จจากการพลิกวิกฤตองค์กรอย่างการประปานครหลวงมาด้วย

การเลือกตั้งถูกออกแบบใหม่จากเหมายกจังหวัดไปเป็นแบบแบ่งเขต โดยจังหวัดฉะเชิงเทรานั้นแบ่งเป็น 2 เขต ต้องการผู้แทนฯ เขตละ 2 คน

สมัครเป็นผู้แทนครั้งที่ 4 นี้ เขากลับมาใหม่ในนามพรรคกิจประชาคม

น่าสนใจว่า เหตุผลอะไรที่ทำให้นักบริหารที่ประสบความสำเร็จขนาดติดลมบนทั้งด้านรัฐกิจและธุรกิจอย่างดร.อาทิตย์หวนกลับมาสู่จักรวาลการเมือง ต้องเดินไหว้ชาวบ้าน วิ่งรอกออกงานเพื่อขอคะแนนเสียง

พรรคกิจประชาคม

นายบุญชู โรจนเสถียร ที่เคยร่วมก่อตั้งพรรคกิจสังคม ออกมาปลุกปั้นพรรคของตนเองร่วมกับดร.อาทิตย์ ในชื่อ 'พรรคกิจประชาคม' โดยนายบุญชูเป็นหัวหน้าพรรค และมีดร.อาทิตย์เป็นเลขาธิการพรรค

นายอนันต์ ฉายแสง ให้ลูกชายหัวแก้วหัวแหวนอย่างนายจาตุรนต์ ฉายแสง เลิกเรียนปริญญาเอกกลางคันเพื่อกลับมาลงสมัคร ส.ส.แทน

หาเสียงคราวนี้ ดูเหมือนจะดุเด็ดเผ็ดมันอย่างที่ไม่เคยปรากฏในชีวิตการเมืองของดร.อาทิตย์

หมัดเด็ดที่คู่แข่งใช้โจมตีกะให้น็อคคาที่คือประโยคที่ว่า **'มันไม่ใช่คนบ้านเรา'**

ในการปราศรัยตามสไตล์พระเอกนั้น เป็นหน้าที่ดร.อาทิตย์ ส่วนความดุเด็ดเผ็ดมันนั้น มีผู้หวังดีช่วยโหมกระพืออุณหภูมิให้ร้อนแรงยิ่งขึ้นไป ท่ามกลางการแข่งขันอย่างดุเดือดนั้น มีกระสุนจากบุคคลไม่ทราบฝ่ายยิงเข้าใส่หัวคะแนนของพรรคกิจประชาคมหลายหน จนมีนักกิจกรรมจากมหาวิทยาลัยรามคำแหงที่สนับสนุนดร.อาทิตย์ เขียนคำขวัญขึ้นป้ายล้อการเมือง

'รักแปดริ้วเลือกอาทิตย์ รักชีวิตเลือกอนันต์'

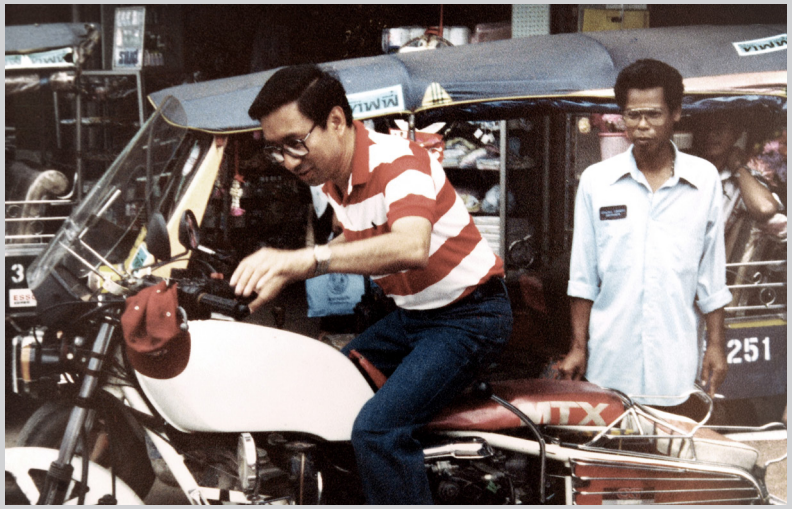

ลงพื้นที่และปราศรัยหาเสียงที่จังหวัดฉะเชิงเทราในนามพรรคกิจประชาคม

แสบ!!

แม้มองในแง่ร้ายจะเป็นวิชามาร หรือมองในแง่ดีก็เป็นกลเม็ดหาเสียงทั่วไป แต่เห็นดังนั้น คู่กรณีต้องแสบๆ คันๆ เข้าบ้างล่ะ

"เฮ้ย มึงไปเขียนอย่างนั้นหมายความว่าอะไรวะ เริ่มรุนแรงแล้ว ก็ยิงกันแหลกเลย" ดร.อาทิตย์ยังจำเหตุการณ์นี้ได้ [1]

แสบกว่านั้น!! เมื่อมีแนวร่วมรับลูกช่วยกันดัดแปลงคำขวัญ

'รักแปดริ้วและชีวิต เลือกอาทิตย์ทิ้งอนันต์'

ผลการเลือกตั้งแปดริ้ว ได้ผู้แทน 4 คน จาก 4 พรรค ได้แก่ ดร.อาทิตย์ อุไรรัตน์ จากพรรคกิจประชาคม นายจาตุรนต์ ฉายแสง จากพรรคประชาชน นายสุชาติ ตันเจริญ จากพรรคชาติไทย และนายทิวา พูลสมบัติ จากพรรคมวลชน

ผลการเลือกตั้งทั่วไป ประชาธิปัตย์ ชาติไทย กิจสังคม สหประชาธิปไตย ราษฎร และกิจประชาคม รวมตัวกันได้ 266 เสียง จัดตั้งรัฐบาล มีมติร่วมกันให้ พล.อ.เปรม ติณสูลานนท์ เป็นนายกรัฐมนตรีอีกครั้ง

เรามีโอกาสได้พูดคุยสัมภาษณ์กับลูกทั้ง 3 คนของ ดร.อาทิตย์ ได้แก่ 'คุณโป่ง' อภิวัฒิ 'คุณปิ๊ก' ดร.อรรถวิท และ 'คุณปิ๋ม' ดร.อภิรมณ

เมื่อถามถึงประสบการณ์ที่เคยไปช่วยหาเสียง

คุณโป่ง ลูกชายคนโตเล่าถึงเหตุการณ์ที่ลืมไม่ลงว่า *"คุณพ่อเป็นคนหน้าใหม่เข้าไปในพื้นที่ ก็โดนข่มขู่ โยนระเบิดเข้ามา ยิงขู่ก็มี..."*

คุณปิ๊ก ลูกชายคนกลางเสริมว่า *"ชีวิตผู้แทนเหนื่อยมากเลย จากบ้านหนึ่งไปบ้านหนึ่ง จากเช้าถึงเย็นข้าวปลาไม่ได้กิน อากาศร้อนแค่ไหนก็ต้องทน มีงานต่อตอนเย็น งานแต่ง 4-5 งาน แต่ละอำเภอวิ่งรถกันมันเลย ที่แปดริ้วถนนก็ยังไม่ได้ดีเหมือนสมัยนี้ วิ่งรถก็ต้องทำเวลาเราว่าอันตราย เพราะเราจะเป็นผู้แทนนี่ เขาก็รอดูว่าจะมางานฉันหรือเปล่า"*

เราถามต่อไปว่า มีใครอยากเป็นนักการเมืองเหมือนคุณพ่อไหม

ดร.อรรถวิทที่ดูเหมือนว่าจะมีความสนใจการบ้านการเมืองมากกว่าพี่ชายและน้องสาว ตอบกลับว่า 'คิดว่าไม่'

"คงไม่สามารถ dedicate ได้มากเท่าคุณพ่อ อาจจะเพราะเราเห็นเรารู้ว่าชีวิตการเมืองข้อเสียมันเยอะ ถามถึงนักการเมืองที่เข้าไปแล้วทำประโยชน์ให้ประเทศชาติได้ ผมว่าหาได้น้อยมาก กว่าจะได้ไปเป็นรัฐมนตรี มีตำแหน่งบริหารให้โชว์ฝีมือได้ ต้องสู้ศึกนอกพรรค เสร็จแล้วต้องสู้กันในพรรคอีก ใครสนิทใคร ใครสายใคร

แต่จิตวิญญาณคุณพ่อเป็นอย่างนั้น อยากช่วยประเทศ คิดแต่เรื่องบ้านเมือง ไม่ว่าตอนเป็นนักการเมือง หรือกระทั่งตอนนี้ก็ดี ดูอย่างการบริหารงาน ม.รังสิต ก็ไม่เคยคิดในเชิงความคุ้มหรือไม่คุ้มในการลงทุน คิดแต่วางแผนจะช่วยประเทศชาติ" [2]

ดร.อภิรมณ อุไรรัตน์ หรือ 'คุณปิ๋ม' ลูกสาวคนเล็ก ช่วยยืนยันว่าคุณพ่อบ้างาน ในสมองคิดแต่เรื่องชาติบ้านเมืองตลอดเวลา

"ท่านชอบเก็บเรื่องความเป็นอยู่ของคนในประเทศมาคิด ไม่เคยมี cut off date เพราะฉะนั้น ช่วงเวลาที่อยู่บ้านหรือพักผ่อน ก็ยังมีห้วงความคิดที่มัน on going

เวลาอยู่บ้าน พ่อค่อนข้างเงียบ เพราะนั่นคือกำลังคิด ครุ่นคิดอยู่ ซับซ้อนมาก มีหลายมิติ มีหลายมุมมอง ซึ่งจะมีกี่คนที่เป็นแบบนี้คือเรื่องสังคม เรื่องประเทศ run ในสมองจนไม่มีวันหยุด" [3]

หากปลายทางของการเล่นการเมืองหมายถึงการได้นั่งในสภาผู้แทนราษฎรแล้ว คนอย่าง ดร.อาทิตย์ อุไรรัตน์ คงไม่อาจเรียกว่าเป็นผู้ประสบความสำเร็จนัก ก็ในเมื่อต้องล้มลุกคลุกคลานบนสังเวียนถึง 3 ครั้ง บางครั้งแพ้แต้ม บางครั้งก็แพ้น็อค กว่าจะได้ตำแหน่ง ส.ส.ต้องขึ้นชกในครั้งที่ 4 โน่น

ว่ากันว่า อาชีพนักการเมืองเป็นอาชีพที่ยากที่สุด กว่าจะได้แต่ละคะแนนเสียง ต้องพิสูจน์ทั้งคุณสมบัติ ความรู้ ความสามารถ และที่สำคัญต้อง 'ใจถึง พึ่งได้'

ดร.อาทิตย์หนุ่มนักเรียนนอก ดีกรีปริญญาเอก อดีตหัวหน้ากองวิชาการ ก.พ. อดีตผู้อำนวยการโรงพยาบาลพญาไท อดีตผู้ว่าการการประปานครหลวง ทุ่มสุดตัว สลัดภาพหนุ่มเนี้ยบ มาดผู้ดี ออกตระเวนหาเสียง คลุกวงในกับชาวบ้าน งานราษฎร์ งานหลวง งานแต่ง งานศพ **ต้องตระเวนไปไม่ให้ขาด**

ดร.อาทิตย์ยังพูดขำๆ ในวันที่เราสัมภาษณ์ว่า ที่มีสารพัดโรครุมเร้าอยู่นี่ น่ากลัวจะได้ติดตัวมาตั้งแต่สมัยตระเวนออกหาเสียงเสียกระมัง

"ตอนเข้าการเมืองหาเสียง เขาให้สูบหมู มันก็ต้องเอาด้วย มันคือฝิ่นผสมใบยาสูบ ม้วนเป็นก้อนกลมๆ ใส่ท่อสูบ แต่ต้องทำเพื่อแสดงว่าเราพร้อมเป็นผู้แทนฯ ไปหาเสียง ทุกโต๊ะแหละ จะโต๊ะจีน โต๊ะไทย เขายื่นแก้วให้กินเหล้า ยื่นแก้วมาเราก็กระดกหมด ผมว่า ผมเริ่มเป็นเบาหวานก็เริ่มต้นจากตอนเป็นผู้แทนฯ นี่แหละ" [4]

โรงงานไข่ผงและโรงแรมวังธารา

ดร.อาทิตย์ไม่ใช่คนแปดริ้ว มาหาเสียงครั้งแรกยังขับรถเลยไปถึงบางปะกง แต่เมื่อตัดสินใจแล้วว่าจะเป็นผู้แทนของแผ่นดินแปดริ้ว ที่นี่คือบ้าน อยู่บ้านไหนก็ต้องทำให้บ้านนั้นเจริญให้จงได้

"ที่แปดริ้วเป็นเมืองหลวงไข่ไก่ เลี้ยงไก่ไข่ทั้งนั้น ราคามันก็ขึ้นลงตลอดเวลา พอราคาตกเขาก็เดือดร้อนกัน ราคาไปอยู่ช่วง 1.30 บาท ถือว่าสูงมากแล้ว บางทีตกไปเหลือ 60-70 สตางค์ เราก็คิด ทำอย่างไรถึงจะช่วยเขารักษาดุลไว้ได้ พยุงราคา ก็ต้องแปรรูปเพื่อส่งออก ก็แปรรูปเป็นไข่ขาวผง ไข่แดงผง ไข่รวมผง ก็เอาไปทำได้หลายอย่าง ทำมายองเนส ปูอัด เราก็คิดว่า เราจะต้องทำตรงนี้เพื่อช่วยเกษตรกร

ประกอบกับตอนนั้นเราเปิดรังสิต เปิดเทคโนโลยีชีวภาพแล้ว เลยได้ไอเดียมาจากคณะนี้ ช่วงที่ราคาลง มันก็โอเค แต่ช่วงที่มันสูงเกิน 1.30 บาท เกษตรกรก็ไม่มาขายให้เรา

แล้วเราก็มีอีกหลายปัญหา เราคอนโทรลคนเลี้ยงไก่ไม่ได้ว่า จะให้ไก่กินอะไร คนเลี้ยงไก่อยากให้ไข่แดง แต่ญี่ปุ่นเขาไม่ชอบไข่สีแดง อย่าให้กินคลอโรฟิลด์เรด ญี่ปุ่นเขาชอบไข่สีเหลืองเพื่อเอาไปทำมายองเนส แต่เราคุมคนเลี้ยงไม่ได้ เพราะเขาอยากให้ไข่แดง อีกอย่างก็นโยบายรัฐบาลไม่สามารถช่วยตรงนี้ได้

เราไม่ได้คิดในแง่ธุรกิจ แต่เราคิดในแง่ช่วย เราก็เลยเจ๊งไง" [5]

นอกจากโรงงานไข่ผงแล้ว ผู้แทนแปดริ้วยังมองเห็นด้วยว่า จังหวัดฉะเชิงเทรา เป็นทางผ่านของนักท่องเที่ยว มีจุดขายอยู่ที่วัดหลวงพ่อโสธร มีคนต่างบ้านต่างเมืองจำนวนมหาศาลเดินทางมาเพื่อสักการะ ขอพร หรือบนบานศาลกล่าว

ทว่า ทั้งจังหวัดกลับไม่มีโรงแรม หรือห้องประชุมสัมมนาที่เรียกว่าเป็นหน้าเป็นตาของจังหวัด

โปรเจกต์โรงแรมวังธารา ริมคุ้งน้ำบางปะกงจึงถูกจุดขึ้น

"ผู้แทนก็ต้องช่วยให้ชีวิตประชาชนอยู่ดีมีสุข สร้างบ้านสร้างเมือง ฉะเชิงเทราเนี่ยไม่มีโรงแรมเลย ไม่มีที่จะประชุมสัมมนา รับแขกบ้านแขกเมืองเลย ไม่มีศูนย์กลางที่จะมาท่องเที่ยว ให้พัก นักท่องเที่ยวเขามาไหว้หลวงพ่อโสธรกันมาก ก็เลยคิดว่า ต้องมีโรงแรมมีที่พัก จะได้มีที่ทางแนวความคิดในการสร้าง ก็หวังให้เกิดการสร้างรายได้คนละเล็กคนละน้อย แก่ชาวบ้านประชาชน"

พรรคเอกภาพ

การเลือกตั้งทั่วไปในวันที่ 24 กรกฎาคม พ.ศ.2531 พรรคชาติไทยได้รับเลือกตั้งเข้าสภามากที่สุด 87 ที่นั่ง สามวันต่อมาพรรคชาติไทย

กิจสังคม ประชาธิปัตย์ ราษฎร สหประชาธิปไตย ซึ่งร่วมกันจัดตั้งรัฐบาลเสียงข้างมาก รวม 210 ที่นั่ง จากทั้งหมด 357 ที่นั่ง เดินทางเข้าพบ พล.อ.เปรม เพื่อขอให้รับตำแหน่งนายกรัฐมนตรีอีกสมัยหนึ่ง

แต่พล.อ.เปรม ปฏิเสธ

โดยให้เหตุผลที่กลายเป็นอมตะวาจา

"ผมพอแล้ว"

พล.อ.ชาติชาย ชุณหะวัณ หัวหน้าพรรคชาติไทย ขึ้นดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีคนที่ 17 ของประเทศไทย เข้าสู่ยุคประชาธิปไตยเต็มใบ เนื่องจากนายกฯ มาจากการเลือกตั้ง

ก่อนการเลือกตั้งดังกล่าว ดร.อาทิตย์ในฐานะเลขาธิการพรรคกิจประชาคมเห็นว่า พรรคเล็กพรรคน้อยที่มี ส.ส. พรรคละไม่ถึง 10 ที่นั่ง ไม่ได้มีราคาอะไร จะเป็นก็แต่เพียงไม้ประดับในสภาผู้ทรงเกียรติเท่านั้น จึงคิดการณ์ใหญ่โดยการรวมพรรคไม้ประดับที่ว่าเข้าเป็นพรรคเดียวกัน

"พรรคเล็กๆ มันไม่ค่อยมีโอกาส เราไม่ได้ทำการเมืองในเชิงว่าเรามีกี่เสียง ขอกี่โควต้า ขอกี่ตำแหน่ง ซึ่งเราก็รังเกียจ ทุเรศ ด้วยเหตุผลที่ว่า มันไม่มีประโยชน์ หากจะทำ ต้องไปผนึกกำลังกับพรรคใหญ่ๆ ถึงจะได้ทำอะไรที่มีความหมายได้" [6]

"ผมก็บอกว่านี่มันพรรคเล็กพรรคน้อย มันไม่ใช่อุดมการณ์ทางการเมือง อุดมการณ์ทางการเมืองมันต้องรวมตัวกันให้เป็นหลัก เป็นปึกแผ่น" ดร.อาทิตย์กล่าวถึงแนวคิดการก่อตั้งพรรคเอกภาพ" [7]

แกนใหญ่ที่สุดคือ นายณรงค์ วงศ์วรรณ หัวหน้าพรรครวมไทย รองลงมาก็ได้แก่ นายบุญชู โรจนเสถียร หัวหน้าพรรคกิจประชาคม นายอุทัย พิมพ์ใจชน หัวหน้าพรรคก้าวหน้า และนายเฉลิมพันธุ์ ศรีวิกรม์ หัวหน้าพรรคประชาชน

ดร.อาทิตย์ยังเล่าให้ฟังอย่างติดตลกว่า ที่มาของชื่อพรรคเอกภาพมิใช่เรื่องที่ผ่านกระบวนการคิดอะไรมากมาย หากเป็นเรื่องบังเอิญจากการเหลือบไปเห็นชื่อของผู้สมัคร ส.ส.จังหวัดร้อยเอ็ดของพรรคกิจประชาคมอย่าง นายเอกภาพ พลชื่อ ที่นอกจากฟังเพราะดีแล้ว ยังมีความหมายสอดคล้องกับเจตนารมณ์ด้วย

"มีโปสเตอร์ติดอยู่ข้างฝามีชื่อ เอกภาพ พลชื่อ ซึ่งอยู่ร้อยเอ็ด เฮ้ย! เพราะดีนี่หว่า เอาไหม เอกภาพ Solidarity Party เอาไหม ทุกคนก็เห็นชอบ ไม่เห็นมีใครว่าอะไร ก็เลยได้ชื่อ ผมยังบอกเขามาตลอดว่า เฮ้ย! ยูน่ะ เป็นชื่อของพรรคเอกภาพนะ" [8]

พรรคการเมืองใหม่นี้ มีนายณรงค์ ซึ่งเป็นผู้ใหญ่อาวุโสสุดเป็นหัวหน้าพรรค นายอุทัย และนายบุญชู เป็นรองหัวหน้าพรรค นายเฉลิมพันธุ์เป็นเลขาธิการ ส่วนดร.อาทิตย์ อุไรรัตน์ เป็นโฆษก

ชื่อ 'เอกภาพ' แต่มาจากร้อยพ่อพันแม่ ความยากในการสร้างพรรคเอกภาพจึงหาใช่อะไรอื่น นอกเสียจากการจัดการให้เสือทั้งหลายอยู่ร่วมถ้ำเดียวกันให้ได้ เช่น เสือใหญ่คือ นายณรงค์ แต่ถ้ำเสือเป็นของนายอุทัย ซึ่งเป็นที่ทำการเก่าของพรรคก้าวหน้า

ปัญหาแรกก็เริ่มก่อตัว เมื่อเจ้าที่ไม่ยอมขยับก้นออกจากเก้าอี้ใหญ่

"คุณอุทัย เขาก็นั่งอยู่ห้องหัวหน้าพรรคซึ่งเป็นห้องใหญ่ที่สุด แต่มาคราวนี้แกไม่ได้เป็นหัวหน้าพรรค แกเป็นรอง แต่แกไม่ยอมขยับ แกก็นั่งห้องเดิมของแกอยู่ตรงนั้น โชคดีว่า คุณณรงค์ ซึ่งได้รับอุปโลกน์ให้เป็นหัวหน้าพรรคใหม่ แกไม่สนใจเรื่องเหล่านี้ แกเป็นคนไม่เจ้ายศเจ้าอย่างเป็นสไตล์พ่อเลี้ยงของแกอย่างนั้น" [9]

นายกฯ โนพลอมแพลม

พล.อ.ชาติชาย ชุณหะวัณ แห่งบ้านซอยราชครู เป็นนายทหารรูปหล่อรวยเสน่ห์ ดีกรีนักเรียนนอก กับคำพูดติดปากที่มักให้สัมภาษณ์เมื่อสื่อมวลชนซักถามถึงปัญหาบ้านเมืองต่างๆ ว่า 'no problem' (ไม่มีปัญหา)

ไม่มีปัญหาใดที่ 'น้าชาติ' นับเป็นปัญหา ทุกปัญหาน้าชาติหยวนๆ

ให้ได้ทั้งนั้น

ยืนยง โอภากุล หรือ 'แอ๊ด คาราบาว' ศิลปินเพื่อชีวิต ยังเคยออกอัลบั้มเพลงล้อการเมืองยุคนี้ไว้ให้แสบๆ คันๆ ในชื่อ 'โนพลอมแพลม' **ในทางที่ดีนั้น** ความ 'no problem' ทำให้รัฐบาลบริหารประเทศแบบฉับไวสไตล์ซีอีโอ ตอบสนองความต้องการของทุกฝ่ายได้อย่างลงตัว ทั้งกลุ่มการเมืองร่วมรัฐบาล กองทัพ และกลุ่มทุน ไม่ติดอยู่กับความอุ้ยอ้ายอืดอาดของระบบราชการ

ส่วนในทางที่เลว ก็ตำหนิกันไปว่า น้าชาติเป็นพวกมองไม่เห็นปัญหาต่างหาก เพราะแท้จริงแล้ว ปัญหานั้นมีอยู่ทนโท่ และมันมิได้อันตรธานไปเพียงเพราะนายกฯ โนพลอมแพลมของเราท่องคาถา 'no problem'

บรรยากาศด้านเศรษฐกิจ เมื่อรัฐบาล พล.อ.ชาติชายขึ้นมาบริหารประเทศนั้น เป็นช่วงที่เศรษฐกิจกำลังฟื้นตัวและมีการขยายตัวมากขึ้นอันเป็นผลงานมาจากรัฐบาลชุดก่อน แต่ครั้นเมื่อรัฐบาลชุดใหม่ขึ้นมา ก็ได้เกิดการขยายตัวของธุรกิจ โดยการลดราคาน้ำมัน ลดภาษี ลดดอกเบี้ย ซึ่งการกระทำดังกล่าวได้เพิ่มค่าใช้จ่ายให้แก่รัฐบาลมากขึ้น ทั้งนี้ เมื่อบวกกับเศรษฐกิจที่กำลังขยายตัวอยู่แล้ว จึงกลายเป็นการขยายตัวจนสาธารณูปโภคบางอย่างรองรับไม่ทัน ความผิดพลาดนี้เกิดขึ้นตั้งแต่ปี พ.ศ.2531 เกิดปัญหาอย่างเรื่องการเก็งกำไรที่ดินต่างๆ ทำให้ราคาสูงขึ้นเกินจริงมาก

บุฟเฟ่ต์แคบิเน็ต

เมกะโปรเจกต์จำนวนมากถูกดำริและอนุมัติอย่างรวดเร็ว เศรษฐกิจเฟื่องฟู เงินทุนไหลเวียนคล่องตัวในระบบจนนายกฯ ถึงกับกล้าประกาศว่า 'เราจะเป็นเสือตัวที่ห้าของเอเชีย' ประเทศไทยจะเป็นผู้นำเศรษฐกิจของเอเชีย ตามหลังเพียงเกาหลีใต้ ฮ่องกง สิงคโปร์ และไต้หวัน ซึ่งเป็นเสือทั้ง 4 ตัว อยู่ก่อนแล้ว

กลับเกิดกระแสประหวั่นว่า การดำเนินโครงการมูลค่ามหาศาลทั้งหลาย อาทิ โครงการโขง-ชี-มูล โครงการท่าเรือน้ำลึกชายฝั่งภาคตะวันออกและภาคใต้ โครงการสร้างรถไฟฟ้า ทางด่วนพิเศษ ตลอดจนสัมปทานโทรศัพท์ 3 ล้านเลขหมาย ที่กำลังกำหนดอนาคตเศรษฐกิจของประเทศนั้น ยึดโยงผูกติดกับบรรษัทยักษ์ใหญ่มากเกินไป กล่าวคือ หากบรรษัทเอกชนเหล่านั้นล้ม เท่ากับประเทศไทยล่มจ่มทันที แถมข่าวลือว่า สมาชิกร่วมรัฐบาลกินนอกกินใน คอรัปชั่นกันไม่อายฟ้าดิน จนถูกสื่อมวลชนตั้งฉายาให้ว่า 'รัฐบาลบุฟเฟ่ต์' (Buffet Cabinet)

ตัวน้าชาติเอง แทนที่จะจัดการกับปัญหา กลับถามหาใบเสร็จ เลี่ยงบาลีกับสื่อมวลชนว่า ถ้ามีใครมีหลักฐานการทุจริตหรือ 'ใบเสร็จรับเงิน' ก็จะจัดการให้เด็ดขาด

ประเด็นคือ การโกงกินคอรัปชั่นที่ไหนมี 'ใบเสร็จรับเงิน'

ส่วนบรรยากาศด้านการเมือง เกิดเกมการเมืองหนึ่งของ พล.อ.ชาติชาย ตั้งแต่จัดตั้งรัฐบาลคือ การดึงเอา ร.ต.อ.เฉลิม อยู่บำรุง หัวหน้าพรรคมวลชน นักการเมืองฝีปากกล้าเข้าร่วมรัฐบาลเพื่อทำหน้าที่กันชน โดยมอบตำแหน่งรัฐมนตรีประจำสำนักนายกรัฐมนตรี รับผิดชอบองค์การสื่อสารมวลชนแห่งประเทศไทย (อสมท.)

ปัญหาความขัดแย้งที่เกิดขึ้นระหว่างรัฐบาลกับทหารมีอยู่เนืองๆ เริ่มต้นจากการกระทบกระทั่งกันเล็กน้อย เกี่ยวกับการกล่าวหาว่า มีคอรัปชั่นอย่างกว้างขวางในวงการรัฐบาล และการซื้อขายเสียงในการเลือกตั้ง

แต่การวิพากษ์วิจารณ์ได้ถูกตอบโต้อย่างต่อเนื่องจากฝ่ายรัฐบาล โดยร.ต.อ.เฉลิมมักจะพูดจาในลักษณะท้าทายและดูหมิ่นทหาร

เหตุการณ์เริ่มตึงเครียดขึ้น เมื่อ พล.อ.สุนทร คงสมพงษ์ ผู้บัญชาการทหารสูงสุดสั่งยึดรถโมบายยูนิตขององค์การสื่อสารมวลชนแห่งประเทศไทย ในเดือนมิถุนายน พ.ศ.2533 โดยกล่าวหาว่า มีการใช้รถดังกล่าวก่อกวนการสื่อสารของทหาร ขณะเดียวกัน ร.ต.อ.เฉลิมโต้ตอบกลับค่อนข้าง

รุนแรง จนผู้นำแต่ละเหล่าทัพได้มีการเคลื่อนไหวแสดงความไม่พอใจที่ ร.ต.อ.เฉลิมพูดจาก้าวร้าวกองทัพ

จากกรณีดังกล่าว ได้กลายมาเป็นความขัดแย้งระหว่างทหารกับรัฐบาล โดยฝ่ายทหารได้แสดงออกถึงความไม่พอใจที่นายกรัฐมนตรี **ไม่ได้ดำเนินการใดๆ** กับร.ต.อ.เฉลิมอย่างเด็ดขาด และจุดที่ยกมาเป็นเหตุใหญ่โต จนดูเหมือนว่าจะนำไปสู่ความแตกหักระหว่างนายกรัฐมนตรีกับผู้นำกองทัพก็คือ การที่นายกรัฐมนตรีแถลงต่อหน้าสื่อมวลชนที่ท่าอากาศยานกรุงเทพฯ ก่อนเดินทางไปญี่ปุ่นเมื่อเดือนพฤศจิกายน พ.ศ.2533 ว่าจะมีการปรับปรุงคณะรัฐมนตรีอีกครั้ง

การปรับคณะรัฐมนตรีครั้งใหม่ในวันที่ 22 พฤศจิกายน พ.ศ.2533 รายชื่อรัฐมนตรีชุดใหม่ ยังคงมีชื่อ ร.ต.อ.เฉลิม โดยเปลี่ยนจากรัฐมนตรีประจำสำนักนายกฯ เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงศึกษาธิการ

ความตึงเครียดของสองฝ่ายทวีความเข้มข้นขึ้น เมื่อสื่อวิทยุของกองทัพและหนังสือพิมพ์ได้วิพากษ์วิจารณ์ตอกย้ำเรื่องคุณธรรมแห่งการรักษาสัจจะของผู้นำประเทศ ในขณะที่ผู้นำสามเหล่าทัพหลีกเลี่ยงที่จะ**พบปะพูดคุยกับนายกรัฐมนตรีดังเช่นเคยปฏิบัติมา**

อย่างไรก็ตาม ภายหลังจากถูกกระแสกดดันรอบด้าน พล.อ.ชาติชายจึงตัดสินใจลาออกจากตำแหน่งนายกรัฐมนตรี เพื่อจัดสูตรรัฐบาลใหม่ ส่วนพรรคที่เคยร่วมรัฐบาลเดิมคือ ประชาธิปัตย์ กิจสังคม และมวลชนถูกสลับขั้วไปเป็นฝ่ายค้าน

โดยจัดตั้งรัฐบาลผสม 5 พรรค ประกอบด้วยชาติไทย ประชากรไทย ปวงชนชาวไทย ราษฎร และเอกภาพ

การที่พรรคเอกภาพได้เข้าร่วมรัฐบาล ทำให้ ดร.อาทิตย์ได้นั่งเก้าอี้รัฐมนตรีเป็นครั้งแรกในชีวิต

"เดิมที เขาวางตำแหน่งผมไว้ที่รัฐมนตรีว่าการกระทรวงสาธารณสุข ต่อมาก็เกิดเหตุว่า ท่านชาติชายหาตัวตำแหน่งรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศไม่ได้ ไม่มีใครอยากมาเป็น หันมาถามผมว่า รับตำแหน่งได้หรือไม่ ผมก็บอกว่า รับได้" [10]

ดูเหมือนกราฟชีวิตของ ดร.อาทิตย์ ในวัย 52 ปี ช่วงนี้เสมือนนกอินทรีที่บินทะยานขึ้นสูง ได้รับแต่งตั้งเป็นรัฐมนตรีทั้งที่เป็นผู้แทนฯ **เพียงสองสมัยเท่านั้น**

เขามีความใฝ่ฝันในชีวิตที่จะเป็นนักการทูตมาตั้งแต่เด็ก

เขาเลือกเรียนรัฐศาสตร์

เขาสอบชิงทุนได้ไปเรียนโรงเรียนการทูตชั้นนำของโลกอย่าง Fletcher สหรัฐอเมริกา

ชีวิตคนเรา บางครั้งก็ยากเกินจะรู้ว่าใครเป็นคนกำหนด

ตลอดชีวิตการทำงานของเขา ไม่ได้เป็นทูตอย่างที่สมหวังตั้งใจ

แต่วันนี้ เขาคือ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศ

20
เสนาบดีบัวแก้ว
กต.1

"คนนี้มีฝีมือ ภายภาคหน้าหากรับราชการจะได้เป็นเอกอัครราชทูต หากเล่นการเมืองจะได้เป็นเสนาบดีกระทรวงการต่างประเทศ" เพื่อนรักสมัยเรียนคณะรัฐศาสตร์ จุฬาฯ อย่าง ดร.ปราโมทย์ นาครทรรพ เคยทำตัวเป็นอะแซหวุ่นกี้ทำนายทายทักอนาคตของดร.อาทิตย์ ไว้เช่นนี้

30 ปีต่อมา คำทำนายถูกพิสูจน์ว่า เป็นจริง

วิกฤตการทูตเพชรซาอุฯ

รัฐมนตรีใหม่ถอดด้าม ยังไม่ทันได้แถลงนโยบายต่อสภาฯ ทว่าออกตัวแรง ตัดสินใจเดินทางไปตะวันออกกลาง เพราะช่วงนั้นเรียกว่าเป็นช่วงมวลวิกฤต

กรณีแรกคือ วิกฤตการทูตจากคดีเพชรซาอุฯ

และอีกกรณีคือ ท่าทีของไทยต่อสงครามอ่าวเปอร์เซีย

แม้เป็นคนละเรื่องกัน แต่ไม่อาจแยกให้ขาดจากกันได้ เพราะทั้งสองปัญหาที่ไทยต้องเผชิญนั้น อยู่บนพื้นที่ทับซ้อนทั้งทางภูมิศาสตร์และทางการเมือง

ย้อนกลับไปเมื่อ พ.ศ.2532 เกิดวิกฤตทางการทูตระหว่างราชอาณาจักรไทยกับประเทศซาอุดิอาระเบีย จากกรณีอันระบือลือลั่น เมื่อ

แรงงานไทยที่ทำงานในพระราชวัง ได้โจรกรรมโคตรเพชรประจำราชวงศ์ไฟซาล แห่งประเทศซาอุดิอาระเบีย กลับมาเมืองไทยหลายกระสอบ และแม้จะจับตัวคนร้ายได้ แต่ไม่สามารถหาเพชรประจำราชวงศ์ส่งคืนไปได้ แต่แทนที่ 'คดีเพชรซาอุฯ' จะเป็นเพียงคดีโจรกรรม กลับมีอาชญากรรมร้ายแรงเข้ามาเกี่ยวพ่วง

เมื่อเจ้าหน้าที่สถานเอกอัครราชทูตซาอุดิอาระเบีย ณ ประเทศไทยถูกยิงเสียชีวิตถึง 3 คน ซ้ำร้าย อีกไม่นานก็เกิดคดีนายมูฮัมหมัด อัลลูไวรี นักธุรกิจชาวซาอุฯ ที่เป็นเชื้อพระวงศ์ถูกอุ้มหาย เป็นที่รู้กันในชื่อ 'คดีอัลลูไวรี่' สืบทราบว่า เจ้าหน้าที่ตำรวจของไทยมีส่วนเกี่ยวข้องกับการซ้อมทรมานจนนักธุรกิจรายนั้นถึงแก่ชีวิต แม้จนกระทั่งทุกวันนี้ก็ยังไม่สามารถสร้างความกระจ่างในข้อเท็จจริงได้

ทางการซาอุฯ ออกมาตรการตอบโต้ทางการทูตต่อประเทศไทยโดยการเรียกตัวเอกอัครราชทูตกลับ แล้วส่งอุปทูตมาประจำการแทน

วิกฤตดังกล่าวร้อนถึงแรงงานไทยที่ไปค้าแรงงานตามประเทศตะวันออกกลาง บางส่วนถูกผลักดันให้กลับประเทศ บางส่วนก็ค้างเติ่งอยู่ในดินแดนสงคราม และยังมิวายออกมาตรการเตือนประชาชนของตนไม่ให้เดินทางมาประเทศไทยอีกด้วย

มาตรการดังกล่าวไม่ได้ส่งผลกระทบโดยตรงในทันทีทันใด แต่สงครามอ่าวเปอร์เซียที่เกิดขึ้นราว 1 ปี หลังจากนั้น ได้สะท้อนชัดถึงความสำคัญของการทูตระหว่างประเทศ

สงครามอ่าวฯ และการเลือกข้างของไทย

สถานการณ์การเมืองโลกในขณะนั้น ราวเดือนสิงหาคม พ.ศ.2533 รัฐบาลอิรักส่งกองกำลังติดอาวุธบุกรุกรานประเทศคูเวต และการกระทำดังกล่าวทำให้ประเทศอิรักถูกประณามอย่างรุนแรง โดยมติที่ประชุมสมาชิกสภาความมั่นคงแห่งสหประชาชาติสั่งให้คว่ำบาตรทางการทูตและ

เศรษฐกิจต่ออิรักทันที

นั่นหมายถึง องค์การสหประชาชาติมีมติถือหางข้างคูเวตและประกาศให้อิรักเป็นศัตรูของโลก และนั่นย่อมหมายถึง หากประเทศใดไม่ปฏิบัติตามมติ เท่ากับประกาศตัวเป็นศัตรูกับประชาคมโลกเช่นกัน

ด้านรัฐบาลคูเวตที่ถูกรุกรานอธิปไตย ถอยร่นลงไปตั้งรัฐบาลพลัดถิ่นในประเทศซาอุดิอาระเบีย

ด้วยภูมิศาสตร์ ดูเหมือนว่าพื้นที่ตะวันออกกลางช่างอยู่ห่างไกลจากประเทศของเราเหลือเกิน ทำให้หลายฝ่ายมองว่า เราควรลอยตัวเหนือความขัดแย้งทั้งปวง โดยการแสร้งเมินเฉยเหมือนว่าไม่รับรู้รับทราบสถานการณ์และใช้ชีวิตไปอย่างปกติ

ทว่า อยู่ดีไม่ว่าดีบริษัทส่งออกข้าวไทยกลับละเมิดมติคว่ำบาตรทางเศรษฐกิจ โดยการแอบขายข้าวให้ประเทศอิรัก ซึ่งเป็นการสร้างความขุ่นเคืองใจให้แก่คู่สงครามอย่างคูเวตและพี่ใหญ่แห่งสหประชาชาติอย่างสหรัฐอเมริกา จนเขาหมายหัวประเทศไทยว่า หลังเสร็จสิ้นการสงครามจะต้องคิดบัญชี

คำว่า 'คิดบัญชี' นี้ ทำท่าจะไม่พ้นเรื่องการขายค้าน้ำมันให้ประเทศไทย ซึ่งหากเป็นจริงดังคำขู่ ประเทศไทยเป็นอันเดือดร้อนทุกภาคส่วน

นอกจากนี้ เมื่อคราวที่รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศของคูเวตเดินทางมาประเทศไทย กลับไม่มีรัฐมนตรีคนใดของรัฐบาลไปต้อนรับหรือยอมเข้าพบ เพราะเห็นว่าเป็นรัฐบาลพลัดถิ่นที่ไม่มีความสำคัญ ซึ่งนับเป็นการหักหน้าคูเวตอย่างมาก

ด้วยสองเหตุผลข้างต้น ทำให้ดร.อาทิตย์ รัฐมนตรีมือใหม่ ตระหนักว่าประเทศไทยต้องแสดงท่าทีทางการต่างประเทศให้ชัดต่อสงครามครั้งนี้ และเราไม่สามารถลอยตัวเหนือความขัดแย้งได้อีกต่อไปแล้ว

เนื่องเพราะแรงงานไทยราวเกือบ 200,000 คน ที่ไปค้าแรงงานอยู่ในประเทศตะวันออกกลางนั้น อยู่ในสถานะเหมือนถูกลอยแพ โดยเฉพาะกลุ่มแรงงานที่อยู่ในประเทศคูเวต ยิ่งเหมือนถูกจับเป็นตัวประกันในแดนมิคสัญญี ต้องอพยพประชาชนทั้งหมดออกจากพื้นที่ รวมถึงแรงงานไทยด้วย

ตอนนั้นเอง ที่วิกฤตการทูตไทย-ซาอุฯ ดูท่าจะออกฤทธิ์เสียแล้ว

ชะตากำลังจะขาดลง เมื่อประเทศซาอุฯ ไม่ยอมรับการอพยพของแรงงานไทยในคูเวตให้เข้าประเทศ โดยอ้างว่าไม่มีเอกสารการอนุญาตเข้าประเทศ (VISA)

ด้านนายมูฮัมหมัด ซาอิค โคจา อุปทูตซาอุดิอาระเบียประจำประเทศไทย ซึ่งเป็นกัลยาณมิตรของดร.อาทิตย์ มีความสนิทสนมกันเป็นการส่วนตัว ได้เสนอให้เดินทางไปแก้ไขความเข้าใจผิด และชี้แจงเรื่องต่างๆ ที่เป็นปัญหาเรื้อรังมากว่า 1 ปี

ไม่เพียงเท่านั้น เพราะท่านอุปทูตโคจา ยังใช้ตนเองเป็นสะพานเชื่อมให้ดร.อาทิตย์ได้เข้าพบรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศของซาอุฯ เป็นการส่วนตัว

"เจ้าชายของซาอุฯ ซึ่งเป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศเรียนจบปริญญาเอกจากปรินซ์ตัน เขาไม่เคยเดินลงมารับใครที่รถ เวลาขึ้นไปนั่งคุยกันต้องมีล่ามเพราะเขาจะพูดภาษาเขาเท่านั้น" [1]

ทว่า ดร.อาทิตย์ในฐานะรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศจากราชอาณาจักรไทย ได้รับการต้อนรับอย่างสมเกียรติจากรัฐบาลซาอุดิอาระเบีย นอกจากเดินลงมารับถึงรถแล้ว ยังได้พูดคุยสนทนาปัญหาอย่างเป็นกันเองแบบไม่ผ่านล่าม และยังจัดที่พักให้ในห้องรับรองพิเศษของพระราชวัง ซึ่งเคยใช้รับรองคนระดับประธานาธิบดีของสหรัฐอเมริกาอย่างริชาร์ด นิกสัน มาแล้ว

(ซ้าย) เข้าพบเจ้าชายอัลไฟซาล รัฐมนตรีต่างประเทศ ซาอุฯ ที่เมืองริยาด
(ขวา) นายมูฮัมหมัด ซาอิด โคจา อุปทูตซาอุดิอาระเบีย ณ กรุงเทพ

ปรัชญาตาชั่ง ขนนกรูปขวานทอง

ไม่ว่าในการศึกสงครามใด ล้วนสามารถอธิบายได้ด้วยปรัชญาตาชั่งทั้งสิ้น

ตาชั่งจะสมดุลเมื่อสองข้างของตาชั่งถูกถ่วงน้ำหนักที่ประมาณกัน หากข้างหนึ่งข้างใดหนักกว่า ตาชั่งจะเอียงทันที เมื่อเชื่อมโยงเข้ากับการสงครามแล้ว ตาชั่งเอียงเมื่อใด เมื่อนั้นจะมีการยิงกันแหลกให้นองเลือดได้ตายตกกันไปข้างหนึ่ง

"สงครามเนี่ยมันเหมือนตาชั่ง จะเกิดหรือไม่เกิด ขึ้นอยู่กับความเข้มแข็งของแต่ละฝ่าย ถ้าแต่ละฝ่ายปริ่มๆ มันไม่เกิดมันเกรงกันอยู่ แต่ถ้าเผื่อเมื่อใดที่ตาชั่งมันเอียงคือ ถ้าอีกฝ่ายแน่ใจว่าจะชนะอีกฝ่าย สงครามจะเกิดขึ้นแน่นอน" ดร.อาทิตย์อธิบายอย่างเข้าใจง่ายให้นักศึกษาฟังให้ห้องเรียนวิชารัฐศาสตร์ [2]

ถ้าต้องถ่วงน้ำหนักตาชั่ง ประเทศขวานทองอย่างไทยมิใช่ประเทศที่มีน้ำหนักมากมาย เป็นแต่เพียงขนนกเบาหวิวเท่านั้น แต่ในท่ามกลางตาชั่งที่อ่อนไหวเช่นนั้น แม้เป็นเพียงน้ำหนักที่เบาหวิวก็ย่อมส่งผลกระทบให้ชี้เป็นชี้ตายได้

"น้ำหนักของประเทศไทย แม้จะเบาเพียงขนนก แต่ถ้าเอาขนนกไปใส่ตาชั่งข้างหนึ่งข้างใด แล้วทำให้ตาชั่งมันเอียงลงมา หรือหนักกว่าอีกฝ่ายได้ เราก็มีประโยชน์ เราแสดงความเป็นมิตรต่อคูเวตและซาอุฯ ในยามที่เขาต้องการได้" [3]

หลังเข้ารับตำแหน่ง งานแรกที่ดร.อาทิตย์ต้องลงมือทำโดยด่วน จึงเป็นการบินตรงไปซาอุฯ

การไปซาอุดิอาระเบียเมื่อวันที่ 29 ธันวาคม พ.ศ.2533 นั้น ได้ประโยชน์ 2 เด้ง เพราะนอกจากจะเป็นการเดินทางไปพบรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศของคูเวต ซึ่งกำลังจัดตั้งรัฐบาลพลัดถิ่นในเขตประเทศซาอุดิอาระเบีย เพื่อแสดงให้เห็นว่าประเทศไทยสนับสนุนการต่อต้านการรุกรานของอิรักต่อคูเวตแล้ว ยังเป็นการลดความตึงเครียดทางการทูตระหว่างไทย-ซาอุฯ ด้วย

"เราคิดว่า เราช่วยอะไรเขาไม่ได้หรอก เราไม่มีกำลังจะไปชักศึกเข้าบ้าน...

แต่เราก็แสดงตัวว่า เราเห็นใจเขาและเราก็ต้องการที่จะเป็นขนนกขนหนึ่ง เผื่อเราจะช่วยอะไรเขาได้ เสนอเขาไปว่า เรามีช่างซ่อมเครื่องบินเอฟ 15 เรามีแพทย์ที่สามารถรักษาพยาบาลเขาได้" วิธีการแสดงความเป็นพันธมิตรของดร.อาทิตย์ ไม่ใช่การส่งทหารไทยไปร่วมรบอย่างแน่นอน[4]

คราวนั้น ประเทศไทยเสนอความช่วยเหลือแก่คูเวตและซาอุฯ ด้านวิศวกรซ่อมบำรุงอากาศยาน หรือเรียกให้ง่ายว่า ช่างซ่อมเรือบินรบ และความช่วยเหลือด้านสาธารณสุข ซึ่งหมายถึง บุคลากรทางการแพทย์และเวชภัณฑ์นั่นเอง

ยังถือคติว่า การให้ความช่วยเหลือจะมีค่าต่อผู้รับ เมื่อให้ในยามที่เขาต้องการเท่านั้น

และการแสดงความเป็นมิตรในยามที่เขาเดือดร้อน ย่อมพิสูจน์ความจริงใจได้ดีที่สุด

รุมจะ'อาทิตย์'เล่นยี่เก

กรณีล้ำเส้นเปอร์เซีย เลยกระเทือนทั้งชาติ

ฝ่ายค้านได้ทีฉะ รมว.ต่างประเทศ "เล่นลิเกระดับนานาชาติ" จะส่งผลกระเทือน ☆ มีต่อหน้า 17

ความเสมือนจริงระหว่างประเทศ กรณีประกาศสนับสนุนสหรัฐทำสงครามต่างเปอร์เซียอย่างออกหน้าออกตา ทั้งๆ ที่ประเทศอื่นต่างเงียบเฉยๆ "บุญชู" ร่วมวงจวก "น้ำชาติ" ต้องรีบผิดชอบเข้าแจงทำทีทำเป็นให้ชัดเจน "คึกฤทธิ์" วิ่งๆ วอๆ ถึงไม่อยากชัดให้ทัง!

แนวคิดที่จะส่งคณะแพทย์เข้าไปช่วยเหลือและส่งเทคนิคไปซ่อมเครื่องบินเอฟ 5 เพื่อสนับสนุนมติให้ใช้กำลังทำสงครามของสหประชาชาติหรือสหรัฐ หากอิรักไม่ยอมถอนทหารออกจากคูเวตภายในวันที่ 15 ม.ค. ของนายอาทิตย์ อุไรรัตน์ รมว.ต่างประเทศ คงเป็นเป้าโจมตีของฝ่ายค้านเป็นอย่างดี นายสุเทพ อัศวถาร ส.ส.เลือกตั้งซ่อมกรุงเทพฯ และรองหัวหน้าพรรคพลังธรรม วิจารณ์ท่าทีดังกล่าวว่านี้ (5 ม.ค.) ว่า เป็นการประกาศท่าทีที่เร็วเกินไป ผิดลักษณะทางการทูตของไทย เรื่องแบบนี้ไม่เคยมีมาก่อนเลย ทางที่ดีนายอาทิตย์ควรจะพูดเป็นกลางว่าประเทศไทยสนับสนุนหลักการของสหประชาชาติ และต้องการให้แก้ไขปัญหาด้วยสันติวิธี แต่การไปประกาศสนับสนุนคูเวตนั้นถือว่าเป็นสิ่งที่ไม่ควรจะพูด

"ถึงแม้การประกาศท่าทีของ รมว.ต่างประเทศครั้งนี้ไม่เป็นการผิดกฎหมายรัฐธรรมนูญ แต่อย่าลืมว่าผู้ที่เป็น รมว.ต่างประเทศใดพูดจาอะไรก็ผูกพันประเทศนั้นไปด้วย เรื่องนี้เป็นจารีตประเพณีของกฎหมายระหว่างประเทศ ความขัดแย้งทางด้านการทูตของไทยเกิดได้จากการก่อง่ายจากนานาประเทศหลายเรื่อง โดยเฉพาะในแง่ของความเฉลียวฉลาด แต่ครางนี้ทำไมถึงเป็นอย่างนี้ไปได้" นายสุเทพกล่าว

นายแพทย์อุดมศิลป์ ศรีแสงนาม ส.ส.กรุงเทพฯ พรรคพลังธรรมกล่าวด้วยว่า การกระทำของนายอาทิตย์ อุไรรัตน์ นั้นผิดกฎหมายแน่ เพราะรัฐบาลก็ไม่ได้แถลงนโยบาย แต่ไปประกาศเข้าข้างเขาเสียแล้ว ความจริงนายอาทิตย์จะทำอะไรก็ควรจะหารือข้าราชการกระทรวงต่างประเทศก่อน แม้แต่นายกรัฐมนตรีเองก็ยังไม่กล้าพูดเรื่องนี้เลย รวมทั้งประเทศที่เจริญทางเศรษฐกิจมากอย่างญี่ปุ่น แคนาดา ฯลฯ ก็ไม่ได้ประกาศท่าทีชัดเจนขนาดนี้ "ถ้าจะบอกว่าถลกหนังไปถึงไม่ถึงเหมือนลิเกอยู่ดี เพราะการพูดผิดพลาดจะมีผลต่อความเสมือนจริงระหว่างชาติ"

ส.ส.กรุงเทพฯ กล่าวด้วยว่า ขณะนี้แทนที่รัฐบาลจะเอาเวลามาคิดแก้ไขว่า หากมีการปะทะกันระหว่างอิรักกับอเมริกา จะแก้ปัญหาน้ำมันอย่างไร หรือจะปกป้องคุ้มครองประชาชนคู่กรณีที่อยู่ในเมืองไทยอย่างไร นายอาทิตย์กับนายวัฒนา อัศวเหม รมช.มหาดไทย กลับมาทะเลาะกันเองเสียแล้ว ความจริงทั้งคู่ก็เป็นผู้ใหญ่มีวุฒิภาวะกันแล้ว มีอะไรก็ปิดห้องคุยกันก็รู้เรื่อง ไม่ใช่ทะเลาะกันจนเป็นข่าวอื้อฉาวไปทั่วโลกแบบนี้

พล.ต.ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช หัวหน้าพรรคกิจสังคม กล่าวกับผู้สื่อข่าวที่บ้านพักซอยสวนพลูกรณีเดียวกันว่า รัฐบาลจะต้องวางท่าทีตามมติสหประชาชาติ ส่วนความช่วยเหลือเกี่ยวกับคณะแพทย์และช่างเทคนิคเครื่องบินนั้น ตนไม่ทราบว่า ใครจะช่วย ผู้สื่อข่าวถามว่า สหประชาชาติขีดเส้นตายสงครามไว้วันที่ 15 ม.ค. พล.ต.ม.ร.ว.คึกฤทธิ์กล่าวว่า ก็ต้องรอให้ถึงวันที่ 15 ม.ค. อะไรจะเกิดก็ต้องเกิด ตนก็ไม่ทราบว่าอะไรจะเกิดขึ้น ตอนนี้เดาไม่ออกเหมือนกัน ผู้สื่อข่าวถามว่า กรณีความพยายามให้รัฐมนตรีต่างประเทศสหรัฐและอิรักเจรจากันนั้น จะทำให้สถานการณ์คลี่คลายหรือไม่ พล.ต.ม.ร.ว.คึกฤทธิ์กล่าวว่า ไม่แน่ใจ แต่เป็นแนวทางใหม่ที่จะให้ 2 ฝ่ายหันหน้าเข้าหากัน

ผู้สื่อข่าวถามว่า ความขัดแย้งระหว่างรัฐมนตรีต่างประเทศกับรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงมหาดไทย จะทำให้กระทบต่อแผนอพยพคนงานไทยในตะวันออกกลางหรือไม่ หัวหน้าพรรคกิจสังคมกล่าวว่า ไม่เกี่ยวข้องกัน นายกฯพูดว่า ได้ปรับความเข้าใจกับบุคคลทั้งสองแล้ว ผู้สื่อข่าวถามว่า นโยบายของกระทรวงต่างประเทศต่อปัญหาอ่าวเปอร์เซียล้ำหน้าไปหรือไม่ พล.ต.ม.ร.ว.คึกฤทธิ์กล่าวว่า "ผมเป็นหัวหน้าพรรคกิจสังคม ซึ่งเคยเป็นรัฐบาลมาก่อน ตอนนี้มาเป็นฝ่ายค้าน ผมจะชัดให้ฟังก็ได้ แต่ผมยังไม่ทำตอนนี้"

นายบุญชู โรจนเสถียร รองหัวหน้าพรรคเอกภาพ กล่าวกรณีท่าทีของรัฐบาลต่อปัญหาอ่าวเปอร์เซียว่า พล.อ.ชาติชาย ชุณหะวัณ นายกรัฐมนตรีจะต้องออกมาชี้แจงให้ประชาชนได้เข้าใจอย่างแจ่มชัด โดยต้องชี้ให้ชัดเจนว่า นายอาทิตย์ อุไรรัตน์ รมว.ต่างประเทศรับปากจะสนับสนุนชาอุฯ และคูเวตนั้นนายกฯเห็นชอบด้วยหรือไม่ เพราะเรื่องนี้เป็นเรื่องของนายกรัฐมนตรีในคณะรัฐบาล จะทำอะไรถูกต้องตามที่นายกฯต้องการหรือไม่ และทำแล้วมีผลอย่างไร นายกฯจะต้องชี้แจงและรับผิดชอบ ซึ่งท่าทีผ่านมาตนดูแล้วรู้สึกว่า นายอาทิตย์ทำอะไรลงไป รัฐบาลก็ทราบและเห็นดีเห็นชอบ แต่ภายหลังเป็นอะไรไปนั้น ตนไม่ทราบ ฉะนั้น นายกฯจะต้องมาชี้แจงกับประชาชนให้กระจ่างชัด

ทางด้านความเคลื่อนไหวของเจ้าหน้าที่ตำรวจเพื่อการักขาและรักษาความปลอดภัยสถานทูตต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับสถานการณ์ในอ่าวเปอร์เซียนั้น ผู้สื่อข่าวรายงานว่า ขณะนี้ทางตำรวจได้จัดเจ้าหน้าที่ตำรวจทั้งในและนอกเครื่องแบบไปอารักขาบริเวณหน้าสถานทูตต่างๆ แล้ว โดยก่อนหน้านี้ พล.ต.ท.วิโรจน์ เปาอินทร์ ผบ.ชน. ได้ประชุมร่วมกับตำรวจ เพื่อวางแผนในเรื่องนี้แล้ว

หนังสือพิมพ์ไทยรัฐ ฉบับวันอาทิตย์ที่ 6 มกราคม พ.ศ.2534

หลังจากเสนอความช่วยเหลือด้านวิศวกรและบุคลากรทางการแพทย์แก่คูเวตและซาอุฯ แล้ว ทางการคูเวตยังคาดคะเนว่า หลังการศึกสงครามบ้านเมืองของเขาต้องเสียหายอย่างไม่มีชิ้นดี จึงอยากได้ความช่วยเหลือด้านการโยธามาสร้างบ้านแปงเมืองให้ดีเหมือนเดิมด้วย

แม้ประเทศไทยจะสูญเสียรายได้จำนวนมากจากการที่ประเทศซาอุฯ ไม่ต้อนรับแรงงานไทยอีกต่อไป แต่ก็พอจะทดแทนความเสียหายทางเศรษฐกิจตรงนั้นจากการได้งานของบริษัทก่อสร้างและแรงงานก่อสร้างไทยที่ได้งานหลังสงคราม

นอกจากนี้ ยังไม่ลืมชักชวนให้ประเทศอาหรับหันมาลงทุนในประเทศไทย ซึ่งมีบุคลากรและทรัพยากรพร้อมสรรพ นับเป็นการเปิดประตูความสัมพันธ์ทางด้านเศรษฐกิจระดับประเทศ

รัฐมนตรีเถื่อน

กลับถึงประเทศไทยวันที่ 2 มกราคม พ.ศ.2534 ดร.อาทิตย์ถูกอภิปรายไม่ไว้วางใจ ด้วยข้อกล่าวหาว่า กระทำการอันขัดต่อธรรมเนียมของกระทรวงการต่างประเทศอย่างร้ายแรงหลายประการ

ประการแรกคือ ตามปกตินั้น รัฐมนตรีต้องแถลงนโยบายต่อรัฐสภาก่อนปฏิบัติหน้าที่ นั่นหมายความว่า การเดินทางไปเยือนซาอุฯ เมื่อวันที่ 29 ธันวาคม ถึง 2 มกราคมนั้น เสมือนไปในนามรัฐมนตรีเถื่อนที่รัฐสภาไทยยังไม่รับรอง

และประการที่สองคือ หลังแถลงนโยบายต่อรัฐสภาแล้ว รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศต้องเดินทางเยือนต่างประเทศโดยเริ่มจากกลุ่มประเทศอาเซียน และต้องเรียงตามลำดับอักษร A ถึง Z แต่นี่ ดร.อาทิตย์บังอาจลัดคิวไปซาอุฯ ก่อน อาจทำให้ต่างประเทศไม่เข้าใจหรือเข้าใจผิดๆ ไปได้ว่าทางการไทยไม่ให้เกียรติได้

หลังปรึกษานายกรัฐมนตรีแล้วว่า หากเป็นการไม่สบายใจและ

ต้อนรับการเสด็จเยือนของ
(ซ้าย) สมเด็จพระราชินีเอลิซาเบธที่ 2 แห่งสหราชอาณาจักร
(ขวา) Yangdi Pertuan Agong ประมุขแห่งสหพันธรัฐมาเลเซีย

การกระทำดังกล่าวจะทำให้เสถียรภาพของรัฐบาลต้องสั่นคลอน ดร.อาทิตย์ก็พร้อมจะลาออกเพื่อแสดงความรับผิดชอบ แต่พล.อ.ชาติชายไม่กังวลประเด็นนั้นตามสไตล์ท่าน โนพล็อบเบลมตามเคย

"ผมตัดสินใจพูดกับน้าชาติ บอกว่ายินดีที่จะรับผิดชอบต่อการกระทำทุกอย่าง และพร้อมจะลาออกหากเป็นสิ่งที่ไม่ถูกต้อง และไม่เป็นประโยชน์ต่อชาติบ้านเมือง ซึ่งน้าชาติก็ตอบมาว่า ทำได้ดีแล้ว จึงถือเป็นคำยืนยันจากผู้บังคับบัญชาสูงสุด" [5]

มั่นใจเป็นทุนเดิมว่าตนไม่ได้ทำอะไรผิด และข้อกล่าวหาต่างๆ นานาที่ฉีกธรรมเนียมการทูตนั้น เป็นเรื่องไร้สาระทั้งเพ

"ถ้าเผื่อประเทศไทยเป็นเพียงสมาชิกประเทศหนึ่ง ไม่ได้มีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องใกล้ชิดที่เป็นปัญหากับซาอุดิอาระเบียหรือคูเวตแล้วล่ะก็ ผมไม่เดินทางไปเด็ดขาด

หลายท่านตำหนิผมว่า ควรยึดถือตามธรรมเนียมปฏิบัติพิธีการทูตเดิม คือ เดินทางไปประเทศอาเซียนก่อน เรียงตามอักษร A B C D ไปก่อน กระผมทราบดีครับ กระผมทราบดีว่านั่นเป็นธรรมเนียมประเพณีปฏิบัติ แต่เมื่อเรามีเวลาเพียงแค่หนึ่งอาทิตย์ที่จะต้องแก้ปัญหาวิกฤตของชาติ มิฉะนั้นแล้วจะเกิดปัญหาอันใหญ่หลวงที่กระทบกระเทือนถึงทั้งผลประโยชน์และชีวิตของพี่น้องประชาชนคนไทยเกือบ 200,000 คน จะให้ผมตัดสินใจอย่างไรครับ..." ดร.อาทิตย์กล่าวโต้ตอบการอภิปรายไม่ไว้วางใจของพรรคฝ่ายค้านต่อที่ประชุมรัฐสภา เมื่อวันที่ 9 มกราคม พ.ศ.2534 [6]

เป็นอีกครั้งที่ดร.อาทิตย์ทำผิด

แต่ทำถูก

แม้อยู่ในตำแหน่งรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศได้เพียง 3 เดือนเศษ แต่ดร.อาทิตย์มีบทบาทสำคัญที่สร้างความเปลี่ยนแปลงในช่วงเวลาดังกล่าว อาทิ การปรับปรุงวังสราญรมย์ให้เป็นที่รับรองแขกบ้าน

แขกเมือง การจัดสร้างที่ทำการกระทรวงการต่างประเทศแห่งใหม่บนถนนศรีอยุธยา รวมถึงการคัดค้านแนวคิดเชิงพาณิชย์ เช่น การขายหรือให้เช่าสถานทูตไทยในต่างประเทศ 2 แห่ง เพื่อพัฒนาเป็นศูนย์การค้า

"ตอนนั้นวังสราญรมย์เป็นที่เก็บของ รก สกปรก จะกินเลี้ยงแต่ละทีต้องไปเลี้ยงโรงแรมโอเรียนเต็ล เราบอกว่าไม่ได้ มันเรื่องอะไร ตรงนี้เคยเป็นวัง แต่งใหม่ทำใหม่ให้เป็นวังแล้วต่อไปนี้ให้มากินเลี้ยงที่นี่

ส่วนเรื่องสถานทูต 2 แห่ง ที่รัฐบาลไทยจะขายไปทำศูนย์การค้า ได้เงินเยอะแยะ พิจารณากันมานานพอสมควรคือ สถานทูตไทย ณ สิงคโปร์ บนถนนออร์ชาร์ด เป็นตึกสองชั้นที่สร้างไว้ตั้งแต่รัชกาลที่ 5 และสถานทูตไทย ณ กรุงโตเกียว เป็นปราสาทหินเก่า เราคัดค้าน บอกว่าไม่ให้ขาย เพราะสถานทูตไทยคือ ประเทศไทย เป็นหน้าตาของประเทศไทย เลยคงอยู่มาจนเดี๋ยวนี้

นึกไปถึงสถานทูตอังกฤษที่เมืองไทย เมื่อก่อนนี้โก้มากนะ แต่ตัดที่ดินขายไปทำห้างสรรพสินค้า ผมคิดเลยว่า อังกฤษนี่เป็นอะไร จะเจ๊งแล้วหรือ ความเป็นมหาอำนาจเก่าแก่ หมดเลย

ผมก็มาสร้างกระทรวงการต่างประเทศใหม่ที่ตึก SEATO เก่า มาสร้างตรงนี้ เราก็เป็นคนสร้างเอาไว้" [7]

ปัจจัยสำคัญที่มีผลต่อเสถียรภาพทางการเมืองของรัฐบาลพล.อ.ชาติชาย ก็คือ ความขัดแย้งระหว่างการเมืองและกองทัพ

ฟางเส้นสุดท้ายขาดลง เมื่อ พล.อ.ชาติชาย เตรียมแต่งตั้ง พล.อ.อาทิตย์ กำลังเอก ขึ้นแท่น ในตำแหน่งรองนายกรัฐมนตรีฝ่ายความมั่นคง และรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงกลาโหม โดยให้เหตุผลว่า เพื่อแบ่งเบาภาระของนายกฯ

แต่ลือกันว่า เหตุผลที่แท้จริงคือ เพื่อคานและขู่ จปร.รุ่น 1 และรุ่น 5 ต่างหาก

สนับสนุนข่าวลือที่ว่า 'น้าชาติ' ต้องการเข้าไปแทรกแซงกองทัพ มีแผนโละหัวเรือใหญ่ของ จปร. รุ่น 5 บรรดาผู้บัญชาการเหล่าทัพที่นับวันยิ่งกระด้างกระเดื่องต่อรัฐบาลมากขึ้น

ในวันที่ 23 กุมภาพันธ์ พ.ศ.2534 ขณะที่พล.อ.ชาติชาย กำลังเดินทางไปเข้าเฝ้าฯ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ที่พระตำหนักภูพิงคราชนิเวศน์ จังหวัดเชียงใหม่

แต่ในนาทีที่เครื่องบินโดยสารซี 130 กำลังแท็กซี่รอเทคออฟบนรันเวย์สนามบินกองทัพอากาศนั้นเอง ทหาร 2 นาย ชักปืนที่เหน็บเอวอยู่จี้ปลดอาวุธเจ้าหน้าที่รักษาความปลอดภัยของนายกรัฐมนตรี และเข้าควบคุมพื้นที่ทั้งหมด

จากนั้นพล.อ.สุนทร คงสมพงษ์ ผู้บัญชาการทหารสูงสุด ประกาศยึดอำนาจรัฐบาล ในนามคณะรักษาความสงบเรียบร้อยแห่งชาติ (รสช.)

21
ประธานสภา
ออฟไซด์

ลึกๆ แล้ว ช่วงเวลาที่ รสช.ทำรัฐประหาร พร้อมประกาศยึดทรัพย์สินรัฐมนตรีและนักการเมืองในข้อหาร่ำรวยผิดปกตินั้น ได้สร้างความพอใจให้แก่ประชาชนส่วนหนึ่ง ซึ่งเบื่อหน่ายพฤติกรรมก้าวร้าวและการทุจริตคอรัปชั่นของรัฐบาล พล.อ.ชาติชายด้วย

รสช.พยายามรักษาภาพพจน์ที่ดีไว้ด้วยการเชิญ นายอานันท์ ปันยารชุน ขึ้นเป็นนายกรัฐมนตรี จัดตั้งรัฐบาลบริหารประเทศชั่วคราว ตั้งสภานิติบัญญัติแห่งชาติเพื่อร่างรัฐธรรมนูญ และคณะกรรมการตรวจสอบทรัพย์สินนักการเมือง

รัฐธรรมนูญ รสช.

เมื่อยึดอำนาจแล้วแน่นอนว่า ต้องเอาให้เบ็ดเสร็จเด็ดขาดไปถึงอนาคตด้วย

ปมปัญหาใหญ่ที่เกิดขึ้นในช่วงรัฐบาลนายอานันท์ก็คือ การยกร่างรัฐธรรมนูญซึ่งเห็นได้ชัดถึงความพยายามต่อทอดอำนาจให้แก่คณะนายทหารต่อไป จนในที่สุดเดือนพฤศจิกายน พ.ศ.2534 ประชาชนชุมนุมใหญ่ที่สนามหลวงเพื่อคัดค้านการร่างรัฐธรรมนูญในประเด็นสำคัญคือ

1) เรียกร้องให้นายกรัฐมนตรีต้องมาจากการเลือกตั้ง

2) ประธานสภาผู้แทนราษฎรจะต้องเป็นประธานรัฐสภา

3) ฐานะของวุฒิสมาชิกจะต้องด้อยกว่าสภาผู้แทนราษฎร

อย่างไรก็ตามประเด็นที่ถูกคัดค้านดังกล่าวก็ไม่ได้รับการแก้ไขแต่อย่างใด

นอกจากนั้น สาระสำคัญคือ การแต่งตั้งนายกรัฐมนตรียังกำหนดให้เป็นหน้าที่ของประธาน รสช.

ชัดเจน!

รัฐธรรมนูญฉบับใหม่ประกาศใช้ในวันที่ 9 ธันวาคม พ.ศ.2534 และกำหนดให้มีการเลือกตั้งทั่วไปในวันที่ 22 มีนาคม พ.ศ.2535

รัฐธรรมนูญถูกประกาศใช้ท่ามกลางความไม่พอใจของภาคประชาชน เมื่อร่างรัฐธรรมนูญฉบับใหม่จงใจเปิดทางให้สืบทอดอำนาจเผด็จการและไม่ยึดโยงกับประชาชน โดยระบุไว้ว่า นายกรัฐมนตรีไม่จำเป็นต้องมาจากการเลือกตั้ง และข้าราชการประจำสามารถดำรงตำแหน่งทางการเมืองได้ รวมถึงการให้อำนาจวุฒิสมาชิกซึ่งไม่ได้มาจากการเลือกตั้ง มีอำนาจในการอภิปรายไม่ไว้วางใจและถอดถอนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรได้ ตลอดจนการให้ประธานวุฒิสภาดำรงตำแหน่งประธานรัฐสภาด้วย

ส่วนวิธีแก้เกมแสนคลาสสิกเรื่องความไม่พอใจในตัวบทรัฐธรรมนูญที่ไม่เป็นประชาธิปไตยคือ บอกให้ประชาชนรับไปก่อนแล้วค่อยแก้ทีหลัง

คำมั่นของ 'บิ๊กสุ'

ทว่า ก่อนหน้านั้น มีข่าวลือหนาหูว่า ไม่ใครก็ใครในคณะ รสช. นี่แหละที่ถูกวางตัวให้เป็นนายกฯ คนต่อไป พูดกันถึงขนาดว่า 'บิ๊กจ๊อด' พล.อ.สุนทร คงสมพงษ์ เปรยว่า "หากสุไม่เอา ก็ให้เต้ ถ้าเต้ไม่เอา ก็ให้ตุ๋ย" ซึ่ง 'สุ' หมายถึง พล.อ.สุจินดา คราประยูร ส่วน 'เต้' หมายถึง พล.อ.อ.เกษตร โรจนนิล และ 'ตุ๋ย' หมายถึง พล.อ.อิสระพงศ์ หนุนภักดี

ประจวบกับท่าทีในการร่างรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ของ สภา รสช.ที่เปิดทางให้นายกฯ คนนอก โดยเห็นได้จากการไม่ระบุชัดว่า นายกรัฐมนตรีต้องมาจากการเลือกตั้ง นำมาสู่ความไม่พอใจของนักเคลื่อนไหวทางการเมืองที่เริ่มตบเท้าแสดงพลัง และเริ่มพยายามระดมมวลชน

ร้อนถึง 'บิ๊กสุ' สุดยอดตัวเต็ง ต้องออกมาแก้ข่าวผ่านสื่อหลายครั้ง ยืนยันหนักแน่น นับเป็นสัญญาประชาคมให้ประชาชนอุ่นใจได้ว่า รสช.จะไม่สืบทอดอำนาจเผด็จการ ตนจะไม่เล่นการเมือง ไม่ลงเลือกตั้ง และไม่รับตำแหน่งนายกรัฐมนตรีโดยเด็ดขาด

"ที่พูดกันว่า สภา รสช.จะสืบทอดอำนาจโดยการใช้รัฐธรรมนูญนั้น เราขอยืนยันว่าจะไม่มีการสืบทอดอำนาจโดยการใช้รัฐธรรมนูญ สมาชิกสภา รสช.จะไม่ไปเกี่ยวข้องกับการจัดตั้งรัฐบาล หลังจากการเลือกตั้งแล้ว สภา รสช.ก็หมดไปเองโดยอัตโนมัติ ผู้บัญชาเหล่าทัพก็จะกลับไปทำหน้าที่ในกองทัพเพียงอย่างเดียว...

และที่พูดกันว่า พล.อ.สุจินดา จะเป็นนายกรัฐมนตรี พล.อ.อ.เกษตร จะเป็นนายกรัฐมนตรี ก็ขอยืนยันในที่นี้ว่า ทั้ง พล.อ.สุจินดา และ พล.อ.อ.เกษตร จะไม่เป็นนายกรัฐมนตรี" [1]

ช่วงเวลาดังกล่าว นอกจากกระแสคัดค้าน 'พรรคทหาร' ที่เตรียมสนับสนุนผู้บัญชาการทหารบกขึ้นเป็นนายกรัฐมนตรีกำลังแรงจนพล.อ.สุจินดา ต้องออกมาปฏิเสธนั้น ในทางกลับกัน ก็ยังมีกระแสสนับสนุนอาทิ ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช ในฐานะนักคิดนักเขียนคนสำคัญที่เคยให้ความเห็นว่า

"การที่ทำรัฐประหาร จนพล.อ.ชาติชายกระเด็นออกนอกประเทศไปแล้ว จะมาร้องเพลงหนูไม่รู้ได้อย่างไร" [2]

พรรคสามัคคีธรรม

ก่อนการเลือกตั้งทั่วไป ในวันที่ 22 มีนาคม พ.ศ.2535 มีพรรคการเมืองใหม่จดทะเบียนในชื่อพรรคสามัคคีธรรม โดยมี นายณรงค์ วงศ์วรรณ อดีตหัวหน้าพรรคเอกภาพเป็นหัวหน้าพรรค กรรมการพรรคหลายคนมีความใกล้ชิดกับ รสช. จึงนำไปสู่การครหาว่า เป็น 'พรรคทหาร' ที่ตั้งท่าจะสืบทอดอำนาจ รสช.

ดร.อาทิตย์กล่าวถึงการเข้าร่วมพรรคสามัคคีธรรมในครั้งนั้นว่า *"เราสนิทกับคุณณรงค์ วงศ์วรรณ แกไม่มีใครช่วยก็ชวนไป เราก็ไปเท่านั้นเอง"* [3]

การเลือกตั้งครั้งนั้น ดร .อาทิตย์เข้าสู่สภาผู้แทนราษฎรอีกครั้งในฐานะ ส.ส.ฉะเชิงเทรา

ผลการเลือกตั้งพรรคสามัคคีธรรมได้รับเลือกตั้งมากที่สุด 79 ที่นั่ง จาก 360 ที่นั่ง เมื่อรวมกับพรรคการเมืองอีก 4 พรรคคือ ชาติไทย กิจสังคม ประชากรไทย และราษฎร จึงจัดตั้งรัฐบาล 195 เสียง

พรรคสามัคคีธรรมกำลังจะแถลงข่าวจัดตั้งรัฐบาล ศึกสกัดดาวรุ่งเตะตัดขาพระเอกก็เกิดขึ้น

นักข่าวสาวจากสิงคโปร์ตั้งคำถามนายณรงค์ ความว่า "ทราบว่าท่านมีธุรกิจเกี่ยวกับยาเสพติดใช่หรือไม่" ว่าที่นายกฯ ที่ไม่ทราบว่าคิดอะไรอยู่สวนกลับทันควัน "It's my business"

เมื่อได้ยินคำตอบดังนั้นก็พาอึ้งกันไปทั้งห้องประชุม รวมถึงดร.อาทิตย์ที่ยืนอยู่ร่วมด้วยเล่าว่า แทบถลาออกไปปฏิเสธแทน

แต่แน่นอนว่า ไม่ทัน

กระทั่งตัวผู้ตั้งคำถามก็คงไม่อยากเชื่อหูตัวเอง จึงถามย้ำอีกครั้งว่า "Is your family dealing with the drugs business?" ครอบครัวของคุณเกี่ยวข้องกับธุรกิจยาเสพติดใช่ไหม นายณรงค์ตอบกลับด้วยประโยคเดิม

"It's my business"

ประโยคนี้ตีความได้สองแง่
ทั้ง "มันเรื่องของผม คุณอย่ามายุ่ง"
หรือ "มันเป็นธุรกิจของผม"

นางมากาเร็ต ทัตไวเลอร์ โฆษกกระทรวงการต่างประเทศ สหรัฐอเมริกา ประกาศงดเว้นวีซ่า นายณรงค์ ห้ามเดินทางเข้าสหรัฐเพราะมีความเกี่ยวข้องกับนักค้ายาเสพติด ข้อกังขานี้กลายเป็นความด่างพร้อยที่ทำให้ นายณรงค์ไม่เหมาะสมกับตำแหน่งนายกรัฐมนตรี

"ตอนหลังผมก็ติดต่อทูตอเมริกัน นัดไปคุยกันพยายามเคลียร์ว่าพี่ณรงค์ไม่เกี่ยวกับเรื่องแบบนี้ แต่พี่ณรงค์แกมีลักษณะเป็นพ่อเลี้ยงทางเหนือ บ้านแกเปิดตลอด ใครจะเข้าไปกินข้าวเมื่อไรก็ได้ ตัวแกน่ะไม่เกี่ยวหรอก แต่คนบางคนที่เข้านอกออกในบ้านแกน่ะเกี่ยว ทางสหรัฐฯ ก็ซุ่มจับตา ปรากฏว่าก็มีรายงานว่า คนที่ข้องเกี่ยวกับยาเสพติดเดินเข้านอกออกในบ้านพี่ณรงค์ เลยกลายเป็นว่าพี่ณรงค์มีเอี่ยว" ดร.อาทิตย์กล่าวถึงเบื้องหลัง [4]

ประเด็นนี้ ดร.อาทิตย์ไม่สามารถเคลียร์ให้จบลงได้ เนื่องจากทางสถานทูตสหรัฐฯ มิได้ทึกทักไปเอง แต่ได้รับข้อมูลเชิงลึกจากการซุ่มจับตาดูของสำนักงานปราบปรามยาเสพติด (DEA : Drug Enforcement Administration) และตัวพ่อเลี้ยงณรงค์ก็ให้สัมภาษณ์ไปแล้วอย่างที่ว่า "It's my business"

เป็นอันว่า พ่อเลี้ยงณรงค์ หัวหน้าพรรคสามัคคีธรรม หมดสิทธิ์นั่งเก้าอี้นายกรัฐมนตรี

ในที่สุด พรรคร่วมรัฐบาลทั้งห้า จึงมีมติให้เชิญบุคคลภายนอกคือ พล.อ.สุจินดา คราประยูร เป็นนายกรัฐมนตรี

ประธานสภาผู้แทนราษฎร

การที่ดร.อาทิตย์ได้รับเลือกให้ดำรงตำแหน่งประธานสภาผู้แทนราษฎรนั้น มิใคร่ได้มาด้วยความพิศวาสหรือหวังดีเท่าไรนัก แต่เป็นการถูกเตะโด่งขึ้นหิ้ง ด้วยพรรคใหญ่ที่เป็นแกนนำอย่างสามัคคีธรรม ก็จะมีคนวงใน ส่วนเขาเป็นคนวงนอก เวลาจะตั้งรัฐมนตรีต้องมาแข่งกับเขา ก็เลยโดนเตะมาอยู่สภาผู้แทนราษฎร

รัฐธรรมนูญ พ.ศ.2534 ก็ยังระบุด้วยว่า ให้ประธานวุฒิสภาเป็นประธานรัฐสภา เท่ากับว่า ตำแหน่งประธานสภาผู้แทนราษฎรนั้นเป็นตำแหน่งบนหิ้งจริงๆ ไม่มีอำนาจอื่นใดมากไปกว่าการถือค้อนห้าม ส.ส.ประท้วงในที่ประชุม

เสียสัตย์เพื่อชาติ

ถึงเวลาท่านนายพลต้องกลืนน้ำลายตัวเอง

"ผมยืนยัน ไม่เล่นการเมือง ไม่ลงเลือกตั้ง ไม่เป็นนายกรัฐมนตรีโดยเด็ดขาด การเมืองไม่มีอะไรแน่นอน" คำมั่นเช่นว่านี้เคยประกาศผ่านปากชายชาติทหาร

ในที่สุดบิ๊กสุ ประกาศเสียสัตย์เพื่อชาติ ยอมรับตำแหน่งนายกรัฐมนตรี หากชาติต้องการ

"ผมจำเป็นต้องเสียสัตย์ที่เคยกล่าวไว้ว่า จะไม่รับตำแหน่งนายกรัฐมนตรี ทั้งนี้ก็ด้วยเหตุผลว่า เพราะความเป็นทหารที่เรามีคติประจำใจว่า เรายอมเสียสละได้แม้ชีวิตเพื่อประเทศชาติ เพราะฉะนั้น เมื่อเกิดความจำเป็นที่เราจะต้องทำงานเพื่อประเทศชาติ"

เมื่อวันที่ 7 เมษายน พ.ศ.2535 พล.อ.สุนทร คงสมพงษ์ หัวหน้า รสช. นำ พล.อ.สุจินดา และ พล.อ.อิสระพงศ์ และดร.อาทิตย์ในฐานะประธานสภาผู้แทนราษฎร เข้าเฝ้าพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เพื่อทูลเกล้าฯ เสนอชื่อนายกรัฐมนตรี

ยี่สิบคำถามกับหนึ่งตัวช่วย

20 ปีผ่านพ้น หลังเหตุการณ์พฤษภาคม พ.ศ.2535 ดร.อาทิตย์ ซึ่งรับเชิญเป็นวิทยากรพิเศษในห้องเรียนวิชาการเมืองไทยสมัยใหม่ เมื่อวันที่ 7 มีนาคม พ.ศ.2555 เล่าให้นักศึกษาฟังถึงเหตุการณ์ในช่วงเข้าเฝ้าทูลเกล้าฯ เสนอชื่อ พล.อ.สุจินดา เป็นนายกฯ ว่า

"พระองค์ท่านทรงมีรับสั่งให้ช่างภาพ ให้ทีวีออกไปให้หมด ทรงซักถามเป็นข้อๆ เหมือนยี่สิบคำถามเลย

ลาออกจาก ผบ.ทบ. แล้วหรือยัง?

หัวหน้าพรรคเป็นนายกฯ ไม่ได้ แล้วพรรคเขาไม่มีรองหัวหน้าพรรคหรือ?

ฯลฯ

นอกจากนี้ ยังมีพระราชดำรัสถามถึงประเด็นที่ประชาชนเขาอยากได้นายกฯ ที่มาจากการเลือกตั้ง" [5]

ทุกคนในที่นั้นต่างพยายามอธิบายด้วยทฤษฎีและตัวบทกฎหมายต่างๆ นานา อาทิ ในทางกฎหมายแล้ว รัฐธรรมนูญมิได้ระบุชัดว่า นายกรัฐมนตรีต้องมาจากการเลือกตั้ง หรือสภามีเสียงข้างมากรับรองตำแหน่งนายกฯ ให้ชอบธรรมได้

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงมีรับสั่งถามเป็นคำถามสุดท้ายว่า พล.อ.สุจินดา ลาออกจากคณะรักษาความสงบเรียบร้อยแห่งชาติหรือยัง

ดูเหมือนว่าสมาชิก รสช. ในที่นั้นจะถูกต้อนจนมุมเข้าแล้ว เพราะหากตอบตามความจริงว่า ยังไม่ได้ลาออก พระองค์ท่านต้องให้กลับไปลาออกเสียก่อน ตำแหน่งนายกฯ ก็จะยังอยู่ในภาวะสุญญากาศต่อไป

ประธานสภาผู้แทนราษฎรอย่าง ดร.อาทิตย์จึงถวายคำอธิบายแก่พระองค์ท่านไปว่า ตามบทเฉพาะกาลของรัฐธรรมนูญนั้นระบุไว้ว่า หากมีรัฐบาลแล้ว รสช.จะถูกยุบ เพราะฉะนั้นตำแหน่งในรสช.ของพล.อ.สุจินดาจะสลายไปโดยอัตโนมัติเช่นกัน

ภายหลังจากทรงลงพระปรมาภิไธยโปรดเกล้าฯ พล.อ.สุจินดา คราประยูร เป็นนายกรัฐมนตรีคนที่ 19 พระองค์ทรงกำชับให้ไปออกโทรทัศน์ชี้แจงแก่ประชาชนให้เข้าใจด้วย

"ท่านยังรับสั่งอีกว่าไปชี้แจงต่อประชาชน พล.อ.สุนทร พล.อ.อิสระพงศ์ ต้องไปชี้แจงต่อประชาชน ไปออกทีวี คุณอาทิตย์ไปด้วย" [6]

22
ม็อบมือถือ
พฤษภา '35

การเมืองนอกสภาเริ่มต้นขึ้นแทบจะพร้อมกัน

เพียงหนึ่งวัน หลังจากพล.อ.สุจินดารับตำแหน่งนายกรัฐมนตรีคนที่ 19 ของประเทศไทย วันรุ่งขึ้น ร.ต.ฉลาด วรฉัตร อดข้าวประท้วงนายกรัฐมนตรีที่ไม่ได้มาจากการเลือกตั้ง พร้อมกับเรียกร้องให้มีการแก้ไขรัฐธรรมนูญ โดยประกาศเจตนารมณ์บนป้ายว่า *"ข้าฯ ขอพลีชีพเพื่อประชาธิปไตย นายกรัฐมนตรีต้องมาจากการเลือกตั้ง"*

"สุฯ ออกไป"

ตัวแทนองค์กรภาคประชาชน อาทิ คณะกรรมการรณรงค์เพื่อประชาธิปไตย (ครป.) สหพันธ์นิสิตนักศึกษาแห่งประเทศไทย (สนนท.) ร่วมกับพรรคการเมืองฝ่ายค้าน จัดปราศรัยที่อนุสาวรีย์พระบรมรูปทรงม้า รวมถึงพล.ต.จำลอง ศรีเมือง หัวหน้าพรรคพลังธรรม ซึ่งกำลังได้รับความนิยมอย่างสูงในเขตกรุงเทพฯ จากการเลือกตั้งล่าสุด ส.ส.ของพรรคได้รับเลือกถึง 35 ที่นั่งจากจำนวนทั้งหมด 37 ที่นั่ง เริ่มอดอาหารและได้กลายเป็นผู้นำการประท้วงต่อมา

รัฐบาลประเมินว่า หากผู้ชุมนุมหมดแรงก็คงเลิกไปเอง แต่กลับไม่เป็นเช่นนั้น เมื่อ ร.ต.ฉลาดอยู่ในภาวะช็อคจากการอดอาหารเป็นเวลานาน ต้องหามส่งโรงพยาบาล ยิ่งทำให้ผู้สนับสนุนการชุมนุมออกมารวมตัวมากกว่าเดิม แถมยังเป็นกลุ่มผู้ชุมนุมที่ไม่เคยมีมาก่อนในประวัติศาสตร์การเมืองไทย เพราะต่างพกมือถือหรือเพจเจอร์ และขับรถยนต์ส่วนตัวกันมาหลังเลิกงาน จนได้ชื่อว่าเป็นม็อบมือถือหรือม็อบชนชั้นกลาง

วิธีการเดียวที่สามารถลดอุณหภูมิของความขัดแย้งลงได้ พรรคร่วมฝ่ายค้านต้องเสนอแก้รัฐธรรมนูญ กล่าวคือ รัฐสภาต้องให้หลักประกันแก่ประชาชนว่า ต่อแต่นี้ไปชาวบ้านราษฎรจะได้นายกรัฐมนตรีที่มาจากการเลือกตั้งเท่านั้น จะไม่มีใครหรือผู้ใดบังอาจมานั่งตำแหน่งนายกฯ ได้ตามใจชอบอีก ด้านพรรคร่วมรัฐบาลก็มีทีท่าเห็นดีเห็นงามด้วย แต่จนแล้วจนรอด ก็ไม่ได้คลอดรัฐธรรมนูญมาตราดังกล่าวออกมา

สุนทรพจน์พาตาย

สถานการณ์ในสภาฯ ยังดำเนินต่อไป ไม่ว่าจะได้อำนาจมาโดยวิธีใด แต่ตามหลักการแล้ว นายกรัฐมนตรีจำเป็นต้องแถลงนโยบายต่อรัฐสภาเพื่อเข้ารับตำแหน่งอย่างเป็นทางการ

ย้อนกลับไปในเหตุการณ์หนึ่ง เมื่อ 7 ปีก่อนหน้า เมื่อวันที่ 9 กันยายน พ.ศ.2528 มีกลุ่มนายทหารนอกราชการ นำโดยพล.อ.เสริม ณ นคร พร้อมด้วยทหารนอกราชการประกาศพยายามยึดอำนาจ พล.อ.เปรม ติณสูลานนท์ นายกรัฐมนตรี ซึ่งกำลังปฏิบัติภารกิจที่ประเทศอินโดนีเซีย และพล.อ.อาทิตย์ กำลังเอก ผู้บัญชาการทหารสูงสุด อยู่ระหว่างปฏิบัติภารกิจในทวีปยุโรป

ฝ่ายปราบกบฏที่ต้องรักษาความมั่นคงให้รัฐบาลคือ พล.อ.สุจินดา คราประยูร นี่เอง

เวลานั้น ดร.อาทิตย์เป็นผู้ว่าการการประปานครหลวง ถูกขอร้องจากพล.อ.สุจินดาให้ตัดน้ำประปาบริเวณเสือป่า ซึ่งเป็นที่ตั้งของ

กองกำลังคณะปฏิวัติ แต่ผู้ว่าฯ ประปา กลับขัดใจ ไม่ยอมตัดน้ำให้ตามคำขอ เนื่องจากหากปิดจุดจ่ายน้ำบริเวณเสือป่า จะกระทบถึงพระตำหนักจิตรลดารโหฐาน เพราะใช้หัวจ่ายน้ำร่วมกัน

"ผมก็เรียนท่านไปว่า ปิดน้ำไม่ได้ชนะปฏิวัติหรอกนะ อย่างเก่งก็แค่ไม่มีน้ำราดส้วม" [1]

แม้จะเคยขัดใจกันมาบ้าง แต่ในฐานะประธานสภาฯ ดร.อาทิตย์ ตัดสินใจพูดตรงๆ กับ 'พี่สุ'

"ผมพูดกับพี่สุว่า พี่สุครับ ผมขออะไรพี่สุสักอย่างได้ไหมครับ พรุ่งนี้ขอให้พี่เตรียมสุนทรพจน์ที่ดีที่สุดในชีวิตของพี่ ความยาวประมาณ 15 นาที ผมตั้งหัวข้อให้ด้วยว่า ทำไมผมจึงจำเป็นต้องมารับตำแหน่งนายกรัฐมนตรี พี่สุก็รับคำว่า ได้ ได้ ได้ ซึ่งผมก็คิดว่าเขาจะพูดโน้มน้าวให้ประชาชนยอมรับและเย็นลง เพราะตอนนั้น มันมีกระแสไม่พอใจกรุ่นๆ อยู่" [2]

โจทย์ที่ดร.อาทิตย์ ประธานสภาฯ ให้ไปว่า **'ทำไมผมจึงต้องรับตำแหน่งนายกรัฐมนตรี'** ดูเหมือนจะถูกตีไม่แตก เพราะเมื่อถึงเวลาแถลงกลางสภา 'พี่สุ' กลับใช้โพเดียมของสภาเป็นที่โจมตีการเมืองฝ่ายตรงข้าม กล่าวได้ว่า ฝีมือการร่างคำแถลงนโยบายของดร.ทินพันธ์ นาคะตะ ที่ 'บิ๊กสุ' เลือกใช้ กลับกลายเป็นสุนทรพจน์พาตาย ที่ทำให้นายกฯ คนนี้อยู่ในตำแหน่งได้เพียงเดือนเศษ

พล.อ.สุจินดาให้เหตุผล 3 ข้อ ถึงการยอมเสียสัตย์เพื่อชาติในการประชุมสภาในวันที่ 7 พฤษภาคม พ.ศ.2535 ว่า

"ประการแรก รัฐธรรมนูญไม่ได้กำหนดไว้ว่า นายกรัฐมนตรีจะต้องเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร

ประการที่สอง ผมเคยรับราชการใกล้ชิดบุคคลคนหนึ่งที่ปัจจุบันนี้มาเป็นนักการเมือง ทราบดีว่า บุคคลผู้นั้นมีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับกลุ่มที่

เรียกตัวเองว่า สภาปฏิวัติ หรือที่ประชาชนทั่วไปเรียกว่าสภาโจ๊ก ผมได้เคยเสนอแนะหลายครั้งว่า ให้ถอนตัวออกมาจากบุคคลกลุ่มนั้น และผมค่อนข้างแน่ใจว่า ระบอบประชาธิปไตยที่บุคคลผู้นั้นใฝ่ฝันคือ การขึ้นสู่อำนาจในระบอบประชาธิปไตยแบบสภาเปรซีเดียม ในขณะนี้ กลุ่มที่ดำเนินการก่อกวนความไม่สงบอยู่นอกสภาเพื่อจะสร้างความวุ่นวาย เพื่อนำประเทศไปสู่ระบอบสภาเปรซีเดียม

ประการที่สาม ผมได้รับการร้องขอจากพุทธศาสนิกชนจำนวนมากให้มารับตำแหน่งนายกรัฐมนตรี เพื่อป้องกันและรักษาไว้ซึ่งศาสนาพุทธที่กำลังถูกบุคคลกลุ่มหนึ่งก่อตั้งศาสนาขึ้นมาใหม่" [3]

แม้ว่า พล.อ.สุจินดาจะไม่ได้เอ่ยชื่อบุคคลใด แต่เป็นที่ทราบชัดกันดีว่าบุคคลที่ถูกพาดพิงเกี่ยวกับลัทธิคอมมิวนิสต์ และกลุ่มสันติอโศก หมายถึง พล.อ.ชวลิต ยงใจยุทธ หัวหน้าพรรคความหวังใหม่ และพล.ต.จำลอง ศรีเมือง หัวหน้าพรรคพลังธรรม พรรคร่วมฝ่ายค้านที่กำลังขึ้นเวทีต่อต้านรัฐบาลอยู่นอกสภาในนาทีนั้น

โดยเฉพาะอย่างยิ่ง เหตุผลประการสุดท้ายที่พล.อ.สุจินดากล่าวถึง คือ ภาระหน้าที่ในการดูแลปราบปรามการทุจริตคอรัปชั่นนั้น ขัดแย้งอย่างสิ้นเชิงกับการแต่งตั้งคณะรัฐมนตรี ซึ่งประกอบด้วยอดีตรัฐมนตรีที่เพิ่งถูกยึดทรัพย์ข้อหาร่ำรวยผิดปกติ

"วินาทีนั้น ผมบอกตัวเองได้เลยว่า พี่สุจบแล้ว งานนี้พังแล้ว" ดร.อาทิตย์เคยให้สัมภาษณ์กองบรรณาธิการหนังสือพิมพ์ผู้จัดการถึงสุนทรพจน์พาตายของพล.อ.สุจินดา

สถานการณ์นอกสภา ผู้ชุมนุมลุกฮือ พยายามป่ายปีนรั้วกั้น แนวหน้าพยายามใช้มือเท้าซึ่งเป็นอาวุธเดียวที่พวกเขามี ดันสู้กับโล่ตำรวจหลายกองร้อยที่อารักขาท่านสมาชิกสภาผู้ทรงเกียรติ

หลังแถลงนโยบายจบ จึงต้องปิดประชุมสภาแทบจะในทันทีเพื่อยุติการลุกฮือของม็อบ

หลังแถลงนโยบายต่อรัฐสภาเพียง 1 วัน มีประกาศของกองอำนวยการรักษาความสงบเรียบร้อยภายในประเทศ ฉบับที่ 1 เตือนประชาชนให้ระงับการมาร่วมชุมนุมที่หน้ารัฐสภา เพื่อป้องกันความเสียหายที่อาจเกิดขึ้นจากการจลาจล ซึ่งประกาศนี้ลงนามโดยผู้บัญชาการทหารสูงสุด พล.อ.อ.เกษตร โรจนนิล เย็นวันเดียวกัน เครื่องบินตรวจการณ์ได้บินโปรยใบปลิวของกองอำนวยการรักษาความมั่นคงภายใน ลงนามโดย พล.อ.อิสระพงศ์ หนุนภักดี เรียกร้องให้ผู้ชุมนุมกลับบ้าน

ต่อสายตรงชักชวน 'บิ๊กสุ' สมัคร ส.ส.

ระหว่างนั้น ผู้ใหญ่ในฝ่ายรัฐบาลให้สัมภาษณ์ออกสื่ออย่างต่อเนื่องว่า มิได้หวั่นไหวหรือรู้สึกกดดันจากผู้ต่อต้านรัฐบาลแม้แต่น้อย พร้อมกับโจมตีว่า พล.ต.จำลองไม่มีความสามารถในการเล่นตามกติกา จึงต้องมาระดมมวลชนเล่นเกมนอกสภา นอกจากนั้น ยังออกประกาศเตือนให้ยุติการชุมนุม ประกาศใช้กฎอัยการศึก และจะสลายการชุมนุมตามลำดับ

ประท้วงอดอาหารมาหลายวัน สังขารก็ย่อมไม่ไหว พล.ต.จำลองที่ผ่ายผอมลง เพราะร่างกายที่ขาดสารอาหาร ต้องขอมติของผู้ร่วมชุมนุมว่าต้องการให้ตนอดอาหารต่อหรือเลิกอดอาหารเพื่อรักษาร่างกายไว้ต่อสู้ และได้มติว่าให้ยุติการอดอาหาร

ดูเหมือนยิ่งนานวัน ยิ่งเข้าใกล้ทางตันขึ้นเรื่อยๆ

ดร.อาทิตย์พยายามที่จะยุติความขัดแย้ง ตัดสินใจยกหูโทรศัพท์สายตรงถึงนายกรัฐมนตรี เสนอวิธีผ่าทางตันว่า ควรแก้รัฐธรรมนูญให้นายกรัฐมนตรีมาจากการเลือกตั้ง และไม่ลืมหาทางลงสวยๆ ให้โดยชักชวนมาลงสมัครรับเลือกตั้งเป็น ส.ส.จังหวัดหนองคาย ซึ่งเป็นฐานเสียงของพรรคสามัคคีธรรม

น้องชายคนนี้รับปากจะช่วย 'พี่สุ' หาเสียงเอง

แต่ดูเหมือนข้อเสนอผ่าทางตันนี้ จะเป็นการตบมือข้างเดียว

ประธานสภาออฟไซด์

วันที่ 9 พฤษภาคม ดร.อาทิตย์ขอเปิดประชุมสภาเพื่อหารือกับพรรคการเมืองทั้ง 9 พรรค เกี่ยวกับการแก้ไขรัฐธรรมนูญตามความต้องการของประชาชน และได้ตกลงร่วมกันจะแก้ไขรัฐธรรมนูญ 4 ข้อ เพื่อคลี่คลายสถานการณ์

"ประเด็นนายกรัฐมนตรีมาจากการเลือกตั้ง ที่ประชุมก็เห็นด้วย คืนนั้นเราประกาศออกไปเลย มหาจำลองก็รับลูกไป ไปประชุมชี้แจงเหตุผล" [4]

หลังจากสื่อมวลชนที่อยู่โยงรอติดตามผลการประชุมซึ่งจะกำหนดอนาคตประเทศเสนอข่าวว่า สภามีมติรับหลักการแก้ไขรัฐธรรมนูญ ผู้ชุมนุมจึงหยุดพักการชุมนุม เพื่อรอดูสถานการณ์ และมีประกาศนัดพบกันใหม่ในวันที่ 17 พฤษภาคม พ.ศ.2535 ที่ท้องสนามหลวง

สถานการณ์ที่ควรจะดีขึ้นกลับไม่เป็นเช่นนั้น เมื่อพล.อ.สุจินดา ออกมาตำหนิว่า ดร.อาทิตย์ อุไรรัตน์ ประธานสภาผู้แทนฯ ให้สัมภาษณ์โดยพลการ ส่วนรัฐธรรมนูญที่ประชาชนต้องการนั้น จะไปเพิ่มเติมในบทเฉพาะกาลให้ภายหลัง

"เขาออกมาแถลงว่าผมว่า เป็นประธานสภาออฟไซด์ ทำอะไรไม่ปรึกษาหัวหน้าพรรค" [5]

ไพรีพินาศ ประเทศพินาศ

ในที่สุด ความบิดพลิ้วส่อความไม่จริงใจของรัฐบาลในการแก้ไขรัฐธรรมนูญก็ทำให้การชุมนุมวันที่ 17 พฤษภาคม เป็นการชุมนุมครั้งใหญ่ ประชาชนเรือนแสนพากันมาที่ท้องสนามหลวง

รัฐบาลชิงประกาศภาวะฉุกเฉินในเขตกรุงเทพมหานคร โดยมีคำสั่งให้ผู้ชุมนุมกลับบ้าน หากพบว่ามีการรวมตัวเกิน 10 คนขึ้นไป จะถูกจับและดำเนินการทางกฎหมายทันที แต่หากพูดกันดีๆ ไม่รู้เรื่องก็จำเป็นต้องใช้กำลัง ทั้งนี้ จะทำโดยละมุนละม่อม ไม่ให้มีการเสียเลือดเนื้อเด็ดขาด

มีการเคลื่อนขบวนไปตามถนนราชดำเนิน ในคืนวันที่ 17 พฤษภาคม เริ่มมีการปะทะระหว่างเจ้าหน้าที่ของรัฐและผู้ชุมนุมเป็นบางจุด โดยรัฐบาลเลือกใช้แผนไพรีพินาศ แม้ดูเหมือนเป็นวิธีสลายการชุมนุมตามกฎหมาย แต่คำว่า ไพรีพินาศ มิพักทำให้ผู้ชุมนุมไพล่นึกไปว่า นี่คือ การประกาศสงครามกลางเมืองอย่างเป็นทางการ

ประชาชนของรัฐบาลกลายร่างเป็นศัตรูอย่างเต็มตัว

การปะทะหลายจุดดำเนินต่อเนื่องทั้งคืน มีเสียงปืนดังรัวนานหลายนาทีทั้งที่สนามหลวง ถนนราชดำเนินกลาง และสะพานผ่านฟ้า สถานีตำรวจนครบาลนางเลิ้งถูกเผาโดยบุคคลไม่ทราบฝ่าย ผู้ชุมนุมยึดรถดับเพลิงของเจ้าหน้าที่เพื่อฉีดน้ำกลับใส่เจ้าหน้าที่ ความวุ่นวายและโกลาหลเกิดขึ้นอย่างไม่ทราบได้ว่าใครเป็นใคร จนถึงเช้าวันที่ 18 พฤษภาคม

เซ็นหมายจับ 'มหาจำลอง'

รัฐบาลเดินเกมสงครามตามสูตรสำเร็จ วางแผนจับตัวแกนนำเป็นอันดับแรก แต่พล.ต.จำลอง ศรีเมือง ยังดำรงสถานะสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรอยู่ หมายจับจะสมบูรณ์ตามกฎหมายได้จึงต้องมีลายเซ็นของประธานสภาผู้แทนราษฎรกำกับด้วย

"ผมอยู่จังหวัดฉะเชิงเทรา ไปงานศพ ก็มีโทรศัพท์มาขอให้เข้ามาด่วน เพราะเขาจะขออนุญาตจับมหาจำลองคือ มหาจำลองเป็นส.ส. ถ้าจะจับต้องขออนุญาตประธานสภาฯ ผมก็เข้ากรุงเทพฯ ก็เข้ามาในกองบัญชาการสวนมิสกวัน ตอนแรกก็ไม่เห็นมีอะไร จนในที่สุดคืนนั้นก็มีความผิดปกติ ผมเห็นมีการเบิกและยืมกระสุนจำนวนมาก รัฐบาลก็คิดว่าจะจับกุมผู้นำ และเชื่อว่าจะทำให้ดีกรีการชุมนุมเบาลง ผมก็บอกว่า ผมจะให้คำตอบพรุ่งนี้" [6]

ยอมรับว่าขัดกับความรู้สึกในใจอยู่มาก เพราะไม่ว่ามองด้วยสายตาของใคร ย่อมประจักษ์ว่า เหตุการณ์ครั้งนั้น รัฐบาลอาวุธครบมือกำลังรังแกประชาชนมือเปล่า

การจับกุม "มหาจำลอง" ที่เป็นเสมือนผู้นำจิตวิญญาณของผู้ชุมนุม ณ ขณะนั้น ยิ่งทวีความเดือดพล่านในอารมณ์

นาทีนั้น นอกจากเสียงตูมตามของปืนและระเบิดแล้ว ก็มีแต่เสียงผู้ชุมนุมตะโกนก้องร้องเพลงสรรเสริญพระบารมีทั้งน้ำตา โดยหวังใจพึ่งพระบารมีในหลวง และหวังว่าเจ้าหน้าที่รัฐจะฉุกคิดในการกระทำของตนขึ้นมาบ้าง

สถานการณ์บานปลายเป็นไปอย่างต่อเนื่อง ประชาชนผู้ชุมนุมที่สูญเสียแกนนำไป ยิ่งเคลื่อนไหวไม่เป็นขบวน

การปะทะยังดำเนินต่อไป พร้อมกับจำนวนคนตายที่มากขึ้นทุกชั่วโมง แต่รัฐบาลก็ยังให้สัมภาษณ์ออกสื่อว่า ไม่มีใครตายอย่างมากก็แค่บาดเจ็บ

ไม่เผชิญหน้า แต่หันหน้าเข้าหากัน

คืนวันเดียวกันนั้น โทรทัศน์รวมการเฉพาะกิจแห่งประเทศไทย แพร่ภาพพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ พล.อ.เปรม ติณสูลานนท์ องคมนตรี เชิญ พล.อ.สุจินดา คราประยูร และพล.ต.จำลอง ศรีเมือง เข้าเฝ้าฯ รับพระราชกระแส ความตอนหนึ่งว่า

"ปัญหาของวันนี้ ไม่ใช่ปัญหาของการบัญญัติหรือแก้ไขรัฐธรรมนูญ ทุกวันนี้คือ ความปลอดภัย ขวัญดีของประชาชน ซึ่งเดี๋ยวนี้ประชาชนทั่วไป ทุกแห่งทุกหนมีความหวาดระแวงว่าจะเกิดอันตราย มีความหวาดระแวงว่า ประเทศชาติจะล่มจม โดยที่จะแก้ไขลำบากตามข่าวที่ได้ทราบมาจากต่าง ประเทศ เพราะเหตุว่าในขณะนี้ ทั้งลูกชายทั้งลูกสาวก็อยู่ต่างประเทศ ทั้ง สองก็ทราบดี แล้วก็ได้พยายามที่จะแจ้งให้กับคนที่อยู่ในประเทศเหล่านั้น ว่า ประเทศไทยนี้ยังแก้ไขสถานการณ์ได้ แต่รู้สึกว่าจะเป็นความคิดที่เป็น ความคิดแบบหวังสูงไปหน่อย ถ้าหากว่าเราไม่ทำให้สถานการณ์อย่าง 3 วัน ที่ผ่านมานี้สิ้นสุดไปได้

ฉะนั้น ก็ขอให้โดยเฉพาะสองท่าน คือ พล.อ.สุจินดา และพล.ต.จำลอง ช่วยกันคิดคือ หันหน้าเข้าหากัน ไม่ใช่เผชิญหน้ากัน เพราะว่าเป็นประเทศของ เรา ไม่ใช่ประเทศของหนึ่งคน สองคนแต่เป็นประเทศของทุกคน เข้าหากัน ไม่เผชิญหน้ากันแก้ไขปัญหา เพราะปัญหามีอยู่ที่เวลาเกิดจะใช้คำว่าบ้าเลือด เวลาคนมีการปฏิบัติรุนแรงมันลืมตัว ลงท้ายเขาไม่รู้ว่าตีกันเพราะอะไร แล้วก็จะ แก้ปัญหาอะไร เพียงแต่ว่าจะต้องเอาชนะ แล้วก็ใครจะชนะ ไม่มีทาง อันตราย ทั้งนั้น มีแต่แพ้คือ ต่างคนต่างแพ้ ผู้ที่เผชิญหน้าก็แพ้ แล้วที่แพ้ที่สุดก็คือ ประเทศชาติ ประชาชนจะเป็นประชาชนทั้งประเทศ ไม่ใช่ประชาชนเฉพาะ ในกรุงเทพมหานคร ถ้าสมมติว่า เฉพาะในกรุงเทพมหานครเสียหายไป ประเทศก็เสียหายไปทั้งหมด แล้วก็จะมีประโยชน์อะไรที่จะทะนงตัวว่าชนะ เวลาอยู่บนกองซากปรักหักพัง

จึงขอให้ทั้งสองท่านเข้ามาคือ ไม่เผชิญหน้ากัน แต่หันเข้าหากัน และสองท่านเท่ากับเป็นผู้แทนฝ่ายต่างๆ คือ ไม่ใช่สองฝ่าย ฝ่ายต่างๆ ที่เผชิญหน้ากัน ให้ช่วยกันแก้ปัญหาปัจจุบันนี้คือ ความรุนแรงที่เกิดขึ้น แล้วก็เมื่อเยียวยาปัญหานี้ได้แล้ว จะมาพูดกันปรึกษากันว่าจะทำอย่างไร สำหรับให้ประเทศไทยได้มีการสร้างพัฒนาขึ้นมาได้ กลับคืนมาได้ด้วยดี อันนี้ก็เป็นเหตุผลที่เรียกท่านทั้งสองมา และก็เชื่อว่าทั้งสองท่านก็เข้าใจว่า จะเป็นผู้ที่ได้สร้างประเทศจากซากปรักหักพัง แล้วก็จะได้ผลในส่วนตัว มากว่าได้ทำดี" [7]

คู่ขัดแย้งรับพระราชกระแสไป และนำไปสู่การลาออกจากตำแหน่ง ของพล.อ.สุจินดา และการยุติการชุมนุมของม็อบมือถือ

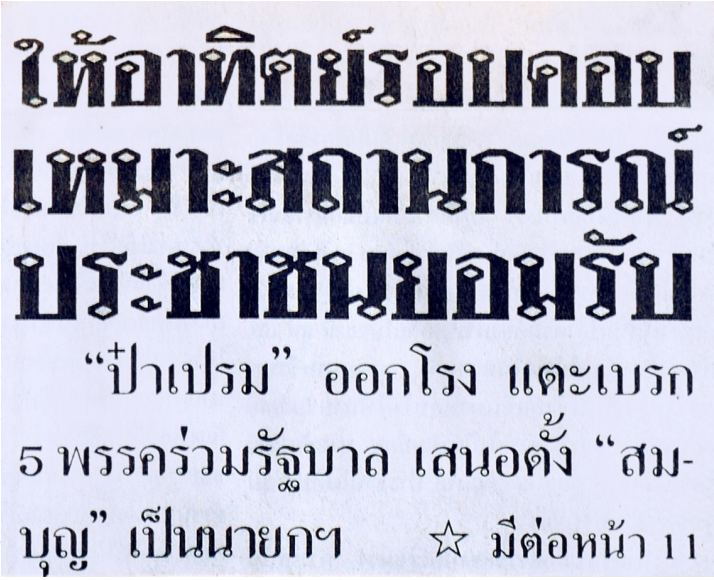
ให้อาทิตย์รอบคอบ
เหมาะสถานการณ์
ประชาชนยอมรับ
"ป๋าเปรม" ออกโรง แตะเบรก
5 พรรคร่วมรัฐบาล เสนอตั้ง "สม-
บุญ" เป็นนายกฯ ☆ มีต่อหน้า 11

หนังสือพิมพ์ไทยรัฐ ฉบับวันศุกร์ที่ 29 พฤษภาคม พ.ศ.2535

23
วีรบุรุษประชาธิปไตย
โลกสวย

"ไม่รู้จะเริ่มต้นอะไร ยังไง มันไม่มีขั้นตอนบอกไว้ว่า ให้ทำอย่างไร มันอยู่ที่เราคนเดียว รัฐธรรมนูญเขียนเอาไว้ว่า นายกรัฐมนตรีนั้น ให้พระมหากษัตริย์โปรดเกล้าฯ แต่งตั้ง โดยมีประธานรัฐสภารับสนองพระบรมราชโองการ เขียนไว้แค่นั้น แต่เอามาจากไหน เอามาอย่างไร ถามใครก็ไม่ได้" [1]

ดร.อาทิตย์ให้สัมภาษณ์ถึงสถานการณ์ช่วงโกลาหล

การแก้เกมของประธานสภา

ท่ามกลางซากปรักหักพังจากสงครามกลางเมือง กระแสสังคมกดดันให้สภาผู้แทนราษฎรเร่งแก้ไขรัฐธรรมนูญ สาระสำคัญยังคงเป็นเรื่องเดิม คือ นายกฯ ต้องมาจากการเลือกตั้ง

ดร.อาทิตย์ตัดสินใจเลือกใช้วิธียืดเวลาในการสรรหานายกรัฐมนตรี โดยให้คำมั่นต่อรัฐสภาและประชาชน ผ่านแถลงการณ์ในวันที่ 1 มิถุนายน พ.ศ.2535 ว่า ประชาชนจะได้นายกรัฐมนตรีคนถัดไป ในวันที่ 10 มิถุนายน หรือหมายถึง หลังจากรัฐธรรมนูญฉบับแก้ไขผ่านวาระสามของสภาแล้ว จะทูลเกล้าฯ เสนอชื่อนายกฯ ทันที

สถานการณ์ในช่วงนั้น การเมืองแบ่งขั้วชัดเจนเป็น 2 ฝ่าย เป็นพรรคเทพและพรรคมาร

พรรคเทพคือ พรรคร่วมฝ่ายค้าน 4 พรรค ประชาธิปัตย์ ความหวังใหม่ พลังธรรม และเอกภาพ

ส่วนพรรคมารคือ พรรคร่วมรัฐบาล 5 พรรค สามัคคีธรรม ชาติไทย กิจสังคม ประชากรไทย และราษฎร

หัวกระไดไม่แห้ง!

ช่วงเวลา 10 วัน แห่งการวัดใจ

ความคาดหวังจากภาคประชาชน การเมืองนอกสภา ปะทะแรงกดดันของพรรคร่วมรัฐบาล

การเจรจาทั้งในทางลับและทางแจ้ง การต่อรองด้วยเงินและอำนาจ ด้วยกำลังและวาจา สารพัดดีลเกิดขึ้นวุ่นวาย

ด้านพรรคร่วมรัฐบาลนั้น เมื่อนายณรงค์ วงศ์วรรณ หัวหน้าพรรคสามัคคีธรรม ไม่สามารถเป็นนายกฯ ได้ ก็ต้องให้สิทธิ์แก่พรรคที่มีคะแนนเสียงมากเป็นอันดับสอง ซึ่งหมายถึง พล.อ.อ.สมบุญ ระหงษ์ หัวหน้าพรรคชาติไทย

ช่วงเวลาฝุ่นตลบ ยังเอาแน่เอานอนไม่ได้ ดร.อาทิตย์ในเวลานั้นกลายเป็นผู้ถือดุลอำนาจทางการเมืองในช่วงหัวเลี้ยวหัวต่อของประเทศไปแล้ว

บรรดาผู้ใหญ่ในพรรคร่วมรัฐบาลจึงหว่านล้อมด้วยการเสนอตำแหน่งรัฐมนตรีในกระทรวงสำคัญ อย่างมหาดไทย

"พ่อเลี้ยงณรงค์ก็บอกผมว่า เฮ้ย! น้อง น้องจะเอาอะไร น้องเสนอคุณสมบุญ ระหงษ์ แล้วลาออกจากประธานสภา เดี๋ยวพี่จะให้โควต้าของพี่ โควต้ารัฐมนตรีมหาดไทย...

ส่วนคุณบรรหารก็ถาม เฮ้ย! น้อง ต้องการอะไร คุณณรงค์ท่านจะยกโควต้า รมว.มหาดไทย ยกให้เลยท่านไม่เอาอะไร หรืออยากจะเป็นรองนายกฯ ฝ่ายไหนๆ ก็ว่ามา" [2]

นาทีนั้น ดร.อาทิตย์ยังอ้อมแอ้มแสดงท่าทีแบ่งรับแบ่งสู้ แต่รู้แน่

แก่ใจว่า หากนายกรัฐมนตรีคนถัดไปเป็น พล.อ.อ.สมบุญเรื่องไม่จบแน่

เหตุที่ ดร.อาทิตย์ไม่ยอมตกปากรับคำรับตำแหน่งรัฐมนตรี ยิ่งทำให้ผู้ใหญ่ในพรรคร่วมรัฐบาลลังเลต่อท่าทีในครั้งนี้ ถึงขนาดหลุดประโยคว่า *"อาทิตย์นี่มันไว้ใจได้หรือเปล่าวะเนี่ย"* [3]

แผนปลดล็อคประเทศ

ไม่เอา รสช. ไม่เอาเผด็จการ ไม่เอาพรรคมาร ไม่เอาสมบุญ

แล้วจะเป็นใครได้

ดร.อาทิตย์เห็นว่า การเสนอชื่อ พล.อ.อ.สมบุญขึ้นเป็นนายกฯ นั้น ประเมินอย่างไรก็ย่อมเป็นการสืบทอดอำนาจ และแม้ถูกต้องตามตัวบทกฎหมาย แต่ไม่ชอบธรรมอย่างสิ้นเชิงต่อความรู้สึกของประชาชน

ท่ามกลางสภาวะที่ติดล็อคไปทุกด้าน จึงเริ่มคิดหาทางออกไปทีละด้าน

ทางออกแรกคือ ขอพึ่งพระบารมี

"ผมโทรศัพท์ไปหาอาจารย์สัญญา ธรรมศักดิ์ ซึ่งเป็นประธานองคมนตรีตอนนั้นว่า ขอเข้าเฝ้าฯ ในหลวงนอกรอบได้ไหม อาจารย์ท่านก็โทรศัพท์ไปหา หม่อมทวีสันต์ ลดาวัลย์ ราชเลขาฯ ซักชั่วโมงกว่าๆ หม่อมทวีสันต์ก็แจ้งกลับมาว่า ไม่โปรดฯ ให้เข้าเฝ้า"

ทางออกที่สองคือ ขอคำปรึกษาจากองคมนตรี พล.อ.เปรม ติณสูลานนท์ ท่านแนะนำว่า พล.อ.ชวลิต ยงใจยุทธ เป็นคนดี

"แต่ผมก็มาคิดว่า พรรคความหวังใหม่ เป็นพรรคฝ่ายค้านอันดับสองนั้น ถ้าเผื่อเสนอชื่อบิ๊กจิ๋วได้ แล้วคุณชวน หลีกภัย ซึ่งเป็นฝ่ายค้านอันดับหนึ่งล่ะ ทำไมไม่ให้สิทธิ์เขาก่อน...

ทางออกที่สามคือ เชิญหัวหน้าพรรคประชาธิปัตย์มาพบ

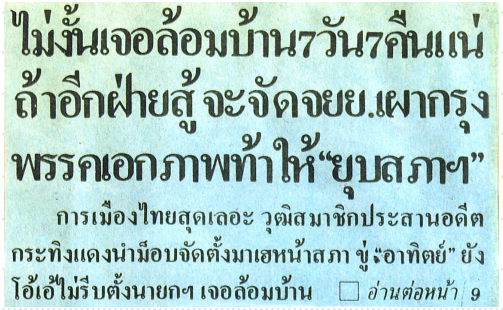
ไม่งั้นเจอล้อมบ้าน7วัน7คืนแน่
ถ้าอีกฝ่ายสู้ จะจัดจยย.เผากรุง
พรรคเอกภาพท้าให้"ยุบสภาฯ"
การเมืองไทยสุดเลอะ วุฒิสมาชิกประสานอดีต
กระทิงแดงนำมือบจัดตั้งมาเฮหน้าสภา ขู่"อาทิตย์" ยัง
โอ้เอ้ไม่รีบตั้งนายกฯ เจอล้อมบ้าน อ่านต่อหน้า 9

หนังสือพิมพ์เดลินิวส์ ฉบับวันพุธที่ 3 มิถุนายน พ.ศ.2535

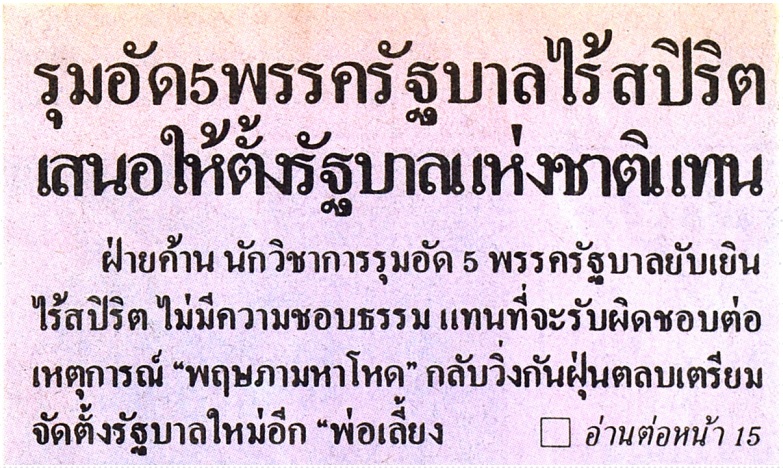
รุมอัด5พรรครัฐบาลไร้สปิริต
เสนอให้ตั้งรัฐบาลแห่งชาติแทน
ฝ่ายค้าน นักวิชาการรุมอัด 5 พรรครัฐบาลยับเยิน
ไร้สปิริต ไม่มีความชอบธรรม แทนที่จะรับผิดชอบต่อ
เหตุการณ์ "พฤษภามหาโหด" กลับวิ่งกันฝุ่นตลบเตรียม
จัดตั้งรัฐบาลใหม่อีก "พ่อเลี้ยง อ่านต่อหน้า 15

หนังสือพิมพ์เดลินิวส์ ฉบับวันอังคารที่ 26 พฤษภาคม พ.ศ.2535

"ผมก็ถามคุณชวนว่า ท่านกล้ารับที่จะเป็นนายกรัฐมนตรีเสียงข้างน้อยไหม" [4]

นี่เป็นอีกเหตุการณ์ที่สะท้อนอาการ **'โลกสวย'** ทางการเมืองของ ดร.อาทิตย์

เขาเชื่ออย่างสุดจิตสุดใจว่า รัฐบาลเสียงข้างน้อย เป็นเรื่องที่เป็นไปได้ ส.ส.ไม่ควรยึดติดกับมติพรรคมากจนเกินไป ส.ส.พรรคร่วมรัฐบาลไม่ควรสักแต่ว่ายกมือให้แบบฝักถั่ว และส.ส.พรรคร่วมฝ่ายค้านก็ไม่ควรชูมือค้านดะทุกเรื่อง หากต้องพิจารณาแนวนโยบายและออกเสียงตามความถูกต้องเหมาะสมของข้อเท็จจริงมากกว่า

แน่นอน โลกสวยๆ ของดร.อาทิตย์อยู่ได้แค่ในอุดมคติของเขาเท่านั้น

นายชวนปฏิเสธ ด้วยเพราะสถานการณ์บ้านเมืองที่ยังไม่เข้ารูปเข้ารอย และด้วยประสบการณ์การเมืองแบบไทยๆ คือ รัฐบาลเสียงข้างน้อยนั้นทำงานไม่ได้ โหวตเมื่อไหร่ก็แพ้เมื่อนั้น

ถ้าตั้งพรรคร่วมรัฐบาล ผมจะลาออกจากการเป็นคนไทย

ข้อมูลข่าวสารหลั่งไหลมาอย่างมืดฟ้ามัวดิน ทั้งแสดงตัวและไม่แสดงตัว หลายครั้งได้รับสายโทรศัพท์ในห้องทำงานจากบุคคลที่ไม่ประสงค์ออกนาม โทรมาบอกทำนองว่าขออย่าเสนอชื่อสมบุญเป็นนายกฯ หรือบางคราวก็มาในรูปแบบจดหมายไม่ลงชื่อ

ทว่า มีกรณีหนึ่งที่ยังฝังใจ

ระหว่างกำลังดื่มกาแฟอยู่ในค็อฟฟี่ช็อปที่เซ็นทรัลลาดพร้าว มีชายคนหนึ่งเดินเข้ามาหา เมื่อเห็นหน้าแล้วมั่นใจว่าคือดร.อาทิตย์ เขาพูดว่าถ้าเผื่อยังเสนอชื่อพวกรสช. เขาจะไปอยู่ออสเตรเลีย จะไปทำงานที่โน่นเลย เลิกกันทีประเทศไทย ไม่เอาแล้ว แต่ถ้าไม่เสนอพวกรสช. เขาจะไปทำงานที่โรงพยาบาลพญาไทให้ฟรี

"หมอคนนั้น เขาเป็นใครก็ไม่รู้ล่ะ ไม่ได้เจอกันอีกเลย" [5]

แม้กระแสพอกันที รสช.จะมาจากบุคคลนิรนาม ทว่า ดร.อาทิตย์ยอมรับว่ามีอิทธิพลอย่างยิ่งต่อการตัดสินใจ

เพราะเสียงเหล่านี้คือ เสียงจากปากประชาชน ซึ่งย่อมสะท้อนความต้องการจริงๆ ของประชาชน

ไม่มีใครนึกไปถึง คุณอานันท์ ปันยารชุน

ก่อนหน้านี้ เมื่อคราว รสช.รัฐประหารยึดอำนาจ พล.อ.ชาติชาย ได้แต่งตั้ง นายอานันท์ ปันยารชุน ขึ้นเป็นนายกรัฐมนตรี บริหารบ้านเมืองเรียบร้อยดี พิจารณาดังนั้นแล้ว ดร.อาทิตย์จึงคิดว่าท่ามกลางสถานการณ์บ้านเมืองเช่นนี้ ไม่มีใครเหมาะไปกว่าอดีตนายกฯ อานันท์อีกแล้ว

"He is ready-made PM" ดร.อาทิตย์เคยกล่าวถึง นายอานันท์ [6]

นายอานันท์ ปันยารชุน ผู้ดีรัตนโกสินทร์ มาดดี ทั้งด้วยภาพลักษณ์สุขุมและเป็นปัญญาชนเต็มเปี่ยม ไม่มีประวัติด่างพร้อยเรื่องทุจริต และไม่เกี่ยวข้องกับการสืบทอดอำนาจเผด็จการ ไม่ได้เป็นนักการเมืองอาชีพ จึงไม่ต้องกังวลเรื่องการหาเสียงและคะแนนนิยม แถมยังมีทีมคณะรัฐมนตรีที่เคยร่วมงานกันมา ไม่ต้องไปเฟ้นหาให้เหล่านักการเมืองต้องวิ่งตำแหน่งกันขาขวิดอีก

"คนที่พร้อมที่สุด เพิ่งออกไปหมาดๆ เลย ไม่ต้องมาฟอร์มรัฐบาลหรือคณะรัฐมนตรีใหม่ ผมขอชุดเดิมกลับเข้าไปเป็นอีก มันก็มีพร้อมอยู่แล้ว ใครต่อใครของท่าน ให้มาอยู่แค่สามเดือน แล้วยุบสภาให้หน่อย ก็มีอยู่คนเดียวคือ คุณอานันท์ ปันยารชุน" [7]

ต่อโทรศัพท์สายตรงถึงคุณอานันท์ ทาบทามให้รับตำแหน่งนายกฯ อีกคำรบหนึ่ง แต่ถูกปฏิเสธ

ดร.อาทิตย์พยายามชี้แจง เหตุผลต่อคุณอานันท์ว่า ไม่ได้ขอให้รับตำแหน่งนายกฯ เพื่อให้อำนาจ แต่ขอให้รับตำแหน่งเพื่อยุบสภา บริหารประเทศ และนำไปสู่การเลือกตั้งครั้งต่อไปเท่านั้น

อย่างไรก็ตาม การทาบทามครั้งแรกล้มเหลว

สามเหลี่ยมทองคำในความทรงจำ

ประเทศชาติกำลังวุ่นวายถึงที่สุด เก้าอี้นายกฯ เป็นสุญญากาศ แต่ประธานสภา ได้รับข้อเสนอให้ไปพักผ่อนตากอากาศยกครอบครัว ฟรีๆ ไม่มีค่าใช้จ่าย

อย่างที่ว่านั่นแหละ อาทิตย์ไว้ใจได้หรือเปล่า

"คุณณรงค์ มาชวนไปโรงแรมท่านที่สามเหลี่ยมทองคำ เขาบอก เอ้า! ชวนลูก ชวนบุญนำไปด้วย แต่ตอนนี้มันไม่ใช่ช่วงที่จะไป แต่ท่านบอกไปเหอะ ไปเที่ยว ทำงานมาเหนื่อยแล้ว ไปพักผ่อนหน่อย...

เขาชวนมาหลายหนแล้ว ตอนนั้นก็รู้สึกไม่ไว้ใจเขาเหมือนกัน เหมือนเขามีแผนอะไร แต่เราไม่กลัวและเห็นเขาชวนกันหลายคน ก็เลยไป ทั้งหมดประมาณ 15 คน"

นอกจากพักฟรี กินฟรีแล้ว ยังได้บริการหน่วยรักษาความปลอดภัยระดับผู้ทรงเกียรติแถมมาด้วย

"ตอนแรกก็ไม่คิดอะไร คิดว่าเป็นพรรคพวกกัน แต่นึกไปนึกมา เฮ้ย! นี่มันเอาเรามากักนี่หว่า...

คืนนั้นทั้งคืน ส.ส.นั่งเล่นไพ่กันอยู่หน้าห้องนอนผมหมดเลย สมพงษ์ อมรวิวัฒน์ กับไพโรจน์ เปี่ยมพงษ์สานต์ มานั่งเฝ้าตลอด" [8]

จะมองเป็นเรื่องขำขัน ก็ออกจะเป็นความขำขันแบบขมขื่นชอบกล ทว่า หากตอนนั้น พวกที่นั่งเฝ้าหน้าห้องรู้ว่ามีบทสนทนาผ่านโทรศัพท์ทางไกลขึ้นในห้อง น่ากลัวจะขำไม่ออก

จากความล้มเหลวในการทาบทามครั้งแรก ยังทู่ซี้ดูอีกหน โดยแอบโทรจากในห้องพักโรงแรมเพื่อยืนยันเจตนารมณ์เดิมคือ **"ยุบสภาให้ที"**

เที่ยวนี้ คุณอานันท์รับแนวคิดไว้พิจารณา

5พรรคเก้อ
'หน้าแหก'
● 'บรรหาร-เสนาะ' จ๋อยเป็นแถว
● ถอดชุดใหญ่เต็มยศแทบไม่ทัน
5 พรรครัฐบาลกลายเป็น "แม่สายบัว" รอพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯแต่งตั้ง "สมบุญ ระหงษ์" เป็นนายกรัฐมนตรีเก้อ จัดโต๊ะหมู่บูชาไว้รอรับผู้ใหญ่ในพรรคแต่งชุดปกติขาวนั่งกันหน้าสลอน แต่โผพลิกกะทันหัน (อ่านต่อหน้า 17)

หนังสือพิมพ์มติชน ฉบับวันพฤหัสบดีที่ 11 มิถุนายน พ.ศ.2535

พลิกล็อกมโหฬาร
'อานันท์'นายกฯ
ยุบสภา
ประชาชนไชโยต้อนรับ
'สมบุญ' วีดนาทีสุดท้าย
"อานันท์ ปันยารชุน" คัมแบ็ก "อาทิตย์" ตัดสินใจไม่ฟังเสียง 5 พรรคการเมือง ใช้อำนาจประธานสภา ☆ มีต่อหน้า 2

หนังสือพิมพ์ไทยรัฐ ฉบับวันพฤหัสบดีที่ 11 มิถุนายน พ.ศ.2535

"ครั้งที่สอง ท่านก็ยังบอกให้ไปหาคนอื่น ผมก็บอกไปว่า มันไม่มีเลยนะ ถ้าเป็นคนอื่น จะไปฟอร์มคณะรัฐมนตรีอะไร อย่างไร โอย! เรื่องอีกยาว" [9]

กลับจากพักร้อน มาทำงานที่รัฐสภาต่อ ก็ยังมีคนมานั่งเฝ้าถึงโต๊ะทำงานเช่นเดิม กะว่าไม่ให้ได้กระดิกกระเดี้ยวตัวไปไหน ไม่ให้มีโอกาสได้เจรจาพาทีกับใครทั้งสิ้น หรือกระทั่งถึงเวลาเลิกงานต้องกลับบ้าน ก็ยังตามมาเฝ้าหน้าบ้านด้วย

"แม้กระทั่งวันที่ 10 มิถุนายน พอรัฐธรรมนูญผ่าน ไพโรจน์ ก็นั่งเฝ้าอยู่ที่โต๊ะผมที่สภา ผมก็เลยออกไอเดียแว้บว่า ผมขอกลับบ้านไปพักสักหน่อยก่อนจะเข้าวัง เหมือนจะตีจากกันได้ แต่พอขึ้นบ้านซอยอารีย์ฯ ลงมาก็ยังเจอแกนั่งรออยู่ข้างล่าง เอ้า! ไม่เป็นไร มานั่งรอก็นั่งรอ ไปด้วยกันจะเข้าวังสวนจิตรแล้ว แกเข้าไม่ได้ แกก็นั่งรอนอกวัง" [10]

ตามประกบตัวกันถึงขนาดนี้แล้ว พรรคร่วมรัฐบาลก็น่าจะมั่นใจได้ว่าชื่อนายกฯ คนต่อไปต้องเป็นพล.อ.อ.สมบุญ ระหงษ์ ไม่มีพลิกโผเป็นอื่น

กระดาษหัวครุฑและการตัดสินใจสุดท้าย

เย็นวันที่ 10 มิถุนายน ดร.อาทิตย์ออกเดินทางไปพระตำหนักจิตรลดารโหฐาน โดยมีไพโรจน์ เปี่ยมพงษ์ศานต์ ตามติดไปด้วย แต่ไพโรจน์เข้าวังไม่ได้ นั่นจึงเป็นครั้งแรกในรอบหลายวันที่เขาสลัดผู้คุมหลุด

ประธานสภาถือกระดาษหัวครุฑเข้าวัง

อีกไม่กี่นาทีข้างหน้า ต้องเข้าเฝ้าในหลวง ทว่า กระดาษหัวครุฑใบนั้นยังว่างเปล่า

"ผมบอก ดร.ไพศิษฐ์ พิพัฒนกุล ซึ่งเป็นเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎรในขณะนั้นว่า ผมไม่สามารถเสนอชื่อ พล.อ.อ.สมบุญ ระหงษ์

วันมหาประชาปิติ
ชื่นชมประธานสภาฯ
ไทยพ้นอุ้งมือมาร!

หนังสือพิมพ์แนวหน้า ฉบับวันพฤหัสบดีที่ 11 มิถุนายน พ.ศ.2535

ดร.อาทิตย์ อุไรรัตน์
รัฐบุรุษ ผู้อยู่ในหัวใจประชาชน

หนังสือพิมพ์มติชน ฉบับวันอาทิตย์ที่ 14 มิถุนายน พ.ศ.2535

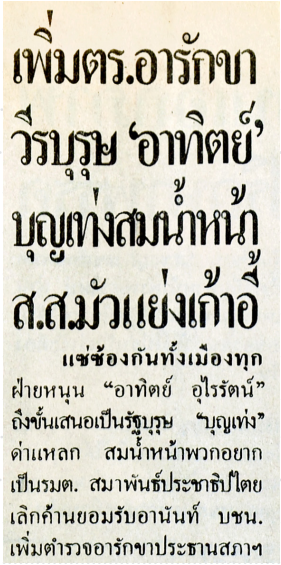
เพิ่มตร.อารักขา
วีรบุรุษ 'อาทิตย์'
บุญเท่งสมน้ำหน้า
ส.ส.มัวแย่งเก้าอี้
แซ่ซ้องกันทั้งเมืองทุก
ฝ่ายหนุน "อาทิตย์ อุไรรัตน์"
ถึงขั้นเสนอเป็นรัฐบุรุษ "บุญเท่ง"
ด่าแหลก สมน้ำหน้าพวกอยาก
เป็นรมต. สมาพันธ์ประชาธิปไตย
เลิกค้านยอมรับอานันท์ บชน.
เพิ่มตำรวจอารักขาประธานสภาฯ

หนังสือพิมพ์แนวหน้า ฉบับวันศุกร์ที่ 12 มิถุนายน พ.ศ.2535

เป็นนายกรัฐมนตรีได้หรอก เพราะบ้านเมืองพังแน่ นองเลือดกันแน่นอน ผมคงจะต้องเสนอ คุณอานันท์ ปันยารชุน

คุณไพศิษฐ์ ก็ถามว่า แน่ใจหรือ!

ผมก็ย้ำไปว่า ไม่เป็นไรผมรับผิดชอบเอง" [11]

ที่ใต้บันไดพระตำหนักจิตรลดาฯ ดร.อาทิตย์โทรหานายอานันท์เป็นครั้งสุดท้าย

"ผมกำลังจะเข้าเฝ้าฯ เดี๋ยวนี้แล้ว อาจารย์เตรียมรับนะ" [12]

เจอประโยคนี้เข้าไป คุณอานันท์จะว่ากระไรได้

หลังจากนั้น ถามหาพิมพ์ดีด และขอให้เจ้าพนักงานพิมพ์ตามคำบอก โดยมีหัวข้อว่า 'คำกราบบังคมทูลของ ดร.อาทิตย์ อุไรรัตน์ ประธานสภาผู้แทนราษฎร ในการเสนอชื่อ นายอานันท์ ปันยารชุน เป็นนายกรัฐมนตรี'

"ประเทศชาติบอบช้ำมากแล้ว ข้าพระพุทธเจ้าไม่มีทางเลือก นอกจากจะเสนอให้ตั้งนายกรัฐมนตรีเพื่อยุบสภา พอกราบทูลเสร็จก็เสนอให้เซ็น พระองค์ท่านไม่ทรงตรัสอะไรเลย" [13]

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงลงพระปรมาภิไธย จากนั้น ดร.ไพศิษฐ์ พิพัฒนกุล เลขาธิการรัฐสภา ทำหน้าที่อัญเชิญพระบรมราชโองการไปที่บ้านนายอานันท์ ปันยารชุน

โดยทรงรับสั่งให้ประธานสภาอยู่ก่อน

*"พระองค์ท่านตรัสว่า **'กล้าหาญมาก สมเป็นรัฐบุรุษ'** จากนั้นก็ทรงหยิบเอกสารเรื่องต่างๆ ที่เขียนอะไรต่อมีอะไรไว้ แนวทางประเทศมันควรจะเป็นอย่างโน้น อย่างนี้ ท่านก็ไปเอาถุงกระดาษใส่เอกสารให้ ซึ่งตอนนั้นผมก็จำไม่ได้ทั้งหมดว่า ท่านตรัสเรื่องอะไรบ้าง เพราะมันปั่นป่วนไปหมดแล้ว"* พระสุรเสียงของล้นเกล้าฯ ยังคงดังก้องอยู่ในความทรงจำของ ดร.อาทิตย์จนบัดนี้ [14]

24
พรรคเสรีธรรม
ราคาที่วีรบุรุษต้องจ่าย

เซอร์ไพร้ส์กันทั้งประเทศ!

ช็อคกันทั้งสภา!

เมื่อประธานสภาตัดสินใจพลิกโผเปลี่ยนตัวนายกฯ กลางอากาศ ชนิดไม่มีใครรู้ล่วงหน้า

กองทัพนักข่าวและช่างภาพเฝ้าอยู่ที่บ้าน พล.อ.อ.สมบุญ ระหงษ์ ค่ำวันนั้น พล.อ.อ.สมบุญแต่งชุดข้าราชการขาว รอรับพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ มีพระบรมฉายาลักษณ์ พร้อมด้วยพานพุ่ม แต่เมื่อถึงเวลา ดร.ไพศิษฐ์ เลขาธิการสภาฯ กลับนำพระบรมราชโองการเดินทางไปที่บ้านนายอานันท์ ปันยารชุน

เก้อทั้งนักข่าว เก้อทั้งท่านนายพล

ด้านนายอานันท์แม้จะรู้ตัวล่วงหน้า แต่ก็เพียงไม่นาน ว่ากันว่าแทบไม่มีเวลาเตรียมตัว กระทั่งพระบรมฉายาลักษณ์ที่ตั้งไว้รอรับการโปรดเกล้าฯ รับสนองพระบรมราชโองการ ยังเป็นเพียงพระบรมฉายาลักษณ์เล็กๆ เท่านั้น

ดอกไม้กับก้อนอิฐ

แผนปลดล็อคประเทศสำเร็จ

เสียงตอบรับจากประชาชนเต็มไปด้วยความปีติและโล่งอกโล่งใจ ที่นายกฯ คนใหม่ เป็นคนกลางที่ทุกฝ่ายยอมรับ

รศ.สุขุม นวลสกุล อดีตอธิการบดีมหาวิทยาลัยรามคำแหง และนักรัฐศาสตร์ด้านการเมืองการปกครอง ได้วิเคราะห์ถึงบรรยากาศการเมืองในห้วงเวลานั้นว่า *"ทุกคนใกล้หมดหวังแล้ว แต่ทันทีที่เข้าเฝ้าฯ แล้วมีพระบรมราชโองการแต่งตั้งออกมา โอ้โฮ! คนดีใจกันใหญ่ ขนาดขับรถอยู่มีคนเปิดกระจกบอกกันว่า นี่รู้ไหม คุณอานันท์ เป็นนายกฯ...*

แม้กระทั่งคู่แข่งที่แปดริ้วอย่าง คุณจาตุรนต์ ฉายแสง ยังต้องเอาดอกไม้มาให้" [1]

หลังข่าวประกาศว่า นายอานันท์ ปันยารชุน เป็นนายกรัฐมนตรี คุณนิรมล พุ่มรุกขา เลขานุการคู่ใจที่ทำงานเคียงบ่าเคียงไหล่กับดร.อาทิตย์ มากว่า 20 ปี ยังจำได้ดีว่า มีโทรศัพท์เข้ามาแสดงความขอบคุณกันสายแทบไหม้ และแม้แต่ตัวเธอเองก็ยังไม่รู้ว่าใครเป็นใคร

"โอ้โห! พี่รับโทรศัพท์ไม่รู้กี่เครื่องต่อกี่เครื่อง พวกพนักงานออฟฟิศเขาประชุมกันอยู่ เขาโทรฯ มาหาเลย สั่งพักการประชุมแล้วมาเฮกัน ที่โรงแรมที่เขามีจัดเลี้ยงกันอยู่ พิธีกรพูดบนเวทีเลย ประกาศในงาน ทุกคนตบมือกันสนั่น เจ้าบ่าวเจ้าสาวไม่มีความหมายเลย ทุกคนคุยกันเรื่องนี้อย่างเดียวเลย โทรกันมาจากในงานมงคล พี่ได้ยินเสียงไชโยกันลั่น

โทรมาบอกว่า ช่วยบอกดร.อาทิตย์ด้วยนะ ขอบคุณจริงๆ ประเทศไทยรอดแล้ว

ตอนนั้นไม่รู้เลยว่าใครเป็นใคร โทรศัพท์เข้ามาเยอะมาก มีแต่เสียงชื่นชม เป็นอะไรที่สุดยอดจริงๆ" [2]

ท่ามกลางเสียงสดุดีวีรบุรุษประชาธิปไตย ใครจะคิดว่า การเมืองที่ไม่มีมิตรแท้และศัตรูถาวร แต่ถึงบทจะผิดใจกัน บางครั้งอาจเล่นกันถึง 'ชีวิต'

ต้องยอมรับว่า ดร.อาทิตย์ที่สวมหมวกประธานสภาคือ คนเดียวกับ ดร.อาทิตย์ที่สวมหมวกหัวหน้าครอบครัว มีลูกเมียต้องปกป้อง เราได้สัมภาษณ์ ดร.อรรถวิท ลูกชายคนที่สองถึงสถานการณ์ดังกล่าว ดร.อรรถวิท ใช้คำว่า **"หนีกันสนุกเลยละ"**

"หลังแต่งตั้งคุณอานันท์ จำได้ว่าผมกับคุณพ่อต้องไปซ่อนตัวที่โรงแรมอินเตอร์คอนฯ ตรงสยามพารากอน ท่านไปพักที่นั่น 2 อาทิตย์ มีพ่อ มีผม มีคนขับรถ

จำได้ว่าต้องระวังตัวกันอย่างมาก มีคนไม่พอใจถึงกับหมายปองชีวิต ได้ยินก็ตกใจนะ โห! ถึงขนาดโดนหมายหัวเลยหรือ

เรานั่งอยู่ในรถ จะโดนด้วยรึเปล่านี่" ดร.อรรถวิท กล่าวติดตลกทิ้งท้าย [3]

วันที่เราสัมภาษณ์ลูกทั้ง 3 คนของดร.อาทิตย์ คือ คุณอภิวัฒิ ดร.อรรถวิท และดร.อภิรมณ คือ วันที่ 14 กุมภาพันธ์ พ.ศ.2559 ซึ่งผ่านเหตุการณ์พฤษภา '35 มาถึง 24 ปีแล้ว แต่เชื่อว่า บรรยากาศในครอบครัว ณ เวลานั้น ไม่ว่าใครก็คงขำไม่ออก

เราถามดร.อาทิตย์ว่า รู้หรือไม่ว่าการเสนอชื่อคุณอานันท์ ถือเป็นการหักหน้าพล.อ.อ.สมบุญ

"วันนั้นผมก็ดูทีวี ตัวท่านเองแต่งชุดขาว มีโต๊ะหมู่ มีพานพุ่มดอกไม้ พระบรมฉายาลักษณ์ นักข่าวก็ไปรอกันที่บ้านท่าน แต่พอปรากฏว่าทรงลงพระปรมาภิไธยแต่งตั้งคุณอานันท์ ผมเห็นท่านสมบุญเดินกลับขึ้นไปเปลี่ยนเสื้อผ้า

ท่านคงไม่ได้อยากเป็นนายกฯ ในสถานการณ์บ้านเมืองที่ขัดแย้งรุนแรงขนาดนั้นหรอก ท่านคงจะรู้สึกโล่งอกในวินาทีนั้นเหมือนกัน ผมว่าท่านยิ้มนะ" [4]

ราคาที่วีรบุรุษต้องจ่าย

'พฤษภาทมิฬ' เป็นหนึ่งในเหตุการณ์บนหน้าประวัติศาสตร์การเมืองที่พิสูจน์ให้ประชาชนได้เห็นว่า ใครเป็นใคร

และวัดขนาดหัวใจนักการเมืองด้วยว่า ใจใครเล็ก ใจใครใหญ่

หรือกระทั่งใคร ที่ไม่มี

แม้ต้องแลกด้วยค่าใช้จ่ายที่เหลือประมาณก็ตาม

บางคนวางมือ บางคนได้แจ้งเกิด และอีกบางคนที่ได้ยี่ห้อใหม่

ดร.อาทิตย์เริ่มต้นบนถนนสายการเมือง ด้วยภาพลักษณ์ข้าราชการหนุ่มดีกรีด็อกเตอร์มะริกัน ฉายา 'สุภาพบุรุษจูล่งจาก ก.พ.' จากนั้นกลายเป็นนักบริหารที่สร้างชื่อจากการพลิกฟื้นการประปา แต่สำหรับเหตุการณ์เสนอชื่อนายอานันท์เพื่อผ่าทางตันประเทศไทยนั้น ดร.อาทิตย์ได้รับฉายาชนิดที่เรียกว่า 'เป็นเกียรติอย่างสูง' เท่าที่นักการเมืองคนหนึ่งจะได้รับ

'วีรบุรุษประชาธิปไตย' ต้นทุนทางสังคมที่กลัดท้ายชื่อเขาตั้งแต่นั้นเป็นต้นมา

ในทางกลับกัน ฉายานี้มีราคาที่ต้องแลกเป็นท่าทีเกลียดชังจากเพื่อนร่วมอาชีพที่มองว่า เขาเป็นคนทรยศ จนทำให้ดร.อาทิตย์ตัดใจ ถึงขนาดประกาศว่า จะเลิกเล่นการเมือง

"คนที่ร่วมอุดมการณ์มาด้วยกัน คนที่เคยคิดว่าจะไปแนวทางเดียวกันมากลายเป็นเกลียดกัน หาว่าเราหักหลัง เพื่อนก็โกรธกันหมด เพื่อนเราเราก็รัก พรรคเรา เราก็รัก แต่เราต้องรักประเทศชาติมากกว่า เราไม่ได้ทำเพื่อใครแต่ทำเพื่อส่วนรวม ถ้าจะอยู่ต่อไปในวงการการเมืองนี้ ก็คงไม่สนุกแล้ว จนคิดว่าจะเลิกเล่นการเมือง พอกันที" [5]

ทว่า คำว่า 'พอกันที' บนถนนสายการเมือง ดูเหมือนไม่มีอยู่จริง

เพราะเมื่อดร.อาทิตย์เดินทางถึงแปดริ้ว เจอเสียงทัดทานจากชาวบ้านและหัวคะแนนที่ต่อสู้ร่วมกันมา เรียกร้องให้สู้ อย่ายอมแพ้

"ชาวแปดริ้วเขาเข้าใจ เขาไม่สนว่าพรรคไหน เขาไม่ค่อยอินกับพรรคเท่าไหร่ เขาบอกให้ลง ในที่สุด เมื่อมันเป็นอย่างนั้น เลิกไม่ได้ ก็ทำต่ออยู่พรรคเก่าไม่ได้ ก็ตั้งพรรคใหม่" [6]

พรรคเสรีธรรม

พรรคเสรีธรรม จดทะเบียนเมื่อวันที่ 21 กรกฎาคม พ.ศ.2535 โดยมี ดร.อาทิตย์ อุไรรัตน์ เป็นหัวหน้าพรรค

"แนวคิดเราเป็นแนวคิดสังคมนิยมบวกกับเสรีประชาธิปไตย ต้องเสมอภาค เป็นธรรม และเพื่อสังคม นั่นคือเป้าหมาย เรายึดหลักการของ ดร.ป๋วย อึ๊งภากรณ์ คือ แนวคิดสันติประชาธรรม นั่นคือ ที่มาของพรรค" [7]

นอกจากเขาแล้วยังมี พินิจ จารุสมบัติ และปรีดี หิรัญพฤกษ์ ที่มาร่วมกันก่อร่างสร้างพรรค

ผลการเลือกตั้งที่เรียกกันว่า "35/2" กลุ่มพรรคการเมืองที่เรียกว่าพรรคเทพ ได้รับเลือกเข้ามามากที่สุดคือ ประชาธิปัตย์ 79 ที่นั่ง เป็นแกนนำในการจัดตั้งรัฐบาล แต่เมื่อรวมเสียงกับพรรคความหวังใหม่ พลังธรรม และเอกภาพ แต่ยังไม่มากพอที่จะทำให้เสถียรภาพของรัฐบาลมั่นคง จึงมีการทาบทามพรรคมารคือ พรรคกิจสังคมเข้าร่วมรัฐบาล

สำหรับพรรคเสรีธรรมได้ที่นั่งในสภา 8 ที่นั่ง ทั้งๆ ที่เป็นพรรคการเมืองหน้าใหม่ สามารถกวาดที่นั่งยกจังหวัดฉะเชิงเทราคือ ดร.อาทิตย์ อุไรรัตน์ และร.ต.หญิงพนิดา เกษมมงคล แม้ว่าจะไม่ได้เฉียดใกล้ไปช่วยหาเสียงเลย

ดูเหมือนคนแปดริ้วจะคิดว่า ดร.อาทิตย์เป็นคนบ้านเดียวกันเสียแล้ว

ส่วนที่เหลือได้จากพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือที่เจ้าตัวไปขลุกหาเสียง และยังเป็นความประทับใจที่ได้เห็นความตื่นตัวทางการเมืองของชาวบ้าน นอกจากนี้ ยังได้เห็นใจมิตรแท้ทั้งหลายที่สู้อุตส่าห์ลำบากไปช่วยหาเสียง

"ผมเดินทางเหมารถบัสไปหาเสียงในจังหวัดต่างๆ ออกจากจังหวัดเลยไปอุดรฯ ไปถึงตอนห้าทุ่ม คนอุดรฯ ยังมารอกันเต็มเลย ปราศรัยกันเที่ยงคืนก็มาฟัง ตอนนั้นเป็นช่วงเฟื่องมากของการเมือง เหมารถบัสไปกันเยอะ ตอนนั้นมีนักข่าวสายประปา ไปช่วยเปิดเพลงหาเสียงกัน หลายคนเลยละ ผมประทับใจมากๆ" [8]

หลังวิกฤตทางการเมืองครั้งใหญ่ๆ ประชาชนจะตื่นตัวและต้องการมีส่วนร่วมทางการเมือง

ไม่ผิดคาด เกมพลิกกลับมาอยู่ในมือพรรคเทพ

แต่ที่ผิดคาดคือ พรรคเสรีธรรมไม่ได้ร่วมรัฐบาล

และนั่นย่อมหมายถึง พรรคเสรีธรรมต้องเป็นพรรคฝ่ายค้านอยู่รวมกับกลุ่มพรรคมารโดยอัตโนมัติ

ไม่มีคำว่าตรงกลางในสภา

ฝ่ายค้านออฟไซด์

บรรยากาศประชาธิปไตย เสรีภาพที่เปิดกว้างหลังการเลือกตั้ง และบุคลิกประนีประนอมของนายกรัฐมนตรี นายชวน หลีกภัย น่าจะเหมาะสมกับสถานการณ์เผชิญหน้าแบ่งฝักแบ่งฝ่าย

แต่ทว่าความขัดแย้งระหว่างพรรคร่วมรัฐบาลเอง ได้กลายเป็นจุดเริ่มต้นให้ถูกวิพาษ์วิจารณ์อย่างหนัก โดยเฉพาะจากหนังสือพิมพ์ แม้ว่านายกรัฐมนตรีจะยังได้รับความนิยมอยู่ในความเป็นคนดี ซื่อสัตย์ แต่ก็ถูกวิจารณ์ในเรื่อง ความล่าช้าในการตัดสินใจ

ด้านพรรคเสรีธรรมทำหน้าที่เป็นพรรคร่วมฝ่ายค้าน ทว่า หลายครั้ง

ไม่ได้ยกมือตามมติวิปฝ่ายค้าน หลายครั้ง ส.ส.พรรคเสรีธรรมจึงทำหน้าที่ท่ามกลางข้อครหาว่า เป็นฝ่ายค้านที่อยากร่วมรัฐบาลจนยอมยกมือให้เอาอกเอาใจอย่างออกนอกหน้า

"เราไม่ได้โหวตตามมติพรรคฝ่ายค้าน ไม่ใช่ว่าค้านหมด เอะอะก็ค้านทุกเรื่อง เราก็เลยกลายเป็นไม่มีฝ่าย ลอยอยู่ตรงกลาง" ดร.อาทิตย์ แก้ต่าง [9]

เป็นอีกครั้งที่ชี้ให้เห็นถึงวิธีคิดและวิธีทำงานการเมืองในแบบ ดร.อาทิตย์

มีที่ไหน พรรคฝ่ายค้านโหวตให้รัฐบาล เขาไม่ทำกัน

แต่ ดร.อาทิตย์ก็เป็นอย่างนี้

โลกสวยยังไง ก็โลกสวยอยู่อย่างนั้น

เพียงหนึ่งปีหลังเข้าบริหารประเทศ รอยร้าวได้ปรากฏชัดเจนขึ้นจากท่าทีความอึดอัดใจในการร่วมรัฐบาล โดยเฉพาะในส่วนของพรรคความหวังใหม่ มีกระแสข่าวว่า หลังจากการอภิปรายไม่ไว้วางใจ พล.อ.ชวลิต ยงใจยุทธ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย ซึ่งถูกอภิปรายด้วย จะถอนตัวไปอยู่ร่วมกับฝ่ายค้าน ซึ่งจะทำให้รัฐบาลกลายเป็นเสียงข้างน้อย

การณ์ปรากฏว่าพรรคที่ถอนตัวจากการร่วมรัฐบาลนายชวนเป็นพรรคแรกคือ พรรคกิจสังคมที่เปรียบเสมือนปลาคนละน้ำมาตั้งแต่กระแสแบ่งขั้วเทพมาร พรรคประชาธิปัตย์จึงดึงพรรคเสรีธรรมเข้าร่วมรัฐบาลแทน

ตำแหน่งรัฐมนตรีว่างลง 2 ตำแหน่ง โควต้าตกมาอยู่ที่พรรคเสรีธรรมคือ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงสาธารณสุข และรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงคมนาคม

นอกจากดร.อาทิตย์ หัวหน้าพรรค ที่ได้ตำแหน่งรัฐมนตรีว่าการกระทรวงสาธารณสุขแล้ว ยังมีตำแหน่งรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงคมนาคม ขณะนั้นในสายตาหัวหน้าพรรค มีสมาชิกเพียง 2 คนที่เข้าตาและเข้าข่ายได้รับพิจารณาคือ พินิจ จารุสมบัติ และปรีดี หิรัญพฤกษ์

ในการเลือกตั้ง 2535/2 นั้น พินิจ จารุสมบัติ ได้ที่นั่งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจังหวัดหนองคาย ทว่า ปรีดี หิรัญพฤกษ์ สอบตกในสังเวียนจังหวัดปทุมธานี พ่ายให้แก่ตระกูลหาญสวัสดิ์

"เรื่องนี้เป็นปัญหาในพรรคเหมือนกัน พอเราจะตั้งรัฐมนตรี ปรีดีเขาคิดว่า เขาควรจะได้เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงคมนาคม แต่เราก็บอกว่า ตำแหน่งนี้ต้องมาจาก ส.ส. ควรจะเป็นใคร เลยตัดสินระหว่างปรีดีกับพินิจ เราให้พินิจด้วยเหตุผลนี้ ปรีดีเขาก็โกรธ" [10]

25
เจ้ากระทรวงคุณหมอ
สธ.1

ปลาคนละน้ำนั่นก็เหตุผลหนึ่ง

แต่เหตุผลสำคัญของการปรับครม. โดยดึงพรรคเสรีธรรมเข้าร่วมรัฐบาลแทนก็คือ กรณีที่รัฐมนตรีว่าการกระทรวงสาธารณสุข จากพรรคกิจสังคม ในขณะนั้น ปลด นพ.มรกต กรเกษม เลขาธิการสำนักงานองค์การอาหารและยา (อย.) ออกจากตำแหน่ง จนถูกกระแสสังคมตีกลับ

การย้ายนพ.มรกตไปเป็นผู้ตรวจราชการประจำกระทรวงฯ เป็นที่รู้กันว่า โยกไปเก็บเข้ากรุ

ไม่ไล่ออก ไม่ลดตำแหน่ง ไม่ลดเงินเดือน แต่ให้ไปนั่งตบยุง

"ผมต้องใช้เงินวันละ 3 แสนบาท"

ด้าน นพ.มรกตตั้งโต๊ะแถลงข่าวชี้แจงที่มาที่ไปของการถูกปรับย้ายว่าก่อนมีคำสั่งโยกย้าย รัฐมนตรีได้กล่าวกับตนเป็นการส่วนตัวว่า *"คุณหมอจะทำอะไรก็รีบทำ ผมต้องใช้เงินวันละ 3 แสน"*

อธิบายให้กระจ่างคือ สำนักงาน อย.เป็นเสมือนเหมืองทองให้นักการเมืองถลุงเรื่อยมา ด้วยว่าทั้งอาหารและยา ซึ่งเป็นสองในปัจจัยสี่ที่ประชาชนทุกคนต้องบริโภค จากทั้งในประเทศไทยและต่างประเทศต้องผ่านด่านประตูเงินประตูทองนี้เสียก่อน จึงจะได้รับตรายางอนุญาตให้จำหน่ายในประเทศ

"คุณบุญพันธ์ เขาไปบีบจะเอาเงินจาก อย. ซึ่งเป็นหน่วยงานควบคุมยา ควบคุมพวกเครื่องดื่มชูกำลัง ซึ่งเงินเยอะ แต่คุณหมอมรกตเขาเป็นคนดี เขาไม่ทำ แกก็ไปบอกว่า หมอรู้ไหมผมใช้เงินวันละเท่าไร ผมต้องใช้วันละ 3 แสนบาท หมอจะทำอะไรก็ทำเสีย หมอแกไม่ทำอะไร ก็ย้ายแก คนก็ฮือทั้งกระทรวง" [1]

นับได้ว่า อาการฮือ เป็นบุคลิกของข้าราชการกระทรวงสาธารณสุข

ข้าราชการในหน่วยงานนี้ ส่วนใหญ่เป็นบุคลากรทางการแพทย์และสาธารณสุข ผู้อุดมไปด้วยความรู้ความสามารถ และมิอาจยอมตกเป็นเบี้ยล่างหรือให้ใครแอบอ้างหากินได้โดยง่าย

เมื่อดร.อาทิตย์รับตำแหน่งรัฐมนตรีกระทรวงเกรดเอนี้ไว้ ก็ได้กลับมติคณะรัฐมนตรี คืนตำแหน่งเลขาธิการองค์การอาหารและยาให้ นพ.มรกตกลับไปอยู่ในตำแหน่งจนเกษียณตามวาระ

การขัดกันของผลประโยชน์

เรียกได้ว่า การเข้าไปทำหน้าที่รัฐมนตรีว่าการกระทรวงสาธารณสุขของดร.อาทิตย์ถูกสังคมและนักการเมืองฝ่ายค้านจับตามอง ชนิดตาไม่กะพริบ เพราะธุรกิจในมือที่ดร.อาทิตย์มีอยู่ ทั้งมหาวิทยาลัยรังสิตที่อุตริคิดเปิดคณะแพทย์ จนนำมาสู่การลาออกประท้วงของกรรมการแพทยสภา รวมถึงการเป็นผู้บริหารโรงพยาบาลเอกชนแสนอู้ฟู่ ขยายสาขาไปทั่วประเทศอย่างเครือโรงพยาบาลพญาไท

เป็นเรื่องเกินวิสัยที่จะแก้ตัวในประเด็นการขัดกันของผลประโยชน์

วิธีพิสูจน์มีทางเดียวเท่านั้นคือ การทำให้เห็น

เห็นทั้งผลงานและความจริงใจ

ปัญหาการขาดแคลนแพทย์ที่นำมาสู่การขออนุมัติเปิดคณะแพทยศาสตร์มหาวิทยาลัยรังสิต เมื่อปี พ.ศ.2531 ได้รับการอนุมัติจากแพทยสภา

ท่ามกลางความกังขาเรื่องผลประโยชน์เอกชน จึงมีกรรมการแพทยสภาลาออกเพื่อประท้วงมติดังกล่าว อันได้แก่ กลุ่มแพทย์ชนบท อาทิ นพ.ชูชัย ศุภวงศ์ นพ.สุวิทย์ วิบุลผลประเสริฐ และนพ.สมศักดิ์ ชุณหรัศมิ์ ซึ่งเป็นเสียงข้างน้อยในคณะกรรมการแพทยสภา

เมื่อ ดร.อาทิตย์เข้ารับตำแหน่งรัฐมนตรีเจ้ากระทรวงดังกล่าว จึงเป็นธรรมดาที่หลายฝ่ายจับตาดูสถานการณ์อย่างใกล้ชิดว่า เขาจะเช็คบิลข้าราชการที่เคยขัดขาหรือไม่ อย่างไร

แม้แต่ตัว นพ.สมศักดิ์ ชุณหรัศมิ์ เอง ยังยอมรับว่าค่อนข้างหวั่นใจว่า อาจโดนเช็คบิล

"ตอนนั้นเราก็กลัวนิดหน่อย เพราะคนมีอำนาจเราก็กังวล แต่ผมได้เห็นความเป็นคนใจกว้างของดร.อาทิตย์ เพราะพอเข้ามาเป็นรัฐมนตรีสาธารณสุข ดร.อาทิตย์ไม่เคยพูดเรื่องนี้เลย และไม่เคยเรียกไปตำหนิเรื่องเหล่านี้ไม่มีเลย ทำให้พวกเราสบายใจ และก็ร่วมกับทีมที่เคยประท้วงการก่อตั้งคณะแพทย์เป็นอย่างดี

นอกจากจะไม่เอาเรื่องความขัดแย้งในอดีตมาพูดแล้ว อะไรที่จะเป็นประโยชน์ต่อตัวเอง ดร.อาทิตย์ก็จะไม่ทำ และระมัดระวังที่จะพูดอะไรให้เป็นประโยชน์ส่วนตัว เพราะกลัวว่าคนจะมาครหานินทาได้ ผมว่าท่านครองตนในเรื่องเหล่านี้ได้ชัดเจน" [2]

เช่นเดียวกับนพ.ชูชัย นพวงษ์ หนึ่งในสมาชิกชมรมแพทย์ชนบทที่ลาออกจากแพทยสภาเพื่อประท้วงมติอนุมัติก่อตั้งคณะแพทย์รังสิต ก็แปลกใจเช่นกัน

"ตอนที่ท่านมาเป็นรัฐมนตรีสาธารณสุข พวกเรานี่ก็หนาวไปตามๆ กัน หนาวในที่นี้ไม่ได้กลัว แต่หนาวเพราะคิดว่าต้องมีเรื่องอีก เพราะโดยทั่วไปแล้ว การเมืองไทยมันจะเป็นในลักษณะอย่างนี้ แต่ว่าการณ์ไม่เป็นอย่างนั้น กลับผิดคาด...

ท่านมีความเป็นนักการเมืองน้อยกว่านักการเมืองทั่วไป...

ไม่ได้เข้ามาแทรกแซงในสภาวิชาชีพ ในฐานะที่เป็นสภานายกพิเศษนะ ไม่ได้เข้ามาล้วงลูกอะไรเลย เป็นสิ่งที่ทำให้พวกเราเกิดความเคารพศรัทธาขึ้นเป็นลำดับ เป็นเรื่องที่แปลก" [3]

กลิ่นโรงพยาบาลรัฐ

ภาพจำของโรงพยาบาลรัฐในสายตาประชาชน ต้องยอมรับว่าค่อนข้างวังเวง ชาวบ้านชาวช่องที่มาเข้าคิวรอพบแพทย์ครึ่งวัน รอรับยาอีกครึ่งวัน กลิ่นยา กลิ่นเวชภัณฑ์ กลิ่นส้วม ตีกันมั่วซั่ว

จึงพูดได้ว่า ในประเทศนี้ หากใครมีเงินพอจะนับตนเองเป็นชนชั้นกลางย่อมเลือกใช้บริการโรงพยาบาลเอกชน

เนื่องจากการบริหารแบบราชการ ทำให้โรงพยาบาลรัฐต้องพึ่งพิงงบประมาณจากรัฐบาล ลำพังจ่ายเงินเดือนบุคลากร และอุ้มค่าส่วนต่างในบริการสาธารณสุข ก็แทบจะชักหน้าไม่ถึงหลังกันอยู่รอมร่อ ไม่มีความจำเป็นต้องไปสวยแข่งกับใคร ไม่ต้องพัฒนาบริการให้ดีเพื่อไปแย่งลูกค้าที่ไหน เพราะอย่างไรชาวบ้านก็มาต่อแถวให้รักษา จนหมอ พยาบาล แทบไม่ได้พักกินข้าว กินน้ำกันอยู่แล้ว

ทว่า เรื่องนี้ กลับเป็นปัญหาในสายตารัฐมนตรีคนใหม่

แต่ไหนแต่ไรเขาถือว่าที่ทำงานคือบ้าน

ดร.อาทิตย์ดำรินโยบาย 3 S อันได้แก่ smile smell และ surrounding และมอบหมายให้โรงพยาบาลรัฐทั่วประเทศต้องปรับปรุงบริการด้วยรอยยิ้ม ปรับปรุงกลิ่น รวมถึงปรับปรุงภูมิทัศน์ทั้งหมด ท่ามกลางความไม่เชื่อมั่นของข้าราชการในกระทรวง ไม่ใช่ว่าไม่เห็นดีด้วย แต่เหล่าข้าราชการเชื่อว่า นโยบายนี้เป็นไปได้ยากด้วยข้อจำกัดทั้งเรื่องทัศนคติแบบราชการของบุคลากรและงบประมาณ

"หลังออกนโยบายนี้ ปรากฏว่ากลิ่นหายไปจริงๆ โรงพยาบาลในต่างจังหวัดกลิ่นโรงพยาบาลหายไปนะครับ มีความแตกต่าง โรงพยาบาล

เกือบทุกแห่งรวมทั้งสถานีอนามัย ภูมิทัศน์ สถานที่ต่างๆ สะอาดสะอ้านขึ้นมาก มันเป็นไปได้จริงๆ" นายแพทย์สุวิทย์ วิบุลผลประเสริฐ กล่าว [4]

เหมือนอย่างที่เคยเปลี่ยนหน้าตาสำนักงานใหญ่การประปานครหลวงและกระทรวงการต่างประเทศที่วังสราญรมย์มาแล้ว

หากย้อนกลับไปสมัยเริ่มต้นโรงพยาบาลพญาไท ดร.อาทิตย์ก็ตั้งโจทย์ไว้ว่า 'ห้ามมีกลิ่นโรงพยาบาลเด็ดขาด'

ยกเครื่อง สธ.

เป็นเรื่องตลกร้ายสิ้นดี ที่ในภาวะขาดแคลนแพทย์ แต่อาจารย์หมอระดับผู้อำนวยการโรงพยาบาล ยังต้องมานั่งอ่านแฟ้มจัดซื้อพัสดุยิบย่อยด้วยตัวเอง

"คิดดูว่า ขนาดผู้อำนวยการโรงพยาบาลที่เป็นหมอยังต้องมาสั่งซื้อไม้กวาดเลย ปัญหาขาดแคลนแพทย์เข้าขั้นวิกฤต ยังให้หมอต้องมาทำบ้าๆ บอๆ อีก มันเป็นการใช้คนที่ไม่ถูก" [5]

ความอุตริไม่หมดแค่นั้น เมื่อเขานำเอาแนวคิดนี้มาใช้กับกระทรวงสาธารณสุข

ดร.อาทิตย์เชื่อว่า ในภาวะขาดแคลน การผลิตหมอและพยาบาลเป็นภารกิจที่กระทรวงต้องเป็นเดือดเป็นร้อนด้วย

"การผลิตแพทย์ เขาคิดว่าเป็นเรื่องของโรงเรียนแพทย์ กระทรวงสาธารณสุขไม่มีหน้าที่ไปเกี่ยวข้อง แต่เมื่อมันขาดแคลนและมันต้องผลิต แต่ระดับครูที่จะไปสอนไม่มี อาจารย์แพทย์ไม่พอ ขณะที่แพทย์ของไทยที่รักษาอยู่ในโรงพยาบาลจบการศึกษาระดับปริญญาเอกกันแทบทั้งนั้น เราก็เอาหมอในโรงพยาบาลสังกัดกระทรวงสาธารณสุขมาฝึกให้เป็นอาจารย์ แล้วเอามาฝึกหมอเพิ่มขึ้น ทำไมจะทำไม่ได้" [6]

สถาบันพระบรมราชชนกจึงได้รับการสถาปนาขึ้น เพื่อผลิตแพทย์ และสถาบันพระบรมราชชนนีสำหรับผลิตพยาบาล ส่วนสถาบันสิรินธร เพื่อผลิตบุคลากรด้านสาธารณสุข โดยอาจกล่าวได้ว่าทั้งสามสถาบันนี้มีคณะแพทย์รังสิตเป็นโมเดล ที่เคยลองผิดลองถูกมาก่อนหน้า

อสม.

นอกจากแพทย์และพยาบาล รวมถึงบุคลากรระดับบริหารแล้ว ยังมีอีกกลุ่มคนที่เป็นฟันเฟืองสำคัญในระบบสาธารณสุขของประเทศ ทำหน้าที่ให้ความรู้ชาวบ้านและประสานงานเป็นตัวกลางระหว่างประชาชนกับโรงพยาบาล

หากอยู่ในตัวเมือง เจ้าหน้าที่สาธารณสุขเหล่านี้คงไม่ค่อยมีความสำคัญนัก แต่ถ้านึกถึงจังหวัดหรือดินแดนไกลปืนเที่ยง ที่ทั้งจังหวัดมีโรงพยาบาลอยู่แค่ในอำเภอเมือง ถ้าชาวบ้านเกิดเจ็บไข้ได้ป่วยขึ้นมา ต้องวิ่งไปหาผู้ใหญ่บ้านเพื่อยืมรถกระบะ ขนกันเข้าตัวเมืองเป็นร้อยกิโลเมตร ถนนหนทางก็ไม่ได้ให้ขับกันง่ายๆ

กว่าจะถึงมือหมอ มีไม่น้อยที่สิ้นชีพระหว่างทาง

ดร.อาทิตย์เห็นความสำคัญของเจ้าหน้าที่กลุ่มดังกล่าว จึงยกระดับ ผสส. หรือผู้สื่อข่าวสาธารณสุข ขึ้นเป็น อสม. หรืออาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน

เจ้าตัวเชื่อว่าการยกระดับ อสม. ครั้งนั้น ลดความเหลื่อมล้ำต่ำสูงและลดความรู้สึกแตกต่างทางชนชั้น ซึ่งทำให้เจ้าหน้าที่ทำงานอย่างราบรื่นและไม่กินแหนงแคลงใจกันว่าใครใหญ่กว่าใครหรือใครมีศักดิ์ศรีกว่าใคร

ถึงวันนี้เครือข่าย อสม. และโครงการสาธารณสุขมูลฐานเติบโตอย่างแข็งแกร่ง เป็นหัวเรี่ยวหัวแรงที่ช่วยลดภาระให้โรงพยาบาลได้มาก ต้องยอมรับว่า เป็นผลมาจากการนโยบายสาธารณสุขในยุคนั้น

โทรเวชศาสตร์

ปัญหาความขาดแคลนบุคลากรทางการแพทย์ และความพยายามเอาชนะอุปสรรคทางภูมิศาสตร์ เป็นที่มาของแนวคิดการรักษาทางไกล หรือ Telemedicine

"ตอนนั้นใช้ชื่อโครงการโทรเวชศาสตร์ เช่น พื้นที่อย่างในอำเภอมก๋อย จังหวัดเชียงใหม่ มีแพทย์ประจำอยู่เพียงแค่คนเดียว ห้องแล็บก็ไม่มี เทคนิคการแพทย์ก็ไม่มี อาศัยแต่หูฟังแพทย์ (Stethoscope) เพียงอย่างเดียว ฟังแล้วก็ให้ยาไป

แบบนั้น มันก็ไม่ใช่ เลยจัดการรักษาทางไกลโดยให้โรงพยาบาลราชวิถีเป็นศูนย์กลาง แล้วใช้กล้อง ใช้โทรศัพท์ ซึ่งตอนนั้นมันยังไม่ก้าวหน้ามาก ก็ส่งเสียงกันไป ให้ถ่ายดูตรงนั้น ตรงนี้ แล้วก็สั่งการให้คำปรึกษา หมอที่เก่งกว่า มีประการณ์กว่าก็สั่งการไป" [7]

เป็นธรรมดาที่ในยุคนั้น แนวคิดเช่นว่านี้ยังไม่เป็นที่ยอมรับ อาจเพราะด้วยชื่อโครงการที่ดูพึ่งพิงเทคโนโลยีมากเกินไป แถมเทคโนโลยีการสื่อสารในประเทศไทยยังเป็นไปในลักษณะสามวันดีสี่วันไข้ เอาแน่เอานอนไม่เคยได้ หากมีการอธิบายหรืออภิปรายอย่างกว้างขวางอาจเกิดขึ้นจริงได้

ประกันสมัครใจ ปีละ 100 บาท รักษาทุกโรค

ก่อนหน้านี้ ประเทศไทยเคยมีระบบประกันสุขภาพโดยภาครัฐ แต่ไม่ครอบคลุมไปถึงผู้มีรายได้น้อย และผู้ประกอบอาชีพที่ไม่มีรายได้ประจำอย่างพวกเกษตรกร ในฐานะเจ้ากระทรวงสาธารณสุขจึงผุดไอเดีย 'ประกันสมัครใจ' เหมาจ่ายรายครอบครัวขึ้น

"ผมให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการวางแผนประกันสุขภาพตั้งแต่ต้น โดยให้เขาซื้อบัตรประกันสุขภาพในราคา 500 บาทต่อ 1 ครอบครัว กำหนดครอบครัวละไม่เกิน 5 คน ก็เท่ากับจ่ายคนละ 100 บาท ถ้าเอาจำนวนเดือนใน 1 ปีมาหาร ก็เท่ากับจ่ายค่าประกันสุขภาพแค่คนละ 8 บาทกว่าต่อคนต่อเดือน"

แนวคิดในการใช้ระบบประกันสุขภาพ 500 บาทนั้น ดร.อาทิตย์ต้องการให้การรักษาพยาบาลครอบคลุมไปถึงผู้มีรายได้น้อย โดยขณะนั้นระบบการประกันสุขภาพแบ่งเป็น 2 ระดับคือ ระดับที่ไม่ต้องจ่ายค่ารักษาพยาบาล ได้แก่ กลุ่มที่มีรายได้ต่ำกว่า 2,800 บาทต่อเดือน ส่วนกลุ่มที่จ่ายเงินซื้อระบบประกันสุขภาพ 500 บาท คือ กลุ่มที่มีรายได้เกินเกณฑ์ดังกล่าว แต่ให้ขึ้นอยู่กับความสมัครใจ

"ความจริงแล้วเป็นรัฐสวัสดิการที่เราจัดให้แก่ประชาชน เป็นการรักษาให้ฟรี แต่พอบอกว่ารักษาฟรี กลายเป็นว่าคนไม่เห็นคุณค่าและประชาชนไม่รับผิดชอบ มาโรงพยาบาลทีหนึ่ง ก็ขอยา ยานั่น ยานี่ วิตามิน ขอไปหมดเสียทุกอย่าง และไม่รู้สึกว่ามีค่าอะไร เอาไปทิ้งขว้าง เราก็เลยเก็บเงิน 500 บาท โดยให้เป็นความสมัครใจ ทำให้เขารู้สึกว่ามีส่วนรับผิดชอบ ให้ใช้ในเวลาที่จำเป็น โครงการ 30 บาทรักษาทุกโรคก็มาจากฐานคิดเดียวกัน"

"ความจริงแล้วของผมถูกกว่า 30 บาทรักษาทุกโรคเสียด้วยซ้ำ" ดร.อาทิตย์กล่าวติดตลก[8]

ขึ้นภาษีบุหรี่

อีกหมุดหมายสำคัญของนโยบายสาธารณสุขที่นับเป็นปรากฏการณ์ในแวดวงการเมืองคือ การชงเรื่องขออนุมัติการขึ้นภาษีบุหรี่ เพื่อลดอัตราการสูบบุหรี่ เพราะต่างรู้กันดีว่า การงัดข้อกับกระทรวงการคลังไม่ใช่เรื่องง่าย โดยเฉพาะในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับรายได้ของรัฐ

ดร.อาทิตย์ชี้แจงในที่ประชุมครม. ไปว่า การขึ้นภาษีบุหรี่ไม่ทำให้รายได้ของรัฐบาลลดลง แถมยังสามารถลดอัตราการสูบบุหรี่ในเยาวชนคนหนุ่มสาวลงไปได้ถึง 2 แสนคน

ศ.นพ.ประกิต วาทีสาธกกิจ ตัวตั้งตัวตีเรื่องขอขึ้นภาษีบุหรี่

ก็เล่าให้ฟังเช่นกันว่า บรรยากาศการประชุมคณะรัฐมนตรีในวันนั้นตึงเครียดถึงกับว่า ดร.อาทิตย์ต้องยื่นคำขาดว่าหากไม่อนุมัติเรื่องนี้ก็ให้นายกฯ หาเจ้ากระทรวงคนใหม่ได้เลย

นัยว่า ดร.อาทิตย์จะลาออกจากตำแหน่งเพื่อประท้วงเงียบ

"ผมก็ไปคอยหน้าห้องประชุม ครม. เป็นเวลาเกือบ 2 ชั่วโมง ก็ทราบมาว่า มีการโต้แย้งกันเยอะ พอเขาออกมาเขาหน้าแดงเลย แล้วบอกว่า ถ้าคราวนี้ ครม. ไม่ยอมขึ้นภาษี ต้องบอกให้เขาไปหารัฐมนตรีสาธารณสุขคนใหม่" [9]

ศ.นพ.ประเวศ วะสี เขียนไว้ในหนังสือ 'วงจรแห่งตะวัน' วาระที่ ดร.อาทิตย์ อุไรรัตน์ มีอายุครบ 60 ปี ว่า กระทรวงฯ ภายใต้การนำในยุคของดร.อาทิตย์เกิดการพัฒนาอย่างจริงจัง

"กระทรวงสาธารณสุขโชคไม่ดีนักเรื่องรัฐมนตรี หลายครั้งหลายหนรัฐมนตรีสาธารณสุขเป็นคนไม่เอาไหนคือ ไม่มีความตั้งใจทำงานเพื่อประเทศชาติ ไม่มีความรู้บ้าง เป็นคนฉ้อฉลคอรัปชั่นบ้าง เป็นคนสามานย์บ้าง แต่เมื่อ ดร.อาทิตย์ อุไรรัตน์ มาเป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงสาธารณสุข ปรากฏว่าเป็นคนตรงข้ามกับที่กล่าวถึงข้างต้น"

ด้านหนึ่งก็ชาติ อีกด้านก็ครอบครัว

เรียกว่าเส้นทางชีวิตของดร.อาทิตย์ อยู่ในช่วงที่สมบูรณ์พร้อมไปทุกด้าน

นักบริหารรัฐกิจ กู้วิกฤตการประปานครหลวง

นักการเมือง 'วีรบุรุษประชาธิปไตย'

รัฐมนตรีว่าการหลายกระทรวง วางแนวนโยบายและทิศทางของประเทศ

ด้านบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยรังสิตและเครือโรงพยาบาลพญาไทก็กำลังเติบโตและมั่นคงตามลำดับ

ทว่า ความสูญเสียครั้งใหญ่ของชีวิตก็เกิดขึ้นในช่วงเดียวกัน เมื่อมารดา หรือคุณหญิงพัฒนา อุไรรัตน์ ถูกตรวจพบว่า เป็นมะเร็งต่อมน้ำเหลืองระยะสุดท้าย

ต้องยอมรับว่า งานการเมืองไม่ใช่แค่เข้ากระทรวง ร่างนโยบายหรือเซ็นเอกสาร งานการเมืองยังรวมถึงงานเข้าสังคม ทั้งงานแต่ง งานบวช งานศพ งานตัดริบบิ้น ฯลฯ จนแทบไม่ได้ดูแลพ่อแม่และครอบครัว

เมื่อเราตั้งคำถามสัมภาษณ์ถึงเหตุการณ์ที่เสียใจที่สุดในชีวิตของ ดร.อาทิตย์ คือเหตุการณ์ใด

เท่านี้ ดร.อาทิตย์ก็น้ำตาคลอ

"เราไม่ค่อยได้ดูแลพ่อแม่ มัวแต่วิ่งการเมือง หาเสียงบ้าบอคอแตก วิ่งไปงานศพ งานแต่ง งานบวช พ่อแม่นอนเจ็บอยู่ตรงนี้ ตอนพ่อแม่สิ้นใจก็ไม่ได้อยู่ด้วย ทั้งสองคน"

จากนั้นน้ำตาก็ไหลออกมาไม่รู้ตัว หยิบกระดาษทิชชูซับน้ำตา เงียบไปอีกอึดใจหนึ่ง เพื่อปรับน้ำเสียงให้เป็นปกติ

"ไม่รู้จะทำยังไง อยากอยู่รึก็อยากอยู่ แต่ว่ามันมีงานที่จะต้องทำ

คุณแม่เป็นมะเร็งต่อมน้ำเหลือง ตรวจเจอปุ๊บ ระยะสุดท้ายเลย ได้หมอรามาจบใหม่ไฟแรง เราก็แล้วแต่หมอเขา ไม่ได้คิดไปปรึกษาทางอื่นเลย ก็ทำคีโม เปิดขวดฉีดเข้าไป โดสมันต้อง 6 เข็ม ฉีดไปได้ 2 เข็ม เลือดก็ออกในท้องเยอะแยะไปหมด คุณแม่สู้ไม่ไหว...

ต่อมาคุณพ่อก็เป็นเหมือนกัน มะเร็งต่อมน้ำเหลืองเหมือนกัน แต่ตอนนั้นเราติดต่อฮาร์วาร์ดแล้ว เช็คทางโทรศัพท์จากฮาร์วาร์ด ต้องเช็คเม็ดเลือดขาว จะให้โดสยังไงต้องดูแบบ tailored made ไม่ใช่เจาะขวดยาจิ้มดูดๆ คุณพ่อก็หาย หายจากมะเร็งต่อมน้ำเหลือง อยู่มาอีกตั้งเป็น 10 ปี มาเสียตอนอายุ 96" [10]

26
พรรคประชาธิปัตย์

ผู้แทน กทม.

กรณี สปก. 4-01 กลายเป็นจุดวิกฤตทางการเมืองของรัฐบาลนายชวน หลีกภัย ถูกครหาว่า เป็นการนำที่ดินของรัฐภายใต้โครงการปฏิรูปที่ดินไปแจกจ่ายแก่ผู้มีฐานะร่ำรวย ทำให้ถูกโจมตีอย่างหนัก ความนิยมในรัฐบาลรวมทั้งนายกรัฐมนตรีตกต่ำอย่างถึงที่สุด ความชอบธรรมทางการเมืองของรัฐบาลสิ้นไป กลายเป็นชนวนให้ฝ่ายค้านเปิดอภิปรายไม่ไว้วางใจ

ภายหลังจากที่การอภิปรายไม่ไว้วางใจสิ้นสุดลง พรรคพลังธรรมมีมติถอนตัวจากการร่วมรัฐบาล ผู้นำพรรคประชาธิปัตย์พยายามทาบทามพรรคความหวังใหม่เข้าร่วมรัฐบาลแต่ไร้ผล จึงชิงประกาศยุบสภา โดยยังมิทันลงมติ

การเลือกตั้งครั้งต่อมา เมื่อวันที่ 2 กรกฎาคม พ.ศ.2538 ผลคือพรรคชาติไทยชนะด้วยการครองที่นั่งในสภา 92 ที่นั่ง เมื่อรวมกับพรรคความหวังใหม่ พรรคนำไทย และพรรคมวลชน จัดตั้งรัฐบาลโดยมีนายบรรหาร ศิลปอาชาเป็นนายกรัฐมนตรี

ประชาธิปัตย์ทาบทาม

ในระหว่างที่พรรคเสรีธรรมและพรรคประชาธิปัตย์ต่างเป็นฝ่ายค้านก็ปรากฏข่าวบนหน้าหนังสือพิมพ์ว่า พรรคประชาธิปัตย์ทาบทามให้

ดร.อาทิตย์ยุบรวมพรรคเสรีธรรมเข้ากับประชาธิปัตย์ โดยวางตัวให้ลงสมัครชิงตำแหน่งผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานครในการเลือกตั้งปี พ.ศ.2539

ดร.พิจิตต รัตตกุล เป็นลูกหม้อพรรคประชาธิปัตย์ แถมยังเป็นถึงลูกชายหัวแก้วหัวแหวนของอดีตหัวหน้าพรรคอย่าง นายพิชัย รัตตกุล แจ้งความจำนงแก่พรรคว่า ต้องการอาสาลงเล่นสังเวียนนี้ด้วยตัวเอง แต่เหตุจากการเมืองภายในพรรค ดร.พิจิตตตัดสินใจยื่นหนังสือลาออกจากการเป็นสมาชิกพรรคและลงสมัครในนามผู้สมัครอิสระ

ความเป็นสถาบันการเมืองของประชาธิปัตย์ ทำให้โครงสร้างการบริหารพรรคมิได้เป็นไปอย่างบริษัทเอกชนคือ ไม่มีซีอีโอคอยออกคำสั่ง ไม่มีใครหน้าไหนฟันธงให้ทำอะไรได้ตามใจชอบ หากไม่ผ่านมติพรรค

สังเวียนผู้ว่าฯ กทม.ปีพ.ศ.2539 ก็เช่นกัน

คนในพรรคเสรีธรรมตบเท้าออกมาให้ข่าวกันตั้งแต่เลขาธิการ โฆษก รองหัวหน้า และหัวหน้าพรรค ทว่า นักข่าวได้ข้อมูลไปคนละทิศละทาง

สุเมธ พรมพันห่าว รองหัวหน้าพรรคให้สัมภาษณ์ไว้ว่า โดยส่วนตัวแล้วไม่เห็นด้วย เพราะพรรคก่อตั้งมาด้วยความยากลำบาก หากยุบรวมจะเป็นการตัดโอกาสที่พรรคจะเจริญก้าวหน้าต่อไป แต่ขณะเดียวกันก็มี ส.ส.บางคนเปรยในที่ประชุมพรรคว่า จะย้ายไปอยู่พรรคความหวังใหม่

ด้าน พินิจ จารุสมบัติ เลขาธิการพรรคแถลงแก่ผู้สื่อข่าวว่า ไม่มีความเห็นในทุกกรณี ไม่ว่าเรื่องที่ดร.อาทิตย์จะลงสมัครผู้ว่าฯ หรือเรื่องยุบพรรคไปรวมกับประชาธิปัตย์

ในขณะที่ เอกภาพ พลซื่อ โฆษกพรรคบอกว่า พรรคประชาธิปัตย์ติดต่อทาบทามจริง และโดยส่วนตัว เขาเห็นว่าหากยุบรวมก็ไม่น่าจะเป็นปัญหา ส่วนเรื่องหัวหน้าพรรคจะลงสมัครผู้ว่าฯ นั้น เห็นว่า มีความเสี่ยงจะแพ้เลือกตั้ง เพราะไม่เคยสร้างฐานเสียงในเขตกรุงเทพฯ ไว้เลย

เมื่อถามเจ้าตัว ดร.อาทิตย์ตอบเพียงว่า เป็นห่วงชาวบ้าน ไม่รู้จะอธิบายให้ชาวแปดริ้วเข้าใจได้อย่างไร

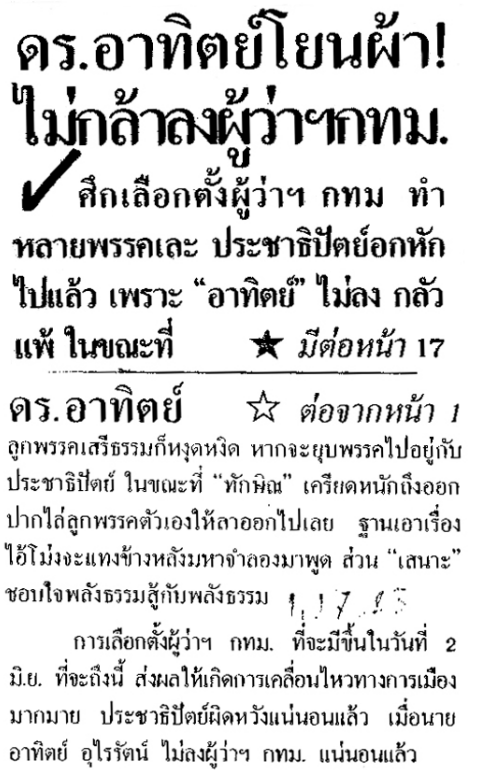

ดร.อาทิตย์โยนผ้า! ไม่กล้าลงผู้ว่าฯกทม.

✔ ศึกเลือกตั้งผู้ว่าฯ กทม ทำหลายพรรคเละ ประชาธิปัตย์อกหักไปแล้ว เพราะ "อาทิตย์" ไม่ลง กลัวแพ้ ในขณะที่ ★ *มีต่อหน้า 17*

ดร.อาทิตย์ ☆ *ต่อจากหน้า 1*

ลูกพรรคเสรีธรรมก็หงุดหงิด หากจะยุบพรรคไปอยู่กับประชาธิปัตย์ ในขณะที่ "ทักษิณ" เครียดหนักถึงออกปากไล่ลูกพรรคตัวเองให้ลาออกไปเลย ฐานเอาเรื่องไอ้โม่งจะแทงข้างหลังมหาจำลองมาพูด ส่วน "เสนาะ" ชอบใจพลังธรรมสู้กับพลังธรรม

การเลือกตั้งผู้ว่าฯ กทม. ที่จะมีขึ้นในวันที่ 2 มิ.ย. ที่จะถึงนี้ ส่งผลให้เกิดการเคลื่อนไหวทางการเมืองมากมาย ประชาธิปัตย์ผิดหวังแน่นอนแล้ว เมื่อนายอาทิตย์ อุไรรัตน์ ไม่ลงผู้ว่าฯ กทม. แน่นอนแล้ว

หนังสือพิมพ์ไทยรัฐ ฉบับวันศุกร์ที่ 29 มีนาคม พ.ศ.2539

"คุณชวน กับ คุณอภิสิทธิ์ มาที่บ้าน มาขอให้เราลงผู้ว่าฯ ในนามพรรคประชาธิปัตย์ ผมก็ เอ๊!... คิดได้อย่างไร ผมเป็นทั้งหัวหน้าพรรคแล้วยังเป็น ส.ส.อยู่ ขอให้ลงในนามพรรคในขณะที่ดร.พิจิตตย้ายออกไป ซึ่งโดยส่วนตัวผมก็สนับสนุนเขาอยู่แล้ว ผมคิดว่าถ้าสถานการณ์เป็นอย่างนั้น คะแนนเสียงจะถูกแบ่ง สมมติว่า แทนที่ดร.พิจิตตควรจะชนะที่คะแนนเสียง 7 แสนเสียง มันก็จะถูกแบ่งเป็น ดร.พิจิตต 4 แสน ผม 3 แสน ที่เหลืออีก 5 แสน สมมตินะ ก็จะเป็นของมหาจำลอง มหาจำลองก็จะชนะ ทั้งๆ ที่ ปชป. ควรจะชนะแต่ถ้าเผื่อเรามาลง 2 คน คะแนนจะสปลิทเลย ผมว่าไม่เข้าท่าเลย ทำไมไม่ให้เขาลงล่ะ

ดร.พิจิตตจะลงก็ให้เขาลงสิ แต่ผมไม่ลง" [1]

ในที่สุดการเลือกตั้งผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานครเมื่อวันที่ 2 มิถุนายน พ.ศ.2539 พรรคประชาธิปัตย์ไม่ได้ส่งตัวแทนลงสมัคร โดยให้เหตุผลว่าไม่สามารถหาตัวผู้สมัครที่เหมาะสมได้

ดร.พิจิตต ชนะ พล.ต.จำลอง ได้เป็นผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร

อวสานรัฐบาลหลงจู๊

รัฐบาลของนายบรรหารบริหารประเทศได้เพียงปีเศษ ก็ถูกพรรคประชาธิปัตย์ที่เป็นแกนนำพรรคฝ่ายค้านขอเปิดอภิปรายไม่ไว้วางใจ โจมตีประเด็นการเป็นคนต่างด้าวของนายกรัฐมนตรี รวมถึงการหลีกเลี่ยงภาษีในการซื้อขายที่ดิน และยังถูกกล่าวหาว่า รับเงินจากนายราเกซ ศักดิ์เสนา ผู้ต้องหาคดียักยอกเงินจากธนาคารกรุงเทพพาณิชยการ ตลอดจนการคัดลอกวิทยานิพนธ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง

ข้อกล่าวหาที่มีน้ำหนักทั้งหลายนี้สั่นคลอนเสถียรภาพรัฐบาลขนาดหนัก พรรคร่วมรัฐบาลทั้งหลายกดดันให้นายบรรหารลาออกจากตำแหน่ง พร้อมกันนั้น ก็เตรียมตัวยกมือโปรโมทให้ พล.อ.ชวลิต ยงใจยุทธ หัวหน้า

พรรคความหวังใหม่ เป็นนายกรัฐมนตรีคนถัดไปโดยไม่ต้องยุบสภาเพื่อเลือกตั้งกันใหม่

ด้านนายบรรหารนั้น ขอเวลา 7 วัน ก่อนลาออก แต่แล้วเมื่อถึงกำหนดเวลา เขากลับตัดสินใจช็อคเพื่อนร่วมรัฐบาลทั้งสภา โดยการประกาศยุบสภา จึงต้องมีการเลือกตั้งกันใหม่ตามระเบียบ

หัวหน้าทิ้งพรรค

การเลือกตั้งผู้ว่าฯ กทม. เมื่อวันที่ 2 มิถุนายน พ.ศ.2539 ข่าว ดร.อาทิตย์ย้ายไปพรรคประชาธิปัตย์เป็นข่าวลือ

ทว่า 6 เดือนต่อมา ในการเลือกตั้งทั่วไปเมื่อวันที่ 17 พฤศจิกายน พ.ศ.2539 เป็นเรื่องจริงที่ ดร.อาทิตย์ อุไรรัตน์ ลงสมัครผู้แทนราษฎรเขตพญาไท ในนามพรรคประชาธิปัตย์

พินิจ จารุสมบัติ นับเป็นตัวละครสำคัญที่นอกจากจะร่วมกันก่อตั้งพรรคเสรีธรรมขึ้นมาแล้ว ยังเป็นตัวแปรสำคัญที่ทำให้ดร.อาทิตย์ตัดสินใจทิ้งพรรคเสรีธรรมไปเข้ากับประชาธิปัตย์

พินิจเป็นคนฉะเชิงเทราโดยกำเนิด มีบทบาทในขบวนการนักศึกษาตุลาคม ทว่า แจ้งเกิดบนถนนการเมืองอย่างจริงจังก็เมื่อเป็นเลขาธิการพรรคเสรีธรรม และได้เป็น ส.ส.สมัยแรก ในการเลือกตั้ง พ.ศ.2535 ที่หนองคาย โดยการสนับสนุนของนายสุเมธ พรมพันห่าว ส.ส.เจ้าของพื้นที่

หลังพรรคเสรีธรรมเข้าร่วมรัฐบาลชวน 1 ดร.อาทิตย์ หัวหน้าพรรคนั่งตำแหน่งรัฐมนตรีว่าการกระทรวงสาธารณสุข ส่วนพินิจ จารุสมบัติ รองหัวหน้า ได้เก้าอี้รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงคมนาคม และเก้าอี้ตัวนี้เองที่ว่ากันว่าทำให้พินิจกลายเป็นผู้มีอิทธิพลต่อพรรค

แม้จะก่อตั้งพรรคมาด้วยกัน แต่แนวทางการทำงานการเมืองของ ดร.อาทิตย์ และพินิจ ค่อยๆ ถูกถ่างให้ห่างกันมากขึ้นเรื่อยๆ

เก้าอี้ในกระทรวงคมนาคมทำให้นายทุนกลุ่มเทเลคอมที่เข้านอกออกในกระทรวงวิ่งเข้าหา จนพินิจกลายเป็นนายทุนของพรรคไป

"ผมไม่ชอบ เขาก็รันแบบสไตล์เขา...

แต่เราไม่ชอบการเมืองแบบนั้น เราเล่นการเมืองมาไม่เคยคิดแบบนี้ แต่พอถึงเวลาแล้วมันหลีกเลี่ยงไม่ได้คือ ผู้แทนฯ อีสานมาเรียกร้องว่าต้องเท่านั้นเท่านี้ เราก็ไม่ไหวเราไม่มีความสามารถด้านนั้น เขาเอนจอยก็ทำไป ให้เขาไป...

ผมเลยไปอยู่ประชาธิปัตย์" [2]

ผู้แทน กทม.

การเลือกตั้งครั้งแรกในนามสมาชิกพรรคประชาธิปัตย์ ดร.อาทิตย์ลงสังเวียนพื้นที่ 'พญาไท จตุจักร ลาดพร้าว' ร่วมกับดร.สาวิตต์ โพธิวิหค และหัวหน้าพรรคยังฝากให้หนีบ นพดล ปัทมะ ที่ขณะนั้นเป็นนักการเมืองหน้าใหม่ให้อยู่ร่วมทีมด้วย การเลือกตั้งครั้งนี้ ประชาธิปัตย์สร้างประวัติศาสตร์แลนด์สไลด์ในเขตเมืองหลวง

ในเขตกรุงเทพฯ สามารถกวาดได้ 31 จาก 37 ที่นั่ง

การเลือกตั้ง พ.ศ.2539 นั้น เรียกว่าเป็นการเลือกตั้งที่สนุกสุดมันขนาดต้องบันทึกไว้ในประวัติศาสตร์คือ ต้องมาชี้ชะตาจนกระทั่งนับคะแนนหีบสุดท้ายที่จังหวัดปทุมธานี

"โอ้โห! ลุ้นกันมาก ที่นับคะแนนเสียงสุดท้ายไฟดับที่ปทุมธานี ตอนแรกมัน 124 เสียงเท่ากัน แต่พอ 5 ทุ่มไฟมาปุ๊บ คะแนนมันเปลี่ยนเป็น 125 ต่อ 123 อะไรอย่างนี้ สนุกเลยตอนนั้น" [3]

ความหวังใหม่ชนะที่ 125 ที่นั่ง ส่วนประชาธิปัตย์แพ้ไปที่ 123 ที่นั่ง

พล.อ.ชวลิตจัดตั้งรัฐบาล ส่วนประชาธิปัตย์ก็เป็นฝ่ายค้านไปตามระเบียบ

ต้มยำกุ้ง

รัฐบาลพล.อ.ชวลิต บริหารประเทศได้เพียง 6 เดือน ก็ต้องประกาศลอยตัวค่าเงินบาท

ค่าเงินจาก 25 บาท ต่อ 1 ดอลลาร์สหรัฐ อ่อนค่าไปจนถึง 56 บาท ต่อ 1 ดอลลาร์สหรัฐ

ก่อนหน้านั้น ภาคธุรกิจนิยมกู้เงินต่างประเทศ เพราะอัตราดอกเบี้ยเงินกู้ของธนาคารต่างประเทศคิดดอกเบี้ยเพียงร้อยละ 5 ในขณะที่อัตราดอกเบี้ยภายในประเทศสูงกว่า 2 เท่าตัว นั่นทำให้เกิดปรากฏการณ์ธุรกิจไทยแห่กู้ดอลล่าร์สหรัฐเพราะเห็นแก่ดอกเบี้ยถูก เพื่อมาปล่อยกู้ต่อในประเทศ ฟันกำไรส่วนต่างดอกเบี้ย หรือบางรายก็กู้มาเล่นหุ้นเล่นทอง กู้มาเก็งกำไรที่ดินและอสังหาริมทรัพย์ กล่าวคือ กู้ทิ้งกู้ขว้าง ประเทศอื่นๆ ในภูมิภาคเอเชียก็เกิดปรากฏการณ์เช่นว่าแทบทั้งทวีป จนเรียกขานกันว่าเป็นปาฏิหาริย์เศรษฐกิจเอเชีย

ลูกหนี้เงินดอลลาร์ทั้งหลายต้องแบกภาระหนี้เพิ่มขึ้นไปกว่าสองเด้ง

หลังประกาศลอยตัวค่าเงินบาท ธุรกิจพากันล้มระเนระนาด โดยเฉพาะธนาคารพาณิชย์และบริษัทหลักทรัพย์ทั้งหลายที่ต้องตัดหนี้สูญกันเป็นว่าเล่น เนื่องเพราะกระทรวงการคลังรับเป็นผู้ค้ำประกันเงินฝากของประชาชนทุกบาททุกสตางค์เอาไว้ จึงต้องนับเป็นภาระหนี้ของชาติด้วย

ก่อนลงจากเก้าอี้นายกฯ รัฐบาล 'บิ๊กจิ๋ว' ตราพระราชกำหนดการปฏิรูประบบสถาบันการเงิน พ.ศ.2540 ซึ่งกำหนดให้จัดตั้งองค์กรปฏิรูประบบสถาบันการเงินให้เป็นองค์กรอิสระเพื่อดูแล บริหารจัดการหนี้สินของธนาคารพาณิชย์และบริษัทหลักทรัพย์ทั้งหมด

วิกฤตเศรษฐกิจคราวนั้น ก่อกำเนิดม็อบที่เรียกว่า **'ม็อบสีลม'** ซึ่งมีรูปแบบการชุมนุมของมวลชนเปลี่ยนไปชนิดที่ต้องบันทึกไว้ในประวัติศาสตร์การชุมนุมทางการเมือง

ม็อบสีลมประกอบร่างขึ้นจากพนักงานบริษัทเอกชนในย่านเศรษฐกิจของกรุงเทพฯ หลังตอกบัตรเข้าออฟฟิศตอนเช้า พนักงานเหล่านี้จะทำงานตามหน้าที่ พอนาฬิกาตีเวลาเที่ยงตรง พวกเขาและเธอจะหนีบกระเป๋าสตางค์ลงมากินข้าวกลางวันอย่างเร่งรีบเพื่อเดินไปรวมตัวกันชูป้ายไล่รัฐบาล และเรียกร้องความรับผิดชอบจากรัฐบาล บริเวณลานด้านหน้าธนาคารกรุงเทพ สำนักงานใหญ่สีลม

หลังจากนั้นไม่นาน พล.อ.ชวลิตประกาศลาออกทั้งน้ำตา

เป็นหน้าที่ของสภาผู้แทนราษฎรต้องสรรหาผู้ที่จะมาดำรงตำแหน่งนายกฯ คนใหม่ ถัดจากพรรคความหวังใหม่ที่มีคะแนนเสียงเป็นอันดับหนึ่งแล้ว พรรคร่วมรัฐบาลที่มีเสียงเป็นอันดับสองคือ พรรคชาติพัฒนา ซึ่งขณะนั้นมี พล.อ.ชาติชาย ชุณหะวัณ เป็นหัวหน้าพรรค

ก่อนวันลงมติเลือกนายกฯ พล.อ.ชาติชายเป็นตัวเต็งที่ดูมีภาษีดีกว่าใคร

แต่หาได้เป็นเช่นนั้น

เกิดเหตุการณ์พลิกขั้วจัดตั้งรัฐบาล เมื่อเกิดกรณี **'กลุ่มงูเห่า'** นำโดยนายวัฒนา อัศวเหม จากพรรคประชากรไทย ซึ่งเป็นพรรคร่วมรัฐบาลในขณะนั้น ดึงส.ส. 13 คน จากทั้งหมด 17 คน หันมายกมือโหวตให้นายชวน หลีกภัย หัวหน้าพรรคประชาธิปัตย์ ซึ่งเป็นพรรคฝ่ายค้านขึ้นเป็นนายกรัฐมนตรี

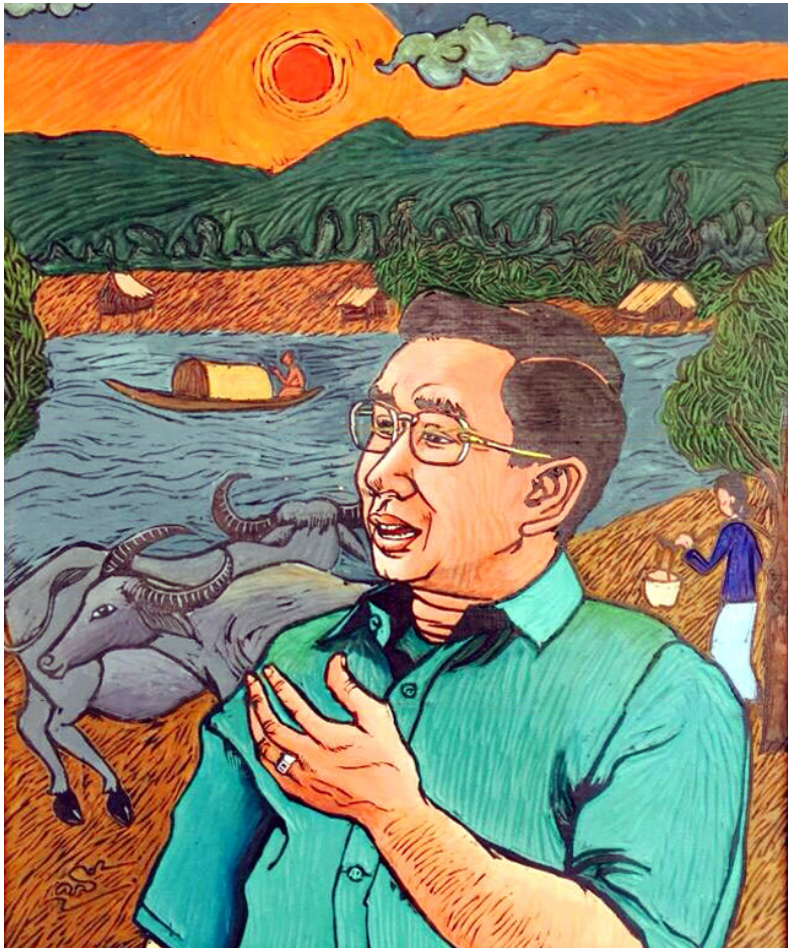

ภาพแกะสลักไม้ที่ศิลปินพื้นถิ่นราษีไศลมอบให้แก่ 'วีรบุรุษลุ่มน้ำมูล'

27
รัฐมนตรีวิทยาศาสตร์ฯ
ซับน้ำตาราษีไศล

ครั้งหนึ่ง ในที่ประชุมคณะรัฐมนตรีรัฐบาล พล.อ.เกรียงศักดิ์ ชมะนันทน์ ดร.อาทิตย์ในฐานะรองเลขานายกฯ ชงเรื่องขอตั้ง 'กระทรวงวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และพลังงาน'

เขาชี้ให้เห็นถึงความสำคัญและความจำเป็นว่า ที่ประเทศไทยยังไม่พัฒนา เพราะเราไม่เคยใช้วิทยาศาสตร์มาบูรณาการให้เป็นเรื่องเดียวกับเศรษฐกิจ รวมถึงไม่เคยใช้เทคโนโลยีมาส่งเสริมการเกษตรและอุตสาหกรรม

เรียกว่าเป็นความบังเอิญที่ประจวบเหมาะ

20 ปีผ่านไป ดร.อาทิตย์ได้มานั่งเก้าอี้รัฐมนตรีกระทรวงวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และสิ่งแวดล้อม

เมกะโปรเจกต์ โขง-ชี-มูล

หนึ่งในเมกะโปรเจกต์ที่เป็นมรดกตกทอดมาจากรัฐบาล พล.อ.ชาติชาย ชุณหะวัน คือ โครงการผันน้ำโขง ชี มูล มูลค่ากว่า 2 แสนล้านบาท เพื่อการชลประทานในพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยโฆษณาขายฝันแก่ชาวบ้านว่า จะสามารถแก้ปัญหาการขาดแคลนน้ำในฤดูแล้งได้อย่างเบ็ดเสร็จเด็ดขาด อีสานจะเขียวขจี โดยซอยเป็น

โครงการย่อยๆ นับร้อยโครงการ ระยะเวลาประมาณ 40 ปี

ผลการศึกษาของกรมพัฒนาและส่งเสริมพลังงานยืนยันว่า โครงการผันน้ำดังกล่าวมีความเหมาะสม โดยจะมีพื้นที่ได้รับประโยชน์ถึง 4.98 ล้านไร่ ครอบคลุมพื้นที่ 15 จังหวัด

ในระหว่างการศึกษา คณะกรรมการสิ่งแวดล้อมทัดทานให้ศึกษาให้ละเอียดกว่าเดิม เพราะมีแนวโน้มสูงว่า มีพื้นที่อยู่อาศัยและที่ทำกินบางส่วนได้รับผลกระทบ ตลอดจนอาจส่งผลเสียต่อระบบนิเวศในระยะยาว แต่กรมพัฒนาฯ แก้ต่างว่า เป็นเพียงพื้นที่เกษตรกรรมเล็กๆ น้อยๆ เท่านั้น

ต่อมา ในปี พ.ศ.2535 รัฐบาล พล.อ.สุจินดา คราประยูร อาศัยมติ ครม.ที่มีผลผูกพัน อนุมัติลงเสาเข็มก่อสร้างฝายราษีไศล ภายใต้งบประมาณ 140.97 ล้านบาท สร้างฝายยางสูง 4.5 เมตร

ทว่า เมื่อการก่อสร้างแล้วเสร็จในปี พ.ศ.2536 งบประมาณกลับบานปลายขึ้นกว่า 6 เท่า จาก 140.97 ล้านบาท กลายเป็น 871.9 ล้านบาท!!

แต่เรื่องงบประมาณบานปลายกลับกลายเป็นเรื่องเล็ก เมื่อเทียบกับเคราะห์กรรมที่ชาวบ้านราษีไศลต้องประสบจากฝายนี้ไปตลอดกาล

เมื่อ "ฝายยาง" กลายเป็น "เขื่อนคอนกรีตเสริมเหล็ก"

จากฝายยางสูงไม่เกินตลิ่ง เก็บน้ำไว้ใช้ในหน้าแล้งที่วาดฝันไว้ กลับกลายเป็นเขื่อนคอนกรีตเสริมเหล็ก สูงกว่า 9 เมตร มีประตูระบายน้ำ 7 บาน ควบคุมการเปิดปิดด้วยระบบไฮดรอลิก

ไพจิตร ศิลารักษ์ หนึ่งในแกนนำชาวบ้านราษีไศล เล่าว่า *"ช่วงที่ก่อสร้างเป็นช่วงปี พ.ศ.2535 ช่วงรัฐบาลของท่านนายกฯ พล.อ.สุจินดา เรื่องพวกนี้ชาวบ้านไม่รู้มาก่อน แต่พอมีการก่อสร้าง แล้วสร้างเร็วมาก ไม่กี่เดือน ชาวบ้านรู้ตัวก็เมื่อน้ำไปท่วมแปลงข้าว ท่วมแปลงพืชผักแล้ว"* [1]

นาทีนั้น ชาวบ้านจับไต๋ได้ว่า รัฐเลี่ยงบาลีโดยการใช้คำว่า **'ฝาย'** แทนคำว่า **'เขื่อน'**

นายบุญมี โสภังค์ หนึ่งในแกนนำชาวบ้านราษีไศลเล่าว่า *"ตอนสร้างบอกว่าจะสร้างแค่ฝายยาง ซึ่งพอกักน้ำไว้มากๆ มันก็จะล้นออก ทุกอย่างก็เป็นปกติเพราะน้ำจะอยู่ในตลิ่งตลอด ชาวบ้านก็เห็นว่าดี เราจะได้ทำนากันหลายครั้ง และเกษตรสองฟากฝั่งแม่น้ำมูลก็จะได้สมบูรณ์"* [2]

ป่าทามจมน้ำ ตัดมดลูกแม่น้ำมูล ปิดตู้กับข้าวคนอีสาน

ในที่สุด เขื่อนราษีไศลก็เปิดใช้งานเมื่อปี พ.ศ.2536

"พอชาวบ้านเริ่มเดือดร้อน ก็เริ่มพูด แต่ก็ไม่กล้าพูดดัง เพราะกลัวทางการเขาขู่ไว้ว่า นี่เป็นโครงการในพระราชดำริ อย่าไปพูด คุณเข้าไปคัดค้านอะไรไม่ได้แล้ว" บุญมีเล่าถึงบรรยากาศช่วงเปิดเขื่อน

งานวิจัยไทบ้านโดยเครือข่ายองค์กรอนุรักษ์ป่าทามแม่น้ำมูล 3 จังหวัด อธิบายไว้ว่า ระบบนิเวศป่าทาม มีความหลากหลายทางชีวภาพสูงสุดในพื้นที่อีสาน และชาวบ้านก็ปรับตัวเพื่อพึ่งพาธรรมชาติและระบบอันมหัศจรรย์นี้จากรุ่นสู่รุ่น จนกลายเป็นภูมิปัญญาและวัฒนธรรม เช่น ในฤดูแล้ง ป่าทามจะเป็นที่เลี้ยงสัตว์จำพวกวัวควาย เมื่อถึงฤดูน้ำหลาก ป่าทามที่ขังน้ำไว้จะกลายเป็นที่อยู่อาศัยของปลานานาชนิด ซึ่งนับเป็นแหล่งโปรตีนธรรมชาติเดียวของคนอีสาน

ป่าทามหมายถึง ความมั่นคงทางอาหาร ความมั่นคงทางสุขภาพ และยังสร้างรายได้ให้เศรษฐกิจชุมชนในฤดูแล้ง

ยิ่งกว่านั้น ป่าทามคือ ชีวิต [3]

น้ำท่วมถึงพื้นที่ริมตลิ่งที่ภาษาถิ่นเรียกว่า 'ป่าบุ่งป่าทาม' ซึ่งเป็นเหมือนมดลูกของแม่น้ำมูล และเป็นตู้กับข้าวของคนอีสาน เมื่อป่าทามถูกน้ำท่วมมิด ไม่ต่างอะไรกับการจมวิถีชีวิตชาวบ้านไว้หลังประตูเขื่อน

มหากาพย์ทวงคืนความชอบธรรม

เหยื่อของนโยบายการพัฒนาที่ผิดที่ผิดทาง เริ่มรวมตัวกันเคลื่อนไหวเรียกร้องการเยียวยาที่เป็นธรรมจากรัฐ

"ช่วงแรกๆ คือ ช่วงปี พ.ศ.2537 ชาวบ้านไปถามทางอำเภอให้มาช่วยเหลือเรื่องที่ทำกิน ซึ่งเป็นปัญหาเร่งด่วน ช่วงนั้นเป็นช่วงเก็บผลผลิตแล้วมันเสียหายหมด แต่ทางราชการบ่ายเบี่ยงที่จะรับผิดชอบ โดยบอกว่าเป็นพื้นที่ของราชการพวกคุณไม่มีเอกสารสิทธิ์ ชาวบ้านใช้ที่ของรัฐ รัฐไม่สามารถช่วยเหลือได้ เขาใช้คำพูดอย่างนี้เรื่อยๆ" ไพจิตร ย้อนความให้ฟัง [4]

ในระหว่างชุมนุมร้องขอการเยียวยาและความชอบธรรม ผลกระทบจากเขื่อนก็ยังไม่ทุเลา ในทางกลับกัน ผลเสียแผ่กว้างขวางขึ้น ทั้งปัญหาดินเค็ม การสูญพันธุ์ของพืชและปลาท้องถิ่น การแพร่ระบาดของศัตรูพืช ฯลฯ

ต่อมา ปีพ.ศ.2539 ชาวบ้านราษีไศลรวมกับผู้ได้รับความเดือดร้อนจากนโยบายรัฐทั่วประเทศ สถาปนา 'สมัชชาคนจน' ซึ่งเป็นการรวมตัวกันของคนชายขอบทั่วประเทศที่ได้รับผลกระทบจากการกำหนดนโยบายจากส่วนกลางที่ไม่คำนึงถึงผลกระทบของคนในพื้นที่

ซ้ำร้ายเมื่อถึงคราวหายนะ ก็ไม่เคยได้รับการเหลียวแล

พวกเขาจึงละทิ้งถิ่นฐานบ้านเกิด ยกระดับระดมมวลชนตบเท้าเข้าเมืองหลวง ปักหลักกินนอนกันรอบทำเนียบรัฐบาล ต่อเนื่องยาวนานจนเรียกขานกันว่าเป็นมหากาพย์ 'ม็อบข้ามปี' ตั้งแต่ พ.ศ.2537 ถึง พ.ศ.2540

การเจรจาระหว่างรัฐบาล นายชวน หลีกภัย และสมัชชาคนจน ได้ข้อสรุปเป็นมติคณะรัฐมนตรีวันที่ 22 เมษายน พ.ศ.2539 มีใจความว่ารัฐจะทำการพิสูจน์ข้อเท็จจริงและจ่ายเงินเยียวยาตามความเป็นจริง โดยให้จัดตั้งคณะกรรมการวิสามัญขึ้นเพื่อพิจารณาข้อเท็จจริงของสถานการณ์

รัฐบาลนายชวนประกาศยุบสภาเพราะถูกฝ่ายค้านไล่ต้อนอย่างหนัก กรณีที่ดิน สปก. 4-01

ปัญหาจึงยังคาราคาซังต่อไป

รัฐบาลใหม่นำโดย พล.อ.ชวลิต ยงใจยุทธ หัวหน้าพรรคความหวังใหม่ ขวัญใจคนอีสาน ได้ตั้งคณะกรรมการเพื่อพิสูจน์เอกสารสิทธิ์ในที่ดินทำกินอีกครั้งอย่างเป็นระบบ โดยให้ นายอดิศร เพียงเกษ รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และสิ่งแวดล้อม ในขณะนั้นเป็นประธานคณะกรรมการ ปัญหาไม่ทันทุเลา แต่กลับมีการก่อหวอดเล่นนอกเกมจัดตั้งมวลชนขึ้นเพื่อต่อต้านชาวบ้านที่เรียกร้องเงินเยียวยา

จากเดิมที่ความขัดแย้งเป็นไประหว่างชาวบ้านกับราชการ กลายเป็นชาวบ้านกับชาวบ้านด้วยกันเอง ในลักษณะม็อบชนม็อบ

อย่างไรก็ตาม คณะรัฐมนตรีได้มีมติอนุมัติเงินชดเชยเยียวยาแก่ชาวบ้านที่ได้รับผลกระทบจากเขื่อนราษีไศลในอัตราไร่ละ 32,000 บาท

เมื่อกลุ่มชาวบ้านที่มาเรียกร้องได้รับเงินชดเชย มวลชนที่ส่วนราชการจัดตั้งจึงเรียกร้องเงินชดเชยบ้าง จากที่ต้องจ่ายเงินเยียวยาไม่ถึง 1,200 ราย ยอดผู้เรียกร้องเงินชดเชยพุ่งสูงขึ้นกว่า 20,000 ราย

ที่ดินที่ชาวบ้านถือครองนั้นเป็นการถือครองโดยประเพณี กล่าวคือ เมื่อเห็นว่าพื้นที่ใดๆ มีความอุดมสมบูรณ์เหมาะแก่การตั้งถิ่นฐาน ชาวบ้านก็สร้างชุมชนขึ้น บุกเบิกจับจองพื้นที่กันและส่งต่อเป็นมรดกรุ่นสู่รุ่น โดยไม่มีโฉนดหรือกรรมสิทธิ์ที่ราชการให้เอกสารรับรอง

นี่เองคือ หลักใหญ่ใจความที่ทำให้ปัญหายังค้างคามาตลอดหลายปี การตีความและนิยามคำว่าพื้นที่ที่ถือว่าทำประโยชน์ ที่ชาวบ้านตีความถึงพื้นที่จริงๆ ที่พวกเขาใช้อยู่อาศัยและทำมาหากิน ในขณะที่รัฐตีความตามเอกสารทางกฎหมาย หากไม่มีเอกสารสิทธิ์ก็ถือว่าโมฆะไป ชาวบ้านเหล่านั้นจึงไม่ได้รับการเยียวยาใดๆ

ล่วงเข้าปี พ.ศ.2540 เกิดวิกฤตเศรษฐกิจต้มยำกุ้ง รัฐบาล พล.อ.ชวลิตประกาศลาออก

พรรคประชาธิปัตย์ซึ่งครองเก้าอี้ในสภาเป็นอันดับ 2 รองจากพรรคความหวังใหม่ พลิกเกมจัดตั้งรัฐบาลอีกครั้ง

คอนกรีตอัปยศราคาแพง

สถานการณ์เลวร้ายลงเรื่อยๆ เมื่อช่วงต้นของรัฐบาล 'ชวน 2' มีกรณีฟ้องร้องเอาเงินชดเชยคืนจากชาวบ้าน โดยอ้างว่าการอนุมัติเงินชดเชยสมัยรัฐบาล พล.อ.ชวลิตเป็นการสมคบคิดกันระหว่างนักการเมืองท้องถิ่นและชาวบ้าน ปลอมแปลงเอกสารเพื่อปล้นเงินแผ่นดิน

เป็นอีกครั้งที่ปากท้องประชาชนแขวนไว้บนเกมการเมือง

ในที่สุด สมัชชาคนจนก็ยกระดับจากการขอเงินชดเชยเยียวยาเป็นการยื่นคำขาดให้รัฐบาลแขวนประตูเขื่อน ปล่อยแม่น้ำให้ไหลได้อย่างเสรี

อ่างเก็บน้ำราษีไศลมูลค่าเกือบพันล้านนี้ให้ผลตอบแทนทางเศรษฐกิจเป็นศูนย์

ทั้งหมดนั้นสรุปเป็นอื่นไม่ได้ นอกจากเป็นความล้มเหลวราคาแพงถึงขั้นติดลบ

และหนทางเยียวยา มีเพียงทางเดียวเท่านั้นคือ การรื้อสิ่งก่อสร้างอัปยศนี้ทิ้งเสีย!

รัฐมนตรีมาแล้ว

กลางปี พ.ศ.2542 รัฐบาลนายชวนปรับเปลี่ยนพรรคร่วมรัฐบาล จึงปรับคณะรัฐมนตรีใหม่ โดย ดร.อาทิตย์ อุไรรัตน์ รองหัวหน้าพรรคประชาธิปัตย์ เข้ารับตำแหน่งรัฐมนตรีว่าการกระทรวงวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อม

แม้ความรับผิดชอบโดยตรงในกรณีเขื่อนราษีไศลจะอยู่ที่กรมพัฒนาและส่งเสริมพลังงานที่มีนายพรเทพ เตชะไพบูลย์ เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการฯ ดูแลอยู่ แต่ในฐานะเจ้ากระทรวงย่อมไม่อาจปฏิเสธความรับผิดชอบได้

นั่งรถเข้าออกกระทรวงทุกวัน เห็นม็อบชาวบ้านราษีไศลปักหลักกางเต็นท์ ท้าแดดท้าฝนจนเกือบชินตา เมื่อสอบถามไปยังหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ก็ได้รับคำตอบที่สวนทางกับความเป็นจริงว่า ไม่มีปัญหาอะไรจัดการได้

ในที่สุด เขาเรียกแฟ้มราษีไศลทั้งหมดมาดูเอง

อย่างไรก็ตาม แฟ้มข้อมูลก็ยังเป็นความข้างเดียว หากต้องการฟังความอีกข้าง ย่อมต้องฟังจากปากชาวบ้านเท่านั้น

เหมือนอย่างเคย เขาเตรียมลงพื้นที่ไปล้อมวงคุยกับชาวบ้าน นั่งกินข้าวกินปลา แลกเปลี่ยนทัศนะและแนวทางการแก้ปัญหา

ท่ามกลางเสียงทัดทานจากส่วนราชการที่เกรงจะเกิดอันตรายกับบุคคลสำคัญระดับรัฐมนตรี แต่ดร.อาทิตย์ยืนยันว่าต้องเดินทางไปเขื่อนราษีไศลด้วยตัวเอง

อานันท์ หาญพาณิชย์พันธ์ รองอธิการบดีฝ่ายพัฒนาสังคม มหาวิทยาลัยรังสิต ซึ่งในขณะนั้นเป็นผู้ประสานงานกับกลุ่มชาวบ้าน เล่าให้ฟังถึงบรรยากาศช่วงเวลานั้นว่า *"ดร.อาทิตย์ไม่ได้มีความเครียดเลยที่จะต้องลงพื้นที่จริงเพื่อพบปะกับชาวบ้าน ทั้งที่ยังไม่รู้เลยว่า สถานการณ์จะออกมาเป็นอย่างไร เพราะขนาดหน่วยงานด้านการข่าว ด้านความมั่นคง ทั้งผู้ว่าฯ ตำรวจ ข้าราชการในพื้นที่ต่างก็ห้าม ไม่อยากให้เข้าไปในพื้นที่ชุมนุมบนสันเขื่อน...*

แต่ในฐานะตัวแทนที่เข้าไปพูดคุยประสานงานกับชาวบ้าน ก็รู้สึกว่าชาวบ้านไม่มีอะไร และยินดีหากจะมีผู้ใหญ่ของบ้านเมืองลงมาพูดคุยเพื่อรับฟังปัญหาด้วยตัวเอง พวกเขาก็พร้อมที่จะเปิดประตูต้อนรับอย่างดี" [5]

แต่แล้วความวุ่นวายอุตลุดก็เกิดขึ้น เมื่อการประสานงานผิดพลาดทำให้จุดประสงค์ของการลงพื้นที่ผิดไป ดร.อาทิตย์ตั้งใจจะเข้ามารับฟัง

ปัญหา ในขณะที่ชาวบ้านเข้าใจไปว่านี่คือ การตั้งโต๊ะเจรจาต่อรอง และเลยเถิดไปถึงการตั้งธงหาข้อยุติให้ได้

"ท่านมาพร้อมกับบรรดาข้าราชการ ก่อนที่ท่านจะเข้ามาพบเรา ท่านก็คุยกับข้าราชการมาก่อน แน่นอนว่าทางราชการก็จะให้ข้อมูลอีกด้านหนึ่ง เขาอาจจะบอกว่าชาวบ้านได้รับค่าชดเชยมาบ้างแล้ว พวกนี้จะให้รื้อเขื่อน ซึ่งเป็นกลุ่มที่ขัดขวางการพัฒนา" ไพจิตร ศิลารักษ์ เล่าถึงการพบกันครั้งแรกระหว่างชาวบ้านกับรัฐมนตรี [6]

พูดคุยกันครั้งแรก ยังไม่ทันได้ความอะไรมากนัก การเจรจาก็ล่มไม่เป็นท่า

ปัญหาฝายราษีไศลได้สร้างความขัดแย้งอย่างต่อเนื่องมาเป็นเวลายาวนาน นับแต่มีการเปิดดำเนินการในปี พ.ศ.2536 นำมาสู่ความขัดแย้งที่สูงขึ้น ทั้งในระดับท้องถิ่นจนถึงระดับประเทศ

การสร้างฝายราษีไศลแต่แรกเริ่ม มิได้มีการสำรวจการครอบครองและการใช้ประโยชน์ในที่ดินก่อนการก่อสร้าง เนื่องจากเป็นที่สาธารณะ เมื่อเริ่มการกักเก็บน้ำ จึงเกิดข้อเรียกร้องในพื้นที่ติดต่อกันตลอดมาจนกระทั่งปัจจุบัน ได้เกิดกลุ่มราษฎรได้รับผลกระทบจากฝายราษีไศลถึง 8 กลุ่ม มีราษฎรที่อ้างผลกระทบประมาณ 17,000 ราย โดยพื้นที่ของราษฎรบางส่วนก็ทับซ้อนกัน ทำให้เกิดความสับสนและความยุ่งยากในการพิสูจน์สิทธิ์และข้อขัดแย้งระหว่างราษฎรกับส่วนราชการ ข้อขัดแย้งระหว่างราษฎรด้วยกันเองก็เพิ่มมากขึ้น

ครั้งต่อๆ มา จึงเริ่มแยกกลุ่ม ให้แต่ละกลุ่มตกลงกันให้ได้ก่อน แล้วค่อยเข้ามาคุยรวมในห้องประชุม

"ตอนพี่น้องยึดสันเขื่อน ดร.อาทิตย์ก็เดินทางมาด้วยตัวเอง เข้ามาสัมผัส ถามทุกข์สุข แล้วบอกว่า เราจะแก้ไขร่วมกัน คือท่านจะไม่แก้คนเดียว ไม่ให้กระทรวงแก้ แต่ท่านจะถามชาวบ้านว่า เราจะเอาอย่างไร นี่คือ การแก้ปัญหาแบบมีส่วนร่วม..." [7]

ลงพื้นที่สันเขื่อน และรับฟังปัญหาเขื่อนราษีไศล

แสงสว่างที่ปลายอุโมงค์

ในที่สุด ดร.อาทิตย์ในฐานะรัฐมนตรี ได้ออกแถลงการณ์กระทรวงวิทย์ฯ สั่งแขวนประตูระบายน้ำ เมื่อวันที่ 6 กรกฎาคม พ.ศ.2543 มีหลักใหญ่ใจความว่า *"เห็นควรให้แขวนประตูระบายน้ำเพื่อให้พื้นที่กลับคืนสู่สภาพธรรมชาติ และในระหว่างนี้ก็เร่งรัดกระบวนการพิสูจน์สิทธิ์ โดยการรังวัดในพื้นที่จริง เร่งรัดผลการศึกษาด้านต่างๆ เช่น การศึกษาการแพร่กระจายดินเค็ม น้ำเค็ม และผลกระทบทางสังคม ทั้งนี้ เพื่อจะได้นำข้อมูลมาใช้ในการกำหนดแนวทางบริหารจัดการฝายให้เกิดประโยชน์สูงสุด โดยยึดหลักการเคารพต่อข้อเท็จจริง และการมีส่วนร่วมของราษฎรทุกกลุ่ม"* [8]

สำทับให้หนักแน่นขึ้นด้วยมติคณะรัฐมนตรีตามข้อเสนอของกระทรวงวิทย์ฯ เมื่อวันที่ 25 กรกฎาคม ปีเดียวกัน

ปิดจ๊อบ!

เปิดเขื่อน เปิดตู้กับข้าว

มติคณะรัฐมนตรีที่สั่งแขวนประตูระบายน้ำนั้น นอกจากนับเป็นแสงสว่างของชาวบ้านราษีไศลที่ต้องทนอยู่กับความมืดมิดมากว่า 7 ปีแล้ว ในทางกลับกัน เป็นการยอมรับผิดว่า การสร้างเขื่อนคือ ความผิดพลาด และเป็นการยอมรับอย่างตรงไปตรงมาเป็นครั้งแรกว่า มิได้มีการพิจารณา

อย่างรอบคอบและถี่ถ้วนก่อนตัดสินใจ

ความขัดแย้งระหว่างราชการและชาวบ้านครั้งนี้ ชาวบ้านจึงเป็นฝ่ายชนะ ส่วนฝ่ายราชการเสียหน้าครั้งใหญ่

ดร.อาทิตย์ให้สัมภาษณ์เกี่ยวกับเรื่องที่ตัดสินใจในครั้งนี้ว่า ปัญหาชาวบ้านนั่นก็ส่วนหนึ่ง ปัญหากับรัฐมนตรีร่วมกระทรวงก็อีกส่วน

"พอจะตัดสินใจ ท่านนายกฯ ถามว่าได้หารือกับรัฐมนตรีช่วยฯ พรเทพ แล้วหรือยัง ก็เลยคิดว่าสิ่งที่จะทำนี้ไม่ใช่ว่าผมจะสบาย แต่เป็นการทำให้พี่น้องชาวบ้านสบาย ดังนั้น ก็ไม่ต้องถามใครในเมื่อมีอำนาจก็สั่งการทันที ถามว่ากลัวไหมกับการตัดสินใจ ทั้งที่รู้ว่าข้าราชการต้องเสียหน้า ก็ไม่ได้รู้สึกกลัวแต่คิดว่าข้าราชการคงไม่พอใจ เพราะมีหลายคนอาจมีส่วนได้ส่วนเสียกับการก่อสร้าง แต่เมื่อบอกว่าสร้างเสร็จแล้วกลับผิดพลาด ก็ถือว่าพวกเขาเสียหน้าไปเต็มๆ ซึ่งเรื่องนี้อย่ามองแค่ว่าใครกลัวใครเสียหน้า สิ่งที่ต้องเร่งทำ และเร่งจัดการคือ ทุกภาคส่วนต้องร่วมกันรับผิดชอบกับความผิดพลาดที่เกิดขึ้น" [9]

ชาวบ้านได้กลับมาอยู่ในพื้นที่ ได้อยู่ในที่ดินตัวเองที่อยู่มาตั้งแต่บรรพบุรุษ ตู้กับข้าวขนาดใหญ่ที่ถูกปิดมาเป็นระยะเวลายาวนานก็ถูกเปิดออก คนที่เคยทำมาหากินก็ได้กลับสู่ห้องครัวของพวกเขาอย่างเคย

การเปิดเขื่อนเป็นบรรทัดฐานที่ราชการรับไม่ค่อยได้ เนื่องจากว่าหากมีการเปิดเขื่อนราษีไศลแล้ว เขื่อนอื่นซึ่งมีปัญหาที่ถูกซุกอยู่ใต้พรมมายาวนานหลายปี สังคมไทยเริ่มตั้งคำถามกับเขื่อนอื่นด้วยเหมือนกัน

เมื่อใดที่เขื่อนมันถูกฟ้องว่าล้มเหลว นี่นับเป็นการทุบหม้อข้าวราชการ ต้องยอมรับก่อนว่า ราชการ นักการเมือง มีช่องทางในการหาประโยชน์จากโครงการก่อสร้าง อาจจะเป็นถนนหนทางและเขื่อนก็เป็นอีกช่องทางหนึ่ง

จะโดยตั้งใจหรือไม่ก็ตาม ชะตาชีวิตดร.อาทิตย์มีอันต้องตกกระไดพลอยโจน เข้าไปอยู่ในสถานการณ์ที่ต้องตัดสินใจในเรื่องยากๆ อยู่เสมอ

ตัดสินใจแต่ละที มีคนรัก และมีคนเกลียด

แต่เขาก็เป็นอย่างนี้ ถ้าเชื่อว่าดี ก็เดินหน้าไป

สำหรับวิกฤตการเมืองพฤษภา'35 สื่อมวลชนให้ฉายาเขาว่า 'วีรบุรุษประชาธิปไตย' แต่สำหรับชาวบ้านราษีไศล เขาคือ **'วีรบุรุษลุ่มน้ำมูล'**

ทุกวันนี้แม้ว่า ดร.อาทิตย์จะพ้นจากหน้าที่และบารมีทางการเมืองแล้ว แต่ความสัมพันธ์ระหว่างเขาและชาวบ้านราษีไศลยังคงอยู่

ความผูกพันนี้ มีผลต่อเนื่องมาถึงทุนการศึกษาระดับปริญญาตรีของมหาวิทยาลัยรังสิต ที่ดร.อาทิตย์มอบให้แก่ลูกหลานราษีไศล

สิ่งเดียวที่เขาเชื่อว่ามีคุณค่า และเป็นคำตอบที่นำพาไปสู่ความยั่งยืน

นั่นคือ การศึกษา

พวกใครพวกมัน ปชป.กลุ่มกันเละ

เหตุจากกบเลือกนายชวนกรีดสามสีอีกยก

ประชาธิปัตย์ส่อเค้าบานปลาย ส.ส.แตกกลุ่มออกมาด่ากันเอง

★ มีต่อหน้า 16

"อรรคพล" คนใกล้ชิด พล.ต.สนั่น หนุน "ไตรรงค์" ขณะที่ ส.ส.พัทลุงประกาศฟังหัวหน้าพรรคคนเดียว "ชวน หลีกภัย" ยังตามกรีด "ไตรรงค์" และ "สัมพันธ์ ทองสมัคร" ไม่สมควรพูด ทำให้ภายในพรรคขัดแย้ง ระบุเป็นพวกไม่เคยลงสัมผัสชาวบ้าน ไม่มีสำนึกว่าประชาชนคาดหวังอะไรจากนักการเมือง ป้องบุตรชาย "น้องปลื้ม" ไม่ได้พูด เป็นคนอื่นทำแทน พรรคไทยรักไทยเอาจริงขุมคณะกรรมาธิการ ส.ส.กลุ่มวังน้ำเย็นยกธงเชียร์สอดรับกับ ส.ว. ขณะที่ฝ่ายค้านโวยรัฐบาลผวาถูกตรวจสอบการทุจริต "ถาวร เสนเนียม" ย้อนถาม "อุทัย-เสนาะ" สืบคำพูดตัวเองที่ขอเพิ่มจำนวนคณะ กมธ.ในสมัยประชุมสภาครั้งแรกหรือไม่ ทนายความมหาสารคามฟ้อง "นายกฯ ทักษิณ ชินวัตร" หมิ่นประมาท

ปัญหาภายในพรรคประชาธิปัตย์เริ่มส่อเค้าบานปลายออกไปมากขึ้น เมื่อบรรดา ส.ส.ของแต่ละกลุ่มได้ออกมาตอบโต้กันจนดูรุนวาย รวมทั้งบุตรชายของนายชวน หลีกภัย หัวหน้าพรรคประชาธิปัตย์ ได้ออกมาร่วมวงถล่มนายไตรรงค์ สุวรรณศีรี ด้วย ทำให้นายชวนต้องรีบออกมาแก้ตัวแทนว่าบุตรชายไม่ได้พูด เป็นคนอื่นที่อ้างชื่อมาทำแทน

"ชวน" รีบออกตัว "ปลื้ม" ไม่ได้พูด

เมื่อวันที่ 10 ม.ค. เวลา 08.30 น. ที่ จ.ตาก นายชวน หลีกภัย ผู้นำฝ่ายค้าน และหัวหน้าพรรคประชาธิปัตย์ ให้สัมภาษณ์ถึงกรณีมีแฟกซ์จาก จ.เชียงใหม่ ลงชื่อ นายสุรบถ หลีกภัย หรือน้องปลื้ม บุตรชายนายชวน โดยมีเนื้อหาวิจารณ์นายไตรรงค์ สุวรรณศีรี รองหัวหน้าพรรค อย่างรุนแรงว่า รู้เพียงว่านายสุรบถไม่ได้ไป จ.เชียงใหม่ นายสุรบถยังเป็นเด็กอายุน้อย ความรู้ทางการเมืองไม่มากตามที่เป็นข่าว ดังนั้น บุตรชายไม่ได้พูดอย่างแน่นอน ไม่ทราบทรอกว่าใครในพรรคเป็นอย่างไร ใครเป็นนายทุนของพรรค ที่ผ่านมาเคยบอกสื่อมวลชนแล้วว่าอย่าไปสัมภาษณ์เด็ก ไม่ดี เพราะวุฒิภาวะยังไม่พอ

ตำหนิไม่ควรทำให้พรรคแตกแยก

ผู้สื่อข่าวถามว่า มองเจตนารมณ์ของข้อความที่ปรากฏในแฟกซ์ดังกล่าวอย่างไร นายชวนตอบว่า ไม่ทราบ เพราะอยู่ที่ จ.ตาก มา 3-4 วัน เมื่อถามว่า จะจัดการกับสถานการณ์ทางการเมืองภายในพรรคที่รุนแรงอย่างไร หัวหน้าพรรคประชาธิปัตย์ตอบว่า ความจริงไม่ควรเกิดเหตุการณ์ดังกล่าวขึ้น เมื่อถามว่า สถานการณ์จะรุนแรงขึ้นเรื่อยๆจนถึงการวันเลือกกรรมการบริหารพรรคชุดใหม่หรือไม่ นายชวนตอบว่า ยังมีเวลาอีก 3 เดือน ขอให้ใช้เวลาที่เหลือช่วยกันทำงานตรวจสอบและเก็บข้อมูลไว้อภิปรายรัฐบาล ตอนนี้สถานการณ์ภายในพรรคไม่มีปัญหาอะไร ขอให้ทุกคนอดทน เมื่อถึงเวลาขอให้เลือกหัวหน้าพรรคที่เหมาะสม ปัญหาที่เกิดขึ้นในพรรคเกิดจากคนกลุ่มหนึ่งที่ออกมาพูดในสิ่งที่ไม่สมควรพูด เมื่อถามว่า จะมีการหารือกับกลุ่มต่างๆที่ออกมาวิจารณ์เป็นการภายในหรือไม่ นายชวนตอบว่า ไม่มีอะไร แต่อยากให้คนที่ยังไม่ทำงานให้พรรคกลับมาทำงานให้พรรค

กรีด "ไตรรงค์" ไม่เคยลงพื้นที่

ต่อข้อถามว่า เหตุการณ์เกิดขึ้นทั้งหมดกระทบภาพลักษณ์ของพรรคหรือไม่ นายชวนตอบว่า สมาชิกในพรรคไม่ควรออกมาวิจารณ์โดยไม่จำเป็น เพราะเรื่องที่เกิดกระทบภาพลักษณ์ของพรรค ทั้งๆที่เรื่องเหล่านี้ไม่น่าเกิดขึ้น แต่เกิดจากสำนึกของคนที่ไม่รู้ว่าประชาชน

หนังสือพิมพ์ไทยรัฐ ฉบับวันเสาร์ที่ 11 มกราคม พ.ศ.2546

28
ท้าชิงหัวหน้าพรรค

สามก๊ก ปชป.

ต้องยอมรับว่า นายชวน หลีกภัย หมดความสดใหม่โดยสิ้นเชิง

พิสูจน์ชัดผ่านผลการเลือกตั้งปี พ.ศ.2544 การเมืองไทยได้ก้าวเข้าสู่สองพรรคใหญ่อย่างเต็มรูปแบบ เหลือเพียงประชาธิปัตย์ และไทยรักไทย

ประชาธิปัตย์นำโดยแม่ทัพชวน แพ้ให้แก่ไทยรักไทยที่นำโดยนักการเมืองมาดซีอีโออย่าง ดร.ทักษิณ ชินวัตร ที่ชูนโยบาย 'คิดใหม่ ทำใหม่' ได้ใจคนทั่วประเทศ โดยเฉพาะระดับรากหญ้า

ดูเหมือนไทยรักไทยจะใหม่ไปเสียหมด ยิ่งเมื่อเปรียบเทียบกับ ชวน หลีกภัย ที่เก่า และประชาธิปัตย์ ที่แก่

ถึงเวลาที่ประชาธิปัตย์ต้องย้อนกลับมาทบทวนตัวเองครั้งใหญ่

ดันชวนขึ้นหิ้ง

นายชวน หลีกภัย เป็นที่รักและเคารพของทุกกลุ่มในพรรค ทว่าการแพ้คราวนี้ ทำให้หลายคนคิดตรงกันว่า ประชาธิปัตย์ต้องการแม่ทัพคนใหม่เพื่อต่อกรกับคู่แข่งที่สดและใหม่อย่างดร.ทักษิณ

ถึงเวลาที่ 'ลูกแม่ถ้วน' ต้องขึ้นหิ้งแล้ว

ตามประสาพรรคเก่าแก่ มีวัฒนธรรมประเพณีพรรค มีลำดับอาวุโส ย่อมทำให้สมาชิกแต่ละคนสงวนความเห็นเพื่อรอดูท่าทีของผู้ใหญ่ก่อน แต่

กระแสดันชวนขึ้นหิ้งนี้ปิดไม่มิด ในทางกลับกันยิ่งแรงขึ้นเรื่อยๆ จนในที่สุด ถูกประกาศเป็นหนึ่งในวาระการประชุมสมาชิกพรรคประชาธิปัตย์สมัยสามัญประจำปี พ.ศ.2546

การเลือกตั้งหัวหน้าพรรคคนใหม่ แทนคนเก่าที่หมดวาระลง

ประจวบเหมาะกับที่ พล.ต.สนั่น ขจรประศาสน์ เลขาธิการพรรค ถูก ปปช. ตัดสินให้เว้นวรรคห้ามยุ่งเกี่ยวทางการเมืองเป็นเวลา 5 ปี เนื่องจากแสดงบัญชีทรัพย์สินไม่ครบ ทำให้ตำแหน่งแม่บ้านเป็นเก้าอี้ที่ต้องหาคนที่ 'เหมาะสม' มาแทนเสธ.หนั่น เช่นกัน

ว่ากันว่า นายชวน หลีกภัย และพล.ต.สนั่น ขจรประศาสน์ เป็นส่วนผสมที่ลงตัวที่สุดคู่หนึ่งของการเมืองไทย

หัวหน้าพรรค ใจซื่อ มือสะอาด ยึดหลักการ

เลขาธิการพรรค ใจถึง พึ่งได้ ยึดเป้าหมาย

แต่พอถึงคราวต้องเลือกหัวหน้าพรรคคนใหม่ ทั้งคู่กลับเลือกเดินคนละเส้นทาง สร้างสงครามตัวแทนในเกมอำนาจของพรรค

สามก๊ก ปชป.

หมู่มวลเมฆดำทะมึนแห่งความวุ่นวายตั้งเค้า

นายชวนสนับสนุน นายอภิสิทธิ์ เวชชาชีวะ เลือดเนื้อเชื้อไขของประชาธิปัตย์ ผู้มีอุดมการณ์และถูกปลุกปั้นมาในโรงเรียนการเมืองของประชาธิปัตย์เต็มรูปแบบ

ส่วนเสธ.หนั่นก็มีลูกหม้อ ต้องการส่งตำแหน่งแม่บ้านพรรคต่อให้นายประดิษฐ์ ภัทรประสิทธิ์ แต่เพียงผู้เดียว

ดูเหมือนไม่น่ามีปัญหาอะไร ทว่า เมื่อถึงเวลาได้ลองแย็บกันไปแย็บกันมา กลายเป็นว่า นายอภิสิทธิ์ กับ นายประดิษฐ์ ไปด้วยกันไม่ได้

ไม่ปรากฏแน่ชัดว่าใครปฏิเสธใคร แต่ชัดแน่ว่าร่วมงานกันไม่ได้

การกำเนิดของ 'กลุ่มงูเห่า' ประชากรไทย เป็นการประกาศศักดาและแสดงให้เห็นถึงบารมีของ เสธ.หนั่น ในฐานะ 'ซุปเปอร์ดีล' ของวงการการเมืองไทย

ซุปเปอร์ดีล อย่างเสธ.หนั่นจึงต้องควานหาตัวแคนดิเดทคนใหม่ที่เข้าคู่เข้าขากันกับนายประดิษฐ์ มาลงชิงชัยหัวหน้าพรรค ในที่สุดได้นายบัญญัติ บรรทัดฐาน ผู้ใหญ่ในพรรค นักการเมืองสายใต้ ซึ่งเป็นสายที่มีบทบาทอย่างสูงในการชี้นำพรรคมาร่วมทีม

การปะทะกันของสายแข็งทั้ง 2 ก๊ก ท้าทายความอยู่รอดของพรรค

หลายคนเริ่มนั่งไม่ติด ต้องรีบหาที่หาทางของตัวเอง เพราะการเปลี่ยนหัวเรือ ย่อมหมายถึงอนาคตทางการเมืองของพวกเขาด้วย หากประเมินคร่าวๆ อาจได้ว่า คนเก่าแก่และผู้หลักผู้ใหญ่ในพรรคมักเลือกนายบัญญัติ ส่วน ส.ส.กลุ่มหนุ่ม และ ส.ส.สายกรุงเทพฯ มักเลือกนายอภิสิทธิ์

ทว่า ก็มีสมาชิกอีกบางกลุ่มที่มองขาดว่า การต่อสู้ครั้งนี้แหลมคมจนทำให้พรรคแตกได้ และประชาธิปัตย์ต้องการตัวคั่นเวลา

ก๊กที่สาม คนกลางที่ทุกฝ่ายในพรรคยอมรับ

บัญญัติ พัทธธรรม สมาชิกพรรคประชาธิปัตย์รุ่นบุกเบิกมาตั้งแต่ยุค ม.ร.ว.เสนีย์ ปราโมช เป็นหัวหน้าพรรค เขาเป็นประธานสาขาพรรคและยังเป็นเลขากิจการสาขาพรรค กทม. ซึ่งดูแลการเลือกตั้งทั้งระดับ ส.ส. ส.ก. และ ส.ข. มีโอกาสได้ร่วมงานเป็นเลขาฯ ให้ดร.อาทิตย์ ที่เป็นประธานเขตเลือกตั้งภาคกลาง มองเห็นภาวะผู้นำในตัวดร.อาทิตย์ จึงได้ปรึกษากันระหว่างสมาชิกพรรค และตัดสินใจเปิดหน้าสนับสนุนดร.อาทิตย์ ให้ลงชิงหัวหน้าพรรค

คุณบัญญัติ พัทธธรรม ให้สัมภาษณ์กับเราว่า *"ช่วงนั้น กระแสพรรคไทยรักไทยกำลังมาแรง ผมคิดว่าคนเดียวของพรรคประชาธิปัตย์ที่ 'ซื่อ' และ 'ชั้น' สู้กับ ดร.ทักษิณ ได้คือ ดร.อาทิตย์*

และก็ไม่เห็นว่าจะแปลกอะไร เพราะตอนพรรคประชาธิปัตย์ไปเชิญ ดร.อาทิตย์เข้าพรรค ก็เคยพูดเป็นนัยๆ ว่า หากหมดสมัยท่านชวนก็ยังไม่เห็นใครเหมาะสมจะเป็นหัวหน้าพรรค" [1]

กลุ่ม 10 มกรา ประสบการณ์บ้านแตกของ ปชป.

ย้อนความทรงจำประสบการณ์การเลือกตั้งหัวหน้าพรรคเมื่อคราว 10 มกราคม พ.ศ.2530 ครานั้น เป็นการศึกระหว่างสายแข็ง 2 สาย

นายเฉลิมพันธุ์ ศรีวิกรม์ เข้าคู่มากับ นายวีระ มุสิกพงษ์

นายพิชัย รัตตกุล เข้าคู่กับ พล.ต.สนั่น ขจรประศาสน์

หลังประกาศผลการเลือกตั้งกลุ่มนายเฉลิมพันธุ์ และนายวีระ ลาออกจากพรรคประชาธิปัตย์ทันทีที่ทราบว่าแพ้ให้แก่ นายพิชัย และ พล.ต.สนั่น

เมื่อผู้ใหญ่ในพรรคแตกกันเสียอย่างนั้น เหล่าเด็กๆ ก็ได้แต่ยืนงง ทางนี้ก็เคารพ แต่อีกทางก็ยังรัก เลยกลายเป็นต้องอยู่ในภาวะ 'กลางวันอยู่บ้านพ่อ ตกกลางคืนแอบไปหาแม่' อยู่หลายนาน

บัญญัติ พัทธธรรม เชื่อว่า เลือกตั้งหัวหน้าพรรคในวันที่ 20 เมษายน พ.ศ.2546 นี้ เป็นการเหยียบย่ำซ้ำรอย 10 มกราคม พ.ศ.2530

"ก่อนหน้านี้ คุณสุเทพเปรยกับผมว่า อยากจะให้ ดร.อาทิตย์ ไปอยู่ทีมคุณอภิสิทธิ์

เฮ้ย! ดร.อาทิตย์ เป็นเพื่อนของหมออรรถสิทธิ์ พ่อคุณอภิสิทธิ์

เพื่อนของพ่อ มาเป็นเลขาของลูก ผมรับไม่ได้" [2]

โลกสวยของคนกลาง

ไม่ได้มีใครประกาศชัด หรือตั้งโต๊ะแถลงข่าวอย่างเป็นเรื่องเป็นราวว่าจะเข้าชิงตำแหน่ง ในหะแรก สื่อมวลชนก็เห็นมีแต่ อภิสิทธิ์ กับบัญญัติ แต่นักข่าวสายพรรคประชาธิปัตย์ชักเริ่มผิดสังเกตเมื่อเห็นคนล้อมหน้าล้อมหลังดร.อาทิตย์อยู่ตลอด ไม่ว่าเข้าหรือออกห้องทำงาน

ในที่สุด ดร.อาทิตย์ให้สัมภาษณ์ว่า มีความประสงค์จะลงชิงชัยตำแหน่งนี้กับเขาด้วย ไม่เพียงเท่านั้นยังตีพิมพ์แนวนโยบายบริหารพรรคประชาธิปัตย์ และเปิดหน้าหาเสียงโต้งๆ

เรายิงคำถามดร.อาทิตย์ อย่างตรงไปตรงมาว่า รู้ใช่ไหมว่ามีสิทธิ์แพ้มากกว่าชนะ

ถ้าออกตัวแรง แล้วแพ้ขึ้นมา จะเสียหน้าหนัก

"ตอนนั้นผมรำคาญ ยึกยักๆ ไม่รู้จะเอาอย่างไร เล่นการเมืองภายในกันระหว่างสายคุณบัญญัติกับคุณอภิสิทธิ์ ผมมันไม่ใช่ประชาธิปัตย์แบบดั้งเดิม ผมก็บอกสมัครเลยซิ ใครอยากเป็นก็เสนอตัวสมัครเลย แสดงวิสัยทัศน์ ผมก็ยื่นสมัคร ในที่สุด ผมก็พิมพ์เป็นนโยบายแนวทางบริหารพรรคแจก ซึ่งไม่มีใครเขาทำกัน" [3]

โลกสวยอีกแล้ว ดร.อาทิตย์

ฉายาวีรบุรุษประชาธิปไตย จากการเสนอชื่อ นายอานันท์ ปันยารชุน เป็นนายกรัฐมนตรีเมื่อพฤษภาคม พ.ศ.2535 นับเป็นเกียรติประวัติยิ่งใหญ่ แต่นั่นยังไม่เพียงพอจะทำให้ได้รับคะแนนเสียงท่วมท้น เขาลงพื้นที่หาเสียงทั่วประเทศ ทั้งอีสาน กลาง เหนือ ใต้ โดยมีบัญญัติ พัทธธรรม คอยกรุยทางให้ แต่ประเมินอย่างไรก็ไม่น่าจะเอาชนะ 2 ก๊กนั้นได้

หลังจากได้คำตอบแน่ชัดแล้วว่า มีแคนดิเดท 3 คน คำถามต่อมาของสื่อมวลชนคือ ไล่บี้คาดคั้นเอาคำตอบจากปากผู้สมัครในทำนองว่าหากแพ้ จะแสดงสปิริตยอมรับตำแหน่งรองหัวหน้าพรรคหรือไม่

แน่นอน ดร.อาทิตย์ปฏิเสธการรับตำแหน่งทุกตำแหน่ง

กุนซือมองว่า การให้สัมภาษณ์ไปแบบนั้นถือว่าถูกต้องแล้วในแง่กลยุทธ์การแข่งขัน เนื่องเพราะดร.อาทิตย์เสียเปรียบทั้งประเด็นความเป็นลูกหม้อ ประเด็นดีเอ็นเอประชาธิปัตย์ และยังไม่มีผู้ใหญ่ถือหาง การ

ประกาศไม่รับตำแหน่งถือเป็นการรุกฆาต หรืออธิบายให้ง่ายคือ เป็นการยื่นคำขาดแก่คนที่กำลังลังเลว่า ต้องเลือกดร.อาทิตย์เท่านั้น มิเช่นนั้นจะเสียดร.อาทิตย์ในฐานะคนประชาธิปัตย์ไปตลอดกาล

กระแสดร.อาทิตย์ดีขึ้นเรื่อยๆ เมื่อซาวด์เสียงดูคร่าวๆ ต้องนับว่ามีความหวัง

โดยเฉพาะในฐานะรองหัวหน้าพรรคที่ดูแลภาคกลาง จากบนลงล่าง นครสวรรค์ถึงประจวบคีรีขันธ์ จากซ้ายไปขวา กาญจนบุรีถึงตราด

ครอบคลุมเขตการเลือกตั้งถึง 95 เขต

ทว่า สถานการณ์พลิกผันถึงขั้นเป็นจุดเปลี่ยนมีอยู่ 2 เหตุการณ์

เหตุการณ์แรกคือ งานเลี้ยงขึ้นบ้านใหม่ ในนาม 'คุ้มตะวัน' บนเนื้อที่ 15 ไร่ ย่านวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ดร.อาทิตย์เปิดบ้านรับแขก กองทัพสื่อมวลชนก็เข้าร่วมงานเลี้ยงพร้อมๆ กับสังเกตการณ์ไปด้วย

ผ่านไปจนจบงาน ดร.อาทิตย์เดินออกมาส่งแขก นักข่าวถือไมค์รอ ช่างภาพก็ประทับกล้องรอแชะภาพไปขึ้นหน้าหนึ่งวันรุ่งขึ้น หวังว่า ดร.อาทิตย์จะกล่าวอะไรเล็กๆ น้อยๆ

ทว่า ดร.อาทิตย์กลับกระทำการชนิดไม่มีใครคาดคิด เมื่อเขาเดินออกมาส่งผู้ใหญ่ในพรรคถึงหน้าประตูบ้านก็พลันจับมือคุณอภิสิทธิ์ คู่แข่งคนสำคัญชูขึ้นเหนือศีรษะพร้อมกับพูดว่า ให้คุณอภิสิทธิ์เป็นหัวหน้าพรรค

ให้มันได้อย่างนี้!!

กุนซือข้างกายอย่างบัญญัติ พัทธธรรมเองก็ยังอึ้ง ยอมรับว่าไม่รู้จะแก้เกมอย่างไร หลังจากข่าววันรุ่งขึ้นลงภาพนั้น เขาต้องรับโทรศัพท์แทบตลอดเวลา และเจอกับคำถามประเภทว่า ดร.อาทิตย์ไม่เอาแล้วหรือ? ดร.อาทิตย์ยอมแพ้แล้วหรือ? จนปฏิเสธกันไม่หวาดไม่ไหว

"เหมือนผู้ใหญ่กำลังจะกลับก็เดินออกมาส่งกัน ผู้สื่อข่าวก็รอ พอเห็นว่ามากันครบ ท่านก็จับมือคุณอภิสิทธิ์ยก ทุกคนที่อยู่ต่างจังหวัดโทรถามผมหมด คู่แข่งเอาไปสร้างกระแสได้ทันทีว่าท่านไม่เอาทำให้เราแก้ตัวยากมาก...

หมดกัน คนทั้งประเทศเข้าใจว่าท่านไม่เอาแล้วคือ ท่านจะเป็นคนแบบนี้แหละ ไปเชียร์คู่ต่อสู้" [4]

เสมือนย้อนรอยเหตุการณ์หาเสียงเลือกตั้งที่แปดริ้ว ดร.อาทิตย์ก็เชียร์คู่แข่งอย่างคุณอนันต์ ฉายแสง บนเวทีปราศรัยของตัวเองมาแล้ว

เหตุการณ์ที่สองคือ เมื่อคราวทำบุญพรรคประจำปี พ.ศ.2546 เมื่อวันที่ 6 เมษายน ก่อนการเลือกตั้งเพียง 2 สัปดาห์ สมาชิกพรรคทั้งระดับกรรมการบริหาร ส.ส. และประธานสาขาพรรคจำนวนหนึ่ง แถลงข่าวชัดเจนว่าสนับสนุนดร.อาทิตย์

เรียกว่าเปิดหน้า ทำให้คู่แข่งเห็นว่าใครเป็นใคร

และการเปิดหน้านี้เอง ทำให้คู่แข่งรู้ว่าจะเชิญใครไปเก็บตัว

บัญญัติ พัทธธรรม ถึงกับยอมรับว่าเป็นความผิดพลาดอย่างมาก สำหรับเกมการเมืองแล้ว ส.ส. หรือประธานสาขาพรรค ยิ่งใกล้วันโหวตยิ่งกั๊กๆ ยิ่งค่าตัวสูง

"เราไปเดินสายอธิบายขายแนวทางสร้างพรรค แต่ของเขาใช้วิธีเรียกไปเก็บตัวที่พัทยา เขาไม่ได้ซื้อเสียงหรอก แต่ซื้อทั้งชีวิต จะปลดหนี้ปลดสินให้ ใครมีปัญหาอะไรก็จะแก้ให้ ถึงกับรับปากบางคนว่าจะส่งสมัคร ส.ส.สมัยหน้า" [5]

แผนดึง "ก๊กที่สาม" เป็นพวก

เช็คคะแนนกันมาเป็นระยะ ใกล้วันเลือกตั้งมาถึง ฝ่ายคุณอภิสิทธิ์และ

คุณบัญญัติ ต่างมีคะแนนสูสีก้ำกึ่ง ทำให้เกิดการดึงคะแนนกันอย่างอุตลุด

ผู้จัดการแผนรณรงค์เลือกตั้งของ ดร.อาทิตย์ เล่าให้ฟังถึงเหตุการณ์ในช่วงโค้งสุดท้ายว่า ดร.อาทิตย์กลายเป็นผู้ถือดุล หากเสียงสนับสนุนเขาเทไปทางไหนทางนั้นชนะ

ด้านหัวคะแนนนายอภิสิทธิ์ มีนายสุเทพ เทือกสุบรรณ มาเชิญ ดร.อาทิตย์ขึ้นห้องไปพูดคุยเพื่อทำความเข้าใจหรือพูดง่ายๆ ก็คือขอคะแนน

"ที่โรงแรมอิมพีเรียลควีนส์ปาร์ค ก็เชิญทั้ง 3 ท่านขึ้นไป อ้างว่าซักซ้อมคิวกันหน่อย เขาก็นับเสียงให้เราดูคือ ขอเสียงที่เรามีให้คุณอภิสิทธิ์ ผมก็พูดในเชิงถ่อมไปว่า เสียงไม่มีแล้ว เสธ.หนั่นเอาไปหมดแล้ว เขาเอาไปเก็บตัวที่พัทยา แต่ว่าเขาก็รู้นะ เพราะคงไล่บี้กันรายตัวมาหมดแล้วว่าใครมีเท่าไหร่เราเหลือเท่าไหร่"

ส่วนด้านหัวคะแนนนายบัญญัติ มีคุณประดิษฐ์ ภัทรประสิทธิ์ ขึ้นมาคุย จากนั้นก็มี ดร.เอนก เหล่าธรรมทัศน์ เทียวไล้เทียวขื่อโทรตามจีบอยู่หลายครั้ง

"ดร.อาทิตย์นี่โดนดึงทั้งสองฝั่งเลยนะ เพราะท่านเป็นตัวแปร ดร.เอนกโทรหาผมบ่อยมาก เกลี้ยกล่อมผมว่า เลือกไปก็ได้คะแนนไม่มาก ให้เอาคะแนนมาให้คุณบัญญัติเสียดีกว่า" [6]

ศึกวันธงชัยและการวางมือทางการเมือง

วันธงชัยมาถึง

20 เมษายน พ.ศ.2546 พรรคประชาธิปัตย์จัดประชุมใหญ่สามัญประจำปีเพื่อเลือกหัวหน้าพรรคและคณะกรรมการบริหารพรรคแทนชุดเดิมที่หมดวาระลง

ที่ประชุมมีมติเลือกนายบัญญัติ บรรทัดฐาน ขึ้นเป็นหัวหน้าพรรคด้วยคะแนนเสียงร้อยละ 48.05 นายอภิสิทธิ์ เวชชาชีวะ ที่ได้คะแนนรองลงมาที่ร้อยละ 45.26 ส่วน ดร.อาทิตย์ อุไรรัตน์ ได้คะแนนไปเพียงร้อยละ 4.75 เท่านั้น

ในที่สุด ดร.อาทิตย์ ประกาศวางมือทางการเมือง

29
พญาไท
ตั้งอยู่ และดับไป

เมื่อคุณประสิทธิ์ อุไรรัตน์ ประธานกรรมการบริษัท ประสิทธิ์พัฒนา จำกัด (มหาชน) ถูกถามว่าทำกิจการโรงพยาบาลประสบความสำเร็จได้อย่างไร ทั้งๆ ที่ไม่เคยรับผิดชอบงานด้านนี้มาก่อน

คุณประสิทธิ์ตอบว่า "ไม่ได้มีความรู้มาก่อน ที่ทำได้เพราะคลำๆ เอา แล้วทำได้"

การพิจารณาจัดตั้งโรงพยาบาลพญาไท 1 และโรงพยาบาลพญาไท 2 มีผู้วิตกทักว่าจะมีปัญหาทางธุรกิจ ตอนแรกสถาบันการเงินบางแห่งไม่มั่นใจ ไม่ให้การสนับสนุนจัดตั้ง เพราะอยู่ใกล้โรงพยาบาลของรัฐถึง 5 แห่ง จะแย่งคนไข้กันเอง แต่ข้อวิตกเหล่านี้ท่านประธานประสิทธิ์กลับเห็นว่าเป็นคุณมากกว่าเป็นโทษ จึงตัดสินใจตามปรัชญาตามวิสัยทัศน์ของท่านและประสบความสำเร็จ

แนวการตัดสินใจกำหนดทำเลโรงพยาบาลเช่นนี้ กลายเป็นบทเรียนของการลงทุนธุรกิจโรงพยาบาลในยุคหลังอีกมาก

โต โต และโต

วิธีคิดง่ายๆ ของทั้งพ่อลูกคือ คิดอย่างตรงไปตรงมา และคิดว่าทุกอย่างเป็นไปได้ คราวก่อตั้งพญาไทก็เพราะลูกเพื่อนเผลอดื่มกรดน้ำส้มเข้าไป "ไม่เป็นไร เรามาสร้างกันเอง" คราวนี้ก็ไม่ต่างกัน

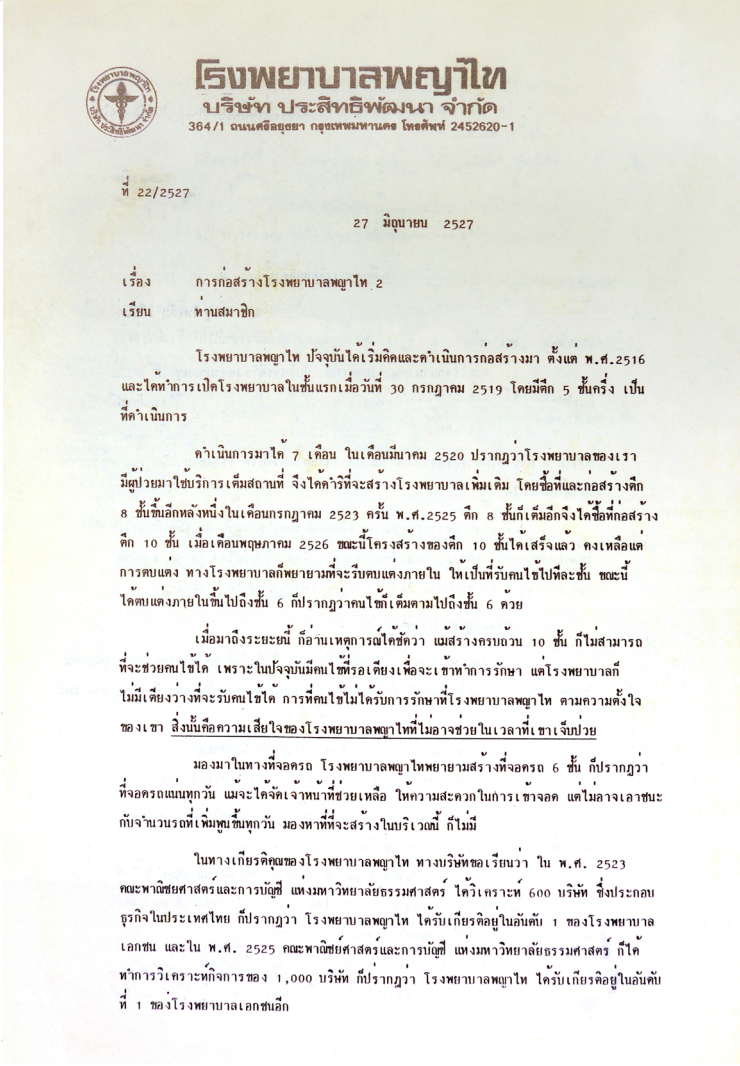

โรงพยาบาลพญาไท
บริษัท ประสิทธิพัฒนา จำกัด
364/1 ถนนศรีอยุธยา กรุงเทพมหานคร โทรศัพท์ 2452620-1

ที่ 22/2527

27 มิถุนายน 2527

เรื่อง การก่อสร้างโรงพยาบาลพญาไท 2

เรียน ท่านสมาชิก

โรงพยาบาลพญาไท ปัจจุบันได้เริ่มคิดและดำเนินการก่อสร้างมา ตั้งแต่ พ.ศ.2516 และได้ทำการเปิดโรงพยาบาลในชั้นแรกเมื่อวันที่ 30 กรกฎาคม 2519 โดยมีตึก 5 ชั้นครึ่ง เป็นที่ดำเนินการ

ดำเนินการมาได้ 7 เดือน ในเดือนมีนาคม 2520 ปรากฏว่าโรงพยาบาลของเรามีผู้ป่วยมาใช้บริการเต็มสถานที่ จึงได้คิดที่จะสร้างโรงพยาบาลเพิ่มเติม โดยซื้อที่และก่อสร้างตึก 8 ชั้นขึ้นอีกหลังหนึ่งในเดือนกรกฎาคม 2523 ครั้น พ.ศ.2525 ตึก 8 ชั้นก็เต็มอีกจึงได้ซื้อที่ก่อสร้างตึก 10 ชั้น เมื่อเดือนพฤษภาคม 2526 ขณะนี้โครงสร้างของตึก 10 ชั้นได้เสร็จแล้ว คงเหลือแต่การตบแต่ง ทางโรงพยาบาลก็พยายามที่จะรีบตบแต่งภายใน ให้เป็นที่รับคนไข้ไปพลัดชั้น ขณะนี้ได้ตบแต่งภายในขึ้นไปถึงชั้น 6 ก็ปรากฏว่าคนไข้ก็เต็มตามไปถึงชั้น 6 ด้วย

เมื่อมาถึงระยะนี้ ก็อ่านเหตุการณ์ได้ชัดว่า แม้สร้างครบถ้วน 10 ชั้น ก็ไม่สามารถที่จะช่วยคนไข้ได้ เพราะในปัจจุบันมีคนไข้ที่รอเตียงเพื่อจะเข้าทำการรักษา แต่โรงพยาบาลก็ไม่มีเตียงว่างที่จะรับคนไข้ได้ การที่คนไข้ไม่ได้รับการรักษาที่โรงพยาบาลพญาไท ตามความตั้งใจของเขา สิ่งนั้นคือความเสียใจของโรงพยาบาลพญาไทที่ไม่อาจช่วยในเวลาที่เขาเจ็บป่วย

มองมาในทางที่จอดรถ โรงพยาบาลพญาไทพยายามสร้างที่จอดรถ 6 ชั้น ก็ปรากฏว่าที่จอดรถแน่นทุกวัน แม้จะได้จัดเจ้าหน้าที่ช่วยเหลือ ให้ความสะดวกในการเข้าจอด แต่ไม่อาจเอาชนะกับจำนวนรถที่เพิ่มพูนขึ้นทุกวัน มองหาที่ที่จะสร้างในบริเวณนี้ ก็ไม่มี

ในทางเกียรติคุณของโรงพยาบาลพญาไท ทางบริษัทขอเรียนว่า ใน พ.ศ. 2523 คณะพาณิชยศาสตร์และการบัญชี แห่งมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ได้วิเคราะห์ 600 บริษัท ซึ่งประกอบธุรกิจในประเทศไทย ก็ปรากฏว่า โรงพยาบาลพญาไท ได้รับเกียรติอยู่ในอันดับ 1 ของโรงพยาบาลเอกชน และใน พ.ศ. 2525 คณะพาณิชยศาสตร์และการบัญชี แห่งมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ก็ได้ทำการวิเคราะห์กิจการของ 1,000 บริษัท ก็ปรากฏว่า โรงพยาบาลพญาไท ได้รับเกียรติอยู่ในอันดับที่ 1 ของโรงพยาบาลเอกชนอีก

พญาไท 1 เตียงไม่พอ ทำอย่างไร
ไม่เป็นไร เปิดโรงพยาบาลพญาไท 2
เงินไม่พอ ทำอย่างไร
ไม่เป็นไร ระดมทุน เปิดขายหุ้น

ความสำเร็จของพญาไท 1 ส่งผลให้ผู้คนถึงกับแย่งซื้อหุ้นโรงพยาบาลพญาไท 2 แบบถล่มทลาย

หลังเปิดระดมทุนขายหุ้นเมื่อเดือนกรกฎาคม พ.ศ.2527 ในราคาหุ้นละ 100 บาท ประเดิมขั้นแรกตั้งเป้าไว้ 50 ล้านบาท แต่ขายหมดในเวลาไม่ถึงเดือน จึงขยายทุนจาก 50 ล้าน เป็น 100 ล้าน เป็น 125 ล้าน และขยายจนถึง 140 ล้านบาท รวมถึงเพิ่มทุนอีก 50 ล้านบาท

สรุปตลอด 2 เดือนที่เปิดระดมทุน กลุ่มพญาไทได้มา 190 ล้านบาท ผู้ถือหุ้น 2,500 ราย ซึ่งเป็นทั้งแพทย์ บุคลากร คนไข้ และประชาชนทั่วไป

การระดมทุนครั้งใหญ่นี้ ส่งธุรกิจเครือประสิทธิ์พัฒนาให้เข้าสู่ยุครุ่งเรืองอู้ฟู่ที่สุด

ยุคทองของกลุ่มประสิทธิ์พัฒนา (PYT) มีธุรกิจในเครือกว่า 10 โครงการ อันได้แก่ โรงพยาบาลพญาไท 1, 2, 3, ศรีราชา, ภูเก็ต, อุบล และเอกอุดร มหาวิทยาลัยรังสิต โรงเรียนนานาชาติดัลลิช ภูเก็ต และโรงแรมวังธารา รวมถึงโรงงานไข่ผงแปดริ้ว ตลอดจนโครงการพัฒนาอสังหาริมทรัพย์ class-V และภูเก็ตพาราไดซ์

ความอู้ฟู่ของกลุ่ม PYT กว่าทศวรรษที่ผ่านมานี้ สอดคล้องกับสภาพเศรษฐกิจที่ขยายตัวทั่วภูมิภาคจนเรียกขานกันว่า ปาฏิหาริย์เศรษฐกิจเอเชีย

‘แย่งซื้อหุ้น รพ.พญาไท ทำสถิติหมุนเวียนสูงสุด’ พาดหัวข่าวเซคชั่นเศรษฐกิจของหนังสือพิมพ์ผู้จัดการรายวัน ฉบับวันที่ 4-5 มกราคม พ.ศ.2538 เนื้อข่าวระบุว่า พญาไท เริ่มต้นเป็นหุ้นที่ได้รับความนิยมจาก

วันเสาร์-อาทิตย์ที่ 4-5 มกราคม 2538

แย่งซื้อหุ้นรพ.พญาไท ทำสถิติหมุนเวียนสูงสุด

กรุงเทพฯ – "พญาไท" ส่งสัญญาณเปลี่ยนแปลงโรงสร้างรายใหญ่ นักลงทุนแย่งซื้อหุ้นเก็งกำไร แม้ข้อมูลซื้อขายยังสับสน พร้อมแรงหนุนส่งจากปัจจัยพื้นฐาน ผลักให้ดันกลายเป็นหุ้นที่มีอัตราหมุนของการซื้อขายติดกลุ่มสูงสุดตลอดสัปดาห์

หุ้นของบริษัทประสิทธิพัฒนา (PYT) หรือที่รู้จักว่า "โรงพยาบาลพญาไท" ตลอดสัปดาห์ที่ผ่านมาราคาหุ้นได้ไต่ระดับเปลี่ยนแปลงเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง เมื่อนับจากวันแรกของสัปดาห์ซึ่งปิดที่ 39.75 บาทถึงวานนี้ (3 ก.พ.) ซึ่งปิดที่ 50 บาท จะพบว่ามีส่วนต่างที่เพิ่มขึ้น 10.25 บาทหรือคิดเป็น 25.79%

เฉพาะวานนี้ปรากฏว่า หุ้นที่มีการตกลงซื้อขายได้เพิ่มสูงขึ้นเป็นประวัติการณ์ถึง1,967,100 หุ้น เป็นสถิติที่สูงสุดนับจากเดือนกุมภาพันธ์เมื่อปีที่แล้วไม่นับรวมการซื้อขายรายใหญ่หรือบิ๊กล็อตซึ่งมีการตกลงซื้อขายทั้งสิ้น 250,000 หุ้นโดยในวงการค้าหุ้นคาดว่าซื้อขายผ่านทางโบรกเกอร์หมายเลข 22 บงล.เอ็มซีซี

พญาไท เริ่มต้นเป็นหุ้นที่ได้รับความนิยมจากนักลงทุนอย่างสูงเมื่อประมาณปลายสัปดาห์ที่ 3 ของเดือนมกราคมที่ผ่านมา (พิจารณากราฟประกอบ) โดยเป็นผลมาจากกระแสข่าวการเข้าไล่ซื้อหุ้นของกลุ่มหมอบุญวนาสินเจ้าของโรงพยาบาลธนบุรี เพื่อต้องการครอบงำกิจการ

ผลทางจิตวิทยาการเทกโอเวอร์ของกลุ่มดังกล่าว ผลักดันให้อัตราการหมุนของการซื้อขายหุ้นพญาไทในแต่ละวันถีบตัวขึ้นสูงสุดในอันดับต้นๆ ของหุ้นทั้งกระดานและล่าสุดมีอัตราหมุนเวียนคิดเป็น 2.58% ของทุนจดทะเบียน

"การซื้อขายรายใหญ่ที่เกิดขึ้นวานนี้ เป็นครั้งแรกนับจากปรากฏข่าวเทกโอเวอร์ มีนัยสำคัญต่อนักลงทุนรายย่อยอย่างยิ่ง คือเมื่อนำไปรวมกับความเชื่อที่จะเกิดการเปลี่ยนแปลงของพญาไทที่มีอยู่ก่อนหน้าแม้จะไม่ได้รับการยืนยันก็ตาม ทำให้นักลงทุนเข้ามาลงทุนซื้อเก็งกำไรหนาแน่นขึ้น"เจ้าหน้าที่ตลาด โบรกเกอร์แห่งหนึ่งกล่าว

อย่างไรก็ตามแรงซื้อสนับสนุนส่วนหนึ่งก็มาจาก นักลงทุนจำนวนไม่น้อยที่ต้องการลงทุนระยะยาวในหุ้นพญาไท โดยพิจารณาจากผลประกอบการที่ผ่านมา ซึ่งปรากฏว่าเมื่อเทียบกับราคาตลาดปัจจุบัน หุ้นพญาไทเป็นหุ้นที่มีผลตอบแทนจากการลงทุนสูงสุดในกลุ่ม และมีแผนการขยายงานต่อเนื่องในปีนี้

ก่อนหน้านี้ คณะกรรมการพญาไท มีมติให้บริษัททำการเพิ่มทุนจดทะเบียนของบริษัทจาก 600 ล้านบาทเป็นทุนจดทะเบียน 1,050 ล้านบาท โดยออกหุ้นสามัญจำนวน 45,000,000 หุ้น มูลค่าที่ตราไว้หุ้นละ 10 บาทรวม 450 ล้านบาทให้แก่ผู้ถือหุ้นเดิม

โดยจะจัดสรรหุ้นเพิ่มทุนจำนวน 30,000,000 หุ้นให้แก่ผู้ถือหุ้นเดิม ในอัตราส่วน 2 หุ้นเดิมต่อ 1 หุ้นใหม่ ราคาหุ้นละ 30 บาท ซึ่งมีสิทธิได้รับใบสำคัญแสดงสิทธิในอัตราส่วน 4 หุ้นสามัญเดิมต่อ 1 หน่วยในราคาหน่วยละ 10 บาท นอกจากนี้ให้จัดสรรหุ้นจำนวน 15,000,000 หุ้นเพื่อรองรับการใช้สิทธิตามใบสำคัญแสดงสิทธิ

วัตถุประสงค์ของการเพิ่มทุนบริษัทจะนำเงินไปลงทุนเพิ่มเติมในหุ้นสามัญของบริษัท ภูเก็ตพาราไดซ์ จำกัด จำนวน 28.57 ล้านหุ้น ในราคาหุ้นละ 14 บาทเป็นเงิน 400 ล้านบาท และยังลงทุนเพิ่มเติมในหุ้นสามัญของบริษัทโรงพยาบาลพญาไท 5 จำนวน 18 ล้านหุ้นเป็นเงิน 360 ล้านบาท

นอกจากนี้เพื่อนำเงินไปใช้คืนเงินกู้ยืมจากกรรมการ จำนวน 262 ล้านบาท เนื่องจากกรรมการให้บริษัทยืมเงินโดยไม่คิดดอกเบี้ย เพื่อการลงทุนเพิ่มเติมในหุ้นสามัญของบริษัทคลาสสิจำกัดส่วนที่เหลือของเงินเพิ่มทุนครั้งนี้ใช้เป็นเงินทุนหมุนเวียนของบริษัท

หนังสือพิมพ์ผู้จัดการรายวัน ฉบับวันที่ 4-5 มกราคม พ.ศ.2538

นักลงทุนอย่างสูง นักลงทุนจำนวนไม่น้อยที่ต้องการลงทุนระยะยาว โดยพิจารณาจากผลประกอบการที่ผ่านมา ซึ่งปรากฏว่าเมื่อเทียบกับราคาตลาดปัจจุบัน หุ้นพญาไทเป็นหุ้นที่มีผลตอบแทนจากการลงทุนสูงสุดในกลุ่ม และมีแผนการขยายงานต่อเนื่อง

ทว่าเพียง 2 ปีให้หลัง พญาไทที่ โต โต และโต อย่างต่อเนื่องมาตลอด ถูกเล่นงานอ่วมอีกหลายยก

คิดแบบมืออาชีพ... หอกย้อนทำร้ายตัวเอง

ช่วงวิกฤติเศรษฐกิจปี พ.ศ.2540 โรงพยาบาลพญาไทเป็นองค์กรหนึ่งที่พบปัญหาอันเป็นผลจากการกู้เงินต่างประเทศเป็นดอลลาร์จำนวนมาก

มูลค่าหนี้รวมขณะนั้นประมาณ 5,000 ล้านบาท ดร.อาทิตย์ให้ข้อมูลว่า สาเหตุที่กู้เป็นดอลลาร์เพราะอัตราดอกเบี้ยต่ำกว่ากู้เป็นเงินบาท นอกจากนั้น กำหนดชำระคืนทุกๆ 6 เดือน ช่วยเรื่องบริหารการเงิน จึงกู้เป็นดอลลาร์สหรัฐทั้งหมด

ดร.อาทิตย์กล่าวว่า จริงๆ ยอดหนี้ 5,000 ล้านบาท ถือว่าไม่มากมายอะไร ถ้าจะปรับโครงสร้างหรือชำระหนี้ก็ทำได้ แต่เพราะมีคนจะเข้ามาซื้อ มาแย่งกิจการทำให้กลายเป็นปัญหา เป็นการแอบเข้ามาข้างหลังโดยไม่รู้ตัว

อัตราแลกเปลี่ยนเงินตราตอนกู้ ประมาณ 25 บาทต่อ 1 ดอลลาร์ แต่ช่วงคำนวณมูลหนี้ อัตราเปลี่ยนเป็น 56 บาทต่อ 1 ดอลลาร์ ทำให้ยอดเพิ่มขึ้น 2 เท่า บวกดอกเบี้ย กลายเป็น 13,000 ล้านบาท

ดร.อาทิตย์ยังย้ำคำเดิมว่า จริงๆ ก็ไม่ได้มากมายอะไร คนอื่นหนักมากกว่านี้ ก็ปรับโครงสร้างหนี้ได้

"คือ ถ้าจะดูแลกันก็ทำได้ ไม่ได้ยากเย็นอะไร กิจการก็ยังรุ่งเรืองดี ไม่มีอะไรเสียหาย ไม่ใช่ว่าจะเจ๊งอะไรเลย"

แต่เนื่องจากขณะนั้น ดร.อาทิตย์ยังขลุกอยู่กับงานการเมือง เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และสิ่งแวดล้อม ความเห็นในฐานะผู้บริหารมืออาชีพคือ ต้องแยกระหว่างธุรกิจกับการเมือง จึงไม่เข้าไปยุ่ง ปล่อยให้ทีมงานรวมทั้งบริษัทที่ปรึกษาจากต่างประเทศคือ Price Water House Coopers (PWC) ดูแลแทน

"ผมจ้างไพร้ช์ฯ ก่อนไปอยู่กระทรวงวิทย์แล้ว เห็นว่าชื่อเชื่อถือได้ คงเข้าข้างและดูแลอย่างดี และในนั้นก็มีทีมคนไทยที่ติดต่อให้มาก็มีไกรวิน ศรีไกรวิน"

เจ้าหนี้ Syndicate Loan ติดต่อมาว่าต้องการให้ไพร้ช์ฯ เป็นคนดูแลหนี้ ดร.อาทิตย์อนุญาต ด้วยคิดว่าจะได้ไม่ต้องเสียเงินสองทาง

"เป็นความเซ่อของผม ผมบอกว่าช่วยทำให้ดีๆ แล้วกัน แฟร์ๆ ไม่ว่าอะไร ความไม่รู้ความไม่เคยของเราก็ยอมให้เขาเป็นบริษัทที่ปรึกษาของทางเจ้าหนี้ด้วย"

ชักศึกเข้าบ้าน

การต่อสู้ทางกฎหมายเข้าสู่กระบวนการฟื้นฟูในศาลล้มละลายกลางเริ่มต้น สรุปว่า ให้ไพร้ช์ฯ เป็นผู้บริหารแผนฟื้นฟู ส่วนกลุ่ม ดร.อาทิตย์เป็นผู้ล้มละลาย

นายไกรวิน ศรีไกรวิน ลาออกจากบริษัท หลักทรัพย์ธนชาต มาเป็นหนึ่งในคณะกรรมการผู้บริหารแผนฟื้นฟูโรงพยาบาลพญาไทร่วมกับไพร้ช์ฯ โดยการจัดทำแผน เริ่มเมื่อปี พ.ศ.2542

กระบวนการปรับโครงสร้างหนี้โรงพยาบาลพญาไทสิ้นสุดลงเมื่อปีพ.ศ.2544 เป็นช่วงที่รัฐบาลชวน หลีกภัย หมดวาระ และดร.อาทิตย์ตั้งใจกลับมาบริหารกิจการโรงพยาบาลพญาไทอีกครั้ง

แต่นั่นเป็นการตัดสินใจที่ช้าไม่ทันกาล เนื่องจากไพร้ช์ฯ ได้ยื่นขอเป็นผู้บริหารแผนฟื้นฟูกิจการเองก่อน โดยใช้ทุนราว 1-2 ล้านบาท ตั้งบริษัทลูกชื่อ Price Water House Coopers Restructuring Company เข้าทำหน้าที่ดังกล่าว ท่ามกลางเสียงคัดค้านจากกลุ่มอุไรรัตน์ที่ต้องการให้ไพร้ช์ฯ ทำตามกฎหมายโดยคืนกิจการให้แก่ผู้บริหารเดิม

Price Water House Coopers Restructuring Company มีกรรมการผู้จัดการเป็นชาวออสเตรเลีย ชื่อ แดริล เมย์ทอม ซึ่งดร.อาทิตย์เชื่อว่าเขาติดต่อกับวิชัย ทองแตง จากนั้น วิชัย จึงมาติดต่อ นพ.สุรพงษ์กับทีมงานของไกรวิน เรื่องซื้อหุ้นโรงพยาบาลพญาไท

ดร.อาทิตย์ กล่าวว่า การซื้อหนี้เป็นไปอย่างราบรื่น เพราะธนาคารผู้ดูแล Syndicate Loan ที่สิงคโปร์กลัวว่า หนี้ 5,000 ล้านบาท อาจไม่ได้คืน เลยขายหนี้ไปเพียง 700-800 ล้านบาท ผู้ซื้อเป็นบริษัทที่มีเงินบาทอยู่ในสิงคโปร์จำนวนมาก ชื่อ Health Care Capital Investments Limited

ช่วงที่ไพร้ช์ฯ เข้ามาบริหารจัดการโรงพยาบาลพญาไท ไม่อนุญาตให้ดร.อาทิตย์เดินเข้าโรงพยาบาลด้วยซ้ำ ไม่ให้เกี่ยวข้องทั้งเรื่องการบริหาร โดยเฉพาะเรื่องข้อมูลก็ปิดกันหมดไม่ให้รู้

ดร.อาทิตย์เล่าไว้หลายครั้งว่า แผนการฟื้นฟูที่ไพร้ช์ฯ ทำคือ การรวมหนี้ของโรงพยาบาลทั้ง 3-4 แห่งเข้าด้วยกัน ทั้งที่จากเดิมจดทะเบียนคนละบริษัทและมีเจ้าหนี้ต่างกัน เช่น พญาไท 2 มีธนาคารกรุงเทพเป็นเจ้าหนี้ใหญ่ พญาไท 3 มีเจ้าหนี้คือ ธนาคารกรุงไทยและกรุงศรีอยุธยา แต่พญาไท 1 เจ้าหนี้ส่วนใหญ่เป็นต่างประเทศ ทั้งที่ในความเป็นจริงความสามารถในการชำระหนี้ของแต่ละแห่งนั้นแตกต่างกัน โดยพญาไท 2 ทำรายได้ดีที่สุดในกลุ่ม ขณะที่พญาไท 1 อาการหนักที่สุด

แทนที่จะปล่อยให้ล้มไปแห่งเดียว การนำหนี้ทั้งหมดมารวมเป็นที่เดียวกันโดยอ้างว่าสะดวกกับการทำแผนฯ ทำให้ในที่สุดสถานการณ์ยิ่งเลวร้ายลงไป

วันที่ 16 ตุลาคม พ.ศ.2543 ศาลมีคำสั่งให้ฟื้นฟูกิจการ และตั้งบริษัท Price Water House Coopers Restructuring Company เป็นผู้ทำแผนฯ

ในการเข้ามาบริหารแผนครั้งนี้ ทางไพร้ซ์ฯ ได้มีการแต่งตั้งนายเดริล เมย์ทอม มานั่งในตำแหน่งประธานเจ้าหน้าที่บริหาร บริษัท ประสิทธิ์พัฒนา โดยให้เหตุผลว่า เป็นคนที่มีความรู้ความสามารถ แต่กลับเกิดปัญหาอย่างมากในการบริหารงาน และเป็นเหตุให้กลุ่มอุไรรัตน์เข้าแจ้งความเพื่อดำเนินคดีกับ นายเดริล เมย์ทอม นายเคนเน็ต ไชน์ลี และนางจิราพร เจียมสากล (ผู้อำนวยการฝ่ายคอมพิวเตอร์)

หลังจากนั้น นายเมย์ทอมหนีออกนอกประเทศ ขณะที่นางจิราพรเข้ามอบตัวสู้คดี

สิ่งผิดปกติที่ทำให้กลุ่มอุไรรัตน์จำเป็นต้องแจ้งความดำเนินคดีคือ

ประการแรก การคิดค่าบริหารแผนเป็นรายหัว โดยคิดเป็นรายชั่วโมง ชั่วโมงละเหยียบหมื่น หมายความว่า ต่อวันก็จะต้องเสียค่าบริหารวันละ 1 แสนบาท ตกเดือนละ 3 ล้านบาท สรุปแล้วตัวเลขค่าใช้จ่ายจะออกมาราว 130-140 ล้านบาท หลังจากดร.อาทิตย์เสนอตัวเข้าบริหารแผนเองโดยไม่คิดค่าใช้จ่าย ทำให้บริษัทเสียค่าบริหารเพียง 1.2 ล้านบาทต่อเดือน แต่สุดท้ายก็มีการคิดกลับเป็นรายชั่วโมงแบบที่ไม่มีใครรู้ และค่าใช้จ่ายออกมาถึง 200 ล้านบาท

ประการต่อมาคือ มีการสั่งซื้อคอมพิวเตอร์ที่มีแนวโน้มจะฉ้อโกง โดยตั้งแต่เมื่อนายเมย์ทอมเข้ามาบริหารมีการปรับปรุงระบบคอมพิวเตอร์ให้เป็นระบบเดียวกันทุกโรงพยาบาล ซึ่งต้องเปลี่ยนใหม่ทั้งหมด และกลายเป็นชนวนใหญ่ในเวลาต่อมา เพราะวิธีการที่ทำคือ สั่งซื้อคอมพิวเตอร์ก่อน 700 เครื่อง แล้วค่อยไปซื้อระบบซอฟต์แวร์ เริ่มต้นตั้งแต่พญาไท 1 ทำอยู่ปีกว่าก็ยังใช้การไม่ได้ เครื่องคอมพิวเตอร์ที่พญาไท 2 และ 3 จึงถูกทิ้งกองพะเนินกว่า 200 เครื่อง

เกลือเป็นหนอน คนในคิดไม่ซื่อ

การต่อสู้เพื่อชิงอำนาจการบริหารกิจการโรงพยาบาลพญาไทระหว่าง 2 กลุ่มนี้ ได้ขยายวงกว้างจนถึงปี พ.ศ.2546 ที่ไพร้ซ์ฯ สั่งปลดคุณประสิทธิ์ อุไรรัตน์ บิดาดร.อาทิตย์ ออกจากตำแหน่งประธานกรรมการบริษัทประสิทธิ์พัฒนา หลังคุณประสิทธิ์ได้ส่งจดหมายลาออกไปยังผู้อำนวยการโรงพยาบาลพญาไท 1, 2 และ 3

กลุ่มอุไรรัตน์ไม่ปฏิเสธว่าคุณประสิทธิ์เป็นผู้ส่งจดหมายลาออกนั้นจริง เพราะไม่อาจทนเห็นเจตนารมณ์ในการก่อตั้งโรงพยาบาลต้องถูกทำลายลงจากการขูดรีดค่ารักษาพยาบาลเพื่อนำมาใช้หนี้เจ้าหนี้

แต่เมื่อลูกหลานอุไรรัตน์รู้ข่าวในภายหลังก็ได้เรียกจดหมายคืนจากผู้อำนวยการโรงพยาบาลทุกแห่ง แต่มีเพียงโรงพยาบาลพญาไท 2 เท่านั้นที่ไม่ยอมส่งจดหมายคืน โดยอ้างว่าทำจดหมายหายไปแล้ว

ความขัดแย้งนี้จึงขยายตัวต่อ โดยกลุ่มอุไรรัตน์ได้ยื่นคำร้องต่อศาลล้มละลายกลาง เพื่อขอให้การกระทำของไพร้ซ์ฯ ขัดต่อกฎหมายที่กำหนดห้ามไม่ให้มีการออกคำสั่งปลดผู้บริหาร

ในระหว่างแผนฟื้นฟูกิจการ ไพร้ซ์ฯ กลายเป็นฝ่ายชนะจากการแสดงจดหมายลาออกของคุณประสิทธิ์ ที่ผู้อำนวยการโรงพยาบาลพญาไท 2 อ้างว่าทำหาย เป็นหลักฐานต่อศาลว่าคุณประสิทธิ์ลาออกเอง สร้างความไม่พอใจให้แก่กลุ่มอุไรรัตน์จนต้องฟ้องไพร้ซ์ฯ ในคดีอาญาข้อหาปลอมแปลงเอกสาร

แม้กลุ่มอุไรรัตน์จะยื่นคำร้องไปยังศาลชั้นต้นพิจารณาคำตัดสินของศาลล้มละลายกลางในกรณีนี้ใหม่ แต่ไพร้ซ์ฯ ก็ยังเป็นฝ่ายชนะอีก

จุดสูงสุดของความขัดแย้งเกิดขึ้นหลังวันที่ 30 กันยายน พ.ศ.2546 เมื่อไพร้ซ์ฯ ยื่นขอศาลล้มละลายกลางพิจารณาอนุมัติการออกจากแผน

ปรับโครงสร้างหนี้ของบริษัทประสิทธิ์พัฒนา จากมูลหนี้ 13,500 ล้านบาท

โดยแบ่งเป็นคงหนี้เดิมไว้ 4,800 ล้านบาท พักดอกเบี้ยจำนวน 1,100 ล้านบาท นอกจากนี้ ยังได้กู้ยืมเงินจากธนาคารกรุงไทยเพื่อรีไฟแนนซ์หนี้อีกราว 4,000 ล้านบาท โดยบล.ฟินันซ่า เป็นผู้จัดหาเงินกู้เพื่อการรีไฟแนนซ์ครั้งนี้

เจ้าหนี้ได้แฮร์คัทหนี้ลงอีก 6,000 ล้านบาท พร้อมแปลงหนี้เป็นทุน 520 ล้านบาท ในราคาหุ้นละ 1.50 บาท ซึ่งทำให้เจ้าหนี้กลายเป็นผู้ถือหุ้นข้างมาก 80% ส่วนหุ้นของกลุ่มอุไรรัตน์ลดลงเหลือเพียง 3-4% จากเดิมที่เคยถืออยู่ 17.5% ส่วนหนี้ที่เหลือเป็นการตีทรัพย์ชำระหนี้ในหลายรายการ โดยโครงสร้างผู้ถือหุ้นใหม่ ธนาคารกรุงศรีอยุธยากลายเป็นผู้ถือหุ้นใหญ่ 15.76% West-Deutsche Landes Bank Girozentrale สาขาสิงคโปร์ 15.04% กลุ่ม Health Care Capital Investments Limited จากสิงคโปร์ 12.90% บริหารสินทรัพย์สุขุมวิท 8.50% และธนาคารกรุงเทพ 8.45%

Back Door Listing

หลังออกจากแผนฟื้นฟูฯ มีรายงานข่าวว่าเจ้าหนี้ได้พยายามหาพันธมิตรใหม่เข้ามาบริหารกิจการโดยเชิญกลุ่ม วิชัย ทองแตง ผู้บริหารเครือโรงพยาบาลเปาโลฯ มาเป็นตัวแทนของผู้ถือหุ้นในกลุ่มธนาคารต่างประเทศ โดยตั้งเงื่อนไขว่าหากบริหารประสบความสำเร็จและสร้างผลการดำเนินงานเป็นที่พอใจก็จะยอมขายหุ้นให้บางส่วน

ในที่สุดก็ปรากฏชื่อ วิชัย ทองแตง เข้าซื้อหุ้นประสิทธิ์พัฒนาจาก West-Deutsche Landes Bank สาขาสิงคโปร์ ทำให้ถือครองหุ้นในสัดส่วนกว่า 25% นำสู่การตั้งโต๊ะเพื่อทำ Tender offer จากนักลงทุนรายย่อยในราคาหุ้นละ 0.357 บาท โดยมีบริษัทหลักทรัพย์ซีมิโก้เป็นที่ปรึกษาทางการเงิน

วิชัย ทองแตง เป็นทนายความจากคดีซุกหุ้นของพ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตร เริ่มต้นลงทุนในธุรกิจโรงพยาบาลครั้งแรกเมื่อปี พ.ศ.2542 จากการซื้อโรงพยาบาลศิครินทร์ ซึ่งเป็นโรงพยาบาลที่รับผู้ป่วยประกันสังคมของกลุ่มจุลดิศที่กำลังขาดสภาพคล่องทางการเงิน โดยเข้าไปนั่งเป็นประธานเพื่อบริหารโรงพยาบาลจนกิจการเริ่มดีขึ้น และเขาก็ขายหุ้นคืนให้แก่เจ้าของเดิมในปี พ.ศ.2545

ปี พ.ศ.2543 เขาซื้อหุ้นโรงพยาบาลเปาโล 70% ก่อนรุกต่อไปยังโรงพยาบาลวชิรปราการ และโรงพยาบาลอุดรปัญญาเวช ซึ่งปัจจุบันเปลี่ยนชื่อมาเป็นโรงพยาบาลเปาโล เมโมเรียล ประชาเวช ก่อนจะมาทำข้อตกลงซื้อหุ้นโรงพยาบาลพญาไทจากเจ้าหนี้ต่างประเทศ 20% หลังกิจการนี้ออกจากแผนฟื้นฟูแล้ว

ดร.อาทิตย์ให้สัมภาษณ์ถึงเหตุการณ์ลอบซื้อหุ้นในช่วงนี้ว่า

"ผมเพิ่งมารู้ทีหลังว่า คุณวิชัยมีหุ้นที่ซื้อเก็บในนามตัวเอง 25% และในนาม Health Care 12-13% ตอนนี้คนที่ Health Care ที่ถือไว้ ก็กำลังจะโอนไปให้คุณวิชัยโดยตรง เพราะถ้าเผื่อถือในนาม Health Care เอง มันต้องไปเสียภาษีในนามบริษัท คุณวิชัยจึงมีหุ้นทั้งหมด 38% เราเคยลดหุ้นจาก 10 บาท เหลือ 1 บาท ผู้ถือหุ้นเดิมก็เจ็บตัวอยู่แล้ว ทางแบงก์ต้นทุนที่ได้มา ก็ราว 1.50 บาท จะให้มาขาย 37 สตางค์ ก็ไม่มีใครขายเท่าที่ผมรู้ แต่คุณวิชัยเขาก็มีอยู่แล้ว 38% ผมว่าเขาก็คงไม่แคร์เท่าไหร่"

ดร.อาทิตย์ยื่นคำร้องต่อศาลชั้นต้นเพื่อคัดค้านคำสั่งศาลล้มละลายกลางที่อนุมัติให้โรงพยาบาลพญาไทออกจากแผนฟื้นฟูฯ ใน 2 ประเด็นคือ

1. กระบวนการออกจากแผนฟื้นฟูนั้นไม่ถูกต้อง เนื่องจากไพร้ซ์ฯ ในฐานะบริษัทที่ปรึกษาทำแผนฟื้นฟูฯ ยังทำหน้าที่ไม่ครบถ้วน จากการที่ไม่ส่งกิจการคืนให้แก่ผู้บริหารเดิม

2. ผู้บริหารแผนฟื้นฟูกระทำการทุจริต โดยปลอมแปลงเอกสารจดหมายลาออกของคุณประสิทธิ์ และยังได้กระทำการที่ขัดต่อกฎหมายล้มละลายในการสั่งปลดผู้บริหารระหว่างการฟื้นฟูกิจการ

แต่ศาลชั้นต้นมีคำตัดสินยืนตามผลการพิจารณาอนุมัติการออกจากแผนฟื้นฟูฯ ของศาลล้มละลายกลาง

สุดท้ายกลุ่มอุไรรัตน์ได้ยื่นคำร้องต่อยังศาลฎีกา

ต่อมาศาลฎีกาได้พิจารณารับคำร้องสั่งให้ยกเลิกคำสั่งของศาลชั้นต้นทั้งหมด โดยให้ศาลล้มละลายกลางกลับไปไต่สวนตามคำร้องของกลุ่มอุไรรัตน์ใหม่ทั้ง 2 กรณี เนื่องจากคำคัดค้านของผู้ร้องฟังขึ้น เพราะยังมีประเด็นที่ว่า ผู้ร้องได้มีการชี้แจงด้วยวาจาต่อศาลล้มละลายกลางในหลายประเด็น แต่ระหว่างการพิจารณาในศาลชั้นต้นนั้น กลับไม่ยอมให้มีการเปิดเทปวีดิโอที่ใช้บันทึกคำชี้แจง อันเป็นสาระสำคัญในการคัดค้านความไม่ถูกต้องของพยานปากสำคัญ

"ช่วงที่เกิดปัญหา ผมไม่มีโอกาสได้คุยกับเจ้าหนี้ เพิ่งจะมีโอกาสตอนที่ศาลตัดสินแล้ว ก่อนหน้านี้เราจะไปคุยก็ไม่รู้จะไปคุยอะไร เราก็ไม่มี back up ให้ไปคุยทางเจ้าหนี้ก็รู้ว่าทางโน้นเขาชนะ ทางโน้นเขา run กิจการอยู่ ผมไปพูดลมๆ แล้งๆ เขาก็ไม่พูดด้วย แม้กระทั่งเดี๋ยวนี้เขาก็คิดว่ามันจบแล้ว เขาได้หนี้คืนไปแล้ว" ดร.อาทิตย์กล่าวถึงท่าทีจากฝั่งธนาคารเจ้าหนี้

เวลานั้น แผนการถอนกิจการโรงพยาบาลพญาไทออกจากหุ้นในกลุ่มฟื้นฟูกิจการในตลาดหลักทรัพย์ฯ ก็มีอันต้องเลื่อนยืดยาวออกจากกำหนด เช่นเดียวกับ แผนทำ Tender offer ของกลุ่มวิชัย ที่จะต้องถูกเลื่อนออกไปจนกว่าข้อพิพาทนี้จะจบสิ้นลง

ดร.อาทิตย์บอกว่า การยื่นคำคัดค้านต่อศาลในครั้งนี้ ไม่ได้มุ่งประเด็นที่จะกลับเข้าไปเป็นผู้บริหารกิจการเป็นประเด็นแรก เพียงแค่ต้องการพิสูจน์ให้เกิดบรรทัดฐานที่ถูกต้องว่า ไพร้ซ์ฯ ไม่สามารถดำเนินการในแบบที่ตัวเองเคยกระทำได้ และการฟื้นฟูกิจการโรงพยาบาลพญาไทควรต้องกลับไปสู่การเริ่มต้นนับหนึ่งใหม่

ออกญาจักรี

เบื้องลึกเบื้องหลังกระบวนการสมคบคิดฮุบพญาไท จากสภาวะทางการเงินหลังการลดค่าเงินบาท ทำให้หนี้เพิ่มขึ้นเป็น 2 เท่า โรงพยาบาลเอกชนหลายแห่งที่ขยายกิจการอย่างรวดเร็วโดยใช้เงินกู้ต่างประเทศ ต่างตกอยู่ในสภาพเดียวกัน แต่พญาไทโชคร้ายกว่า เพราะหลังจากฟื้นฟูกิจการเสร็จ แทนที่ผู้บริหารแผนจะคืนสิทธิ์การบริหารให้กลุ่มอุไรรัตน์ กลับไปเสนอให้ศาลตัดสินยกสิทธิ์การบริหารให้กลุ่มธุรกิจใต้เงานักการเมืองใหญ่แทน

คุณสุเชาว์ ณ สงขลา อดีตผู้อำนวยการโรงพยาบาลพญาไท เคยวิเคราะห์ถึงกลุ่มบุคคลอย่างน้อย 5 กลุ่ม ที่ร่วมมือกันอย่างเป็นระบบเพื่อทำให้เกิดเหตุการณ์ผิดฝาผิดตัวครั้งนี้ได้

กลุ่มที่หนึ่ง เป็นทีมงานคนรุ่นหนุ่มสาว มีประสบการณ์จากสถาบันการเงิน น่าเสียดายที่จรรยาบรรณวิ่งตามไม่ทัน จึงไม่อายที่จะหอบเอาความลับทางการเงิน และโอกาสของพญาไทไปเริ่มต้นใหม่กับผู้ที่ต้องการเข้ามาเป็นเจ้าของกิจการ แลกกับตำแหน่งและค่าตอบแทนที่สูงกว่าสมัยทำงานกับคุณพ่อประสิทธิ์หลายเท่า ความดีงามของพ่อลูกอุไรรัตน์ไม่ได้อยู่ในสายตาคนเหล่านี้

กลุ่มที่สอง นักธุรกิจบริหารโรงพยาบาลที่มีความสัมพันธ์แนบแน่นกับสถาบันการเงินและการเมือง ทำให้มีเครือข่ายช่วยจัดหาเงินมาซื้อหนี้โรงพยาบาล คนกลุ่มนี้จิตใจไม่เหมาะกับงานที่ต้องให้ความเมตตาคนอื่น

กลุ่มที่สาม ผู้รับจ้างบริหารแผนซึ่งควรฟื้นฟูกิจการให้กลุ่มอุไรรัตน์กลับนำหนี้และธุรกิจโรงพยาบาลในเครือมารวมกัน แทนที่ปัญหาหนี้เสียจะเกิดแก่พญาไท 1 เพียงแห่งเดียว กลับผูกโยงทั้ง 3 แห่งรวมกัน เพื่อ

ฮุบครองกิจการในราคาถูก นอกจากนั้น เมื่อฟื้นฟูกิจการเสร็จกลับไม่ส่งกิจการคืน แต่กลับเสนอให้แก่นายทุนกลุ่มใหม่ให้ได้กิจการไปอย่างง่ายดาย

กลุ่มที่สี่ นักบริหารรับจ้างชาวต่างชาติและชาวไทย รับลูกโดยการทำลายความน่าเชื่อถือ สร้างภาพให้เกิดความกลัวกลุ่มอุไรรัตน์ ทำทุกทางเพื่อให้อำนาจกลุ่มอุไรรัตน์อ่อนแอลง ทั้งตัดเส้นทางข้อมูล ห้ามเข้า-ออกโรงพยาบาล ห้ามให้ข้อมูล จับตาพนักงาน รวมถึงเลิกจ้างและโยกย้ายบุคลากรที่ต้องสงสัยว่ายังภักดีต่อกลุ่มอุไรรัตน์

กลุ่มที่ห้า กรรมการแพทย์ผู้ใหญ่และผู้บริหารระดับสูงบางส่วนที่เคยทำงานร่วมกันมาตั้งแต่วางศิลาฤกษ์อาคาร คนเหล่านี้รู้ข้อมูลโรงพยาบาล รู้จุดอ่อนจุดแข็ง และความสามารถของพนักงาน เมื่อได้ร่วมมือกับกลุ่มอื่นๆ จึงเหมือนออกญาจักรีที่เปิดประตูเมือง ชี้เบาะแสให้โจรเข้าปล้นบ้านหวังกำจัดเจ้าของบ้าน และตนเองมีอำนาจแทน งานโบว์แดงของกลุ่มนี้คือเป็นคนชงเรื่องถอดถอนคุณพ่อประสิทธิ์ออกจากตำแหน่งประธานกรรมการ

การถอดถอนตำแหน่งครั้งนั้น เรื่องเกิดจากการที่คุณพ่อประสิทธิ์รักษาตัวจากอาการป่วยอยู่ 3 ปี เหมือนหลับไปอยู่คนละมุมโลก เพราะเมื่อท่านกลับมาทำงานพบว่า ทุกสิ่งเปลี่ยนแปลงไปหมด ไม่เข้าใจว่าเหตุใดจึงเกิดการรวมหนี้โรงพยาบาลเข้าด้วยกัน เมื่อไม่มีใครอธิบายให้หายสงสัยก็เหมือนไม่มีคนห่วงใยกิจการ คุณพ่อประสิทธิ์น้อยใจ เขียนหนังสือถึงผู้อำนวยการพญาไททั้ง 3 แห่ง เหมือนพ่อพูดประชดลูกๆ ว่า “เมื่อไม่สามารถช่วยเหลือกิจการได้ ก็ขอลาออกจากตำแหน่งประธานกรรมการ”

ผู้รับหนังสือทั้งหลายรู้ดีถึงเหตุผลที่คุณพ่อเขียน และแต่ละคนก็รู้ดีว่า ตนไม่ใช่คณะกรรมการที่จะมีอำนาจอนุมัติการลาออกของประธานได้ แทนที่จะเข้าใจ เห็นใจ และปลอบโยนต่อกันเมื่อมีทุกข์ คนกลุ่มที่ห้านี้กลับเห็นเป็นโอกาสกำจัดคุณพ่อประสิทธิ์ ขณะที่พญาไท 1 และ 3 ส่งหนังสือคืนให้คุณพ่อ แต่พญาไท 2 ไม่คืน อ้างว่าทำหาย แต่ภายหลังนำหนังสือนี้ไปยื่นต่อกระทรวงพาณิชย์ขอเปลี่ยนตัวประธานกรรมการโรงพยาบาลพญาไท 2 พร้อมกับทำสำเนาปลอมอีก 2 ฉบับ บอกว่า เป็นหนังสือที่คุณพ่อส่งถึงพญาไท 1 และ 3 ด้วย

ผิดกฎหมายชัดๆ

เมื่อตั้งพวกของตนขึ้นเป็นประธานกรรมการ อำนาจในโรงพยาบาลอยู่ในกำมือเบ็ดเสร็จ การกระทำอื่นใดที่ตามมาก็สะดวก [1]

สถานะเจ้าของเปลี่ยนมือ

ศศิธร ปังศิริกุล หนึ่งในทีมงานที่ตัดสินใจหนีตามดร.อาทิตย์ออกมา ทั้งที่เวลานั้น เพิ่งร่วมงานกับพญาไทได้เพียง 1 ปี (ปัจจุบันดำรงตำแหน่งผู้อำนวยการสำนักงานงบประมาณ มหาวิทยาลัยรังสิต) ให้สัมภาษณ์ถึงเหตุการณ์ช่วงวิกฤตนั้นว่า

“พอไพร้ซ์ฯ เข้ามา เรื่องเอกสารนี่เขาไม่ให้เราจับอะไรเลย เขาออกประกาศให้ทุกคนลาออก และถ้าใครอยากทำต่อ ให้สมัครเข้ามาใหม่ เราก็ลาออกเตรียมหางานใหม่ เพราะคิดว่าถ้าดร.อาทิตย์ไม่อยู่ เราไม่กลับไปแน่

ที่จริงก็ไม่ได้ทำงานใกล้ชิดเจ้านาย เพราะท่านเองก็ทำงานการเมืองอยู่ ส่วนเราทำงานฝ่ายตรวจสอบก็ต้องตะลอนไปทุกที่ พญาไทศรีราชา ภูเก็ต อุบล ฯลฯ แต่รู้สึกได้ถึงความมีเมตตา รักลูกน้อง ไม่เคยทิ้งลูกน้องเลย

ท่านโทร.มาบอกว่าไม่ต้องไปหางานใหม่ มาอยู่ช่วยกันก่อน ช่วงนั้นเป็นช่วงหาเสียงพอดี เราก็ไปช่วยลงพื้นที่ ช่วยทำโพล เสร็จแล้วก็ตามมาอยู่ที่ ม.รังสิต ด้วยกันทั้งทีม” [2]

ไม่แค้น แต่ไม่ลืม

ย้อนกลับไปที่กำเนิดโรงพยาบาลพญาไท ด้านการเงินก็เกิดจากการลงขันตามกำลังทรัพย์ที่มีจากบรรดาเพื่อนๆ ของคุณพ่อประสิทธิ์ เงินที่มาจากการขายที่ดินสวนยางจำนวน 80-90 ไร่ ที่ดร.อาทิตย์ได้รับเป็นมรดกโดยตรงจากปู่ของเขา รวมถึงเงินที่มาจากการกู้ยืมธนาคารกรุงไทย โดย

ใช้บ้านที่ดร.อาทิตย์อาศัยอยู่ในปัจจุบันเป็นหลักทรัพย์ค้ำประกัน

จุดสำคัญที่สุดคือ ความผูกพันทั้งหมดของคนในตระกูลที่มีต่อคำว่าประสิทธิ์พัฒนา ซึ่งมาจากชื่อพ่อและแม่ของดร.อาทิตย์ต้องหลุดมือไปอย่างไม่มีวันหวนกลับ

"พวกเราเอาชีวิตทั้งชีวิตมาฝังอยู่ในนี้ ชื่อบริษัทก็ชื่อพ่อชื่อแม่ผม

พูดถึงว่า เสียดายไหมที่มันเป็นทรัพย์สมบัติ ผมไม่ได้เสียดายในทรัพย์สมบัติ มากไปกว่าความถูกต้อง"

เราตั้งคำถามว่า เหตุการณ์ผ่านไป 15 ปีแล้ว ยังแค้นใจอยู่หรือไม่

ฉากหลังของการสัมภาษณ์ที่บ้านซอยอารีย์สัมพันธ์ 2 มีภาพหมู่รวมรุ่นของนักเรียนชั้นมัธยมปีที่ 6 ก. กรุงเทพคริสเตียนวิทยาลัย พ.ศ.2495 เด็กชายอาทิตย์ อุไรรัตน์ ยิ้มให้กล้อง ข้างๆ กันนั้น มีเด็กชายอีกคนชื่อสุรพงษ์ อำพันวงษ์

ภาพในอดีตเล่าเรื่องราวได้หลากหลาย นักเรียนถ่ายภาพหมู่รวมรุ่นนอกจากถูกจัดตำแหน่งโดยส่วนสูงแล้ว โดยมากก็มีแต่เพื่อนรักเพื่อนสนิทนี่แหละที่เราจงใจยืนข้างกันเพื่อถ่ายรูปบันทึกความทรงจำไว้

"เอาเป็นว่า ผมไม่ได้แค้นอะไร เรื่องมันผ่านไปแล้ว" ดร.อาทิตย์ตอบด้วยสีหน้าเรียบเฉย

เกิดขึ้น ตั้งอยู่ ในที่สุดต้องดับไป

นับจากวันเริ่มก่อร่างสร้างอย่างยากลำบาก ผ่านช่วงเวลาที่รุ่งเรืองที่สุด ได้รับการยอมรับจากวงการแพทย์ทั่วประเทศ โดยเฉพาะอย่างยิ่งลูกค้าซึ่งหมายถึงคนไข้ ที่ได้รับความพึงพอใจสูงสุดทุกด้านเมื่อเข้ารับบริการ

สร้างบันทึกหน้าสำคัญ ให้แก่แวดวงตลาดเงินและตลาดทุนไทยภายหลังนำกิจการจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์ จนช่วงหนึ่งกลายเป็นหุ้นที่มีราคาสูงสุดในกลุ่ม มีผู้ต้องการจับจองเป็นเจ้าของมากที่สุด

ท้ายที่สุด สัจธรรมที่แท้ ทุกเรื่องราวที่เกิดขึ้นในโลก ไม่ว่าจะเป็นอดีต ปัจจุบัน หรืออนาคต

อนิจจัง ทุกขัง อนัตตา

ทุกเรื่องราวเริ่มจาก เกิดขึ้น ตั้งอยู่ และดับไป

พญาไทก็เช่นกัน

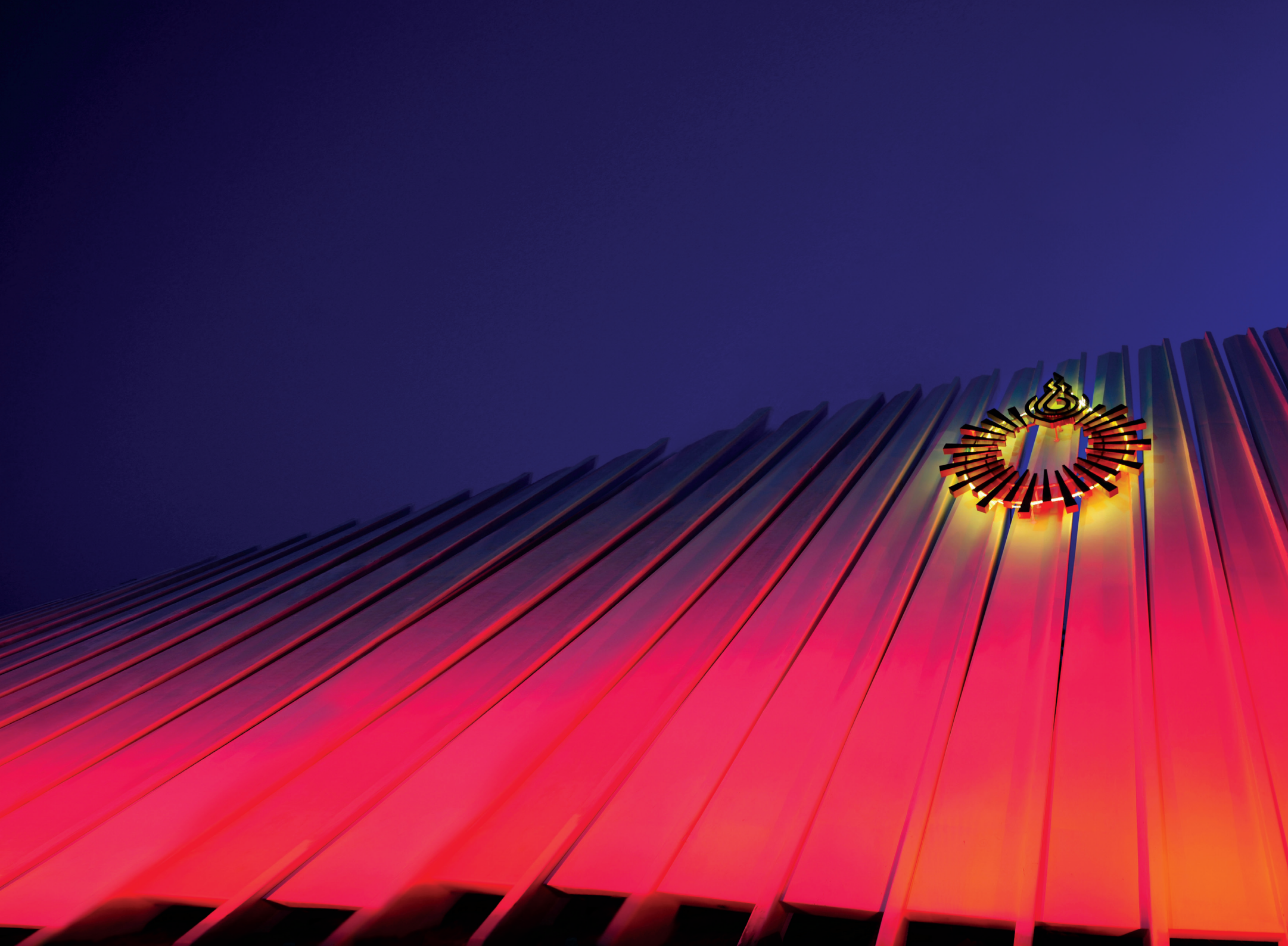

30
มหาวิทยาลัยรังสิต
พลิกคว่ำคะมำหงาย

เรียกได้ว่า เส้นกราฟชีวิต เป็นช่วงเผชิญมรสุมก็ไม่ผิด
พ่ายแพ้ทางการเมือง
บอบช้ำทางธุรกิจ
ทว่า คนเกิดปีเสือ เวลาเจ็บ ก็ต้องเจ็บอย่างเสือ
ผู้ยิ่งยงแห่งพงไพร แข็งแกร่ง มีกำลัง เต็มเปี่ยมไปด้วยไหวพริบ และที่สำคัญคือ เคร่งขรึม
เคร่งขรึม แม้ในนาทีที่บาดเจ็บปางตาย
รักจะเป็นเสือ ห้ามโวยวาย โอดโอย ร้องขอความเห็นใจ มันเสียเสือ
หลบเข้าถ้ำ เลียบาดแผลให้ตัวเองเงียบๆ
เสือเป็นอย่างนั้น

ดร.อาทิตย์ตัดสินใจกลับมาทำสิ่งที่รักที่สุดนั่นคือ การศึกษา
มหาวิทยาลัยรังสิต ฐานที่มั่นสุดท้าย
กำลังอยู่ในภาวะวิกฤตเช่นกัน

วิกฤต ม.รังสิต

ม.รังสิต ยุคเริ่มแรกถึงเป็นเอกชนน้องใหม่ แต่ใครๆ เขาบอกว่าเท่

เป็นมหา'ลัยที่ไม่มีรั้ว เป็นแห่งเดียวที่เปิดสอนคณะแพทย์ เติบโตแบบไฮสปีด ใช้เวลาไม่กี่ปี มีจำนวนสาขาวิชามากที่สุดในประเทศ

แต่แล้ว ปี พ.ศ.2540 ก็มาสะดุดวิกฤตต้มยำกุ้ง หายนะเศรษฐกิจฟองสบู่ครั้งรุนแรงที่สุดในประวัติศาสตร์ ธุรกิจเจ๊งระเนระนาด ล้มหายตายจาก ที่ยังเหลือรอดก็กระอัก ไม่ตายก็เลี้ยงไม่โต

พ.ศ.2541 นักศึกษาใหม่ลดลงไป 10%
พ.ศ.2542 นักศึกษาใหม่ลดลงไปอีกกว่า 30%
พ.ศ.2543 นักศึกษาใหม่ยังคงลดลงไปอีก 10%

สถานการณ์นักศึกษาเข้าใหม่ลดลง 3 ปีติดต่อกันรวมแล้วกว่า 50% นั่นแปลว่ารายรับหายไปครึ่งหนึ่ง และนักศึกษารุ่นหนึ่งใช้เวลาเรียน 4 ปี ก็แสดงว่าอาการนี้จะกำเริบไปอีกอย่างน้อย 4 ปี

รายจ่ายที่เพิ่มขึ้นตลอดเวลา สวนทางกับรายรับที่หดฮวบ

ย้อนแย้งอยู่ไม่น้อย เมื่อสภาพเศรษฐกิจขึงพืดไว้จนกระดิกตัวลงทุนเพิ่มไม่ได้ แต่ก็บังคับให้เราต้องใช้หนี้พร้อมๆ กับดอกเบี้ยที่ยิ่งทบทวีขึ้นทุกวัน

แม้ ม.รังสิตจะเป็นมหาวิทยาลัยเอกชนที่มีคณะและสาขามากที่สุดในประเทศ แต่เวลานั้นหากนับจากจำนวนนักศึกษาที่รับได้ปีละ 5,000 คน ยังนับเป็นมหาวิทยาลัยขนาดกลางเท่านั้น

ในปี พ.ศ.2542 ม.รังสิตปรับระบบการเรียนการสอนใหม่ จากระบบสองเทอม (ทวิภาค) เป็นสามเทอม (ไตรภาค) แปลกและไม่เหมือนใคร แต่ในความแปลกนั้น ไตรภาคกลายเป็นตัวจุดชนวนความขัดแย้ง ทำให้เกิดม็อบนักศึกษาและอาจารย์ ประท้วงผู้บริหารมหาวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยรังสิตกำลังต้องการการเปลี่ยนแปลง เปลี่ยนขนานใหญ่ชนิด 360 องศา [1]

หนังสือพิมพ์ รังสิต
อิสระแห่งวิชาชีพ รักษาไว้ซึ่งอาชีวะปฏิญาณ
ปีที่ 4 ฉบับที่ 18 ประจำวันที่ 15 - 30 ธันวาคม 2540 ราคา 5 บาท

มหาวิทยาลัยรังสิตได้ฤกษ์"สังคายนา"ระบบการศึกษาใหม่
จากทวิภาคเป็นไตรภาค

ความไม่พอดีพื้นที่จอดรถ
ขอพบกันครึ่งทาง

เทคโนฯรังสิต
ออกค่ายอาสาพัฒนาชนบท

ชมรมพุทธ ม.รังสิต
ปฏิบัติธรรมถวายในหลวง

ปีดีเอื้อนถูกใจเพราะถูกเงิน
หนังสือพิมพ์ รังสิต
อิสระแห่งวิชาชีพ รักษาไว้ซึ่งอาชีวะปฏิญาณ
ปีที่ 6 ฉบับที่ 26 เดือนมีนาคม พ.ศ.2542 ราคา 10 บาท
ไตรภาคทำพิษ
ความคิดแตกเป็นสองฝ่าย
บ่อลำเหล่าสัดเค้าอันตราย
ผลักดันแรงงานต่างด้าว
รัฐเกาไม่ถูกที่คัน
เตรียมอ่างแหล่งท่องเที่ยวสามมิติ
RINSPEED
NEO MILK

หนังสือพิมพ์รังสิต ฉบับเดือนธันวาคม พ.ศ.2540

หนังสือพิมพ์รังสิต ฉบับเดือนธันวาคม พ.ศ.2542

ดร.อาทิตย์ กลับมาแล้ว

ฤกษ์งามยามดี ม.รังสิตเรียกประชุมบุคลากรประจำปีที่โรงแรมแอมบาสเดอร์ จอมเทียน พัทยา

ฝ่ายจัดงานร่อนจดหมายถึงทุกคณะ ทุกหน่วยงานว่า 'สำคัญและต้องมากันทุกคน'

สัมมนานอกสถานที่ พักฟรี กินฟรี เล่นน้ำทะเลเปลี่ยนบรรยากาศ นอกจากจัดเตรียมกระเป๋าเดินทางแล้ว เหล่าบุคลากรไม่ได้เตรียมใจถึงความเปลี่ยนแปลงครั้งใหญ่นี้เลย

ท่ามกลางข่าวลือ จริงหรือมั่ว ชัวร์หรือไม่ว่า ดร.อาทิตย์จะกลับมานั่งตำแหน่งอธิการบดีเอง

ต้นปีนั้น "คุณปิ๊ก อรรถวิท" ลูกชายคนกลาง ลาออกจากกระทรวงวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และสิ่งแวดล้อม มารับตำแหน่งผู้ช่วยอธิการบดีฝ่ายวางแผนฯ และ "คุณปิ๋ม อภิรมณ" ลูกสาวคนเล็ก ลาออกจากธนาคารแห่งประเทศไทย มาเป็นผู้อำนวยการฝ่ายประชาสัมพันธ์ มหาวิทยาลัยรังสิต

สองสิ่งนี้ช่วยยืนยันว่า ข่าวนั้น ไม่ใช่ข่าวลือ

ในการประชุมฯ สองวันแรกเป็นการระดมสมองหาวิธีแก้ไขปัญหาและนำเสนอแนวทางพัฒนามหาวิทยาลัย

ทว่า วันที่สามต่างหากคือ ของจริง!

ดร.อาทิตย์เริ่มต้นด้วยการขอบคุณที่ช่วยกันระดมสมองอย่างแข็งขันและมีความฝันที่จะสร้างมหาวิทยาลัยให้ดีขึ้นในทุกด้าน จากนั้นก็เริ่มเล่าถึงจุดเริ่มต้นในการสร้างมหาวิทยาลัย เพื่อจะสร้างบัณฑิตตอบสนองความขาดแคลนของชาติ เนื่องจากสมัยที่เป็นหน้ากองวิชาการ ก.พ. เห็นว่าประเทศชาติขาดแคลนกำลังคนหลายด้าน โดยเฉพาะการแพทย์และสาธารณสุข สัดส่วนหมอ เภสัชกร พยาบาล ต่อประชากรไม่เพียงพอ โรงเรียนแพทย์ของรัฐก็มีข้อจำกัดผลิตเพิ่ม ทำให้ขาดแคลนอยู่อย่างนั้น

ไม่จบไม่สิ้น รัฐผลิตไม่พอขออาสาช่วย ถึงแม้จะเป็นเอกชนก็หวังจะสร้างการศึกษาที่ดีที่สุด

ดร.อาทิตย์เกริ่นเป็นนัยว่า วันนี้มหาวิทยาลัยกำลังเผชิญสถานการณ์วิกฤตครั้งใหญ่ จึงขออาสากลับมาทำงาน จากนี้ให้ทุกคนรวบรวมแรงใจจับมือสู้ไปด้วยกัน และจบท้ายด้วยคำประกาศแนวทางปฏิรูปมหาวิทยาลัย

ดร.อาทิตย์ประกาศเปรี้ยง! จริงๆ ก็หลายเปรี้ยง!!!

1 มีนาคม อธิการบดีคนใหม่ชื่อ อาทิตย์ อุไรรัตน์ กลับมาเริ่มงาน

1 เมษายน คณบดีและหัวหน้าภาควิชาคนใหม่ เริ่มงาน

1 พฤษภาคม ปรับระบบวันหยุดจาก อาทิตย์-จันทร์ เป็น เสาร์-อาทิตย์

1 มิถุนายน ปีการศึกษาใหม่ ปรับการเรียนการสอนจากระบบ 'ไตรภาค' เป็น 'ทวิภาค'

360 องศา หกคะเมนตีลังกาตั้งแต่ระดับล่างยันระดับบริหาร

ช็อคที่หนึ่งของบุคลากรสายอาจารย์และเจ้าหน้าที่คือ เพิ่งได้รู้ว่าองค์กรกำลังเผชิญวิกฤต ซึ่งนั่นหมายถึงมหาวิทยาลัยที่เป็นแหล่งรายได้ เป็นข้าวปลาอาหาร เป็นความอิ่มท้องของครอบครัว เป็นบ้านหลังที่สองกำลังจะพังแหล่ไม่พังแหล่

เรือลำนี้กำลังรั่ว และกำลังจะล่ม

ช็อคไม่แพ้กันคือ ระดับบริหารที่ขามายังเป็นผู้บริหาร แต่ขากลับกลายเป็นรักษาการฯ

หลังจากประกาศเปรี้ยง ๆ ๆ ดร.อาทิตย์เปิดโอกาสให้บุคลากรในที่ประชุมวันนั้น ตั้งคำถามหรือเสนอแนวทางเพื่อปฏิรูปมหาวิทยาลัย

เงียบ!

แน่นอนว่า คงยังคิดอะไรกันไม่ออก

"เป็นไปได้ไหมที่ผู้บริหารจะขอโทษพวกเรา" เสียงอาจารย์สตรีอาวุโสท่านหนึ่งที่ทำงานกับมหาวิทยาลัยมาตั้งแต่รุ่นบุกเบิกดังขึ้น ทำลายความเงียบในที่ประชุม

และหลังสิ้นประโยคดังกล่าว เสียงปรบมือกึกก้องแสดงความคับข้องคับแค้นใจของบุคลากรก็ตามมา

มหาวิทยาลัยกำลังแย่ แย่มาก และกำลังจะแย่ลงไปกว่าที่เป็นอยู่

กลยุทธ์ทุบหม้อข้าวของพระเจ้าตาก

ว่ากันตั้งแต่สมัยเป็นหัวหน้ากองวิชาการสำนักงาน ก.พ. ผู้ว่าการการประปานครหลวง หรือกระทั่งสมัยเป็นรัฐมนตรีกระทรวงต่างๆ ทุกที่ที่ผ่านมา ต่างเป็นบทเรียน ทุกสูตรถูกนำมาปรับใช้โดยที่ ดร.อาทิตย์เองก็อาจจะไม่รู้ตัวด้วยซ้ำ

มหาวิทยาลัยรังสิตกำลังจะเป็นเวทีพิสูจน์

พิสูจน์ความเป็นตัวจริงในฐานะผู้บริหาร

พิสูจน์ ระหว่าง 'ผู้นำธรรมดา' กับ 'ผู้นำแห่งการเปลี่ยนแปลง'

มองย้อนไป การประชุมบุคลากรที่โรงแรมแอมบาสเดอร์ จอมเทียนพัทยา เมื่อปี พ.ศ.2544 คือ สูตรเดียวกันกับ วันประปาเพื่อประชาชนที่สนามไทย-ญี่ปุ่นดินแดง เมื่อปี พ.ศ.2527

ในวันที่เผชิญวิกฤต องค์กรต้องการผู้นำแห่งการเปลี่ยนแปลง ผู้นำที่ไม่ใช่แค่บริหารงานเก่ง แต่เป็นผู้นำที่รู้จังหวะจะโคน รู้วิธีปลอบโยน และรู้ว่าคำพูดแบบไหนในเวลาใดจะปลุกใจพนักงานได้

กลยุทธ์เดียวกับที่พระเจ้าตากลั่นกลองรบสั่งให้ทหารทุบหม้อข้าวก่อนเข้ายึดเมืองจันทบุรี

ฟังแล้วฮึกเหิม

ดูเหมือนดร.อาทิตย์ถนัดใช้กลยุทธ์นี้ และใช้อย่างถูกที่ถูกเวลาเสมอ

กลับมารับตำแหน่งในภาวะที่มหาวิทยาลัยเต็มไปด้วยภาระหนี้สิน รายรับหาย รายจ่ายเพิ่ม ยุ่บยั่บไปด้วยสารพัดปัญหา

ถ้าเป็นนักบริหารประเภทใส่สูทวางมาดโก้ นั่งเอาหัวตากแอร์ไปวันๆ คงอยากหนีออกไปเสียเดี๋ยวนั้น เพราะแตะไปตรงไหนมันก็ร้อนเป็นไฟไปหมด

แต่สำหรับนักบริหารประเภทพับแขนเสื้อ ใช้ตีนลุย จะบอกว่าท้าทายดี นี่แหละที่ข้าต้องการ

เข้ามาตอนกิจการยังดีๆ มันจืดชืดและไร้รสชาติ

เข้ามาตอนโคม่าแบบนี้ ชั่วดีถี่ห่าง จะได้เห็นกันไป

ปฏิบัติการยกเครื่องชนิดพลิกคว่ำคะมำหงาย มีคำสั่งออกมาเป็นชุด

เลือกตั้งคณบดี เกินครึ่งไม่ได้ไปต่อ

ดอกแรก เปลี่ยนตัวอธิการฯ นั่นหมายถึง ตำแหน่งระดับบริหารทั้งหมด ยกเครื่องเลือกกันใหม่

ล้างไพ่ ล้มกระดาน นับหนึ่งพร้อมๆ กัน

ในส่วนของตำแหน่งรองอธิการฯ หรือผู้ช่วยอธิการฯ เป็นที่รู้กันว่าต้องปรับย้ายตามดุลยพินิจของ ดร.อาทิตย์ อธิการฯ คนใหม่

ส่วนตำแหน่งคณบดี ใช้สูตร 3 ต่อ 2 คือ ให้อาจารย์ในคณะคัดเลือกกันเองให้ได้ 3 คนเป็นกรรมการสรรหาภายใน และมหาวิทยาลัยสรรหาผู้ทรงคุณวุฒิภายนอกมาอีก 2 คน โดย 5 คนนี้ จะเป็นผู้เสนอชื่อคณบดีคนใหม่ โดยคณะกรรมการสรรหาไม่มีสิทธิ์เสนอชื่อตัวเองเป็นคณบดี

ผู้ที่หมายใจจะอยู่ต่อหรือหมายใจจะได้เป็นคณบดีคนใหม่หลายคนถูกเหล่าคณาจารย์ดันขึ้นหิ้งไปเป็นคณะกรรมการสรรหา ได้ยินครั้งแรกก็น่ายินดีว่าตนเองมีความน่าเชื่อถือ และเป็นผู้ทรงคุณวุฒิ ได้รับความไว้วางใจให้เป็นถึงคณะกรรมการสรรหา

แต่หากคิดให้ลึกขึ้น นั่นหมายถึง การหมดสิทธิ์ลุ้นเป็นคณบดีต่างหาก

นี่มันปฏิวัติเงียบชัดๆ

แต่นั่นก็แสดงว่า ดร.อาทิตย์แก้ปัญหาตรงเป้า ถูกจุด เพราะแม้แต่อาจารย์ในคณะยังเห็นควรให้เปลี่ยนตัวคณบดี

ค่อนข้างเป็นเรื่องน่าประหลาดใจอยู่ไม่น้อย เมื่อผลการเลือกตั้งออกมา คณบดีหน้าเก่า เกินครึ่งไม่ได้ไปต่อ [2]

กระชับพื้นที่สีเทา
จาก 'ท่อกี่นิ้ว' ถึง 'ล็อคอินอินเทอร์เน็ต'

ก่อนหน้านี้ ม.รังสิตเหมือนดาวรุ่งพุ่งแรงในวงการสถาบันการศึกษา เติบโตแบบก้าวกระโดด มีนักศึกษาใหม่เพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว จึงต้องขยายงาน รับอาจารย์และเจ้าหน้าที่เพิ่มเข้ามาเป็นจำนวนมาก โครงสร้างองค์กรจึงขยายตัวตาม เพิ่มคณะ สาขาวิชา และเพิ่มหน่วยงานสนับสนุน

เมื่อนักศึกษาใหม่ลดลงไป 50% สองปีติดต่อกัน แต่จำนวนพนักงานไม่ได้ลดลงตามไปด้วย จึงเป็นต้นตอปัญหาหมักหมมเหมือนดินค่อยๆ พอกหางหมู โครงสร้างองค์กรขยายตัว กลับทับซ้อนมีพื้นที่สีเทาไม่รู้งานใครเป็นงานใคร

ปัญหาพื้นที่ทับซ้อนของงานเหมือนอย่างการประปาฯ เมื่อชาวบ้านโทรมาแจ้งปัญหาเรื่องซ่อมท่อ พนักงานการประปาถามกลับไปว่า 'ท่อกี่นิ้ว' เนื่องจากการแบ่งสายงานการบังคับบัญชาที่มีรองผู้ว่าฯ คนหนึ่งรับผิดชอบการซ่อมท่อที่มีขนาดตั้งแต่ 15 มิลลิเมตรขึ้นไป ขณะที่ รองผู้ว่าฯ อีกคนหนึ่งรับผิดชอบการซ่อมท่อที่มีขนาดตั้งแต่ 15 มิลลิเมตรลงมา

สำหรับ ม.รังสิตมีหน่วยงานด้านไอทีเซอร์วิส 2 แห่งคือ ศูนย์คอมพิวเตอร์ ที่ดูแลระบบอินทราเน็ต กับศูนย์อินเทอร์เน็ต ที่ดูแลระบบเน็ตเวิร์ค ทั้งที่เป็นเรื่องเดียวกันแท้ๆ นักศึกษาหรืออาจารย์เองเวลาไปติดต่อก็ไม่รู้ว่าเขาแบ่งงานกันยังไง

สรุปแล้ว ล็อคอินอินเทอร์เน็ตไม่ได้ต้องติดต่อใคร

ดร.อาทิตย์สั่งควบรวมศูนย์คอมพิวเตอร์กับศูนย์อินเทอร์เน็ตเข้า

ด้วยกัน ไม่เท่านั้น ยังสั่งปรับ โยก ย้าย หน่วยงานหลายหน่วย รวมถึงเปลี่ยนชื่อใหม่เพื่อสื่อให้ชัด จะได้รู้ว่ามีหน้าที่อะไร

เป็นปีที่ดร.อาทิตย์ลงมาเก็บรายละเอียดด้วยตัวเอง เช่น เรื่องประเมินผลงานประจำปี บุคลากร ม.รังสิตทุกคนถึงกับต้องเขียนจดหมายชี้แจงส่งตรงถึงอธิการบดีว่า ตนเองมีผลงานอะไรบ้าง [3]

เบิกโอทีกับซีอีโอ

สมัยเป็นผู้ว่าการการประปา ดร.อาทิตย์เคยออกคำสั่งยุติการจ่ายเงินโอที เพราะในสมัยนั้น ขึ้นชื่อว่าเป็นพนักงานการประปา ไม่ว่าใครก็ทำงานล่วงเวลากันทุกคน เปิดไฟทิ้งไว้แล้วออกไปข้างนอก ตอนดึกค่อยกลับเข้ามาปิดไฟ

เขาพูดกับพนักงานตรงๆ ว่า ขอให้ทุกคนเลิกแทะเศษเนื้อ หันมาร่วมมือร่วมใจกันทำงานใหญ่ เพื่อรอกินสเต็กเนื้อชิ้นโต

สำหรับ ม.รังสิตก็เช่นกัน ลูกน้องกับหัวหน้าต่างฝ่ายต่างชอบใจ เจ้านายได้งานเร็ว ลูกน้องได้โอที มาวันนี้ ดร.อาทิตย์สั่งเลิกจ่ายเงินโอที หากใครจำเป็นต้องทำงานล่วงเวลา ให้ชดเชยในรูปวันลา ทำงานเกินไปเท่าไร ให้หยุดเพิ่มเท่านั้นไม่เอาเปรียบกัน

แต่หากใครต้องเบิกเป็นเงินโอที ให้ขออธิการบดีพิจารณาเป็นกรณีไป

ไฟแนนซ์คนสุดท้ายก่อนแบงก์ยึดกิจการ

และแล้วก็มาถึงเรื่องเล่าเขย่าขวัญ ช็อคซีเนม่า

ประชุมบอร์ดบริหารวาระพิเศษ เรื่อง รีดไขมันองค์กร

บรรยากาศประชุมเคร่งเครียดที่สุด เห็นตัวเลขช่องขวาสุด ล่างสุดที่เรียกว่า Bottom line ก็รู้ว่าแย่แล้ว

ตัดค่าสอนพิเศษก็แล้ว

เลิกโอทีก็แล้ว

ขยายห้องเรียนก็แล้ว

ประหยัดทุกอย่างแล้ว

อะไรที่เรียกว่า ตัดรายจ่าย เพิ่มรายรับ ทำหมดแล้ว

ฝ่ายการเงินของมหาวิทยาลัยประเมินสถานการณ์แบบเลวร้ายที่สุดให้เห็นว่า ถ้าวันนี้ไม่ทำอะไรใหม่ แถมยังใช้เงินเท่าเก่า ตัวเลขที่ฝ่ายการเงินประเมินไว้คือ เงินสดในมืออาจไม่พอจ่ายพนักงานได้จนถึงปีหน้า

อาจช็อตถึงขั้นต้องผ่อนเงินเดือนพนักงาน

งบประมาณรายจ่ายประจำของม.รังสิตกว่า 70% คือ เงินเดือนอุ้ยอ้าย เทอะทะยิ่งกว่าราชการเสียอีก

ตัวต้นตอปัญหาที่แท้คือ คนล้นงาน

จึงต้องยอมรับร่วมกันก่อนว่า หากจะรัดเข็มขัด ต้องมารัดตรงที่เป็นปัญหา หากจะลดน้ำหนัก ต้องไปรีดเอาตรงที่เป็นไขมันส่วนเกินออก

ผู้บริหารคนหนึ่งถามความเห็นในที่ประชุมว่า ยังมีวิธีอื่นอีกไหมที่จะรัดเข็มขัดต่อไปโดยไม่ต้องลดคน

เงียบจนแทบจะได้ยินเสียงลมหายใจ

เสียงเดียวที่เกิดขึ้น เป็นเสียงแรกและเสียงสุดท้ายจากผู้บริหารฝ่ายการเงินว่า ไม่ต้องหาวิธีอื่นอีกแล้ว

เหลือวิธีนี้วิธีเดียว และต้องรีบทำ

"ผมไม่ยอมเป็นไฟแนนซ์คนสุดท้ายก่อนแบงก์ยึดกิจการ" นั่นคือประโยคสุดท้ายของเขา [4]

31
โยก ยุบ รื้อ สร้าง

วิธีเดียวที่ว่านี้คือ การสมัครใจลาออก

นี่อาจเป็นการตัดสินใจที่ยากที่สุดครั้งหนึ่งในชีวิตดร.อาทิตย์

จำใจใช้ยาแรง ประกาศมาตรการเออลี่รีไทร์ หากใครประสงค์ลาออกจะได้รับเงินชดเชย

มาตรการสมัครใจลาออก

โปรแกรมนี้ว่าแย่แล้ว แต่ที่แย่กว่าคือ พวกหัวกะทิที่ประเมินได้เกรด A ดันขอลาออกกันเป็นแถว พวกนี้คงคิดสะระตะแล้วว่าหางานใหม่ไม่ยาก แถมได้รับเงินค่าชดเชยล่วงหน้าหลายเดือน

สถานการณ์เหมือนเรือที่มีแต่รูรั่ว คนที่ว่ายน้ำแข็ง มีเรี่ยวแรง มีกำลัง แทนที่จะช่วยกันวิดน้ำ ดันกระโดดทิ้งเรือ หนีออกไปก่อนเสียอีก คนกลุ่มนี้ทำงานด้วยความกระตือรือร้น ทะเยอทะยาน และมีแรงขับมุ่งมาดปรารถนาจะก้าวหน้า

การณ์เป็นเช่นนั้นเสียแล้ว ดร.อาทิตย์ อธิการฯ คนใหม่จะแก้เกมอย่างไร

ในเมื่อเรือจวนล่มอย่าง ม.รังสิต ไม่พร้อมจะสูญเสียบุคลากรน้ำดีไปแม้สักคนเดียว และเพราะตระหนักว่า นี่ไม่ใช่เวลามาไว้ท่า เก๊กๆ กั๊กๆ เล่นสงครามจิตวิทยากันอีกต่อไป

ดร.อาทิตย์จึงยอมกลับคำสั่งตัวเอง

เขาประกาศยกเลิกระบบสมัครใจลาออกทันที [1]

สไตล์ทำงานแบบดร.อาทิตย์ บางครั้งเดาใจยาก

เดี๋ยวก็ยึดหลักเดี๋ยวก็ยึดคน

เรื่องพนักงานลาออก ถึงกับยอมเสียหน้ากลืนน้ำลายตัวเองเพื่อรักษาคนเก่งเอาไว้

แต่กับบางเรื่องก็ไม่ไว้หน้าอินทร์หน้าพรหม แม้จะเป็นคนสนิท เช่นกรณีกสิณ จันทร์เรือง ผู้ช่วยอธิการบดีฝ่ายบริหารงานบุคคล มหาวิทยาลัยรังสิต มือทำงานที่รับใช้ใกล้ชิดติดสอยห้อยตามมาตั้งแต่ยุคโรงพยาบาลเพชรเวช โรงพยาบาลพญาไท ได้เล่าถึงเหตุการณ์ขัดข้องทางเทคนิคสมัยที่คุมงานด้านจัดซื้อแล้วเกิดปัญหา

"ลูกน้องผมมาบอกว่า สินค้าจะมาส่งนะ เป็นอุปกรณ์การพิมพ์ของสำนักหอสมุด แต่จะขอรับเช็คไปก่อน 3 แสนบาท ถามไปว่าไว้ใจได้ไหม ไว้ใจได้ ทำงานกันมาเป็น 10 ปี ปรากฏว่าสินค้าไม่มาส่ง ตอนนั้นท่านรู้เข้าก็โกรธมาก ปล่อยไปได้ยังไง ลูกน้องไปฮั้วกันหรือเปล่า ผมเชื่อว่าไม่ฮั้ว แต่ก็ต้องรับผิดชอบ มหา'ลัยจะตั้งกรรมการสอบ ผมบอกไม่ต้องสอบ จะสอบทำไม ในเมื่อผมผิดเอง สอบไปก็เสียเวลาเปล่า

คนอื่นคิดว่าผมเป็นคนสนิท ท่านคงไม่ว่าอะไร แต่สุดท้ายท่านก็สั่งลงโทษ ให้ชดใช้คืนคนละครึ่งกับลูกน้อง ถูกหักเงินเดือน ผมผ่อนหนี้อยู่ 2 ปีกว่าถึงจะหมด

เรื่องส่วนตัว ท่านดูแลชีวิตผมและครอบครัวอย่างดี เรียกว่าใครมาทำงานกับดร.อาทิตย์ ไม่มีใครไปไหนรอดหรอก เพราะท่านเมตตามาก แต่กับเรื่องงาน เหตุการณ์ที่เกิดขึ้น ทำให้ได้เรียนรู้ว่า ทำผิดก็ต้องรับผิดชอบ ไม่ได้โกรธเลยนะ" [2]

ขึ้นค่าตำแหน่งบริหาร

ทำงานกับดร.อาทิตย์ ห้ามพูดอยู่ 3 คำ

หนึ่ง ไม่มีคนเลยทำไม่ได้

สอง ไม่มีเงินเลยทำไม่ได้

สาม ไม่มีใครเขาทำกันเลยทำไม่ได้

โดยสรุปก็คือ พูดไม่ได้... ไม่ได้

ดร.อาทิตย์เชื่อว่า ถ้าเราเป็นนายความคิดของเราได้ จะไม่มีทางมืด 8 ด้าน มืดอย่างมากที่สุดก็ 7 ด้าน

มีคำสั่งที่สวนทางกับสภาวะทางการเงินของมหาวิทยาลัย ชนิดที่ฉีกตำราการบริหารภาวะวิกฤต ที่ให้ "ตัด ตัด ตัด" ลดรายจ่ายคือประกาศขึ้นค่าตอบแทนตำแหน่งบริหารเพิ่มขึ้นจากเดิมอีก 5 เท่า

ก่อนหน้านี้ตำแหน่งต่างๆ อาทิ คณบดี หัวหน้าภาค ผู้อำนวยการศูนย์ฯ ราวกับทำงานการกุศล เป็นตำแหน่งที่ต้องเสียสละ ภาวะกดดันสูงแต่ค่าตอบแทนต่ำ

ทีนี้มาว่ากันแฟร์ๆ ให้เหมาะสมกับฐานะและขอบเขตความรับผิดชอบ แล้วทำงานให้เต็มที่อย่ามาบ่น วัดกันไปเลยว่าจะทำงานได้สมราคาหรือไม่

ตึก 1 One Stop Service

ตามเคย... นิสัยชอบลงทุนไปกับอะไรที่วัดความคุ้มค่าเป็นตัวเงินได้ยากน่าจะเป็นงานถนัด

ในภาวะเช่นนั้น ภาวะที่มหาวิทยาลัยจวนจะชักหน้าไม่ถึงหลังอยู่รอมร่อ เขาขอกู้เงินธนาคารมาสร้างอาคาร 1

ถามว่า มันเป็นความจำเป็นเร่งด่วนอย่างไร?

ย้อนกลับไปเมื่อสมัยก่อตั้งมหาวิทยาลัย พื้นที่ตรงกลางถูกเว้นว่างไว้เปล่าๆ มีสังกะสีสีเขียวล้อมรอบพื้นที่รกร้างกลางมหาวิทยาลัยเอาไว้ อาคารเรียนถูกก่อสร้างขึ้นทางด้านซ้ายของที่เปล่าๆ นั้น ชื่อว่า อาคาร 2

15 ปีของการดำเนินกิจการ อาคารเรียนยังคงถูกสร้างขึ้นรอบๆ ที่ดินว่างเปล่าตรงใจกลางมหาวิทยาลัย หมุนตามเข็มนาฬิกา ไล่ไปเรื่อยต่อจากตึก 2 ก็เป็น 3 4 5 จนถึงตึก 10 ทั้งนักศึกษา ผู้ปกครอง และไม่ใครก็ใครที่มาเยือน ต่างต้องถามว่า

ตึก 1 อยู่ที่ไหน?

อันที่จริง ตึก 1 อยู่ในทำเลที่ตั้งศูนย์กลาง และอยู่ในแผนก่อสร้างตั้งแต่ต้น แต่การบริหารทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัด จึงต้องลำดับความสำคัญ ก่อสร้างอาคารเรียนไปก่อน ใช้เป็นที่สอน ที่ทำการคณะ และฝากออฟฟิศหน่วยงานไว้

ดร.อาทิตย์วางตึก 1 ให้เป็นตัวแทนของคำว่า One stop service รวบรวมหน่วยงานบริการนักศึกษาที่กระจายอยู่ตามตึกต่างๆ มาอยู่ในที่เดียว

การเดินหน้าก่อสร้างตึก 1 พร้อมไปกับการปรับปรุงภูมิทัศน์ จัดสวนใหม่ ย้ายสายไฟบนเสาไฟฟ้าระเกะระกะลงใต้ดิน เงินไม่มี ตัดสินใจกู้ธนาคาร แต่เมื่อเวลาผ่านไปไม่นาน พื้นที่รกร้างล้อมรั้วสังกะสี ก็แทนที่ด้วยอาคารรูปทรงทันสมัย เสริมเติมแต่งไม้ดอกไม้ประดับ และต้นไม้ใหญ่เนรมิตเป็นมหาวิทยาลัยในสวน

ตึก 1 ไม่ใช่ห้องเรียน ไม่มีกำไร ไม่มีรายรับ แต่มันกลับปลุกทุกชีวิตในรั้วมหาวิทยาลัยที่เคยจ่อมจม หดหู่ ให้มีชีวิตชีวา ฟื้นคืนความสดชื่นขึ้นมาโดยไม่รู้ตัว

ไตรภาค คืนสู่ ทวิภาค

การจัดการเรียนการสอนในประเทศไทยมี 2 ระบบใหญ่ๆ หนึ่งคือ ทวิภาค สองคือ ไตรภาค

ทวิภาค มีเทอมใหญ่ 2 เทอม และซัมเมอร์อีก 1 เทอม

ไตรภาค แบ่งเป็น 3 เทอมเท่าๆ กัน

90 กว่าเปอร์เซ็นต์ของมหาวิทยาลัยในประเทศไทยใช้ระบบทวิภาค ม.รังสิตเองก็ใช้ระบบนี้มาตั้งแต่ก่อตั้ง ไม่มีใครรู้เหตุผลแน่ชัดว่า เหตุใดถึงเปลี่ยนเป็นระบบไตรภาค แต่เอาล่ะ หลังจากศึกษาข้อดีข้อเสียมาไม่น้อย ตัวอย่างมหาวิทยาลัยน้องใหม่สองแห่ง ที่เพิ่งเปิดสอน พร้อมกับคอนเซปต์เท่ๆ ที่เรียกว่า 'มหาวิทยาลัยในกำกับ' อย่าง ม.เทคโนโลยีสุรนารี ที่โคราช กับ ม.วลัยลักษณ์ ที่นครศรีธรรมราช ก็ไปได้ดีกับระบบนี้ ในที่สุด ม.รังสิต ก็ประกาศใช้ระบบไตรภาคในปี พ.ศ.2542

เมื่อคณะผู้บริหารของมหาวิทยาลัยประกาศใช้ระบบไตรภาค แรกๆ เสียงบ่นมาจากอาจารย์ แต่ก็คงบ่นกันไปอย่างนั้น บ่นกันเพราะเรายังไม่สามารถปรับตัวกับการเปลี่ยนแปลง อยู่กันไป เดี๋ยวปรับตัวได้ อะไรๆ ก็คงดีขึ้น

ทว่า หลังจากนั้น 1 ปี เสียงบ่นเริ่มขยายวงกว้าง เสียงคัดค้านร้องเรียนให้เปลี่ยนกลับไปใช้ระบบเดิมกลับดังมาจากฟากนักศึกษา

แล้วปัญหาอยู่ตรงไหน?

ปัญหาคือ มันไม่เหมาะสมกับวิถีชีวิตของเด็ก

ว่ากันว่า ระบบไตรภาคเหมาะกับการเรียนการสอนระดับปริญญาโท เพราะเป็นระบบเฉลี่ยทุกข์เฉลี่ยสุข เนื่องจากแต่ละเทอมใหญ่เท่ากัน แต่สำหรับปริญญาตรี มีเรื่องสำคัญรออยู่อีกเรื่องคือ การศึกษานอกห้องเรียน

ในระบบทวิภาค หากนักศึกษาต้องการทำกิจกรรม ไม่ต้องลงเรียนซัมเมอร์ก็ได้ แต่ในระบบไตรภาคต้องลงเรียนทุกเทอม

นักศึกษาพวกเด็กเรียน ระบบไหน จะเทอมเล็กเทอมใหญ่ ไม่มีปัญหา

แต่นักศึกษาเด็กกิจกรรม การศึกษามันอยู่นอกห้องเรียนของบางคนอยู่บนดอย ในป่า ร้านเหล้า หรือบางคนก็ต่างประเทศ บางกลุ่มวางแผนกันตั้งแต่เปิดเทอมว่า ซัมเมอร์จะจัดทริปใหญ่ไปเที่ยวไหน บางคนอยากไปเป็นเด็กเสิร์ฟที่ซานฟรานซิสโก บางคนอยากไปเทคคอร์สถ่ายรูปที่เยอรมัน หรือบางกลุ่มวางแผนขอทุนไปออกค่ายอาสาพัฒนาสร้างโรงเรียนบนดอย สร้างฝาย ปลูกป่า หรือดำน้ำปลูกปะการังเทียม

ไม่แสวงหากันเวลานี้ จะไปแสวงหาเวลาไหน

ชีวิตวัยรุ่นมันสั้น ต้องใช้ให้คุ้ม

นี่แหละปัญหา ผู้ใหญ่มองแบบผู้ใหญ่ ใจไม่รุ่นพอจะมองแบบวัยรุ่น

นักศึกษา ม.รังสิต ล่ารายชื่อยื่นถึงอธิการบดีในขณะนั้น ขอให้ยกเลิกการเรียนการสอนระบบไตรภาค เปลี่ยนกลับไปใช้ระบบทวิภาคอย่างเดิม

พิษภัยระบบไตรภาค นอกจากอาจารย์และนักศึกษาจะไม่พอใจแล้ว ยังทำให้จำนวนนักศึกษาใหม่ลดลงด้วย

มีเรื่องหนึ่ง ไม่ยอมรับกันในตอนต้นคือ เรื่องเงินๆ ทองๆ

ระบบทวิภาค หน่วยกิตละ 1,800 บาท วิชาละ 3 หน่วยกิต รวมเป็น 5,400 บาท เมื่อเปลี่ยนเป็นไตรภาค หน่วยกิตละ 1,500 บาท ฟังดูเหมือนถูกลง แต่ไม่ใช่ เพราะต้องเรียนวิชาละ 4 หน่วยกิตรวมเป็น 6,000 บาท

คำถามมากมาย เรื่องค่าเทอมแพงขึ้นจากสามหมื่นต้นๆ เป็นสามหมื่นปลายๆ และที่ส่วนใหญ่ไม่เข้าใจก็คือ ทำไมมหาวิทยาลัยอื่นเรียน แค่ 140-150 หน่วยกิต แต่มหาวิทยาลัยรังสิต ต้องเก็บหน่วยกิตให้ได้ 180-200 ถึงจะจบ

พิจารณาชั่งน้ำหนัก ม.รังสิตมีคณะให้เลือกเรียนมากที่สุด มีอาจารย์ศาสตราจารย์ และผู้ทรงคุณวุฒิมากที่สุด มีอุปกรณ์การเรียนการสอนครบครัน แต่เชื่อเถอะไม่ว่าคิดสะระตะให้ตายอย่างไร การตัดสินใจซื้อของผู้ปกครองย่อมเอาราคาเป็นตัวตั้ง

น่ากลัวอยู่ไม่น้อยเหมือนกันกับคำว่า วิชาละ 4 หน่วยกิต

วิธีคิดค่าหน่วยกิตยิ่งมีปัญหา ในปีที่ ม.รังสิต เก็บค่าหน่วยกิต 1,800 บาท ม.กรุงเทพ คิด 1,200 บาท ม.หอการค้า 1,000 บาท ขนาด ม.อัสสัมชัญหรือเอแบค สอนเป็นภาษาอังกฤษแท้ๆ ยังคิดแค่ 1,400 บาท ถูกกว่า ม.รังสิตเสียอีก

อาจเพราะย่ามใจ หรือไม่ก็ซื่อเกินเหตุที่ดันไปคิดค่าใช้จ่ายแบบเน็ท (Net) คือ เรียนกี่หน่วยกิตก็คูณค่าหน่วยกิตเข้าไปเลย ไม่เก็บอะไรเพิ่มอีกแล้ว ในขณะที่มหาวิทยาลัยอื่นคิดค่าใช้จ่ายแบบบวกบวก (++) คือ แยกค่าหน่วยกิต ค่าห้องแล็บ เป็นค่าบำรุง ค่าชุดพละ ค่าอุปกรณ์แต่งกาย ฯลฯ ไว้ต่างหาก

ช่วงเดือนมีนาคม-เมษายนของทุกปี หนังสือพิมพ์จะเทียบค่าใช้จ่ายของแต่ละมหาวิทยาลัยให้ดู พื้นที่สื่อมีไม่มาก เขาก็ลงเฉพาะตัวสำคัญซึ่งก็คือ ค่าหน่วยกิต แค่นั้นคนทั้งบางก็เข้าใจว่าแพงสุด ทั้งที่รังสิต กรุงเทพ หอการค้า ค่าใช้จ่ายรวมต่อเทอมก็สูสี มีเอแบคที่สูงกว่าใครเพื่อน นั่นเพราะสอนเป็นภาษาอังกฤษ [3]

ลดค่าเทอม

ในที่สุด ดร.อาทิตย์ตัดสินใจยกเลิกระบบไตรภาค กลับมาเป็นทวิภาค พร้อมกับวิธีคิดค่าเทอมใหม่

ไม่ต้องเท่ ไม่ต้องประหลาดอีกแล้ว คิดให้เหมือนกับเพื่อนในวงการ

ค่าหน่วยกิตใหม่เหลือ 1,000 บาท วิชาไหนมีแล็บค่อยเก็บเพิ่ม บทสรุปของวิธีคิดค่าหน่วยกิตใหม่นี้เท่ากับการลดค่าเทอมลง 20% ลดเพดานค่าหน่วยกิตลงคราวนี้เป็นการตัดสินใจที่วัดใจกันสุดๆ ทั้งที่สถานการณ์การเงินย่ำแย่อยู่แล้ว ชัวร์ไหมว่า นักศึกษาใหม่จะเพิ่ม เพราะถ้าเพิ่มไม่มากพอ รายรับจะยิ่งหดลงไปอีก

เป็นอีกครั้งที่ฉีกตำรางบการเงิน งบการตลาด วิเคราะห์ความเสี่ยง จุดคุ้มทุนออกหมด อาศัยสัญชาตญาณและความกล้าตัดสินใจ มอง ‘ผล’ ที่เกิดขึ้น แล้วย้อนกลับไปดูให้ถึง ‘เหตุ’

เด็กหายไปสองปีเพราะอะไร เพราะค่าเทอมงัย เพราะมั่นใจตัวเองเกินไป ลืมไปใช่ไหมว่า ผู้ปกครองบางคนยังเดือดร้อนกันอยู่ บางคนจนวันนี้ยังไม่ฟื้นจากพิษวิกฤตต้มยำกุ้งเลย

หลังกลับไปใช้ระบบทวิภาค และลดค่าเทอมแล้ว เปิดเทอมใหม่ปีการศึกษา 2544 จำนวนนักศึกษาเข้าใหม่รีบาวด์ดีดกลับขึ้นมา 40% [4]

การเสี่ยงครั้งนี้ ดร.อาทิตย์ชนะ

สามารถอนุมานได้ว่ามหาวิทยาลัยรังสิตช่วงปี พ.ศ.2544 ถึง พ.ศ.2547 เป็นช่วงฟื้นฟู รื้อปรับโครงสร้างยกแผง เมื่อทุกอย่างเริ่มเข้าที่เข้าทาง ดร.อาทิตย์เปิดศักราชใหม่ด้วยวิสัยทัศน์ ‘เส้นทางสู่ความเป็นเลิศ’ Road-map to the Excellent

พร้อมรหัสลับ QQQ2B1

32
QQQ2B1

เป็น 4 ปี แห่งการฝ่าวิกฤต

เป็น 4 ปี ของความยากลำบาก

เป็น 4 ปี ของการทำงานหนัก

เป็น 4 ปี ของการเสียสละ

เป็น 4 ปี ของการลงทุนลงแรง

4 ปีผ่านไป ความสำเร็จเริ่มผลิดอกออกผลให้ได้ชื่นตาชื่นใจทั้งในแง่รูปธรรมและนามธรรม ที่เป็นไปได้ก็เพราะน้ำพักน้ำแรงของทุกฝ่าย ทั้งผู้บริหาร คณาจารย์ และบุคลากร

จุดเปลี่ยน

วงการธุรกิจ เวลาลงทุนงบประมาณเพื่อการใด มีเรื่องใหญ่ให้ต้องคิดโดยเฉพาะ ROI ย่อมาจาก Return on Investment หรือความคุ้มค่าในการลงทุน คุ้มเงิน คุ้มแรง คุ้มเวลาหรือไม่ แล้วก็สร้าง KPI ขึ้นมาเป็นตัววัด

จนถึงวันนี้ การตัดสินใจเปิดหลักสูตรของม.รังสิต ก็ยังเหมือนเดิม

ไม่เคยวิเคราะห์ความคุ้มค่าทางการลงทุน

ไม่เคยมองคู่แข่ง

ไม่เคยสำรวจความต้องการของตลาด

บ่อยครั้ง โครงการเปิดหลักสูตรใหม่ถูกทักท้วงว่า ควรชะลอไว้ เพราะไม่น่าจะอยู่ได้ด้วยตัวเอง อีกทั้งจะเป็นภาระต่องบประมาณมหาวิทยาลัย ดร.อาทิตย์ไม่ตอบ แต่จะใช้วิธีตั้งคำถามกลับไปว่า *"ประเทศยังขาดแคลนบุคลากรด้านนี้อยู่ไหม ถ้าใช่แสดงว่าสาขาวิชานั้นคือความต้องการของชาติ ถ้าผลิตแล้ว ทำให้ความสามารถในการแข่งขันของประเทศดีขึ้น ทำไมไม่ผลิต"*

สรุปคือ ลูกน้องห้ามไม่ฟัง

คณะต่างๆ ในมหาวิทยาลัยรังสิตคือ ภาพสะท้อนตัวตนและความสนใจของดร.อาทิตย์

เมื่อใจมันรัก จึงสนุกคิด สนุกกับการสร้างสรรค์สิ่งใหม่ตลอดเวลา สำหรับดร.อาทิตย์ ม.รังสิตจึงไม่ใช่คำตอบเรื่อง 'มูลค่า' ผลประกอบการ แต่ตอบโจทย์เรื่องของ 'คุณค่า' จิตใจ

ทบทวนเหตุการณ์ในภาพใหญ่ของมหาวิทยาลัยรังสิต ช่วงปี พ.ศ. 2544-2547 เป็นช่วงหน้าสิ่วหน้าขวาน เผชิญสถานการณ์วิกฤตต่อสู้กับความยากลำบาก กัดก้อนเกลือกินกว่าจะพลิกสถานการณ์ให้ดีขึ้น

เมื่อตั้งหลักได้ ช่วงปี พ.ศ.2548-2550 จึงขยับขยายลงทุนสร้างสิ่งใหม่เป็นจำนวนมาก จุดเปลี่ยนครั้งใหญ่ในช่วงนี้คือ แผนการลงทุนกู้เงินจากธนาคาร 4,000 ล้านบาท เพื่อเนรมิตมหาวิทยาลัยแบบหัวจรดเท้า

เปิดคณะใหม่ๆ ได้แก่ การแพทย์แผนตะวันออก ดนตรี นวัตกรรมสังคม ทันตแพทย์ การบิน การทูต ดิจิทัลอาร์ต ทัศนมาตร ฯลฯ หรือคณะเก่าที่มีอยู่แล้วก็สร้างตึกใหม่ เช่น นิเทศศาสตร์ เทคโนโลยีสารสนเทศ ท่องเที่ยวและการโรงแรม ฯลฯ

ม.รังสิต ฉายานักสู้ กู้ 10 ทิศ หนี้เก่ายังใช้ไม่หมด หนี้ใหม่จะผ่อนอีกกี่ปีก็ไม่รู้

รู้แต่ว่า อาคารสถานที่ ห้องเรียน ห้องแล็บ ต้องดีที่สุด ทันสมัยที่สุด

หนังสือพิมพ์มติชนรายวัน
ฉบับวันพฤหัสบดีที่ 1 พฤษภาคม พ.ศ.2551

หนังสือพิมพ์ ASTV ผู้จัดการรายวัน
ฉบับวันพุธที่ 27 มกราคม พ.ศ.2559

เริ่มต้นศักราชใหม่ มหาวิทยาลัยรังสิตเร่งเครื่องลุยไปข้างหน้าอย่างสุดกำลัง

จุดคานงัด

แต่ขณะเดียวกัน น่านน้ำสีแดงก็มาบรรจบพร้อมกันหลายสายท้าทายความอยู่รอด

นโยบายเปิดเสรีการศึกษา เปิดโอกาสให้มหาวิทยาลัยต่างชาติชื่อดังหลายเจ้า ขยับขยายเข้ามาเปิดหลักสูตรในประเทศไทย โดยมีจุดแข็ง คือ ชื่อเสียงของแบรนด์ และเงินที่พร้อมลงทุนเจาะตลาด

นอกจากนี้ สถาบันราชภัฏ 40 แห่ง และสถาบันราชมงคล 9 แห่ง จากที่เคยตอบโจทย์เฉพาะ กลุ่มราชภัฏเน้นผลิตครู ส่วนราชมงคลเน้นต่อยอดด้านเทคนิควิชาชีพ หันมาเปิดหลักสูตรครบครัน ยกระดับขึ้นเป็นมหาวิทยาลัย

เท่านั้นยังไม่พอ มหาวิทยาลัยรัฐชั้นนำก็เริ่มแตกไลน์ ขยายหลักสูตรภาคพิเศษ รับนักศึกษาเพิ่มขึ้น

ทุกสถาบันกระโจนลงมาแข่งขันในลีกเดียวกัน

มหาวิทยาลัยเอกชนยิ่งท้าทาย จะบริหารอย่างไรให้อยู่ได้อย่างมีศักดิ์ศรีและมีคุณภาพ

ยอมรับไม่ต้องเหนียม ความเป็นเอกชน คนเขามองว่าเป็นธุรกิจ ซึ่งนั่นก็จริง

ม.รังสิตไม่ได้เอาเงินภาษีของรัฐมาบริหาร แต่อยู่บนหลักการกู้ธนาคารมาลงทุน แล้วเอาค่าเทอมผู้ปกครองผ่อนส่ง

คลื่นยักษ์สึนามิลูกนี้ ม.รังสิตจะรับมือท่าไหน

"ผมคิดว่าตอนนี้สิ่งที่เราจะต้องนึกถึงมี 3 อย่างก็คือ คุณภาพ คุณภาพ และคุณภาพ ใครที่ไม่เน้นในเรื่องคุณภาพ ไปเน้นเรื่องอื่น ในที่สุดแล้ว มันเป็นการฆ่าตัวเอง และฆ่าประเทศให้ตายด้วย" [1]

สปริงบอร์ดสำคัญที่ดีดม.รังสิตให้เติบโตก้าวกระโดดอย่างทุกวันนี้ คือ รหัสลับ QQQ2B1 [2]

ย่อมาจาก Quality, Quality, Quality to be No.1

กลยุทธ์สู่ความเป็นเลิศมีเพียง 3 ประการเท่านั้น คือ

หนึ่ง คุณภาพ

สอง คุณภาพ

และสาม คุณภาพ

เล่นคำสำบัดสำนวนไปหน่อย แต่นี่แหละหลักคิดที่ใช้ได้เสมอ ไม่ว่าสถานการณ์โลกจะเปลี่ยนไปเป็นแบบใด

ROADMAP TO EXCELLENT

ราวกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ พิมพ์เขียวนี้ ดร.อาทิตย์กำหนดล่วงหน้าเพียง 4 ปี เป้าหมายระยะสั้นที่วางแผนเพื่อระยะยาว

การเหินกระแสที่ว่าคือ การอยู่เหนือคลื่น อาจหมายความเลยไปถึงหากเรารู้จักตัวเอง วิเคราะห์จนจับจุดได้แล้ว เราก็ไม่ต้องกลัวกระแส เพราะเราลอยลำอยู่เหนือคลื่นทั้งปวง หากทำสำเร็จ ไม่ว่าใครก็ไม่ใช่คู่แข่งอีกต่อไป

เส้นทางสู่ความเป็นเลิศ พ.ศ.2548-2552

ROADMAP TO EXCELLENT 2005-2009

หนึ่ง Competitiveness การสร้างความสามารถในการแข่งขัน

สอง e-University การก้าวสู่มหาวิทยาลัยอิเล็กทรอนิกส์

สาม Internationalization กระบวนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้สู่ความเป็นนานาชาติ

สี่ Certification การรับรองมาตรฐาน ประกาศนียบัตรจากภายนอก

และห้า Readiness for the real world การเตรียมความพร้อมก้าวทันโลกแห่งความเป็นจริง

ดูเผินๆ เหมือนเป็นเรื่องธรรมดาและใครๆ ก็พูดได้ เพราะเป็นนามธรรม แต่มันสะท้อนแนวคิดว่าบุคลากรทั้งหมดของมหาวิทยาลัยต้องปรับวิธีคิดและทัศนคติใหม่ทั้งหมด

เราคิดเท่าเดิมไม่ได้แล้ว ต้องคิดให้ไกล ไกลกว่าเดิมโข

ไม่ใช่ยอดนักศึกษาเข้าใหม่ ไม่ใช่แค่ผลิตบัณฑิต ไม่ใช่แค่สอนในห้องเรียนหรือสตูดิโอ ไม่ใช่แค่รักษามาตรฐาน

ดร.อาทิตย์มองสูงกว่านั้น

สถาบันการศึกษาอันดับหนึ่งของโลกคือ ฮาร์วาร์ด และฮาร์วาร์ดเป็นมหาวิทยาลัยเอกชน

มหาวิทยาลัยรังสิตจะเป็นฮาร์วาร์ดแห่งโลกตะวันออก

Bilingual University

ก้าวสู่ความเป็นนานาชาติ

งานหิน! ภาษาอังกฤษเป็นยาขมหม้อใหญ่ของเด็กไทย

เห็นภาษาอังกฤษทีไร หน้ามืด ตาลาย คล้ายจะเป็นลม

งั้นไม่เป็นไร ดร.อาทิตย์ให้เวลาค่อยๆ ปรับตัว ปรับกันทั้งอาจารย์และนักศึกษา

ปีนั้น มหาวิทยาลัยให้ทุกรายวิชาที่มีการเรียนการสอนต้องเพิ่มเนื้อหาภาษาอังกฤษ จากที่เคยสอนและใช้ตำราเป็นภาษาไทย 100% ต้องเพิ่มเนื้อหาภาษาอังกฤษปีละ 10% และจะบรรลุเป้าหมายสูงสุดคือ เป็นมหาวิทยาลัยสองภาษา ซึ่งจะมีการเรียนการสอนเป็นภาษาอังกฤษ 50%

โรงเรียนนานาชาติบริติช ภูเก็ต

หรือครึ่งหนึ่งของทั้งหมด

กลยุทธ์น้ำซึมบ่อทราย ไม่มีใครรู้ตัว ไม่มีการต่อต้าน แต่สร้างความเปลี่ยนแปลงได้

นอกจากนี้ ยังเปิดคณะใหม่ๆ ที่ใช้การเรียนการสอนด้วยภาษาอังกฤษเป็นภาษาหลัก อาทิ ทันตแพทยศาสตร์ การทูตการต่างประเทศ และศึกษาศาสตร์

ไม่เพียงเท่านั้น ในเมื่อโพสิชั่นตัวเองว่า จะก้าวสู่ความเป็นนานาชาติ ดร.อาทิตย์จึงจัดการผ่าตัดระบบการบริหารวิทยาลัยนานาชาติ

โดยปกติ วิทยาลัยนานาชาติของทุกสถาบันการศึกษา เสมือนเขตปกครองพิเศษ แบ่งฟากชัดเจนว่า ฝั่งนี้ไทย ฝั่งโน้นอินเตอร์ แยกกันบริหาร แยกกันอยู่ แทบไม่มีปฏิสัมพันธ์ใดๆ ต่อกัน

ดร.อาทิตย์ยกเลิกความเป็นเขตปกครองพิเศษนี้ทิ้ง คืนหลักสูตรที่เปิดสอนในวิทยาลัยนานาชาติกลับคืนสู่คณะต่างๆ

ก็ในเมื่อ ม.รังสิตจะอินเตอร์ทั้งมหา'ลัย ก็ไม่รู้จะแยกส่วนปกครองไปทำไม

กระจายหลักสูตรภาคภาษาอังกฤษกลับไปแต่ละคณะ ทำให้ทุกคณะกลายเป็นนานาชาติ

ศึกษาศาสตร์ รังสิตโมเดล

ความฝันที่ว่ามหาวิทยาลัยจะเป็นขุมพลังทางปัญญาของชาติ ทำให้ ดร.อาทิตย์ผลักดันและกระตุ้นให้ทุกคณะต้องสร้าง 'รังสิตโมเดล' เพื่อแก้ปัญหาของชาติ

คณะไหน เกี่ยวกับอะไร ก็ไปสร้างโมเดลมาแก้ปัญหานั้น

อย่างศึกษาศาสตร์ เรียนจบมาเป็นครู ต้องแก้ปัญหาอะไร?

ที่ผ่านมา เป็นที่รู้กันว่าระบบการศึกษาไทยมีปัญหา ครุศาสตร์หรือ

ศึกษาศาสตร์ เป็นคณะเผื่อเลือก ค่าตอบแทนน้อยนิดไม่จูงใจให้คนเก่งๆ มาเป็นครู

ต้นธารของคุณภาพการศึกษาคือ คุณภาพครู

เพราะฉะนั้น จะปฏิรูปการศึกษา ต้องปฏิรูปครู

ดร.อาทิตย์ให้ชื่อรังสิตโมเดลนี้ว่า 'ครูพันธุ์ใหม่' เริ่มเปิดสอนในคณะศึกษาศาสตร์ เมื่อปีการศึกษา 2548

สอนโดยใช้สูตร 4+2=5

หลักสูตรปกติ เรียนปริญญาตรี 4 ปี ปริญญาโทอีก 2 ปี แต่สูตรนี้ นักศึกษาที่สมัครเข้าเรียน ต้องตั้งธงมาแต่ต้นว่าจะเป็นครู เท่านั้นก็ง่าย สามารถออกแบบหลักสูตรเพื่อลดวิชาซ้ำซ้อน ไม่ต้องมาปรับพื้นฐานกันใหม่

เรียน 5 ปี ได้ตรีควบโท

ครูพันธุ์ใหม่ต้องจบปริญญาตรีในสาขาวิชาเฉพาะด้าน อาทิ วิทยาศาสตร์ ฟิสิกส์ ชีวะ เคมี คณิตศาสตร์ ภาษาต่างประเทศ ศิลปะ

ครูพันธุ์ใหม่ ต้อง GPA ไม่น้อยกว่า 3.50

ครูพันธุ์ใหม่ต้องเก่ง IT และภาษาอังกฤษ

ครูพันธุ์ใหม่ต้องสามารถสร้างสรรค์นวัตกรรม และวิจัยเพื่อการศึกษา

ครูพันธุ์ใหม่ต้องมีอุดมการณ์วิชาชีพ

ฯลฯ

โรงเรียนสาธิตทวิภาษาแห่งมหาวิทยาลัยรังสิต

หนึ่งหมุดหมายสำคัญที่ยืนยันเจตนารมณ์ มหาวิทยาลัยสองภาษาและรังสิตโมเดลเข้าด้วยกันคือ โครงการก่อตั้งโรงเรียนสาธิต ม.รังสิต

ก่อนจะมาถึงโรงเรียนสองภาษา ดร.อาทิตย์เคยสร้างโรงเรียนนานาชาติ

บริติช ภูเก็ต (ชื่อเดิม Dulwich International) บนโจทย์เดียวกันว่า สร้างผู้นำแห่งอนาคต (World Class Leadership for the Future)

โจทย์ง่ายๆ แต่ทำยาก

หนึ่ง ภาษาอังกฤษต้องดีเท่าภาษาไทย (Native English Speaker)

สอง เรียนอย่างมีความสุข เน้นความฉลาดทางอารมณ์ (EQ)

สาม เน้นกระบวนการคิดและให้ผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง (Student Centered)

ด้วยกลยุทธ์ 4 ข้อ คือ

1. Process-based Teaching Methodology

สร้างกระบวนการเรียนรู้ของนักเรียน จากกิจกรรมที่ท้าทายให้คิดเชิงวิเคราะห์อย่างเป็นระบบ และผู้เรียนจะมีโอกาสแสดงความคิดเห็นและมีปฏิสัมพันธ์ต่อครูและเพื่อนนักเรียนด้วยกัน

2. Interactive Learning Activities

ใช้เทคนิคของกระบวนการกลุ่มหรือเป็นคู่ เพื่อแก้ไขปัญหาที่ได้รับมอบหมาย และเสนอแนะความเห็นหรือข้อยุติที่สมเหตุสมผล

3. Authentic

อาศัยรูปแบบการประเมินผลสัมฤทธิ์ในการเรียนรู้ที่หลากหลาย โดยใช้สภาพการณ์จริง การอภิปราย รายงานหน้าชั้นเรียน หรือการนำเสนอประเด็นในชั้นเรียน

4. ICT Literacy

พัฒนาผู้เรียนให้มีความสามารถใช้คอมพิวเตอร์และสื่อผสมเป็นเครื่องมือในการเรียนรู้ อีกทั้งมีความสามารถในการสื่อสารผ่านระบบอิเล็กทรอนิกส์ [3]

โรงเรียนสาธิตแห่งมหาวิทยาลัยรังสิต (SBS)
และ โรงเรียนสาธิตแห่งมหาวิทยาลัยรังสิต เชียงใหม่ (SBS CM)

การก่อตั้งโรงเรียนสาธิตฯ ช่วยเติมเต็มให้มหาวิทยาลัยรังสิตเป็นอุทยานการศึกษาที่ครบถ้วนสมบูรณ์

อนุบาล ถึง ปริญญาเอก

ภาษาไทย สองภาษา และนานาชาติ

เหินกระแส

เปล่าประโยชน์ที่จะปฏิเสธกระแส เปล่าประโยชน์ที่จะปักหลักทะนงตนอยู่ที่เก่า เราต้องปรับตัว ต้องสำเหนียกว่าโลกเราเปลี่ยนไปแล้ว

กระแสโลกาภิวัตน์ทำให้การแข่งขันเข้มข้นขึ้นทุกวัน และเราจะต้องอยู่รอด

เมื่อการศึกษารอด ประเทศก็รอด

แต่สำหรับอธิการบดี คำตอบที่ว่านั้น ไม่ใช่เพียงคำตอบของโจทย์ว่าจะแข่งขันในวงการการศึกษาได้อย่างไร แต่เลยไกลไปถึงการเป็นคำตอบของชาติ ตามที่เขาเชื่อเสมอว่า ปัญหาของชาติ แก้ได้ด้วยการศึกษาที่มีคุณภาพเท่านั้น

และหากต้องการความเป็นเลิศ ต้องไม่ใช่แค่ตามให้ทันกระแส แต่ต้องเหินกระแสต่างหาก

"กระแสการแข่งขันมิใช่เรื่องใหญ่ ไม่ใช่คลื่นยักษ์ที่ถาโถมเข้ามาโดยไม่รู้ตัว เรามีเวลาและมีปัญญาที่จะตั้งรับได้หากใส่ใจพอ การที่จะเอาตัวรอดมีหลายวิธี

หนึ่ง วางเฉย ไม่ต้องทำอะไรเลย กระแสก็จะพัดพาเราไปสู่หายนะเหมือนคลื่นยักษ์

สอง พยายามทำตามกระแส โดยโหนกระแส โผตัวไปตามกระแส เราก็อาจอยู่รอดได้ระยะหนึ่ง

สาม ถ้าเราอยากอยู่รอดอย่างปลอดภัย สิ่งที่เราควรทำคือ เหินกระแส"

"มีทรัพย์สินถาวรเพียง 2 สิ่งเท่านั้น ที่เราหวังจะมอบให้ลูกหลานของเราได้ อย่างหนึ่งคือ ราก และอีกอย่างหนึ่งคือ ปีก" - วิลเลียม ฮาดดิ้ง คาร์เตอร์ [4]

ราก ทำให้เราไม่ปลิดปลิวไปตามแรงคลื่นลมใดๆ

และปีก จะทำให้เราโบยบินอยู่เหนือทุกความเปลี่ยนแปลง

33
สังคมธรรมาธิปไตย

ผลพวงของจินตนาการและความบ้า รางวัลของการทำงานหนัก

ปาฏิหาริย์มีจริง

ด้านปริมาณ ม.รังสิตได้ขยับก้าวขึ้นมาเป็นมาร์เก็ตลีดเดอร์ ด้วยจำนวนนักศึกษามากที่สุดในประเทศ เป็นบทสะท้อนความเชื่อมั่นของนักเรียนและผู้ปกครองที่มีต่อแบรนด์มหาวิทยาลัย

ด้านคุณภาพ ม.รังสิตได้รับการประเมินทั้งจากสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา (สกอ.) และสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (สมศ.) จัดให้อยู่ในระดับสูงสุดคือ ดีมาก

ด้านความเป็นมหาวิทยาลัยอิเล็กทรอนิกส์ Webometrics หรือที่รู้จักกันในชื่อ “Ranking Web of World Universities” จัดทำโดย Cybermetrics Lab เป็นกลุ่มวิจัยในสังกัด The Centre for Scientific Information and Documentation (CINDOC) สภาวิจัยแห่งชาติประเทศสเปน (Spanish National Research Council-CSIC) วัดปริมาณเนื้อหาที่สร้างขึ้น โดยเฉพาะการเผยแพร่ผลงานทางวิชาการผ่านเว็บไซต์ จัดอันดับให้มหาวิทยาลัยรังสิตเป็นที่หนึ่งในบรรดามหาวิทยาลัยเอกชนในประเทศไทย

มหาวิทยาลัยรังสิตเป็นที่หนึ่ง แล้วยังไงต่อ?

เป็นที่หนึ่ง ขณะที่ชาติบ้านเมืองวุ่นวาย

พ.ศ.2548 พันธมิตรประชาชนเพื่อประชาธิปไตยต่อสู้เดินขบวนล้มระบอบทักษิณ

พ.ศ.2549 ทหารยึดอำนาจ ประชาชนอีกกลุ่มรวมตัวต่อต้านรัฐประหาร เป็นแนวร่วมประชาธิปไตยต่อต้านเผด็จการ

พ.ศ.2551 ปีเดียว เปลี่ยนนายกฯ 3 หน เสื้อเหลืองปิดสนามบิน

พ.ศ.2552 เสื้อแดงล้มการประชุมสุดยอดผู้นำที่พัทยา

พ.ศ.2553 เมษาเลือดที่ราชดำเนิน พฤษภาเผาเมืองที่ราชประสงค์

พ.ศ.2556 พ.ร.บ.นิรโทษกรรม กปปส. ชัตดาวน์ กรุงเทพฯ

พ.ศ.2557 ทหารยึดอำนาจ

กีฬาสี 10 ปี ทศวรรษแห่งความยุ่งเหยิง

มหาวิทยาลัยไม่ใช่หอคอยงาช้าง

คำว่า “อธิปไตย” แปลว่า เป็นใหญ่

ถือเอาตนเป็นใหญ่ เรียก อัตตาธิปไตย

ถือเอาโลกเป็นใหญ่ เรียก โลกาธิปไตย

ถือเอาธรรมเป็นใหญ่ เรียก ธรรมาธิปไตย

ปี พ.ศ.2551 ดร.อาทิตย์ได้ประกาศจุดยืนที่เป็นจุดเปลี่ยนหน้าสำคัญในประวัติศาสตร์ของมหาวิทยาลัยรังสิต นั่นคือ **ขุมพลังแห่งปัญญาของชาติ เพื่อปฏิรูปประเทศ สู่สังคมธรรมาธิปไตย**

ม.รังสิตคือใคร... คือขุมพลังแห่งปัญญา

ม.รังสิตจะทำอะไร... จะปฏิรูปประเทศ

ม.รังสิตจะไปทางไหน... จะร่วมสร้างสังคมไปสู่ธรรมาธิปไตย

ประกาศชัดเจน ให้รู้ถึงตัวตน ภารกิจ และเป้าหมาย ว่าแล้วก็ปรับหลักสูตรการเรียนการสอนครั้งใหญ่

มีวิชาใหม่ ที่ไม่เหมือนใคร และไม่มีใครเหมือน

ไม่ว่าใครหากขึ้นชื่อว่าเป็นนักศึกษาม.รังสิต ทุกคณะ ทุกสาขา ต้องเรียนวิชานี้ **‘RSU101 ธรรมาธิปไตย’** วิชาที่ว่าด้วยความดี ความงาม และความเป็นคน

การศึกษาไม่ใช่ความโก้หรู ความรู้ไม่ได้หมายถึงสิ่งสูงส่ง

เรียนมาแล้ว ช่วยสังคมไม่ได้ เรียนไปทำไม

มหาวิทยาลัยต้องไม่ใช่หอคอยงาช้าง งานวิจัยต้องไม่ใช่แค่ในกระดาษ สอนหนังสือต้องไม่อยู่แค่ในห้องเรียน

แปลกดี ที่มหาวิทยาลัยเอกชนแห่งนี้ดูเหมือนเต็มไปด้วยนักกิจกรรม คอยแอคชั่นสรรหาปัญหาทางสังคม ไล่เรียงกันมา

‘ไม่เอาเขื่อนแม่วงก์’ ปกป้องป่าตะวันตกผืนสุดท้าย

‘ต้านพ.ร.บ.นิรโทษกรรม ล้างผิดคนโกง’ เป่านกหวีดรักษานิติรัฐ

‘ทวงคืนพลังงานไทย’ สมบัติชาติ ไม่ใช่สมบัติเอกชน

‘ค้านเหมืองทองที่พิจิตร’ ไม่ยอมแลกผลประโยชน์เล็กน้อยกับชีวิตชาวบ้าน ฯลฯ

มองมุมหนึ่งเป็นการเลือกข้าง แต่มองอีกมุมหนึ่งเป็นการต่อสู้ที่เรียกร้องความกล้าหาญในปริมาณมากอยู่เหมือนกัน เพราะทุกครั้งที่แอคชั่นต้องชนกับอำนาจก็ยอมแลก

สุริยะใส กตะศิลา หนึ่งในแกนนำพันธมิตรประชาชนเพื่อประชาธิปไตย เคยพูดถึงความประทับใจไว้ว่า นักการเมืองที่ประสบความสำเร็จอย่าง ดร.อาทิตย์ อุไรรัตน์ สามารถลอยตัวอยู่เหนือความขัดแย้งได้ ไม่มีความจำเป็นใดๆ เลยที่จะเข้าไป take side แต่เขากลับไม่ลังเลที่จะมาร่วมต่อสู้เรียกร้องและเคลื่อนไหวกับภาคประชาชน [1]

กฎของโลก เหวี่ยงคน DNA ประเภทเดียวกัน ให้มาอยู่ร่วมกันเสมอ

ดร.อาทิตย์เป็นอย่างไร คนที่ทำงานด้วยก็เป็นอย่างนั้น

ดุษฎีบัณฑิตกิตติมศักดิ์ รางวัลของนักสู้

พิธีประสาทปริญญา ม.รังสิตทุกปี ต้องมี 'นักสู้'

ดุษฎีบัณฑิตกิตติมศักดิ์ที่ตามปกติมหาวิทยาลัยต่างๆ มอบเพื่อยกย่องผู้ประสบความสำเร็จในวิชาชีพใดๆ ไม่ใคร่เหมือนวิธีคิดของอธิการบดี

ดร.อาทิตย์เคยพูดอยู่บ่อยๆ ว่า ศัตรูของประเทศไทยมีเพียงสิ่งเดียวคือ ทุจริตคอรัปชั่น การยกย่องนักปราบคอรัปชั่นทั้งหลาย จึงเป็นทั้ง 'วิธีการ' และ 'คุณค่า' เป็น CSR in process ของม.รังสิต

มอบดุษฎีบัณฑิตและมหาบัณฑิตแก่พลเมืองที่มีความกล้าหาญในการตรวจสอบอำนาจรัฐ ต่อสู้กับอุปสรรค ถูกใส่ร้ายป้ายสีและกลั่นแกล้ง แต่ยังมีอุดมการณ์อันหนักแน่นที่จะรักษาไว้ซึ่งผลประโยชน์ของชาติและประชาชน ภายใต้กระบวนการตรวจสอบที่ให้ความเป็นธรรมแก่ทุกฝ่าย จนสามารถสร้างความเปลี่ยนแปลงทางสังคมได้ [2]

ใครบ้าง ดุษฎีบัณฑิตกิตติมศักดิ์ของม.รังสิต

คณะกรรมการตรวจสอบการกระทำที่ก่อให้เกิดความเสียหายต่อรัฐ (คตส.) ยกชุดทั้ง 10 ท่าน จากการตรวจสอบโครงการต่างๆ ที่สร้างความเสียหายต่อรัฐมูลค่ากว่า 1.8 แสนล้านบาท

วีระ สมความคิด จากกรณีปราสาทเขาพระวิหาร

รสนา โตสิตระกูล จากกรณีทวงคืนท่อก๊าซฯ

สนธิ ลิ้มทองกุล และสมชัย กตัญญุตานันท์ (ชัย ราชวัตร) รวมถึงโรจน์ งามแม้น (เปลว สีเงิน) ผู้จุดคบเพลิงแห่งปัญญาให้รู้เท่าทันทุนนิยมสามานย์

กระทั่งชาวบ้านธรรมดาๆ อย่าง นายเฉลา ทับทอง และนางลดาวัลย์ จันทรหัสดี ได้รับมหาบัณฑิตกิตติมศักดิ์จากกรณีเปิดโปงทุจริตบ่อบำบัดน้ำเสียคลองด่าน จนนักการเมืองระดับเจ้าพ่อของเมืองสมุทรปราการต้องคำพิพากษาจำคุก และหนีไปต่างประเทศ

ฐานันดรที่ 4 ทองคำ

ว่าด้วยการยกเครื่องประเทศไทย ต้องทำให้เสาหลักทั้งหมดแข็งแรง

เสาแรก คือ ภาคการเมืองการปกครอง ผู้ใช้อำนาจรัฐ

เสาที่สอง คือ ภาคเศรษฐกิจ ธุรกิจ

เสาที่สาม คือ ภาคประชาชน และสังคม

ส่วนเสาสุดท้าย เสาที่สี่ คือ สื่อมวลชน

ดร.อาทิตย์บอกว่าสื่อคือ ครู

ครูดี จะสอนให้ศิษย์ดี ครูเก่ง จะสอนให้ศิษย์เก่ง ครูมีธรรม ก็จะสอนให้ศิษย์มีธรรม

ม.รังสิตจึงมีรางวัล ฐานันดรที่ 4 ทองคำ มอบแก่สื่อมวลชนที่ทำหน้าที่บนหลักการของสาธารณประโยชน์ หวังให้เป็นต้นแบบการนำเสนอเรื่องราวเพื่อก้าวไปสู่สังคมอุดมปัญญา และเน้นในเรื่องสาระประโยชน์เป็นหลัก แม้กระทั่งรายการบันเทิง รายการเกมโชว์ก็จะต้องมีสาระและข้อคิด ไม่เป็นพิษเป็นภัยต่อสังคม

"ถ้าพูดถึงเรื่องการศึกษา ไม่ใช่เรื่องโรงเรียน หรือกระทรวงศึกษาธิการ เพราะการศึกษามีทั้งในและนอกระบบ ส่วนที่อยู่ในระบบมีเพียงนิดเดียว คือ 30% ที่เหลืออีก 70% คือการศึกษานอกระบบ มันต้องศึกษาตลอดชีวิต

คนที่จะให้การศึกษานอกระบบคือ สื่อมวลชน นอกจากเรื่องการให้การศึกษาแล้ว หน้าที่ที่จะส่องกระจกให้สังคมทุกด้าน ไม่ว่าจะเป็นด้านสังคม เศรษฐกิจ การเมือง การบริหาร ประชาธิปไตย ติติง ตักเตือน กล่าวโทษ ชี้แนะให้ทำให้ดีขึ้นอย่างไร" [3]

ยิ่งให้ ยิ่งได้

แม้เป็นบริการทางการศึกษา แต่การดำเนินกิจการของมหาวิทยาลัยเอกชน ก็จัดเป็นธุรกิจประเภทหนึ่ง ในมิติการทำธุรกิจย่อมมีเป้าหมายเรื่องผลตอบแทนที่เหมาะสมตามหลักการลงทุน แต่ธุรกิจการศึกษามีคุณลักษณะพิเศษของเป้าหมายที่แตกต่างจากธุรกิจทั่วไป กล่าวคือ ต้องมีเป้าหมายทางอุดมคติไปพร้อมๆ กัน

ธุรกิจทั่วไปผลผลิตคือ สินค้าหรือบริการที่ส่งมอบต่อลูกค้า การมี CSR จึงหมายถึงการบริหารจัดการที่ดี มีคุณธรรม สร้างผลผลิตที่มีคุณค่า ไม่เอาเปรียบลูกค้า

ทว่า ธุรกิจการศึกษา มีพันธกิจในการเป็นที่พึ่งทางปัญญา ชี้นำความรู้ และภูมิปัญญาที่มีคุณค่าต่อสังคม เพราะฉะนั้น การแสดงออกถึงการตระหนัก ดูแล และช่วยเหลือสังคมย่อมเป็นสิ่งที่สังคมคาดหวัง

กิจกรรมจิตอาสาเพื่อสังคมของมหาวิทยาลัยรังสิตมีอยู่เป็นจำนวนมาก ทั้งในและนอกห้องเรียน อาทิ หน่วยแพทย์เคลื่อนที่ ปลูกป่าชายเลน สอนภาษาอังกฤษคนติดยา ลูกทุ่งการกุศลช่วยครูใต้ ฯลฯ

แน่นอนว่า CSR อย่างยั่งยืนในสายตาดร.อาทิตย์คือ การให้การศึกษา เพราะฉะนั้น ที่นี่พร้อมจะมีทุนเฉพาะกิจเกิดขึ้นได้ตลอดเวลาตามบริบททางสังคม ตั้งแต่ทุนหมอม้ง ทุนสามจังหวัดชายแดนใต้ ทุนผู้ประสบภัยสึนามิ ทุนราชประชาสมาสัย ทุนเด็กยากจนภูฏาน ฯลฯ

ดังคำกล่าวที่ว่า ให้เงินซื้อปลาแล้ว อย่าลืมสอนวิธีจับปลาด้วย [4]

34
อวตาร

เส้นทางไม่เคยโรยด้วยกลีบกุหลาบ

ฤดูฝน ปี พ.ศ.2554 ประเทศไทย โดยเฉพาะทางตอนเหนือรับลมมรสุมและพายุหลายลูกที่หอบเอาฝนมาเทเต็มอัตรา แทนที่จะเป็นประโยชน์ต่อการเกษตรและชลประทาน ในทางกลับกันมันมากจนล้นเกินเขื่อนและแม่น้ำจะระบายลงทะเลได้ทัน

พฤษภาคม-มิถุนายน น้ำเริ่มท่วมไล่ลงมาจากพื้นที่ภาคเหนือ ลำปาง ลำพูน แพร่ สุโขทัย พิษณุโลก พิจิตร นครสวรรค์ ล่วงเข้าเดือนกรกฎาคม น้ำลามมาภาคอีสาน และภาคกลางบางส่วน

กันยายน น้ำเดินทางถึงนครนายก ปทุมธานี แต่มหาวิทยาลัยรังสิตยังรอด

เมื่อน้ำเดินทางถึงดอนเมือง ท่วมถนนวิภาวดีรังสิตและพหลโยธินจนกลายเป็นคลอง มหาวิทยาลัยรังสิตก็ยังรอด

มหาอุทกภัย มวลน้ำใจ ปะทะ มวลน้ำเหนือ

ด้วยไฟฝันของนักศึกษากลุ่มกิจกรรมจิตอาสา ขอให้มหาวิทยาลัยเปิดเป็นศูนย์ช่วยเหลือผู้ประสบภัยพิบัติ มหาวิทยาลัยเห็นดีเห็นงามด้วย นาทีนั้น อาคารนันทนาการจึงกลายเป็นโรงนอนขนาดใหญ่ ด้านนอกแปรสภาพ

เป็นโรงครัว เงินจากโครงการเพื่อการกุศลที่เคยทำมา ถูกงัดออกมาใช้จนหมด แถมยังระดมเพิ่มเติมผ่านเฟซบุ๊กแฟนเพจ RANGSIT UNIVERSITY, THAILAND

ตลอดเดือนกันยายน ซึ่งตามปกตินักศึกษาต้องอ่านหนังสือเตรียมสอบปลายภาค กลับต้องมาอยู่โยงเฝ้าระวังมวลน้ำ แต่ดูเหมือนไม่มีใครอนาทรร้อนใจเท่าไร เพราะกิจกรรมใดก็ตามที่ทำกับเพื่อน สนุกหมด

ด้านผู้บริหารของมหาวิทยาลัยก็นั่งไม่ติดเช่นกัน เปิดศูนย์บัญชาการระดมสมองเพื่อประเมินสถานการณ์กันวันต่อวัน จนในที่สุด เมื่อข่าวรายงานว่า คลองระพีพัฒน์แตก บรรดากูรูในที่ประชุมประเมินว่า เราไม่น่ารอด แต่อย่างไรก็ไม่น่าท่วมสูงกว่า 60 เซนติเมตร

วันที่ 12 ตุลาคม เวลาประมาณบ่ายโมง มหาวิทยาลัยออกประกาศฉบับที่ 1 ความว่า ประตูระบายน้ำคลองบ้านพร้าวพังลงเป็นแนวยาว 50 เมตร ทำให้น้ำท่วมพื้นที่บ้านปทุมและเชียงรากใหญ่ คาดว่าจะมีปริมาณน้ำจำนวนมากเข้าสู่พื้นที่ตอนล่าง ซึ่งรวมถึงหมู่บ้านเมืองเอกในช่วงเย็นหรืออย่างช้าที่สุดคือคืนนี้ จึงขอให้บุคลากรนำของทั้งหมดขึ้นชั้น 2 ส่วนนักศึกษาที่สอบเสร็จแล้ว ให้อพยพออกจากพื้นที่ โดยทางมหาวิทยาลัยจัดเตรียมรถรับส่งที่หน้าตึก 1

เย็นวันเดียวกัน ออกประกาศสถานการณ์น้ำท่วมฉุกเฉิน ฉบับที่ 2 ใจความว่า หากมีนักศึกษาคนไหนที่ได้รับผลกระทบจากเหตุการณ์น้ำท่วมส่งผลให้มาสอบไม่ได้ หรือมาเข้าสอบสายทำให้กรรมการคุมสอบไม่ให้เข้าสอบ รวมถึงนักศึกษาที่ไปร่วมกรอกกระสอบทราย ทางมหาวิทยาลัยอนุญาตให้มาสอบชดเชยได้ในภายหลัง

วันรุ่งขึ้น ประกาศสถานการณ์น้ำท่วมฉุกเฉิน ฉบับที่ 6 ว่า จากการหารือกับทีมวิศวกรและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เกี่ยวกับเหตุการณ์กำแพงกั้นน้ำคลองบ้านพร้าวที่ได้พังลง ซึ่งอาจส่งผลกระทบต่อหมู่บ้านเมืองเอกนั้น ในเบื้องต้นแนวคันกั้นบริเวณที่เรากำลังป้องกันอยู่นั้น มีแนวคันกั้นน้ำถึง 2 ชั้น จึงคาดว่าน่าจะรับมือกับมวลน้ำที่จะไหลมาจากคลองบ้านพร้าวได้ ขอให้ประชาชนในหมู่บ้านเมืองเอก โปรดอย่าตื่นตระหนกกับเหตุการณ์

กางแผนที่และดูลักษณะทางภูมิศาสตร์ มหาวิทยาลัยรังสิตซึ่งตั้งอยู่ในหมู่บ้านเมืองเอก มีคลองล้อมรอบ 3 ทิศ ทิศเหนือมีคลองรังสิตประยูรศักดิ์ ด้านตะวันตกมีคลองประปา ด้านตะวันออกมีคลองเปรมประชากร นอกจากนี้ยังมีคันกั้นน้ำสูงกว่า 4 เมตรอยู่ด้านเหนือหมู่บ้าน

บรรดาวงในจึงไม่ยี่หระ ทางฝ่ายดูแลอาคารยกของมีค่าขึ้นวางบนโต๊ะ ส่วนบรรดานักกิจกรรม ก็ยังคงบรรจุทรายลงกระสอบ ตั้งด่านสู้กับมวลน้ำต่อไป

นอกจากนี้ แนวคันกั้นน้ำนี้ ถือเป็นแนวกันชนสุดท้าย ก่อนที่น้ำจะเข้าเมืองหลวง ทำให้เมื่อวันที่ 14 ตุลาคม นายกรัฐมนตรี ผู้นำฝ่ายค้าน ผู้บัญชาการทหารบกและผู้ว่าฯ กรุงเทพฯ ถึงกับยกทัพมาดูสถานการณ์ด้วยตัวเองเพื่อประเมินความเสี่ยง

เราแพ้แล้ว

23 ตุลาคม แฟนเพจมหาวิทยาลัยโพสต์ให้กำลังใจคนหน้างานว่า

"ชั่วโมงนี้มีแต่คนชื่นชมหัวใจนักสู้ของชาวเมืองเอก โดยล่าสุดผู้ใจดีจากตลาดสี่มุมเมืองส่งเสบียงอาหารใส่รถคันใหญ่ เพื่อให้ทุกคนที่ยังสู้เพื่อบ้านของเราได้อิ่มท้องและมีแรงในการปฏิบัติงาน เสริมสร้างความแข็งแกร่งให้พนังกั้นน้ำคลองหลักหก-รังสิต ซึ่งเป็นประตูด่านแรกที่หากเกิดอะไรขึ้นจะส่งผลเสียหายต่อเมืองเอกและเมืองหลวงของเราได้ และตอนนี้ทุกคนกำลังปฏิบัติหน้าที่อย่างเต็มที่ เต็มกำลังด้วยหัวใจที่คิดว่า "เมืองเอกอยู่รอด เมืองหลวงอยู่ได้" พี่แอดมินคารวะในความเสียสละครั้งนี้ด้วยใจจริง... สู้ๆๆ ฮึ๊บๆๆ ฮีโร่ของเรา"

เกือบ 2 สัปดาห์ ทีมประเมินสถานการณ์ยังคาดว่า น่าจะรับมือได้

เกือบ 2 สัปดาห์ ที่มวลน้ำจ่ออยู่หลังคันไดค์เหนือหมู่บ้านเมืองเอก

เกือบ 2 สัปดาห์ 'ฮีโร่ของเรา' ทั้งนักศึกษา และบุคลากร ทุ่มแรงกายแรงใจ ชนิดที่ต้องบันทึกไว้ในประวัติศาสตร์ ใครมีแรงมากก็จับพลั่วกรอกทรายใส่กระสอบ แบกไปเรียงเป็นแนวพนังกั้นน้ำ ส่วนใครแรงน้อยหน่อยก็จับเข็มเย็บกระสอบทรายให้หนาแน่น หรือแรงน้อยลงมาอีกก็อาสาเป็นพยาบาลและหน่วยเสบียง จัดหาข้าวหาน้ำมาเติมไม่ให้ขาด

เกือบ 2 สัปดาห์ที่ผ่านไป ในที่สุด มหาวิทยาลัยรังสิตประกาศยุติภารกิจป้องกันน้ำท่วม

เสียเมือง(เอก)

26 ตุลาคม ประกาศสถานการณ์น้ำท่วมฉุกเฉิน ฉบับที่ 13 ว่า

"ด้วยความเสียใจอย่างสุดซึ้ง มหาวิทยาลัยรังสิตจำเป็นต้องยุบศูนย์ป้องกันน้ำท่วม ณ บัดนี้ จากเวลาสองเดือนเต็ม คนตัวเล็กๆ กับหัวใจจิตอาสา วันนี้ไม่มีปาฏิหารย์อีกต่อไป บางระจัน 2554 ปิดฉาก พี่แอดมินขอแจ้งว่าน้ำได้หลากเข้าสู่หมู่บ้านเมืองเอกแล้ว คืนนี้จะท่วมเต็มพื้นที่ และจะสูงขึ้นเรื่อยๆ ประมาณ 1-1.50 เมตร ระบบน้ำจะมีปัญหา ระบบไฟจะถูกตัด และนี่คือ ประกาศอพยพฉบับสุดท้ายว่า คืนนี้ 3 ทุ่ม มีรอบเดียว จะมีรถทหาร 1 คัน รับส่งไปยังบริเวณศูนย์ราชการหลักสี่ (แจ้งวัฒนะ) ด้วยความเป็นห่วงทุกคนที่ยังอยู่ในบริเวณหมู่บ้านเมืองเอกและหลักหก ขอได้โปรดมาขึ้นรถที่อาคารนันทนาการโดยด่วน"

เราต่างต้องยอมรับว่า มวลน้ำใจแพ้ให้มวลน้ำเหนืออย่างราบคาบ

อย่างที่แถลงการณ์ว่าไว้ "ค่ายบางระจัน 2554 แตกแล้ว"

เราแพ้แล้ว

"หมู่บ้านเมืองเอกตั้งอยู่บนทำเลที่มีคลองล้อมรอบ

ทิศเหนือ (ทางออกสู่บางพูน) มีคลองรังสิต-หลักหก

สมเด็จพระราชาธิบดีจิกมี เคซาร์ นัมเกล วังชุก ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ มีพระราชสาส์นถึง ดร.อาทิตย์ อุไรรัตน์ อธิการบดีมหาวิทยาลัยรังสิต เป็นพระมหากรุณาธิคุณล้นเกล้าล้นกระหม่อม

นอกจากนี้ยังทรงพระราชทานพระพุทธรูปทองคำประดับเพชร พระศรีศากยมุนี ที่วิจิตรงดงามด้วยฝีมือช่างหลวงแห่งราชอาณาจักรภูฏาน ซึ่งนอกเหนือคุณค่าของผลงานศิลป์ ยังล้ำเลิศด้วยคุณค่าทางจิตใจ ในช่วงที่มหาวิทยาลัยรังสิตและชาวไทยหลายพื้นที่ยังทุกข์ใจกับมหันตภัยน้ำท่วม

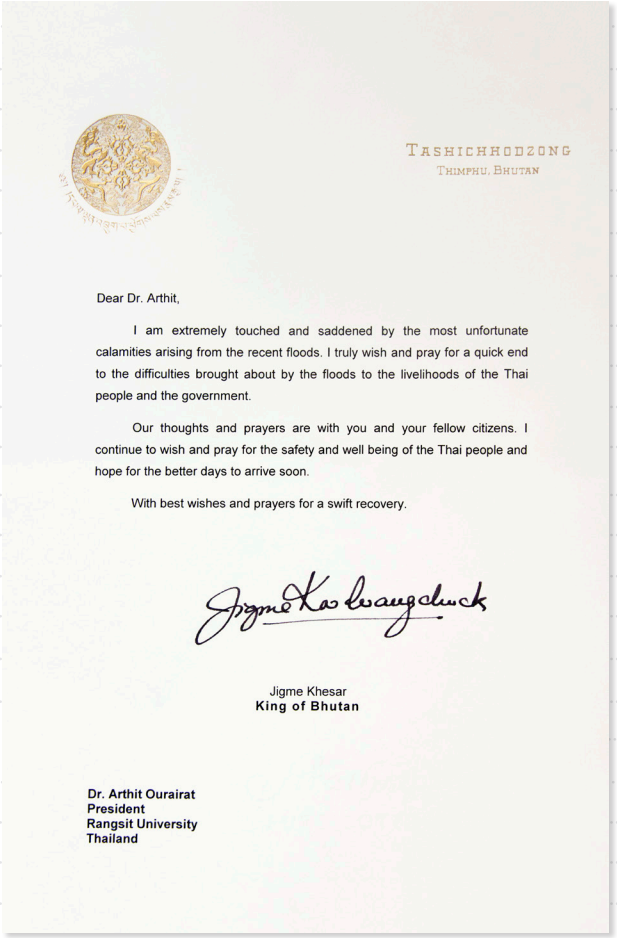

TASHICHHODZONG
THIMPHU, BHUTAN

Dear Dr. Arthit,

I am extremely touched and saddened by the most unfortunate calamities arising from the recent floods. I truly wish and pray for a quick end to the difficulties brought about by the floods to the livelihoods of the Thai people and the government.

Our thoughts and prayers are with you and your fellow citizens. I continue to wish and pray for the safety and well being of the Thai people and hope for the better days to arrive soon.

With best wishes and prayers for a swift recovery.

Jigme Khesar
King of Bhutan

Dr. Arthit Ourairat
President
Rangsit University
Thailand

ทิศตะวันตกและใต้ (ทางออกสู่วัดนาวง) มีคลองประปา

ทิศตะวันออก (ทางออกสู่ถนนพหลโยธิน) มีคลองเปรมประชากร

วันนี้ แม้ภารกิจศูนย์ป้องกันน้ำท่วมได้ยุติลงแล้ว แต่หนึ่งเดือนกว่าเวลาหลายพันชั่วโมง หัวใจจิตอาสาหลายหมื่นดวง อิฐ หิน ปูน ทรายหลายแสนถุงและอีกล้านกำลังใจจากทุกสารทิศช่วยกันทุ่มเทลงไป แนวพนังกั้นน้ำยาว 4 กม. ด้านทิศเหนือ จึงยังคงยืนหยัดอยู่อย่างแข็งแกร่ง ต้านกระแสน้ำที่จะไหลบ่าทะลักรุนแรงเข้ากรุงเทพฯ

หากวันพรุ่งนี้น้ำที่ตลบหลังเข้าหมู่บ้านเมืองเอกท่วมเต็มพื้นที่ แนวพนัง 4 กม. นี้ จะกลายเป็นอนุสาวรีย์กลางน้ำ อนุสาวรีย์แห่งความล้มเหลว

แต่มันจะเป็นอนุสาวรีย์ที่ถูกสร้างจากหัวใจที่ยิ่งใหญ่ของทุกคน”

ตั้งวอร์รูมศูนย์สาทร

หลังประกาศอพยพฉบับสุดท้าย รถ GMC ของทหารเข้ามารับคนกลุ่มสุดท้ายออกจากพื้นที่ ถือว่าพื้นที่หมู่บ้านเมืองเอกไม่มีคนอีกต่อไป

แต่เหลือพวกบ้าดีเดือด

ห่วงมหาวิทยาลัย แต่ไม่ห่วงตัวเอง

ด้านผู้บริหารและหน่วยประเมินสถานการณ์ ย้ายมาตั้งศูนย์บัญชาการที่ศูนย์สาทรฯ

ในที่ประชุมเต็มไปด้วยผู้รู้ผู้เชี่ยวชาญทุกด้าน มีหัวเรือใหญ่เป็นอธิการบดี รองฝ่ายต่างๆ นั่งกันครบ จึงมีทั้งกูรูด้านวิทยาศาสตร์สุขภาพ วิศวกร สถาปนิก เศรษฐศาสตร์ และสื่อมวลชน

ด้านวิศวกรรม ประเมินสถานการณ์น้ำลด คำนวนพื้นที่หมู่บ้านเมืองเอก กว้างคูณยาวคูณความสูงของปริมาณน้ำ คาดว่า กว่าน้ำจะลดลงจนแห้งคงหลังปีใหม่ คันไดค์และกระสอบทรายที่ก่อร่างสร้างขึ้น เพื่อกั้นไม่ให้น้ำเข้าจะกลับกลายมาเป็นพนังกั้นน้ำออก หากรอให้น้ำลดเองตามอัตภาพน่ากลัวต้องรอถึงกุมภาพันธ์

แน่นอนว่า ดร.อาทิตย์ไม่รอ

ออกคำสั่งเดินหน้าแผนสุริยเทพ ระดมเครื่องสูบน้ำจากทุกแห่งเท่าที่หาได้ น้ำใจจากทั่วสารทิศว่ากันตั้งแต่ กทม. กรมชลฯ กองทัพบก บางจาก ไทยออยล์ หรือกระทั่งฟาร์มเลี้ยงกุ้งที่จังหวัดฉะเชิงเทราและชลบุรีที่ต้องใช้เครื่องสูบน้ำทำธุรกิจ ก็ยังส่งเครื่องสูบน้ำมาช่วย ระดมสูบน้ำออกจากพื้นที่เต็มกำลัง เป้าหมายคือ ให้น้ำลดให้เร็วที่สุด

ส่วนด้านเศรษฐศาสตร์และการเงินประเมินความเสียหายเป็นตัวเลขคร่าวๆ ประมาณ 700 ล้านบาท แต่เคราะห์ดีที่เงินสร้างตึกทั้งหลายนั้นเป็นเงินกู้ ธนาคารเจ้าหนี้จึงบังคับให้มหาวิทยาลัยทำประกันคุ้มครองไว้

เอาเป็นว่า ประกันจ่าย

ด้านสุขภาพ ยืนยันหนักแน่นว่า ไม่ควรเข้าไปในพื้นที่จนกว่าน้ำจะลด เพราะน้ำที่ท่วมขังอยู่นั่น ใช่ว่าเป็นน้ำใสไหลเย็น หากเป็นน้ำเน่าอุดมไปด้วยแบคทีเรีย หรือถึงน้ำลดลงแล้ว ก็ขอให้อย่าเพิ่งเข้าพื้นที่สุ่มสี่สุ่มห้า เพราะมีแต่เชื้อราอยู่เต็มไปหมด

ด้านสื่อสารในภาวะวิกฤต สถาปนาให้เฟซบุ๊กแฟนเพจ RANGSIT UNIVERSITY, THAILAND เป็น Call Center มาตั้งแต่น้ำยังไม่ท่วม ทำหน้าที่แจ้งข่าวและตอบคำถามนักศึกษาและผู้ปกครอง 24 ชั่วโมงต่อไป

ด้านอธิการบดี นอกจากงานประชุมประเมินสถานการณ์แล้วก็ไม่มีอะไรทำ เอกสารเสนอเซ็นก็ไม่มี

ดร.อาทิตย์ในวัย 73 ปี เริ่มหัดเล่นเฟซบุ๊ก

โพสต์เอง ไลค์เอง ตอบคอมเม้นต์เอง แชร์เอง

และข้อความแรกจากเฟซบุ๊ก Arthit Ourairat ถูกส่งเข้าอินบ็อกซ์ของแฟนเพจว่า เห็นผู้ปกครองเดือดร้อน เราอยากช่วย

"ช่วยประกาศที สำหรับนักศึกษาทุกคน บ้านใครน้ำท่วม เปิดเทอมหน้ามหา'ลัยช่วยออกค่าเทอมให้ครึ่งหนึ่ง"

ในที่สุดความพยายามเป็นผล

จมบาดาลกว่า 3 เมตร นาน 3 เดือน แต่ยังเป็นความภูมิใจว่ามหาวิทยาลัยรังสิตท่วมหลังสุดและแห้งเร็วสุด

กำหนดการทำความสะอาดบ้านครั้งใหญ่ Big Cleaning and Smiling Days วันพฤหัสบดีที่ 15 ถึงวันอาทิตย์ที่ 18 ธันวาคม 2554 ระดมกำลังจิตอาสาให้มาร่วมกันปัดกวาดเช็ดถูบ้านของเราให้กลับมาเป็นเหมือนเดิม

ยังมีผู้ใช้เฟซบุ๊กบางราย โพสต์ที่หน้าไทม์ไลน์ดร.อาทิตย์ว่า เป็นศิษย์เก่าและลูกๆ ของคุณพ่อรุ่นแรกต้องการมาช่วยลงแรงทำความสะอาด ต้องเตรียมตัวเตรียมอุปกรณ์อะไรไปบ้าง

แต่ด้วยกำลังกายและกำลังใจของอาสาสมัครทั้งหลาย ทำความสะอาดได้เพียงภายนอก คุณพ่ออาทิตย์ไม่ยอมให้ลูกเข้าไปทำความสะอาดภายในอาคาร เพราะมีแต่เชื้อโรคเชื้อรา

รังสิตอวตาร

น้ำลด มหาวิทยาลัยแห้ง ยิ่งฉายภาพเมืองร้างให้ชัดยิ่งขึ้นไปอีก

หมู่บ้านเมืองเอกตอนนั้น เหมือนภาพที่ปรากฏในภาพยนตร์ภัยพิบัติ ไม่มีผิดเพี้ยน ไม่มีคน เหลือแต่ซาก คราบดำๆ เหลืองๆ เต็มกำแพง

อุปกรณ์การเรียนการสอนหมดสภาพ เอกสารและตำรับตำรากองเป็นขยะ ต้นไม้ใหญ่น้อยยืนต้นตาย

อย่างที่กูรูด้านสุขภาพเตือนไว้ในที่ประชุม ห้ามบุคลากรเข้าพื้นที่โดยไม่จำเป็น เพราะมีความเสี่ยงอย่างมากเรื่องเชื้อโรคและเชื้อรา

แต่วันถัดมา ดร.อาทิตย์ใส่หน้ากากอนามัยลุยเข้ามหาวิทยาลัยโดยไม่ฟังคำเตือน

ค่อนข้างเป็นเรื่องฮือฮาที่อธิการบดีวัย 73 ปี เริ่มเล่นเฟซบุ๊ก ลูกรังสิตแอดเฟรนด์ไปมากมายหลายหน้า แต่มีนักศึกษามือดีอยู่คนหนึ่ง โพสต์หน้าวอลล์อธิการบดีว่า

"คิดถึงรั้วเขียวๆ กว่าต้นโมกจะโตเป็นรั้วเขียวๆ ได้ คงนานมาก รับปริญญาจะไปถ่ายรูปที่ไหนเนี่ย คิดถึง ม.เรา"

ลูกรังสิตผู้นั้น ได้รับคอมเม้นต์ตอบกลับจากอธิการบดีว่า *"เราจะเนรมิตให้... ไม่ต้องห่วงว่าจะไปถ่ายรูปที่ไหน เป็นห่วงว่าจะมีฟิล์มพอถ่ายหรือเปล่า"*

มหาวิทยาลัยรังสิตเปิดทำการ วันที่ 5 มกราคม พ.ศ.2555 และจะจัดพิธีประสาทปริญญาในเดือนต่อมาคือ กุมภาพันธ์

วิธีการที่สะดวกและประหยัดงบประมาณก็คือ เช่าสถานที่ข้างนอกจัดงานรับปริญญา แต่ ม.รังสิตไม่ทำ

เรียนที่นี่ ประสบการณ์ ความทรงจำอยู่ที่นี่ ก็ต้องรับปริญญาที่นี่ ไม้พุ่มหน้ามหาวิทยาลัยที่สำลักน้ำ ยืนต้นตาย ใบแห้งโกร๋น พ่นสีใหม่ สีสันจัดจ้าน เนรมิตภูมิทัศน์ใหม่ให้ดูแปลกตา บนแนวคิดว่า A New Beginning

ตั้งชื่อว่า **'สวนอวตาร'**

35
World Class
State of the Arts

น้ำท่วมครั้งใหญ่ รังสิตไม่ยอมตาย แถมยังเกิดใหม่อีกต่างหาก

ความบ้าดีเดือดไม่หมดเท่านั้น เมื่ออธิการบดีแถลงข่าว มหาวิทยาลัยรังสิตเดินหน้ากู้อีก 4 พันล้านบาท เพื่อเนรมิตมหาวิทยาลัยชนิดหัวจรดเท้า

ผลตอบแทนจากการลงทุนแทบไม่มี

ใครก็งง กรรมการบริหารก็งง ธนาคารก็งง

โครงการในวงเงินงบประมาณ 4 พันล้านบาท ไม่ว่าศาลาดนตรี สถาบันจีน-ไทย อาคารนันทนาการ อาคาร Student Center และการปรับภูมิทัศน์ใหม่ทั่วทั้งมหาวิทยาลัย แทบไม่มีตึกไหนก่อให้เกิดรายรับ

ศาลาดนตรีสุริยเทพ

เอาเข้าจริง วิทยาลัยดนตรี ถูกตั้งคำถามมาตั้งแต่ตอนตั้งคณะแล้ว ด้วยว่าเป็นสาขาวิชาที่ต้นทุนสูงตลอดการเรียนการสอน แถมยังดูไม่คุ้มค่ากับงบลงทุน ปีหนึ่งๆ รับนักศึกษาได้รุ่นละไม่ถึง 70 คน แต่ต้องหากูรูด้านต่างๆ ทั้งคลาสสิก แจ๊ส ขับร้อง แถมแต่ละด้านยังซอยย่อยเป็นเครื่องดนตรีหลายเครื่องอีกต่างหาก ไม่รู้ต้องจ้างอาจารย์กี่สิบกี่ร้อยคน

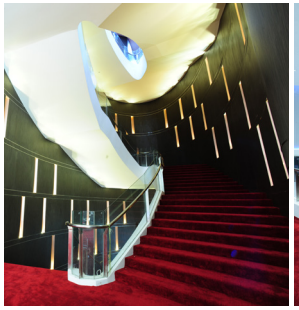

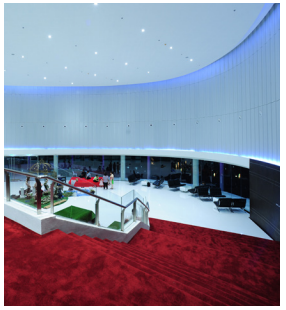

นอกจากนี้ ยังต้องลงทุนสร้างตึก สร้างห้องซ้อม ซื้อเครื่องดนตรีแต่ละอย่าง ไม่ใช่ถูกๆ

ดร.อาทิตย์ก็ยังยิ้มๆ ขำๆ และตอบว่า ต้องการให้เป็นหน้าเป็นตาของประเทศ

บ้าบิ่นกว่านั้นคือ การอนุมัติสร้างศาลาดนตรีที่เขาคุยว่า ดีและสมบูรณ์แบบที่สุดในประเทศไทย

ดร.อาทิตย์เคยพูดถึงเรื่องนี้ว่า เคยพาคุณบุญนำไปดูการแสดงดนตรีที่ศูนย์วัฒนธรรมแห่งประเทศไทย ห้องน้ำหญิงมีคนต่อคิวยาวออกมาถึงข้างนอก แถมตอนลงบันไดคุณบุญนำยังเกือบลื่นตก เคราะห์ดีที่ช่วยกันประคองไว้ได้ทัน นำมาสู่แนวคิดว่าจะสร้างคอนเสิร์ตฮอลล์ที่มีฟังก์ชั่นสมบูรณ์แบบทุกด้าน

ไม่ใช่แค่กรรมการบริหารหรือธนาคารเจ้าหนี้ที่ต้องการคำตอบ แต่สื่อมวลชนทั้งหลาย เมื่อมีโอกาสได้สัมภาษณ์ดร.อาทิตย์ ก็ยิงคำถามเดียวกันคือ “ตึกที่สร้างๆ มา จะคืนทุนได้อย่างไร และเมื่อใด”

ดร.อาทิตย์ ยิ้มๆ ขำๆ ทุกครั้ง นิ่งคิดก่อนตอบทุกครั้ง แต่ทุกครั้งเป็นคำตอบเดียวกันว่า ไม่ได้มองในแง่ตัวเงิน แต่ต้องการให้เป็นแลนด์มาร์คของสุนทรียะด้านดนตรีในระดับโลก ต้องการทำให้เห็นว่าเรียนมาแล้วนำไปโชว์ได้ หาเงินได้ และประกอบสัมมาชีพได้

อย่างที่รู้กัน ประเทศนี้ไม่ได้ขานรับอาชีพศิลปินนัก ศิลปะนับเป็นสินค้าฟุ่มเฟือย จับต้องไม่ได้ ไม่ใช่ปัจจัย 4 ถึงไม่มีก็ไม่ตาย

ศิลปินยังไส้แห้งอยู่วันยังค่ำ

ไพล่นึกไปถึงที่ดร.อาทิตย์เคยเล่าให้ฟังว่า สมัยไปเรียนที่สหรัฐฯ ได้หัดฟังเพลงคลาสสิกกับเขา ก็ดัดจริตชอบกับเขาด้วย

“ตั้งแต่ยังเรียนหนังสือ มีเงินเหลือเมื่อไหร่ ก็ซื้อแผ่นเสียงมาเก็บตลอด ซื้อตั้งแต่สมัยเรียนหนังสือ ชอบฟังเพลง พวกที่เรียนตั้งแต่เฟลทเชอร์

เขาชอบเพลงคลาสสิกกัน พวกพี่มนัสพาสน์ ชูโต เขาชอบ เขาคุยกัน ผมก็ไม่รู้เรื่อง เราก็ชอบเพลงธรรมดาๆ อยู่ไปเราก็เริ่มดัดจริตกับเขาบ้าง เริ่มมีเพลงคลาสสิกบ้างอะไรบ้าง แผ่นเสียงมันดีกว่าซีดี มันนิ่มนวล เราเพลินกับมัน” [1]

ในระหว่างการพูดคุย ดร.อาทิตย์ชี้มือชี้ไม้ไปที่ชั้นเก็บแผ่นเสียงนับหลายร้อยแผ่น

คนเรา ถ้ารักถ้าชอบ เท่าไหร่เท่ากัน

นี่แหละ คำตอบแท้จริงที่ซ่อนอยู่ในความยิ้มๆ ขำๆ ที่ดร.อาทิตย์ไม่ได้ชี้แจงแก่กรรมการบริหารมหาวิทยาลัย ไม่ได้บอกธนาคารเจ้าหนี้ และไม่ได้เปิดเผยแก่นักข่าว

ช่วยไม่ได้... ก็คนมันอิน!

กางเกงยีนส์ขาด และจิ๊กซอว์ตัวสุดท้าย

ใครจะเชื่อ

อดีตรัฐมนตรีต่างประเทศ รัฐมนตรีสาธารณสุข รัฐมนตรีวิทยาศาสตร์ ประธานรัฐสภา ฯลฯ อยู่มาวันหนึ่ง นุ่งกางเกงเดฟยีนส์รัดรูป

ยีนส์ธรรมดาไม่ได้ ยีนส์ขาดๆ แหว่งๆ อีกต่างหาก

ดร.อาทิตย์ปาฐกถาในประเด็นระดับชาติ **‘เปลี่ยนการศึกษาให้เป็นจุดคานงัดประเทศไทย’**

ใช้เวลาชั่วโมงเศษๆ อธิบายเรื่องราวที่เรียกว่า ‘ความสามารถของประเทศไทย’ คนไทยเราเก่งอะไร แล้วจะพัฒนาศักยภาพของประเทศไปทางไหน

กางฝ่ามือ ชูห้านิ้วแล้วบอกว่า มีห้าเรื่องนี้เท่านั้นที่สำคัญ

“เรื่องแรก การเกษตร ประเทศไทยได้เปรียบ ทรัพยากรอุดมสมบูรณ์ เราเลยเคยชินขายของเก่ากิน สมัยก่อนตัดไม้ ขุดแร่ขาย ขายจนหมด รวยกระจุก จนกระจาย ภาคเหนือมีพ่อเลี้ยง ภาคใต้มีนายหัว แต่เกษตรกรเป็นอาชีพยากจน วิทยาลัยการเกษตรไม่มีคนเรียน

ถ้าเกษตรกรยากจนข้นแค้น แล้วทำไมคนรวยที่สุดในประเทศไทย คือ คุณธนินทร์ เจียรวนนท์ ซึ่งเล่นการเกษตรจริงจัง เล่นเป็น ซีพีขายไก่ เขาก็คิดค้นวิธีการที่ทำให้ไก่กินอาหารน้อย แต่ได้เนื้อเยอะ ออกไข่แดงๆ ขายตับห่าน เอาไปทำฟัวกราส์ จะทำยังไงให้ได้ตับห่านโตๆ ราคาแพงๆ ขายข้าวสาร ทำยังไงถึงจะได้พันธุ์ข้าวที่ปลูกแล้ว แม้โดนน้ำท่วม ฝนแล้ง เพลี้ยลง เจออะไรก็ไม่ตาย

เรื่องที่สอง อุตสาหกรรม เรามุ่งหมายจะเป็นดีทรอยต์แห่งเอเชีย ศูนย์กลางอุตสาหกรรมยานยนต์ แต่ยังทำได้แค่รับจ้างประกอบชิ้นส่วน ผลิตเองไม่ได้ ไมโครชิพผลิตไม่ได้ มือถือสักอันก็ยังไม่มี เคยเห่อจะเป็น “นิกส์” ประเทศอุตสาหกรรมใหม่ เป็นเสือตัวที่ห้าต่อจากเกาหลี ฮ่องกง ไต้หวัน สิงคโปร์ ยังไม่ทันได้เป็นเสือตัวที่ห้า ดันเป็นหมาตัวที่หนึ่ง เพราะวิกฤตเศรษฐกิจต้มยำกุ้งปี 2540 เจ๊งก่อนใครเพื่อน

เรื่องที่สาม การท่องเที่ยว ไปทำอีท่าไหนไม่รู้ จุดแข็งกลายเป็นเรื่องเซ็กส์ ไอเลิฟเมืองไทย ไอไลค์พัฒน์พงษ์ ทำไมใครๆ ไปเที่ยวเซนต์ปีเตอร์เบิร์ก รัสเซีย แล้วประทับใจ ทั้งๆ ที่เคยโดนเผาวอดวายไปหมด รัสเซียนำความรุ่งเรืองในอดีตมาสู่ปัจจุบัน ไม่ว่าจิตรกรรมฝาผนัง ภาพพิมพ์บนกระจก กระทั่งอุปกรณ์ประดับ ข้อมูลเดิมว่าของเก่าทำขึ้นด้วยวัสดุใด ก็ดั้นด้นค้นหา เนรมิตทุกสิ่งทุกอย่างกลับมายิ่งใหญ่เหมือนเดิม

เรื่องที่สี่ หมอ พยาบาล เภสัชกร แพทย์ทางเลือก ฯลฯ เรียกว่าบุคลากรทางการแพทย์ทั้งวงการ บ้านเราเก่งที่สุด ราคาถูกที่สุด เซอร์วิสมายด์ดีที่สุด ให้ดูพยาบาลที่ดีที่สุดในโลกคือ พยาบาลไทย เรื่องการแพทย์ใช้อะไร ใช้คน ใช้ฝีมือ จำกัดไหม สิ้นสุดไหม ไม่สิ้นสุด ถ้าไม่ ทำไมไม่ผลิตเพิ่ม

เรื่องที่ห้า ครีเอทีฟอาร์ต สหรัฐอเมริกาไปไกลมาก เกาหลีกำลังมาแรง อเมริกาใช้หนังส่งออกวัฒนธรรมแบบอเมริกันไปทั่วโลก เกาหลี

ใช้ละคร ญี่ปุ่นใช้การ์ตูน ไต้หวันใช้เกม อุตสาหกรรมหนัง อุตสาหกรรมเพลง อุตสาหกรรมแอนิเมชั่น ถามว่าอันนี้เราไหวไหม โดยศักยภาพไหวแน่นอน ครีเอทีฟโฆษณา ผู้กำกับหนัง ช่างภาพ กราฟิกดีไซเนอร์ แฟชั่นสไตลิสต์ บ้านเราฝีมือฉกาจๆ ทั้งนั้น แต่เราจะผลักดันเศรษฐกิจที่ใช้ความคิดสร้างสรรค์มากน้อยแค่ไหน"

ถ้าไม่นับบรรยากาศแปลกๆ ที่คนฟังมัวแต่แอบจ้องเดฟยีนส์ขาดๆ แล้วล่ะก็ประเด็นสำคัญสามเรื่องแรก เกษตรกรรม อุตสาหกรรม และท่องเที่ยวคือ ต้องรื้อระบบบริหารจัดการใหม่ ส่วนสองเรื่องหลัง การแพทย์และครีเอทีฟอาร์ต ต้องรีบต่อยอดอัดฉีดสิ่งที่ดีอยู่แล้วให้ดีขึ้นไป

แต่ถ้าสรุปขมวดทั้งหมดมันคือ เรื่องเดียวกัน เรื่องคน

ดร.อาทิตย์ พูดทิ้งท้ายไว้กับครูแนะแนวว่า

"ผมตั้งใจใส่กางเกงตัวนี้มาให้ท่านดู ท่านอาจจะคิดว่าบ้าหรือเปล่าอายุขนาดนี้ มาแต่งตัวอย่างนี้ กางเกงยีนส์ขาด ก็อยากจะรู้ว่าทำไมเด็กมันใส่ มันนิยมกันมาก แต่พวกเราไม่ใส่ อ๋อ... ที่เด็กใส่ก็เพราะมันขาด ถ้าเป็นแฟชั่นดีไซน์ เราจะสอนแนวคิดนี้ได้ไหม ใครเป็นคนคิด

คิดได้ยังไงว่า ต้องทำให้ขาดเสียก่อนถึงจะสวย โลกมันไปทางนี้ เราจะให้คำปรึกษาไปทางไหน

ไปทางที่เราเคยรู้จักหรือทางที่เขากำลังไป" [2]

ห้านิ้วมือที่ดร.อาทิตย์กางออก ม.รังสิตมีแล้ว 4 ใน 5 ตั้งแต่ด้านอุตสาหกรรม ด้านการท่องเที่ยว ด้านสาธารณสุข หรือด้านครีเอทีฟอาร์ต

ขาดก็แต่เกษตร

ถ้าจะเป็นการเกษตร ก็ต้องเกษตรอัจฉริยะ

นวัตกรรมการเกษตรไม่ใช่เรื่องใหม่ องค์กรธุรกิจเอกชนและบรรษัทเกษตรยักษ์ใหญ่พัฒนาเรื่องนี้กันอย่างเป็นล่ำเป็นสัน เศรษฐีอันดับหนึ่งของประเทศไทยสร้างตัวจากธุรกิจการเกษตร แต่กระนั้นกลับไม่เคย

มีการเรียนการสอนจริงจัง จึงเป็นข่าวครึกโครม เมื่อม.รังสิตอุตริเปิด 'วิทยาลัยนวัตกรรมการเกษตร'

คำถามคือ ใครจะมาเรียน

ขนาด ม.รัฐ เปิดสอน ยังไม่มีคนมาเรียน

แล้ว ม.เอกชนล่ะ?

ก็ไหนบอกว่าบ้านเมืองเราเป็นเกษตรกรรม ไหนบอกว่าส่งออกข้าวเป็นอันดับหนึ่งของโลก ไหนบอกว่าข้าวหอมมะลิไทยดีที่สุดในโลก

ข้าวก็ปลูกได้ ขายได้ แล้วเงินหล่นไปไหน ทำไมไม่ถึงชาวนา คำตอบคือ เงินหล่นไประหว่างทาง หล่นไปอยู่ในกระเป๋าโรงสีและพ่อค้าคนกลางเป็นกระบุงโกย

"สมมติขายข้าวเปลือกหอมมะลิได้กิโลละ 10 บาท แต่พอขายเป็นข้าวสารได้ 50 บาท ไอ้ 40 บาทเหนาะๆ เนี่ย มันหายไปไหน ใครเอาไป คนที่ค้าข้าว พ่อค้าคนกลาง โรงสี ร่ำรวยกันทั้งนั้น คนที่ยากจนที่สุด คือ ชาวนา

ทำอย่างไรเราถึงจะพลิกฟื้น ง่ายนิดเดียว เราบอกว่า ชาวนาต้องขายข้าวสาร ไม่ใช่ขายข้าวเปลือก ขั้นตอนสุดท้ายที่ชาวนามองไม่ออกคือ โรงสี และเครื่องกำจัดความชื้น" [3]

ดร.อาทิตย์ขายฝันเสร็จ จากนั้นก็ลงมือสร้างนวัตกรรมการเกษตรแก้จน ยกระดับเกษตรกรให้มีเกียรติ ไม่ต้องมาคอยเรียกร้องความเห็นใจจากรัฐบาลให้อุดหนุน โดยใช้เกษตรแบบประณีต เพิ่มมูลค่าสินค้าเกษตรตั้งแต่ต้นทาง

โครงการโรงสีข้าว ม.รังสิต-หนองสาหร่าย จึงเป็นโรงสีต้นแบบ

ปลูกได้จริง สีข้าวได้จริง ส่งขายได้จริง ได้เงินเต็มเม็ดเต็มหน่วยเป็นที่ประจักษ์

โรงพยาบาลอาร์เอสยูอินเตอร์เนชั่นแนล
World Class, State of the Arts

จุด จุด จุด รวมกันเป็นเส้น

ม.รังสิตเชื่อมต่อจุดมาแล้วหลายจุด

ต่อยอดความเข้มแข็งด้านวิชาการจากคณะต่างๆ ของ ม.รังสิต มาเป็นกลุ่มบริษัท อาร์เอสยู เช่น การก่อตั้งศูนย์ RSU Healthcare ซึ่งตั้งอยู่ที่อาคาร RSU Tower สุขุมวิท 31 เพื่อเป็นศูนย์การแพทย์และโรงพยาบาลที่มีศาสตร์การรักษาทั้งแพทย์ตะวันตกและตะวันออกรวมอยู่ รวมถึงศูนย์การแพทย์ในเครือ เช่น RSU Vision Center, RSU Medical Care, RSU Consumer Care, RSU Development, RSU Innovation Products, RSU Medical Resort & Spa

ม.รังสิตผ่านมาแล้วหลายจุดเปลี่ยน

เมกะโปรเจกต์ที่จะเป็นอีกจุดเปลี่ยนครั้งสำคัญในหน้าประวัติศาสตร์ คือ โครงการ RSU International Hospital พื้นที่ 11 ไร่ ในย่านธุรกิจบนถนนเพชรบุรีตัดใหม่ มูลค่างบลงทุนกว่า 10,000 ล้านบาท

ดร.อาทิตย์พูดถึงแนวคิดในการสร้างโรงพยาบาลนี้ว่า

แนวคิดแรกคือ โรงพยาบาลที่ไม่เหมือนโรงพยาบาล เปลี่ยนความเจ็บป่วย สิ้นหวัง และสลดหดหู่ มาเป็นการอยู่กับธรรมชาติ สถานที่สวยงาม กำหนดให้มีพื้นที่สีเขียว 35% เป็นสถานบริการด้านสุขภาพที่คนมาแล้วมีความสุข เป็น The most humanized medical care เน้นความเป็นมนุษย์ เอาใจใส่ และเอื้ออาทร

"อย่างคนมาคลอด ต้องไม่ให้เขามีความรู้สึกว่าเขาเป็นคนป่วย คนที่มาคลอด ไม่ใช่คนป่วย เป็นคนที่โชคดี กำลังจะมีข่าวดี เพราะฉะนั้นบรรยากาศของการเข้าไปให้หมอตรวจ ฝากครรภ์ รอคลอด ต้องจัดให้อยู่ในชั้นเดียวกัน พอคลอดแล้วก็ให้อยู่ใกล้ๆ ลูก เดินไปหาลูกเมื่อไหร่ก็ได้"

แนวคิดที่สองคือ โรงพยาบาลที่มีศูนย์การแพทย์ขั้นสูงครบวงจร ซึ่งเป็นคอนเซ็ปต์ใหม่ในการรักษาพยาบาลในอนาคต

"ทุกศูนย์ฯ ต้องจบในตัว คนไข้เป็นโรคหัวใจ ต้องไป MRI ที่หนึ่ง วัดคลื่นหัวใจอีกที่หนึ่ง ฉีดสีอีกที่หนึ่ง ผมไม่เอาแบบนั้น ไม่ได้เลย ต้องมีศูนย์หัวใจที่มีเครื่องมือพร้อม comprehensive ครบถ้วนทุกอย่าง"

แนวคิดที่สามคือ เป็นโรงพยาบาลที่มีองค์ความรู้ ทั้งการแพทย์แผนตะวันตกและการแพทย์แผนตะวันออก

"โดยเฉพาะ Oriental Medicine มีทั้งแพทย์แผนไทย แผนจีน และแผนอินเดีย ซึ่งเน้นเรื่องการปรับสมดุลของร่างกายบนหลักการที่ว่า ถ้าร่างกายสมดุล ก็จะจัดการกับโรคภัยไข้เจ็บได้เอง มันมีหลายโรคที่ตะวันตกทำไม่ได้ เอะอะก็จะผ่าตัดท่าเดียว พวกเจ็บเอ็น เจ็บหลัง เจ็บข้อไหล่ติด นิ้วล็อค มันสามารถใช้การนวดแบบไทยผสมผสานกับกายภาพบำบัด หรือทรีตเม้นต์แบบอินเดีย หรือจะฝังเข็มแบบจีน"

ทุกครั้งที่ ดร.อาทิตย์พูดถึงการสร้างโรงพยาบาลอาร์เอสยูอินเตอร์เนชั่นแนล เราจับสังเกตได้ว่า แววตาเขาเป็นประกาย น้ำเสียงเขาตื่นเต้นภูมิอกภูมิใจกับสิ่งเรียกว่า "World Class, State of the Arts" [4]

ในวันที่ชีวิตก้าวสู่ปีที่ 80 ดร.อาทิตย์ยังกระฉับกระเฉง มีไฟ และคิดทำเรื่องใหม่ๆ อยู่ตลอดเวลา

เมื่อเราถามถึงเคล็ดลับในการดูแลชีวิตให้มีสุขภาพกายและสุขภาพใจที่ดี

ดร.อาทิตย์ยิ้มมุมปาก ตอบคำถามสั้นๆ ง่ายๆ ว่า **'ทำงาน'**

(ขวา) ฯพณฯ นายชินโสะ อาเบะ นายกรัฐมนตรีญี่ปุ่น ดุษฎีบัณฑิตกิตติมศักดิ์ มหาวิทยาลัยรังสิต

(ซ้าย) สมเด็จพระราชาธิบดีจิกมี เคซาร์ นัมเกล วังชุก แห่งราชอาณาจักรภูฏาน ดุษฎีบัณฑิตกิตติมศักดิ์ มหาวิทยาลัยรังสิต

รับพระราชทานเครื่องราชอิสริยาภรณ์สูงสุดของภูฏาน
Druk Thuksey หมายถึง บุตรอันเป็นที่รักด้วยหัวใจของภูฏาน

(จากซ้าย) ดร.อรรถวิท อุไรรัตน์ อภิวัฒิ อุไรรัตน์ ดร.อภิรมณ อุไรรัตน์

ABCDE
FGHIJK
MNOPQ
RSTUVW
XYZ

เชิงอรรถ

บทที่ 01 ทะเลดอกไม้ พฤกษา พฤษกา

[1] สมเกียรติ รุ่งเรืองวิริยะ. วิชาตกเขา - - ปทุมธานี : อาร์เอสยูพับลิชชิ่ง, 2556. (156)

02 เด็กชายศฤงคาร ปฐมบท

[1] วิภา อุไรรัตน์. สัมภาษณ์, 6 กุมภาพันธ์ 2559.

03 นักเรียนบ้านนอกคือ ความจริง เอกอัครราชทูตคือ ความฝัน

[1] พิสมัย จันทวิมล. สัมภาษณ์, 6 กุมภาพันธ์ 2559.

04 ข้าราชการ และนักเรียนทุนพิวรีฟอย

[1] อาทิตย์ อุไรรัตน์. สัมภาษณ์ครั้งที่ 1 ชีวิตนักเรียน นักศึกษา ข้าราชการ ที่คุ้มตะวัน, 4 ตุลาคม 2557.
[2] อาทิตย์ อุไรรัตน์. จดหมาย, 24 กรกฎาคม 2503.
[3] อาทิตย์ อุไรรัตน์. จดหมาย, 24 กรกฎาคม 2503.
[4] อาทิตย์ อุไรรัตน์. จดหมาย, 24 กรกฎาคม 2503.

05 นักเรียนนอก ฝันไกล แต่เหงาใจแทบขาด

[1] อาทิตย์ อุไรรัตน์. จดหมาย, 30 กรกฎาคม 2503.
[2] อาทิตย์ อุไรรัตน์. จดหมาย, 30 กรกฎาคม 2503.
[3] อาทิตย์ อุไรรัตน์. จดหมาย, 4 สิงหาคม 2503.
[4] อาทิตย์ อุไรรัตน์. จดหมาย, 19 กันยายน 2503.
[5] อาทิตย์ อุไรรัตน์. จดหมาย, 5 ตุลาคม 2503.
[6] อาทิตย์ อุไรรัตน์. จดหมาย, 19 ตุลาคม 2503.
[7] อาทิตย์ อุไรรัตน์. จดหมาย, 11 พฤศจิกายน 2503.
[8] อาทิตย์ อุไรรัตน์. สัมภาษณ์ครั้งที่ 3 ชีวิตต่างแดน ที่บ้านซอยอารีย์สัมพันธ์ 2, 23 ตุลาคม 2557.
[9] อาทิตย์ อุไรรัตน์. สัมภาษณ์ครั้งที่ 3 ชีวิตต่างแดน ที่บ้านซอยอารีย์สัมพันธ์ 2, 23 ตุลาคม 2557.
[10] อาทิตย์ อุไรรัตน์. สัมภาษณ์ครั้งที่ 3 ชีวิตต่างแดน ที่บ้านซอยอารีย์สัมพันธ์ 2, 23 ตุลาคม 2557.
[11] อาทิตย์ อุไรรัตน์. จดหมาย, 25 มีนาคม 2504.
[12] อาทิตย์ อุไรรัตน์. จดหมาย, 30 พฤศจิกายน 2503.
[13] อาทิตย์ อุไรรัตน์. จดหมาย, 8 ธันวาคม 2503.
[14] อาทิตย์ อุไรรัตน์. จดหมาย, 8 ธันวาคม 2503.
[15] อาทิตย์ อุไรรัตน์. จดหมาย, 8 ธันวาคม 2503.
[16] อาทิตย์ อุไรรัตน์. จดหมาย, 12 ธันวาคม 2503.
[17] อาทิตย์ อุไรรัตน์. จดหมาย, 15 ธันวาคม 2503.
[18] อาทิตย์ อุไรรัตน์. จดหมาย, 11 กุมภาพันธ์ 2504.
[19] อาทิตย์ อุไรรัตน์. จดหมาย, 14 มีนาคม 2504.
[20] อาทิตย์ อุไรรัตน์. จดหมาย, 30 มีนาคม 2504.
[21] อาทิตย์ อุไรรัตน์. จดหมาย, 25 มีนาคม 2504.
[22] อาทิตย์ อุไรรัตน์. จดหมาย, 8 มิถุนายน 2504.
[23] อาทิตย์ อุไรรัตน์. จดหมาย, 23 สิงหาคม 2504.

06 จากตะวันออกไปตะวันตก ใจแตกสอบตกที่ UCLA

[1] อาทิตย์ อุไรรัตน์. จดหมาย, 31 สิงหาคม 2504.
[2] อาทิตย์ อุไรรัตน์. จดหมาย, 3 กันยายน 2504.
[3] อาทิตย์ อุไรรัตน์. จดหมาย, 15 กันยายน 2504.
[4] อาทิตย์ อุไรรัตน์. จดหมาย, 1 ตุลาคม 2504.
[5] อาทิตย์ อุไรรัตน์. จดหมาย, 3 มกราคม 2505.
[6] อาทิตย์ อุไรรัตน์. จดหมาย, 7 มกราคม 2505.
[7] อาทิตย์ อุไรรัตน์. จดหมาย, 1 ตุลาคม 2504.
[8] อาทิตย์ อุไรรัตน์. จดหมาย, 5 ตุลาคม 2504.
[9] อาทิตย์ อุไรรัตน์. จดหมาย, 16 พฤศจิกายน 2504.
[10] อาทิตย์ อุไรรัตน์. สัมภาษณ์ครั้งที่ 3 ชีวิตต่างแดน ที่บ้านซอยอารีย์สัมพันธ์ 2, 23 ตุลาคม 2557.
[11] อาทิตย์ อุไรรัตน์. สัมภาษณ์ครั้งที่ 3 ชีวิตต่างแดน ที่บ้านซอยอารีย์สัมพันธ์ 2, 23 ตุลาคม 2557.
[12] อาทิตย์ อุไรรัตน์. จดหมาย, 23 พฤศจิกายน 2505.
[13] อาทิตย์ อุไรรัตน์. สัมภาษณ์ครั้งที่ 3 ชีวิตต่างแดน ที่บ้านซอยอารีย์สัมพันธ์ 2, 23 ตุลาคม 2557.
[14] อาทิตย์ อุไรรัตน์. จดหมาย, 5 พฤศจิกายน 2505.
[15] อาทิตย์ อุไรรัตน์. จดหมาย, 18 กันยายน 2504.
[16] อาทิตย์ อุไรรัตน์. จดหมาย, 22 พฤษภาคม 2506. (ฉบับที่ 1)
[17] อาทิตย์ อุไรรัตน์. จดหมาย, 22 พฤษภาคม 2506. (ฉบับที่ 1)
[18] อาทิตย์ อุไรรัตน์. จดหมาย, 22 พฤษภาคม 2506. (ฉบับที่ 2)
[19] อาทิตย์ อุไรรัตน์. จดหมาย, 22 พฤษภาคม 2506. (ฉบับที่ 2)
[20] อาทิตย์ อุไรรัตน์. จดหมาย, 21 พฤษภาคม 2506.
[21] อาทิตย์ อุไรรัตน์. จดหมาย, 8 ธันวาคม 2506.
[22] อาทิตย์ อุไรรัตน์. จดหมาย, 16 ธันวาคม 2506.
[23] อาทิตย์ อุไรรัตน์. จดหมาย, 11 มีนาคม 2507.
[24] อาทิตย์ อุไรรัตน์. จดหมาย, 27 มกราคม 2508.

07 กลางวัน นักศึกษาปริญญาเอก กลางคืน รปก.

[1] อาทิตย์ อุไรรัตน์. สัมภาษณ์ครั้งที่ 3 ชีวิตต่างแดน ที่บ้านซอยอารีย์สัมพันธ์ 2, 23 ตุลาคม 2557.
[2] อาทิตย์ อุไรรัตน์. สัมภาษณ์ครั้งที่ 3 ชีวิตต่างแดน ที่บ้านซอยอารีย์สัมพันธ์ 2, 23 ตุลาคม 2557.
[3] อาทิตย์ อุไรรัตน์. จดหมาย, 7 ตุลาคม 2508.
[4] อาทิตย์ อุไรรัตน์. จดหมาย, 16 ตุลาคม 2508.
[5] อาทิตย์ อุไรรัตน์. จดหมาย, 16 ตุลาคม 2508.
[6] อาทิตย์ อุไรรัตน์. จดหมาย, 16 ธันวาคม 2508.
[7] อาทิตย์ อุไรรัตน์. จดหมาย, 12 มกราคม 2509.

08 ด็อกเตอร์เมืองลุงแซม ผู้ว่าซีอีโอ

[1] อาทิตย์ อุไรรัตน์. สัมภาษณ์ครั้งที่ 6 ปรัชญาชีวิต ศรัทธา ความรัก และครอบครัว ที่บ้านหางดง จ.เชียงใหม่, 30 ธันวาคม 2558.
[2] อาทิตย์ อุไรรัตน์. สัมภาษณ์ครั้งที่ 3 ชีวิตต่างแดน ที่บ้านซอยอารีย์สัมพันธ์ 2, 23 ตุลาคม 2557.
[3] อาทิตย์ อุไรรัตน์. สัมภาษณ์ครั้งที่ 3 ชีวิตต่างแดน ที่บ้านซอยอารีย์สัมพันธ์ 2, 23 ตุลาคม 2557.
[4] อาทิตย์ อุไรรัตน์. โทรเลข, 26 สิงหาคม 2510.

09 ข้าราชฎร สุภาพบุรุษจูล่งจาก ก.พ.

[1] อาทิตย์ อุไรรัตน์. สัมภาษณ์ครั้งที่ 3 ชีวิตต่างแดน ที่บ้านซอยอารีย์สัมพันธ์ 2, 23 ตุลาคม 2557.
[2] อาทิตย์ อุไรรัตน์. สัมภาษณ์ครั้งที่ 3 ชีวิตต่างแดน ที่บ้านซอยอารีย์สัมพันธ์ 2, 23 ตุลาคม 2557.
[3] สมชาย กรุสวนสมบัติ. คอลัมน์เหะหะพาที. ไทยรัฐ, 29 มิถุนายน 2550.
[4] อาทิตย์ อุไรรัตน์. สัมภาษณ์ครั้งที่ 1 ชีวิตนักเรียน นักศึกษา ข้าราชการ ที่คุ้มตะวัน, 4 ตุลาคม 2557.
[5] อาทิตย์ อุไรรัตน์. สัมภาษณ์ครั้งที่ 6 ปรัชญาชีวิต ศรัทธา ความรัก และครอบครัว ที่บ้านหางดง จ.เชียงใหม่, 30 ธันวาคม 2558.
[6] รายการสนทนาประชาธิปไตย ช่อง 9 อสมท., 28 พฤษภาคม 2518.
[7] อาทิตย์ อุไรรัตน์. ข้าราชฎร. พิมพ์ครั้งแรก. กรุงเทพฯ : มงคล, 2518. (140)
[8] รายการสนทนาประชาธิปไตย. ช่อง 9 อสมท., 28 พฤษภาคม 2518.
[9] อาทิตย์ อุไรรัตน์. สัมภาษณ์ครั้งที่ 1 ชีวิตนักเรียน นักศึกษา ข้าราชการ ที่คุ้มตะวัน, 4 ตุลาคม 2557.
[10] นเรศ นโรปกรณ์. คอลัมน์ เขียน เขียน เขียน เขียน เขียน. เดลิไทม์, 10 มิถุนายน 2518.

10 พรรคพลังใหม่ พรรคแตงโม เปลือกนอกเขียว ไส้ในแดง

[1] อานันท์ หาญพาณิชย์พันธ์. เสวนา. ขบวนการนักศึกษา 14 ตุลา 16 ถึง 6 ตุลา 19, 17 กันยายน 2557.
[2] อานันท์ หาญพาณิชย์พันธ์. เสวนา. ขบวนการนักศึกษา 14 ตุลา 16 ถึง 6 ตุลา 19, 17 กันยายน 2557.
[3] อาทิตย์ อุไรรัตน์. สัมภาษณ์ครั้งที่ 1 ชีวิตนักเรียน นักศึกษา ข้อราชการ ที่คุ้มตะวัน, 4 ตุลาคม 2557.
[4] อาทิตย์ อุไรรัตน์. สัมภาษณ์ครั้งที่ 4 ชีวิตการเมืองและธุรกิจ ที่บ้านหางดง จ.เชียงใหม่, 29 ธันวาคม 2557.
[5] ปราโมทย์ นาครทรรพ. สัมภาษณ์ ที่มหาวิทยาลัยรังสิต, 12 กุมภาพันธ์ 2559.
[6] อาทิตย์ อุไรรัตน์. สัมภาษณ์ครั้งที่ 3 ชีวิตต่างแดน ที่บ้านซอยอารีย์สัมพันธ์ 2, 23 ตุลาคม 2557.
[7] อาทิตย์ อุไรรัตน์. สัมภาษณ์ครั้งที่ 3 ชีวิตต่างแดน ที่บ้านซอยอารีย์สัมพันธ์ 2, 23 ตุลาคม 2557.
[8] อาทิตย์ อุไรรัตน์. บรรยาย, 7 มีนาคม 2555.
[9] อาทิตย์ อุไรรัตน์. สัมภาษณ์ครั้งที่ 4 ชีวิตการเมืองและธุรกิจ ที่บ้านหางดง จ.เชียงใหม่, 29 ธันวาคม 2557.
[10] อาทิตย์ อุไรรัตน์. สัมภาษณ์ครั้งที่ 4 ชีวิตการเมืองและธุรกิจ ที่บ้านหางดง จ.เชียงใหม่, 29 ธันวาคม 2557.

11 พญาไท เกิดขึ้นและตั้งอยู่

[1] อาทิตย์ อุไรรัตน์. สัมภาษณ์ครั้งที่ 6 ปรัชญาชีวิต ศรัทธา ความรัก และครอบครัว ที่บ้านหางดง จ.เชียงใหม่, 30 ธันวาคม 2558
[2] อาทิตย์ อุไรรัตน์. สัมภาษณ์ครั้งที่ 3 ชีวิตต่างแดน ที่บ้านซอยอารีย์สัมพันธ์ 2, 23 ตุลาคม 2557
[3] อาทิตย์ อุไรรัตน์. สัมภาษณ์ครั้งที่ 1 ชีวิตนักเรียน นักศึกษา ข้าราชการ ที่คุ้มตะวัน, 4 ตุลาคม 2557
[4] อาทิตย์ อุไรรัตน์. สัมภาษณ์ครั้งที่ 4 ชีวิตการเมืองและธุรกิจ ที่บ้านหางดง จ.เชียงใหม่, 29 ธันวาคม 2557
[5] อาทิตย์ อุไรรัตน์. สัมภาษณ์ครั้งที่ 3 ชีวิตต่างแดน ที่บ้านซอยอารีย์สัมพันธ์ 2, 23 ตุลาคม 2557.
[6] อาทิตย์ อุไรรัตน์. รัฐมนตรีว่าการกระทรวงสาธารณสุข. ปาฐกถา, 20 เมษายน 2538.
[7] อาทิตย์ อุไรรัตน์. บรรยาย, 11 กันยายน 2540.
[8] นิรมล พุ่มรุกขา, คำนิยม. อ้างใน วงจรแห่งตะวัน ครบรอบ 60 ปี ดร.อาทิตย์ อุไรรัตน์. : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรังสิต, 2541. (114-116)

12 รองเลขานายกฯ เลขารองนายกฯ

[1] อาทิตย์ อุไรรัตน์. สัมภาษณ์ครั้งที่ 4 ชีวิตการเมืองและธุรกิจ ที่บ้านหางดง จ.เชียงใหม่, 29 ธันวาคม 2557.
[2] อาทิตย์ อุไรรัตน์. สัมภาษณ์ครั้งที่ 3 ชีวิตต่างแดน ที่บ้านซอยอารีย์สัมพันธ์ 2, 23 ตุลาคม 2557.
[3] อาทิตย์ อุไรรัตน์. สัมภาษณ์ครั้งที่ 3 ชีวิตต่างแดน ที่บ้านซอยอารีย์สัมพันธ์ 2, 23 ตุลาคม 2557.
[4] อาทิตย์ อุไรรัตน์. สัมภาษณ์ครั้งที่ 3 ชีวิตต่างแดน ที่บ้านซอยอารีย์สัมพันธ์ 2, 23 ตุลาคม 2557.
[5] อาทิตย์ อุไรรัตน์. สัมภาษณ์ครั้งที่ 3 ชีวิตต่างแดน ที่บ้านซอยอารีย์สัมพันธ์ 2, 23 ตุลาคม 2557.

13 พรรคชาติประชาธิปไตย โรคร้อยเอ็ด

[1] อาทิตย์ อุไรรัตน์. สัมภาษณ์ครั้งที่ 3 ชีวิตต่างแดน ที่บ้านซอยอารีย์สัมพันธ์ 2, 23 ตุลาคม 2557.
[2] อาทิตย์ อุไรรัตน์. สัมภาษณ์ครั้งที่ 3 ชีวิตต่างแดน ที่บ้านซอยอารีย์สัมพันธ์ 2, 23 ตุลาคม 2557.
[3] อาทิตย์ อุไรรัตน์. สัมภาษณ์ครั้งที่ 3 ชีวิตต่างแดน ที่บ้านซอยอารีย์สัมพันธ์ 2, 23 ตุลาคม 2557.
[4] อาทิตย์ อุไรรัตน์. บรรยาย, 7 มีนาคม 2555.

14 แดนสนธยา การประปานครหลวง

[1] อาทิตย์ อุไรรัตน์. หัวอกผู้(ถูก)ว่า. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ : ฉับแกระ, 2530. (หน้า 13)
[2] คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. รัฐวิสาหกิจไทย : อดีต ปัจจุบัน และอนาคต, 26-27 มกราคม 2527.
[3] อาทิตย์ อุไรรัตน์. หัวอกผู้(ถูก)ว่า. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ : ฉับแกระ, 2530. (หน้า 25)

15 ผู้(ถูก)ว่า ประปาเพื่อประชาชน

[1] อาทิตย์ อุไรรัตน์. หัวอกผู้(ถูก)ว่า. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ : ฉับแกระ, 2530. (106)
[2] อาทิตย์ อุไรรัตน์. หัวอกผู้(ถูก)ว่า. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ : ฉับแกระ, 2530. (14-15)
[3] อาทิตย์ อุไรรัตน์. หัวอกผู้(ถูก)ว่า. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ : ฉับแกระ, 2530. (34)
[4] สมเกียรติ รุ่งเรืองวิริยะ. วิชาตกเขา - - ปทุมธานี : อาร์เอสยูพับลิชชิ่ง, 2556. (161)
[5] กองบรรณาธิการ ASTV - ผู้จัดการ. อาทิตย์ อุไรรัตน์ ก้าวข้ามวิกฤตชาติ - กรุงเทพฯ : บ้านพระอาทิตย์, 2553. (52)
[6] อาทิตย์ อุไรรัตน์. ผู้ว่าการการประปานครหลวง. ปาฐกถา, 26 พฤษภาคม 2527.
[7] อาทิตย์ อุไรรัตน์. ผู้ว่าการการประปานครหลวง. ปาฐกถา, 26 พฤษภาคม 2527.
[8] อาทิตย์ อุไรรัตน์. สัมภาษณ์ครั้งที่ 3 ชีวิตต่างแดน ที่คุ้มตะวัน, 4 ตุลาคม 2557.
[9] อาทิตย์ อุไรรัตน์. สัมภาษณ์ครั้งที่ 3 ชีวิตต่างแดน ที่คุ้มตะวัน, 4 ตุลาคม 2557.
[10] อาทิตย์ อุไรรัตน์. สัมภาษณ์ครั้งที่ 3 ชีวิตต่างแดน ที่คุ้มตะวัน, 4 ตุลาคม 2557.

16 หนี้สองพันล้าน ปัญหามา ปัญญามี

[1] กองบรรณาธิการ ASTV - ผู้จัดการ. อาทิตย์ อุไรรัตน์ ก้าวข้ามวิกฤตชาติ - - กรุงเทพฯ : บ้านพระอาทิตย์, 2553. (63)
[2] กองบรรณาธิการ ASTV - ผู้จัดการ. อาทิตย์ อุไรรัตน์ ก้าวข้ามวิกฤตชาติ - - กรุงเทพฯ : บ้านพระอาทิตย์, 2553. (56)

17 ประปาเป็นการบ้าน ไม่ใช่การเมือง

[1] อาทิตย์ อุไรรัตน์. หัวอกผู้(ถูก)ว่า. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร : ฉับแกระ, 2530. (56)
[2] อาทิตย์ อุไรรัตน์. สัมภาษณ์ครั้งที่ 1 ชีวิตนักเรียน นักศึกษา ข้าราชการ ที่คุ้มตะวัน, 4 ตุลาคม 2557.
[3] กองบรรณาธิการ ASTV - ผู้จัดการ. อาทิตย์ อุไรรัตน์ ก้าวข้ามวิกฤตชาติ - - กรุงเทพฯ : บ้านพระอาทิตย์, 2553. (64)
[4] กองบรรณาธิการ ASTV - ผู้จัดการ. อาทิตย์ อุไรรัตน์ ก้าวข้ามวิกฤตชาติ - - กรุงเทพฯ : บ้านพระอาทิตย์, 2553. (65)
[5] อาทิตย์ อุไรรัตน์. หัวอกผู้(ถูก)ว่า. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร : ฉับแกระ, 2530. (60)
[6] อาทิตย์ อุไรรัตน์. หัวอกผู้(ถูก)ว่า. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร : ฉับแกระ, 2530. (61)
[7] อาทิตย์ อุไรรัตน์. หัวอกผู้(ถูก)ว่า. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร : ฉับแกระ, 2530. (125)
[8] อาทิตย์ อุไรรัตน์. หัวอกผู้(ถูก)ว่า. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร : ฉับแกระ, 2530. (138)
[9] อาทิตย์ อุไรรัตน์. ผู้ว่าการการประปานครหลวง. ปาฐกถา, 30 มกราคา 2530.
[10] อาทิตย์ อุไรรัตน์. ผู้ว่าการการประปานครหลวง. ปาฐกถา, 2 กุมภาพันธ์ 2530.

18 วิทยาลัยปั้นเกล้า วิทยาลัยรังสิต

[1] สุเชาว์ ณ สงขลา.อ้างใน หนังสืออนุสรณ์งานพระราชทานเพลิงศพ ประสิทธิ์ อุไรรัตน์, 2550.
[2] อาทิตย์ อุไรรัตน์. สัมภาษณ์ครั้งที่ 6 ปรัชญาชีวิต ศรัทธา ความรัก และครอบครัว ที่บ้านหางดง จ.เชียงใหม่, 30 ธันวาคม 2558.
[3] พรชัย มาตังคสมบัติ. อ้างใน มหาวิทยาลัยรังสิต 2529-2538, 2539.
[4] มลิวัลย์ ประดิษฐธีระ. สัมภาษณ์ ที่มหาวิทยาลัยรังสิต, 24 มีนาคม 2559.

19 ผู้แทนแปดริ้ว กิจประชาคม เอกภาพ

[1] อาทิตย์ อุไรรัตน์. สัมภาษณ์ครั้งที่ 4 ชีวิตการเมืองและธุรกิจ ที่บ้านหางดง จ.เชียงใหม่, 29 ธันวาคม 2557.
[2] อรรถวิท อุไรรัตน์.สัมภาษณ์ที่บ้านซอยอารีย์สัมพันธ์ 2, 14 กุมภาพันธ์ 2559.
[3] อภิรมณ อุไรรัตน์.สัมภาษณ์ที่บ้านซอยอารีย์สัมพันธ์ 2, 14 กุมภาพันธ์ 2559.
[4] อาทิตย์ อุไรรัตน์. สัมภาษณ์ครั้งที่ 4 ชีวิตต่างแดน ที่บ้านหางดง จ.เชียงใหม่, 29 ธันวาคม 2557.
[5] อาทิตย์ อุไรรัตน์. สัมภาษณ์ครั้งที่ 3 ชีวิตต่างแดน ที่คุ้มตะวัน, 4 ตุลาคม 2557.
[6] อาทิตย์ อุไรรัตน์. สัมภาษณ์ครั้งที่ 4 ชีวิตต่างแดน ที่บ้านหางดง จ.เชียงใหม่, 29 ธันวาคม 2557.
[7] อาทิตย์ อุไรรัตน์. บรรยาย, 7 มีนาคม 2555.
[8] อาทิตย์ อุไรรัตน์. สัมภาษณ์ครั้งที่ 4 ชีวิตต่างแดน ที่บ้านหางดง จ.เชียงใหม่, 29 ธันวาคม 2557.
[9] อาทิตย์ อุไรรัตน์. สัมภาษณ์ครั้งที่ 4 ชีวิตต่างแดน ที่บ้านหางดง จ.เชียงใหม่, 29 ธันวาคม 2557.
[10] อาทิตย์ อุไรรัตน์. บรรยาย, 7 มีนาคม 2555.

20 เสนาบดีบัวแก้ว กต.1

[1] อาทิตย์ อุไรรัตน์. บรรยาย, 7 มีนาคม 2555.
[2] อาทิตย์ อุไรรัตน์. บรรยาย, 7 มีนาคม 2555.
[3] อาทิตย์ อุไรรัตน์. บรรยาย, 7 มีนาคม 2555.
[4] อาทิตย์ อุไรรัตน์. บรรยาย, 7 มีนาคม 2555.
[5] กองบรรณาธิการ ASTV - ผู้จัดการ. อาทิตย์ อุไรรัตน์ ก้าวข้ามวิกฤตชาติ - - กรุงเทพฯ : บ้านพระอาทิตย์, 2553. (124)
[6] อาทิตย์ อุไรรัตน์. รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศ. รัฐสภา, 9 มกราคม 2534.
[7] อาทิตย์ อุไรรัตน์. สัมภาษณ์ครั้งที่ 4 ชีวิตการเมืองและธุรกิจ ที่บ้านหางดง จ.เชียงใหม่, 29 ธันวาคม 2557.

21 ประธานสภา ออฟไซด์

[1] มติชน. 2534. 19 พฤศจิกายน.
[2] คึกฤทธิ์สวมบทอะแซหวุ่นกี้ล่อสุจินดาออกจากถ้ำใหญ่ทบ. มติชนสุดสัปดาห์, 2 มิถุนายน 2534. (10-13)
[3] อาทิตย์ อุไรรัตน์. สัมภาษณ์ครั้งที่ 4 ชีวิตการเมืองและธุรกิจ ที่บ้านหางดง จ.เชียงใหม่, 29 ธันวาคม 2557.
[4] กองบรรณาธิการ ASTV - ผู้จัดการ. อาทิตย์ อุไรรัตน์ ก้าวข้ามวิกฤตชาติ - - กรุงเทพฯ : บ้านพระอาทิตย์, 2553. (20)
[5] กองบรรณาธิการ ASTV - ผู้จัดการ. อาทิตย์ อุไรรัตน์ ก้าวข้ามวิกฤตชาติ - - กรุงเทพฯ : บ้านพระอาทิตย์, 2553. (21)
[6] อาทิตย์ อุไรรัตน์. บรรยาย, 7 มีนาคม 2555.

22 มือบมือถือ พฤษภา '35

[1] กองบรรณาธิการ ASTV - ผู้จัดการ. อาทิตย์ อุไรรัตน์ ก้าวข้ามวิกฤตชาติ - - กรุงเทพฯ : บ้านพระอาทิตย์, 2553. (26)
[2] กองบรรณาธิการ ASTV - ผู้จัดการ. อาทิตย์ อุไรรัตน์ ก้าวข้ามวิกฤตชาติ - - กรุงเทพฯ : บ้านพระอาทิตย์, 2553. (22)
[3] พลเอกสุจินดา คราประยูร. นายกรัฐมนตรี. รัฐสภา, 7 พฤษภาคม 2535.
[4] กองบรรณาธิการ ASTV - ผู้จัดการ. อาทิตย์ อุไรรัตน์ ก้าวข้ามวิกฤตชาติ - - กรุงเทพฯ : บ้านพระอาทิตย์, 2553. (25)
[5] กองบรรณาธิการ ASTV - ผู้จัดการ. อาทิตย์ อุไรรัตน์ ก้าวข้ามวิกฤตชาติ - - กรุงเทพฯ : บ้านพระอาทิตย์, 2553. (25)
[6] กองบรรณาธิการ ASTV - ผู้จัดการ. อาทิตย์ อุไรรัตน์ ก้าวข้ามวิกฤตชาติ - - กรุงเทพฯ : บ้านพระอาทิตย์, 2553. (25)
[7] พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช. พระราชดำรัส ณ พระตำหนักจิตรลดารโหฐาน, 20 พฤษภาคม 2535.

23 วีรบุรุษประชาธิปไตย โลกสวย

[1] อาทิตย์ อุไรรัตน์. สัมภาษณ์ครั้งที่ 4 ชีวิตการเมืองและธุรกิจ ที่บ้านหางดง จ.เชียงใหม่, 29 ธันวาคม 2557.
[2] อาทิตย์ อุไรรัตน์. สัมภาษณ์ครั้งที่ 4 ชีวิตการเมืองและธุรกิจ ที่บ้านหางดง จ.เชียงใหม่, 29 ธันวาคม 2557.
[3] อาทิตย์ อุไรรัตน์. สัมภาษณ์ครั้งที่ 4 ชีวิตการเมืองและธุรกิจ ที่บ้านหางดง จ.เชียงใหม่, 29 ธันวาคม 2557.
[4] อาทิตย์ อุไรรัตน์. สัมภาษณ์ครั้งที่ 4 ชีวิตการเมืองและธุรกิจ ที่บ้านหางดง จ.เชียงใหม่, 29 ธันวาคม 2557.
[5] อาทิตย์ อุไรรัตน์. สัมภาษณ์ครั้งที่ 4 ชีวิตการเมืองและธุรกิจ ที่บ้านหางดง จ.เชียงใหม่, 29 ธันวาคม 2557.
[6] อาทิตย์ อุไรรัตน์. สัมภาษณ์ครั้งที่ 6 ปรัชญาชีวิต ศรัทธา ความรัก และความเชื่อ ที่บ้านหางดง จ.เชียงใหม่, 30 ธันวาคม 2558.
[7] อาทิตย์ อุไรรัตน์. สัมภาษณ์ครั้งที่ 4 ชีวิตการเมืองและธุรกิจ ที่บ้านหางดง จ.เชียงใหม่, 29 ธันวาคม 2557.
[8] อาทิตย์ อุไรรัตน์. สัมภาษณ์ครั้งที่ 4 ชีวิตการเมืองและธุรกิจ ที่บ้านหางดง จ.เชียงใหม่, 29 ธันวาคม 2557.
[9] อาทิตย์ อุไรรัตน์. สัมภาษณ์ครั้งที่ 4 ชีวิตการเมืองและธุรกิจ ที่บ้านหางดง จ.เชียงใหม่, 29 ธันวาคม 2557.
[10] อาทิตย์ อุไรรัตน์. สัมภาษณ์ครั้งที่ 4 ชีวิตการเมืองและธุรกิจ ที่บ้านหางดง จ.เชียงใหม่, 29 ธันวาคม 2557.
[11] กองบรรณาธิการ ASTV - ผู้จัดการ. อาทิตย์ อุไรรัตน์ ก้าวข้ามวิกฤตชาติ - - กรุงเทพฯ : บ้านพระอาทิตย์, 2553. (29)
[12] อาทิตย์ อุไรรัตน์. สัมภาษณ์ครั้งที่ 4 ชีวิตการเมืองและธุรกิจ ที่บ้านหางดง จ.เชียงใหม่, 29 ธันวาคม 2557.
[13] อาทิตย์ อุไรรัตน์. สัมภาษณ์ครั้งที่ 4 ชีวิตการเมืองและธุรกิจ ที่บ้านหางดง จ.เชียงใหม่, 29 ธันวาคม 2557.
[14] อาทิตย์ อุไรรัตน์. สัมภาษณ์ครั้งที่ 4 ชีวิตการเมืองและธุรกิจ ที่บ้านหางดง จ.เชียงใหม่, 29 ธันวาคม 2557.

24 พรรคเสรีธรรม ราคาที่วีรบุรุษต้องจ่าย

[1] สุขุม นวลสกุล. อ้างใน อาทิตย์ อุไรรัตน์ : เส้นทางสายพิราบ. (2553). [วีดิทัศน์]. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยรังสิต.
[2] นิรมล พุ่มรุกขา. สัมภาษณ์, 20 มิถุนายน 2558.
[3] อรรถวิท อุไรรัตน์.สัมภาษณ์ที่บ้านซอยอารีย์สัมพันธ์ 2, 14 กุมภาพันธ์ 2559.
[4] อาทิตย์ อุไรรัตน์. สัมภาษณ์ครั้งที่ 4 ชีวิตการเมืองและธุรกิจ ที่บ้านหางดง จ.เชียงใหม่, 29 ธันวาคม 2557.
[5] อาทิตย์ อุไรรัตน์. สัมภาษณ์ครั้งที่ 4 ชีวิตการเมืองและธุรกิจ ที่บ้านหางดง จ.เชียงใหม่, 29 ธันวาคม 2557.
[6] อาทิตย์ อุไรรัตน์. สัมภาษณ์ครั้งที่ 4 ชีวิตการเมืองและธุรกิจ ที่บ้านหางดง จ.เชียงใหม่, 29 ธันวาคม 2557.
[7] อาทิตย์ อุไรรัตน์. สัมภาษณ์ครั้งที่ 4 ชีวิตการเมืองและธุรกิจ ที่บ้านหางดง จ.เชียงใหม่, 29 ธันวาคม 2557.
[8] อาทิตย์ อุไรรัตน์. สัมภาษณ์ครั้งที่ 4 ชีวิตการเมืองและธุรกิจ ที่บ้านหางดง จ.เชียงใหม่, 29 ธันวาคม 2557.
[9] อาทิตย์ อุไรรัตน์. สัมภาษณ์ครั้งที่ 4 ชีวิตการเมืองและธุรกิจ ที่บ้านหางดง จ.เชียงใหม่, 29 ธันวาคม 2557.
[10] อาทิตย์ อุไรรัตน์. สัมภาษณ์ครั้งที่ 4 ชีวิตการเมืองและธุรกิจ ที่บ้านหางดง จ.เชียงใหม่, 29 ธันวาคม 2557.

25 เจ้ากระทรวงคุณหมอ สธ.1

[1] อาทิตย์ อุไรรัตน์. สัมภาษณ์ครั้งที่ 4 ชีวิตการเมืองและธุรกิจ ที่บ้านหางดง จ.เชียงใหม่, 29 ธันวาคม 2557.
[2] กองบรรณาธิการ ASTV - ผู้จัดการ. อาทิตย์ อุไรรัตน์ ก้าวข้ามวิกฤตชาติ - - กรุงเทพฯ : บ้านพระอาทิตย์, 2553. (104)
[3] อาทิตย์ อุไรรัตน์ : เส้นทางสายพิราบ. (2553). [วีดิทัศน์]. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยรังสิต.
[4] อาทิตย์ อุไรรัตน์ : เส้นทางสายพิราบ. (2553). [วีดิทัศน์]. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยรังสิต.
[5] กองบรรณาธิการ ASTV - ผู้จัดการ. อาทิตย์ อุไรรัตน์ ก้าวข้ามวิกฤตชาติ - - กรุงเทพฯ : บ้านพระอาทิตย์, 2553. (108)
[6] กองบรรณาธิการ ASTV - ผู้จัดการ. อาทิตย์ อุไรรัตน์ ก้าวข้ามวิกฤตชาติ - - กรุงเทพฯ : บ้านพระอาทิตย์, 2553. (109)
[7] กองบรรณาธิการ ASTV - ผู้จัดการ. อาทิตย์ อุไรรัตน์ ก้าวข้ามวิกฤตชาติ - - กรุงเทพฯ : บ้านพระอาทิตย์, 2553. (110)
[8] กองบรรณาธิการ ASTV - ผู้จัดการ. อาทิตย์ อุไรรัตน์ ก้าวข้ามวิกฤตชาติ - - กรุงเทพฯ : บ้านพระอาทิตย์, 2553. (110-111)
[9] กัญญณัช สรรพศรี. ดร.อาทิตย์ อุไรรัตน์ ผู้นำแห่งแรงบันดาลใจ. วิทยานิพนธ์ปริญญาดุษฎีบัณฑิต มหาวิทยาลัยรังสิต, 2557.
[10] อาทิตย์ อุไรรัตน์. สัมภาษณ์ครั้งที่ 6 ปรัชญาชีวิต ศรัทธา ความรัก และครอบครัว ที่บ้านหางดง จ.เชียงใหม่, 30 ธันวาคม 2558.

26 พรรคประชาธิปัตย์ ผู้แทน กทม.

[1] อาทิตย์ อุไรรัตน์. สัมภาษณ์ครั้งที่ 4 ชีวิตการเมืองและธุรกิจ ที่บ้านหางดง จ.เชียงใหม่, 29 ธันวาคม 2557.
[2] อาทิตย์ อุไรรัตน์. สัมภาษณ์ครั้งที่ 4 ชีวิตการเมืองและธุรกิจ ที่บ้านหางดง จ.เชียงใหม่, 29 ธันวาคม 2557.
[3] อาทิตย์ อุไรรัตน์. สัมภาษณ์ครั้งที่ 4 ชีวิตการเมืองและธุรกิจ ที่บ้านหางดง จ.เชียงใหม่, 29 ธันวาคม 2557.

27 รัฐมนตรีวิทยาศาสตร์ฯ ซับน้ำตาราชีไศล

[1] ไพจิตร ศิลารักษ์. อ้างใน อาทิตย์ อุไรรัตน์ : เส้นทางสายพิราบ. (2553). [วีดิทัศน์]. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยรังสิต.
[2] บุญมี โสภังค์. อ้างใน อาทิตย์ อุไรรัตน์ : เส้นทางสายพิราบ. (2553). [วีดิทัศน์]. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยรังสิต.
[3] คณะนักวิจัยไทบ้านราชีไศล. ราชีไศล : ภูมิปัญญา สิทธิ และวิถีแห่งปาทามแม่น้ำมูน, 2548.
[4] ไพจิตร ศิลารักษ์. อ้างใน อาทิตย์ อุไรรัตน์ : เส้นทางสายพิราบ. (2553). [วีดิทัศน์]. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยรังสิต.
[5] กองบรรณาธิการ ASTV - ผู้จัดการ. อาทิตย์ อุไรรัตน์ ก้าวข้ามวิกฤตชาติ - - กรุงเทพฯ : บ้านพระอาทิตย์, 2553. (82)
[6] ไพจิตร ศิลารักษ์. อ้างใน อาทิตย์ อุไรรัตน์ : เส้นทางสายพิราบ. (2553). [วีดิทัศน์]. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยรังสิต.
[7] บุญมี โสพัง. อ้างใน อาทิตย์ อุไรรัตน์ : เส้นทางสายพิราบ. (2553). [วีดิทัศน์]. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยรังสิต.
[8] คำแถลงกระทรวงวิทย์ฯ เรื่องการแก้ปัญหาเขื่อนราชีไศล เมื่อวันที่ 6 กรกฎาคม 2543
[9] กองบรรณาธิการ ASTV - ผู้จัดการ. อาทิตย์ อุไรรัตน์ ก้าวข้ามวิกฤตชาติ - - กรุงเทพฯ : บ้านพระอาทิตย์, 2553. (86)

28 ท้าชิงหัวหน้าพรรค สามก๊ก ปชป.

[1] บัญญัติ พัทธธรรม. สัมภาษณ์ที่สนามบินนานาชาติดอนเมือง, 11 มิถุนายน 2558.
[2] บัญญัติ พัทธธรรม. สัมภาษณ์ที่สนามบินนานาชาติดอนเมือง, 11 มิถุนายน 2558.
[3] อาทิตย์ อุไรรัตน์. สัมภาษณ์ครั้งที่ 4 ชีวิตการเมืองและธุรกิจ ที่บ้านหางดง จ.เชียงใหม่, 29 ธันวาคม 2557.
[4] บัญญัติ พัทธธรรม. สัมภาษณ์ที่สนามบินนานาชาติดอนเมือง, 11 มิถุนายน 2558.
[5] บัญญัติ พัทธธรรม. สัมภาษณ์ที่สนามบินนานาชาติดอนเมือง, 11 มิถุนายน 2558.
[6] บัญญัติ พัทธธรรม. สัมภาษณ์ที่สนามบินนานาชาติดอนเมือง, 11 มิถุนายน 2558.

29 พญาไท ตั้งอยู่และดับไป

[1] สุเชาว์ ณ สงขลา. อ้างใน หนังสืออนุสรณ์งานพระราชทานเพลิงศพ ประสิทธิ์ อุไรรัตน์, 2550.
[2] ศศิธร ปังศิริกุล. สัมภาษณ์ที่มหาวิทยาลัยรังสิต, 29 มีนาคม 2559.

30 มหาวิทยาลัยรังสิต พลิกคว่ำคะมำหงาย

[1] สมเกียรติ รุ่งเรืองวิริยะ. วิชาตกเขา - - ปทุมธานี : อาร์เอสยูพับลิชชิ่ง, 2556. (46)
[2] สมเกียรติ รุ่งเรืองวิริยะ. วิชาตกเขา - - ปทุมธานี : อาร์เอสยูพับลิชชิ่ง, 2556. (59)
[3] สมเกียรติ รุ่งเรืองวิริยะ. วิชาตกเขา - - ปทุมธานี : อาร์เอสยูพับลิชชิ่ง, 2556. (126)
[4] สมเกียรติ รุ่งเรืองวิริยะ. คบเด็กสร้างแบรนด์ - - ปทุมธานี : อาร์เอสยูพับลิชชิ่ง, 2558. (33)

31 โยก ยุบ รื้อ สร้าง

[1] สมเกียรติ รุ่งเรืองวิริยะ. วิชาตกเขา - - ปทุมธานี : อาร์เอสยูพับลิชชิ่ง, 2556. (172)
[2] กสิณ จันทร์เรือง. สัมภาษณ์ที่มหาวิทยาลัยรังสิต, 11 มิถุนายน 2558.
[3] สมเกียรติ รุ่งเรืองวิริยะ. วิชาตกเขา - - ปทุมธานี : อาร์เอสยูพับลิชชิ่ง, 2556. (68)
[4] สมเกียรติ รุ่งเรืองวิริยะ. วิชาตกเขา - - ปทุมธานี : อาร์เอสยูพับลิชชิ่ง, 2556. (48)

32 QQQ2B1

[1] มติชน. 7 พฤษภาคม 2551 (23)
[2] สมเกียรติ รุ่งเรืองวิริยะ. วิชาตกเขา - - ปทุมธานี : อาร์เอสยูพับลิชชิ่ง, 2556. (198)
[3] พริบพันดาว. SATIT BILINGUAL SCHOOL. สารรังสิต, 2546
[4] มหาวิทยาลัยรังสิต. ROADMAP TO EXCELLENT, 2546

33 สังคมธรรมาธิปไตย

[1] กัญญณัช สรรพศรี. ดร.อาทิตย์ อุไรรัตน์ ผู้นำแห่งแรงบันดาลใจ. วิทยานิพนธ์ปริญญาดุษฎีบัณฑิต มหาวิทยาลัยรังสิต, 2557. (240)
[2] สุวัฒน์ ทองธนากุล. CSR ม.รังสิต จุดยืน - ความกล้า. ผู้จัดการ 360 รายสัปดาห์, 22-28 ธันวาคม 2551.
[3] อาทิตย์ อุไรรัตน์. สัมภาษณ์ครั้งที่ 2 อาชีวะอัจฉริยะ ที่โรงแรมดุสิตธานี หัวหิน, 9 ตุลาคม 2557.
[4] สมเกียรติ รุ่งเรืองวิริยะ. แนวคิดและสารในภาพยนตร์โฆษณา CSR มหาวิทยาลัยรังสิตชุด “หมอม้ง” และ “Success Story”. นิเทศศาสตร์ปริทัศน์, 2552. (18)

35 World Class, State of the Arts

[1] อาทิตย์ อุไรรัตน์. สัมภาษณ์ครั้งที่ 1 ชีวิตนักเรียน นักศึกษา และข้าราชการ ที่คุ้มตะวัน, 4 ตุลาคม 2557.
[2] สมเกียรติ รุ่งเรืองวิริยะ. วิชาตกเขา - - ปทุมธานี : อาร์เอสยูพับลิชชิ่ง, 2556. (23)
[3] อาทิตย์ อุไรรัตน์. สัมภาษณ์ครั้งที่ 5 แนะแนวสร้างคน คนสร้างชาติ ที่โรงแรมแกรนด์ เซ็นเตอร์พ้อยท์, 13 ตุลาคม 2558.
[4] อาทิตย์ อุไรรัตน์. สัมภาษณ์ครั้งที่ 7 RSU Hospital ที่มหาวิทยาลัยรังสิต, 31 มีนาคม 2559.

ขอบคุณ

ดร.อาทิตย์ ~ บุญนำ ~ อภิวัฒิ ~ ดร.อรรถวิท ~ ดร.อภิรมณ อุไรรัตน์ • นิรมล พุ่มรุกขา • บัญญัติ พัทธธรรม • กสิณ จันทร์เรือง • ศศิธร ปังศิริกุล • ดร.มลิวัลย์ ประดิษฐ์ธีระ ที่กรุณาให้สัมภาษณ์ และข้อมูลที่เป็นประโยชน์ **พิสมัย จันทวิมล • วิภา อุไรรัตน์ • วิทยา ร่ำรวย • อานันท์ หาญพาณิชย์พันธ์ • ประทีป นรินทรางกูร ณ อยุธยา • ดร.พงศ์ภัทร อนุมัติราชกิจ • วัฒนา วันเพ็ญ • ศศวรรณ รื่นเริง** ที่กรุณารับเป็นที่ปรึกษา ตรวจทานต้นฉบับ รวมถึงให้ข้อคิดต่างๆ **สานิตย์ แสงขาม • ไอราพต ศรีสุชาติ • เอกพจน์ วงศ์สวัสดิ์กุล • วิสูตร ชาญช่าง • ทองทิว ริ้วทอง** ที่ช่วยค้นหาภาพเหตุการณ์สำคัญของมหาวิทยาลัยรังสิต **ศูนย์ข้อมูลไทยรัฐ • เอเอสทีวีผู้จัดการ • สำนักพิมพ์บ้านพระอาทิตย์ • ศูนย์ข้อมูล ห้องสมุดภาพ มติชน** สำหรับข่าวและภาพข่าวการเมือง **วิภาณี ชีลั่น • กรรณิการ์ คงคา • สมพล วชิรวัฒนา • สิรินภา เจริญแก้ว • อิสราภรณ์ ทองเพียรพงษ์ • จิราภรณ์ ตุลาผล • ผศ.สิริทิพย์ ขันสุวรรณ • อรรถยา สุนทรายน • วิสุทธิ์ โชคดำรงสุข • ฐิรญากานต์ เศวตาภรณ์ • ฉันทิชย์ ช่วยชู • อาภาพรรณ จันทนฤกษ์ • วีระวัฒน์ ธานี • ชิน เอกก้านตรง • ภาณุวัฒน์ โพธารส • ณัฏฐธิดา แสงสุระธรรม • ภัสณี บำรุงถิ่น** ขอบคุณมิตรภาพและช่วงเวลาดีดีที่ได้สร้างสรรค์งานร่วมกัน **ศรัชญ์ศรณ์ ศรประสิทธิ์** บรรณาธิการผู้ทุ่มเทกายใจ 'ไม่มีศรัชญ์ศรณ์ งานไม่สำเร็จ' **อ๋าไอ๊ • ผศ.ดร.ภาวไล ตันจันทร์พงศ์ • ด.ช.ภาม รุ่งเรืองวิริยะ** สำหรับกำลังใจในทุกโมงยามของชีวิต

เกี่ยวกับ
ผู้เขียน

สมเกียรติ รุ่งเรืองวิริยะ

เริ่มเรียนหนังสืออนุบาลที่โรงเรียนดรุณวิทย์วิทยา ประถมที่ชาตศึกษา มัธยมต้นที่ทวีธาภิเศก มัธยมปลายที่สวนอนันต์ ปริญญาตรีที่มหาวิทยาลัยสยาม ปริญญาโทที่จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สมัยเด็กเรียนหนังสือเก่ง แต่พอเข้าวัยรุ่นหลงแสงสีเร็ว ใช้ชีวิตนอกห้องเรียนมากไปหน่อย ผลการเรียนเทอมสุดท้าย ม.6 สอบตก 9 วิชา จาก 13 วิชา เกรดเฉลี่ยรวม 0.9 สอบซ่อมจนจบมาด้วยความภูมิใจว่าถึงแม้จะสอบตกทั้ง ฟิสิกส์ เคมี ชีวะ แต่ได้เป็นตัวแทนโรงเรียน เขียนบทความวิทยาศาสตร์ส่งประกวดในงานสัปดาห์วิทยาศาสตร์แห่งชาติ

สมเกียรติ บอกว่า จุดเปลี่ยนในชีวิตของเขาคือได้อ่าน **นิตยสารไปยาลใหญ่** เรื่องราวคัดสรร ลูกอีช่างคิด กับตัวอักษรอารมณ์ดี ปลูกความรักการอ่านของเขาขึ้นมา บวกกับได้อ่านหนังสือ **ฉันจึงมาหาความหมาย** ของวิทยากร เชียงกูล โดยเฉพาะวรรคทองบทกวี 'เพลงเถื่อนแห่งสถาบัน' (ฉันเยาว์ ฉันเขลา ฉันทึ่ง/ ฉันจึง มาหา ความหมาย/ ฉันหวัง เก็บอะไร ไปมากมาย/ สุดท้าย ให้กระดาษ ฉันแผ่นเดียว) ทำให้เกิดลูกฮึดในชีวิตขึ้นมา กลายเป็นคนตั้งใจเรียน และบ้าทำกิจกรรม ก่อตั้งชุมนุมวรรณศิลป์ ชุมนุมปาฐกถาและโต้วาที ชุมนุมละครเวที และชุมนุมอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ฯลฯ สุดท้ายได้ใบปริญญามา 1 ใบ กับประกาศนียบัตรอีก 2 ใบ คือ นักกิจกรรมดีเด่นของคณะนิเทศศาสตร์ และรางวัลชนะเลิศโต้วาทีระดับอุดมศึกษาประเทศไทย

สมเกียรติเรียนปริญญาโทไปด้วย สอนคอมพิวเตอร์กราฟิกไปด้วย และเป็นกองบรรณาธิการนิตยสารไปด้วย ประมาณ 3 ปี ก่อนมาสอนหนังสือเต็มตัวที่มหาวิทยาลัยรังสิต

แม่ของสมเกียรติเป็นชาวจีนโพ้นทะเลที่หอบเสื่อผืนหมอนใบลงเรือมาพึ่งพระบรมโพธิสมภารที่เมืองไทย จึงอินกับละครชีวิตเรื่อง **โอชิน** กับ **แดจังกึม** มาก ส่วนตัวเขาก็อินกับหนังเรื่อง **มิสเตอร์ฮอลแลนด์ โอปุส** นักดนตรีซึ่งกะจะมาสอนหนังสือสนุกๆ เพื่อจะได้มีเวลาเขียนเพลงคลาสสิกที่ยิ่งใหญ่ สุดท้ายทั้งชีวิตไม่ได้เขียนเพลงคลาสสิกสักเพลง เพราะมัวแต่เขียนชีวิตเด็กนักเรียน

สมเกียรติกะมาสอนหนังสือสนุกๆ เหมือนกัน แต่บรรยากาศการทำงานที่มหาวิทยาลัยรังสิต สนุก เพลิดเพลิน อบอุ่น เร้าใจ จึงสนุกติดพันเรื่อยมา ยังไม่มีทีท่าว่าจะหยุดสอน

ปัจจุบัน **สมเกียรติ รุ่งเรืองวิริยะ** เป็นผู้ช่วยศาสตราจารย์ประจำสาขาวิชาวารสารศาสตร์ดิจิทัล และเป็นผู้ช่วยอธิการบดี ฝ่ายสื่อสารองค์กร มหาวิทยาลัยรังสิต

ในฐานะนักเขียน มีผลงานที่ผ่านมา อาทิ **'หนึ่งอาทิตย์มีเจ็ดวันของตัวนิ่ม' 'ปิรามิดหน้าเสาธง' 'วิชาตกเขา'** และ **'คบเด็กสร้างแบรนด์'**

ติดต่อผู้เขียนได้ที่ somkeitr@gmail.com
facebook.com/somkeit

ดร.อาทิตย์ มิได้ชนะ หรือสำเร็จทั้งหมด
ดร.อาทิตย์ เคยเพลี่ยงพล้ำ เคยพ่ายแพ้
แต่ ดร.อาทิตย์ อุไรรัตน์ แพ้เป็น
และจัดการกับความพ่ายแพ้ได้ดีเยี่ยม
วันที่ศาลจังหวัดฉะเชิงเทราพิพากษาว่า ดร.อาทิตย์ อุไรรัตน์
กระทำผิดกฎหมายเลือกตั้งด้วยเหตุ**ประกาศสละเงินเดือนส.ส.**
เพื่อเป็นทุนการศึกษาแก่เด็กนักเรียน
และเพื่อประโยชน์ของชาวแปดริ้ว มีโทษจำคุก 2 ปี
แต่ให้รอลงอาญา ดร.อาทิตย์ยืนฟังคำพิพากษา
ด้วยสีหน้าเคร่งเครียด แต่เมื่อออกจากศาลมาสักครึ่งชั่วโมง
สิ่งที่คุกรุ่นทุกอย่าง ก็คืนสู่ความสงบ
วันที่ได้รับ**โทรศัพท์ทางไกล**
จากพรรคพวกที่กรุงเทพฯ ว่า **โรงพยาบาลพญาไทถูกยึด**
ไปแน่นอนแล้ว โดยการสมคบของบริษัทต่างชาติกับเพื่อน
และลูกน้องบางคน ในค่ำคืนนั้นที่ฮ่องกง
ดร.อาทิตย์เดินย่ำไปตามตรอกซอกซอยต่างๆ
อย่างไร้จุดหมาย **ครุ่นคิดถึงธุรกิจครอบครัว**
ที่กำลังจะสูญสิ้น ควักเศษเงินเหรียญ
ในกระเป๋าโยนเล่น และก้มเก็บไปตามฟุตบาท
ที่กำลังมืดและร้างผู้คนเพื่อฆ่าเวลาและผ่อนคลาย
ผ่านค่ำคืนอันหดหู่ที่สุด
รุ่งเช้าสภาพจิตใจก็คืนสู่ความปกติ
การก้าวข้ามเรื่องแบบนี้ **ไม่ใช่ความรู้ ไม่ใช่ทฤษฎี**
แต่คือ **การปลูกฝัง ฝึกฝน อย่างเป็นไปเอง**
หรืออาจจะโดยไม่รู้ตัว

อานันท์ หาญพาณิชย์พันธ์

ISBN 978-616-7687-90-2

786167 687902

ราคา 400 บาท